

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพนันชนไก่ พื้นที่ภาคเหนือตอนบน

วิเศษ สุจินพร้อม

สารบัญ

	หน้า
บทที่. 1 บทนำ	4
- ความสำคัญของประเด็นปัญหา	4
- วัตถุประสงค์	6
- กรอบคิด ขอบเขตพื้นที่ศึกษาและหน่วยการวิเคราะห์	6
- ทบทวนวรรณกรรม	9
- คำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	13
บทที่. 2 วิธีชนไก่ในภาคเหนือตอนบน	15
2.1. ไก่ชนในภาคเหนือตอนบน	15
2.2. บ่อนชนไก่ในพื้นที่การศึกษา	16
2.3. การเลี้ยงไก่ชนเพื่อชนะการพนัน	20
2.4. ขั้นตอนการฝึกไก่ชน	28
2.5. ขั้นตอนการนำไก่ชนสู่สังเวียน	34
บทที่. 3 การจัดความสัมพันธ์ของบ่อนพนันชนไก่	36
3.1. บ่อนชนไก่ภายใต้ระบบเศรษฐกิจสังคมแบบทุนนิยมของภาคเหนือตอนบน	37
3.2. ลักษณะและความสัมพันธ์ของบ่อนชนไก่	43
3.2.1. บ่อนป่า	44
3.2.2. บ่อนบ้าน	45
3.2.3. บ่อนเมือง	48

3.2.4.ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของบ่อนชนไก่	51
3.3. ระบบความสัมพันธ์ในการจัดการบ่อนชนไก่	52
3.3.1. ธุรกิจ/กิจการบ่อนชนไก่	53
3.3.2. รายรับรายจ่ายบ่อนชนไก่	54
3.3.3. บ่อนกับการจัดการชนไก่	60
3.4. การเล่นพนันชนไก่	72
3.4.1. กลุ่มคนกับการแบ่งชั้นในการเล่นพนันชนไก่	72
3.4.2. รูปแบบและวิธีการเล่นการพนันชนไก่	74
3.5. วงเงินหมุนเวียนการเล่นพนันต่อรองในบ่อนชนไก่	79
3.5.1. วงเงินหมุนเวียนการต่อรองพนันชนไก่	80
3.5.2. วงเงินหมุนเวียนการพนันในบ่อนชนไก่	83
บทที่. 4 นโยบายส่งเสริมการพนันชนไก่	86
4.1 กฎหมาย/กฎระเบียบ/รัฐมนตรีและนักการเมือง	87
4.2 ความขัดกันของนโยบายเกี่ยวกับการพนันชนไก่	92
4.3 ปัญหาของบ่อนการพนันชนไก่	94
4.4 ผลกระทบจากบ่อนพนันชนไก่	95
4.5 การปรับตัวและต่อรองของบ่อนพนันชนไก่	97
บทที่. 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	106
เอกสารอ้างอิง	110
ภาคผนวก	113

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงจำนวนบ่อนชนไก่แต่ละอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่	16
2. สถานที่เล่นการพนันชนไก่ (บ่อนไก่) ที่ได้รับอนุญาตในจังหวัดเชียงใหม่ปี 2554	17
3. สถานที่เล่นการพนันชนไก่ (บ่อนไก่) ที่ได้รับอนุญาตในจังหวัดลำพูนปี 2554-2555	18
4. ตารางแสดงเวลาการฝึกซ้อมไก่ชนโดยทั่วไป	33
5. ตารางแสดงลักษณะและความสัมพันธ์ของบ่อนชนไก่แต่ละประเภท	43
6. แสดงจำนวนคู่ไก่ชนเงินเดิมพันของบ่อนชนไก่ชุมชนบ้านออน วันที่ 1 เมษายน 2555	55
7. แสดงจำนวนคู่ไก่ชนเงินเดิมพันของบ่อนชนไก่ชุมชนบ้านออน วันที่ 2 กรกฎาคม 2555	57
8. ประเภทและจำนวนนักพนันชนไก่ในบ่อนบ้านและบ่อนเมือง	73
9. แสดงวงเงินการเล่นพนันต่อรองในบ่อนบ้านและบ่อนเมือง	83
10. แสดงวงเงินหมุนเวียนในบ่อนบ้านและบ่อนเมืองต่อเดือน	84

บทที่ 1

บทนำ

การพนันพื้นบ้าน เป็นคำที่ใช้สื่อความหมายถึงการละเล่นการพนันที่เป็นที่นิยมกันทั่วไปในหมู่ชาวบ้าน โดยอาศัยการละเล่นพื้นบ้านบางชนิดบางประเภทที่มีอยู่เดิมเป็นช่องทาง พร้อมกับการดัดแปลงการละเล่นพื้นบ้านนั้นโดยการนำกฎเกณฑ์การพนันมาประยุกต์เข้ากับกฎเกณฑ์การละเล่น ต่อมาการพนันพื้นบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ ผสมกับเงื่อนไขปัจจัยของนโยบายรัฐ ทุน ทำให้การละเล่นพื้นบ้านกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจการพนันในที่สุด การเล่นชนไก่เป็นการละเล่นพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีมานานในชุมชนไทย และถูกนับว่าเป็นการเล่นการพนันจากการออกพระราชบัญญัติการพนันปี 2478

สาเหตุหนึ่งที่มีการพนันชนไก่ยังดำรงอยู่และนับวันจะได้รับความนิยมจากชาวบ้านมากขึ้นนั้น เป็นเพราะการพนันเป็นกระบวนการดึงดูดส่วนลึกในจิตใจของคนออกมา ให้มีความหวัง ความตื่นเต้นเร้าใจ ซึ่งจะได้มาโดยการเสี่ยงโชคแข่งขันกัน ซึ่งแตกต่างหลากหลายตามวัฒนธรรมความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น และอีกสาเหตุหนึ่ง มาจากการเล่นพนันชนไก่ได้ถูกดึงเข้าไปอยู่ในโครงสร้างความสัมพันธ์ในระดับสูงของสังคม ซึ่งไม่เฉพาะกับชาวบ้านเท่านั้น ยังมีนักการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการ ตำรวจ เข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้ปัญหาการพนันจึงมีความสลับซับซ้อนต่างจากการมองเฉพาะผลกระทบด้านเศรษฐกิจเท่านั้น

ดังนั้นการจัดการพนันชนไก่ ซึ่งไปกระทบกับจิตใจ วัฒนธรรมความเชื่อของชาวบ้าน รวมถึงผู้มีอำนาจอิทธิพล จึงต้องมีความละเอียดอ่อน ต้องแยกแยะไม่เหมารวม และปรับปรุงกฎหมายหรือมาตรการต่างๆ ให้สอดคล้องกับการพนันชนไก่ที่เปลี่ยนไป

ความสำคัญของประเด็นปัญหา

การชนไก่เป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นเวลานาน เป็นการละเล่นโดยใช้ไก่สองตัวมาต่อสู้กันเพื่อทายผลแพ้ชนะ และในสังคมเกษตรกรรมการชนไก่ เป็นส่วนหนึ่งของวิถีของชุมชน ซึ่งมักนิยมการเล่นกันในฤดูหลังการเก็บเกี่ยว เช่น ในช่วงสงกรานต์ หรือตามเทศกาลอื่นๆ ต่อมาจากการละเล่นชนไก่ที่เป็นสนทนา การในชุมชนหรือเพื่อการพักผ่อนหลังฤดูการเก็บเกี่ยวให้ความสนุกสนาน ได้ถูกเปลี่ยนมาเป็นการจัดการที่

เป็นระบบมีการพนันเข้ามาแทรกในรูปแบบที่เรียกว่าบ่อน โดยมีสถานที่(สังเวียน)ชนไก่ประจำท้องถิ่น มีคณะกรรมการ มีกฎระเบียบแบบใหม่ ฯลฯ

เวลาต่อมาการพนันได้กลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เนื่องจากถูกพิจารณาว่าส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยต่อบ้านเมืองและขัดต่อศีลธรรมที่แต่ละสังคมได้ยึดถือ มีการออกกฎหมายควบคุมการเล่นการพนันไก่ชนดังปรากฏในพระราชบัญญัติการพนัน ปี พ.ศ. 2478 ในมาตรา 4 ได้จำแนกการพนันออกเป็นสองบัญชีด้วยกัน คือบัญชี ก.และบัญชี ข. การพนันที่กล่าวไว้ในบัญชี ก. คือการละเล่นที่มี ลักษณะเข้าข่ายผิดกฎหมายไม่อนุญาตจัดให้มีหรือเข้าไปเล่น เช่น หว่ย ไฮโลว์ การเล่นซึ่งมีการทรมานสัตว์ เช่นเอามีดเอานามผูก หรือวางยาเบื่อเมาให้สัตว์ต่อสู้กันเป็นต้น การเล่นพนันที่บัญญัติไว้ในบัญชี ก. จะทำได้ก็ต่อเมื่อรัฐบาลเห็นสมควรและพระราชกฤษฎีกาให้เล่นได้เท่านั้น ส่วนการพนันในบัญชี ข. หรือการละเล่นที่มีลักษณะคล้ายกันเป็นการพนันที่ถูกกฎหมาย คือจัดให้มีขึ้นได้หากได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่คือรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยหรือเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต ได้แก่เจ้าพนักงานตำรวจการละเล่นดังกล่าวเช่น ชนโค ชนไก่ แข่งม้า ไพ่นกกระจอก บิงโก หรือเป็นการเล่นที่มีกฎกระทรวงกำหนดให้จัดขึ้นได้โดยไม่ต้องขออนุญาตได้แก่ ไพ่บริดจ์ บิลเลียด วิงวูดคน เป็นต้น เมื่อการละเล่นชนไก่ถูกจัดให้เป็นการเล่นการพนันประเภทหนึ่ง กฎระเบียบต่างๆของกระทรวงมหาดไทยที่ออกตามมาในภายหลัง ก็ยังทำให้การเล่นการพนันชนไก่จะต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐทั้งการขออนุญาตใช้สถานที่ชนไก่และจัดการชนไก่ขึ้น และมีมาตรการเข้มงวดมากขึ้น

แม้ว่าประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติการพนัน ปี พ.ศ.2478 เพื่อควบคุมการพนันมากกว่า 76 ปี แต่การพนันก็มิได้ลดลงนับวันจะเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในกรณีการพนันชนไก่ที่แพร่กระจายไปทั่วประเทศไทย การขยายตัวของการเล่นชนไก่แสดงถึงกฎหมายควบคุมการพนันที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคมไทยที่เปลี่ยนไป ทั้งเนื้อหาสาระ ประเภท ชนิด และวิธีการเล่นการพนัน และทัศนคติของคนในสังคมที่มีต่อการชนไก่กล่าวคือ ยังมองการชนไก่เป็นการมั่วสุมเล่นการพนัน การชนไก่เป็นการทรมานสัตว์ เป็นกิจกรรมที่สมควรยกเลิกไปจากสังคม ขณะที่ภายในวงการชนไก่เองก็มีทัศนคติไปในทางตรงข้าม เห็นว่าการชนไก่เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทย มีการอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่ชนไทยไม่ให้สูญหาย นอกจากนั้นการชนไอยังเป็นการพบปะเชื่อมความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนให้แน่นแฟ้น เป็นทางเลือกสร้างความสนุกสนานบันเทิงของคนกลุ่มหนึ่ง ส่วนการเล่นการพนันชนไก่นั้นเป็นของธรรมดาช่วยสร้างความตื่นตัวระวังจากการเสี่ยงเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

จากประเด็นปัญหาทางกฎหมายควบคุมการพนันที่นอกจากยังล้าหลังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงในสังคมในปัจจุบัน กฎหมายที่มีอยู่ก็ยังไม่สามารถยับยั้งการขยายตัวของการพนันชนไก่ที่นับวันจะเพิ่มขึ้น และยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของคนบางกลุ่มอีกด้วย สังคมไทยยังขาดมุมมองการชนไก่ในมิติอื่นๆที่หลากหลายทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมความเชื่อ เป็นการละเล่นของท้องถิ่นทั่วโลก ดังนั้นในการศึกษาการพนันไก่ชนครั้งนี้จึงเป็นการทำความเข้าใจวิถีไก่ชนในภาคเหนือตอนบนในมิติต่างๆ บ่อนชนไก่ในฐานะเป็นตัวกลางจัดการการพนันชนไก่ รวมถึงกฎหมาย นโยบาย มาตรการควบคุมการพนันชนไก่ของรัฐ ข้อเสนอจากกลุ่ม/บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการพนันชนไก่

คำถามในการวิจัย

- มีพัฒนาการจากการละเล่นชนไก่ไปสู่ธุรกิจการพนันชนไก่ได้อย่างไร
- รูปแบบและวิธีการเล่นการพนันชนไก่เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงจากการเล่นชนไก่มาเป็นธุรกิจการพนันชนไก่
2. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการการเล่นพนันชนไก่ รวมถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น
3. เพื่อเสนอมาตรการและนโยบายในการกำกับดูแลธุรกิจการพนันชนไก่

กรอบคิดในการศึกษา/พื้นที่ศึกษา/กลุ่มเป้าหมาย/หน่วยการวิเคราะห์

- **กรอบคิดในการศึกษา** ในการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการเล่นการพนันชนไก่ในบ่อนชนไก่ ซึ่งบ่อนชนไก่เกิดขึ้นมีพัฒนาการจากการละเล่นพื้นบ้านหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว มาถึงการควบคุมการเล่นการพนันของรัฐโดยการออกพระราชบัญญัติควบคุมการพนันปี พ.ศ.2478 ทำให้การเล่นชนไก่กลายเป็นบ่อนการพนันชนไก่ จนถึงปัจจุบันบ่อนชนไก่มีการพัฒนาเป็นธุรกิจการพนันชนไก่อย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ไก่ชน กระบวนการทำไก่ให้เป็นไก่ชน การบริหารจัดการบ่อนชนไก่และอื่นๆ

นอกจากนั้นบ่อนชนไก่ยังเป็นโครงข่ายเชื่อมความสัมพันธ์กับคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเจ้าของไก่ชน นักเล่นการพนัน กลุ่มคนผู้มีอำนาจในท้องถิ่น หน่วยงานราชการ นักการเมืองที่เกี่ยวข้อง โครงข่ายความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในระบบอุปถัมภ์ซึ่งแฝงอยู่ในระบบความสัมพันธ์ที่เป็นทางการผ่านกฎหมาย

ระเบียบต่างๆ ตลอดจนถึงนโยบายของรัฐกฎระเบียบต่างๆที่ส่งผลกระทบต่อการเล่นโก่ชนทั้งการเล่นเพื่อการอนุรักษ์สายพันธุ์และเลี้ยงเพื่อการเล่นพนันชนโก่

- **หน่วยการวิเคราะห์การพนันชนโก่** กรณีการศึกษาการพนันชนโก่จะใช้บ่อนชนโก่เป็นหน่วยการวิเคราะห์ เพราะบ่อนเป็นสถานที่ที่กำหนดความสัมพันธ์ของกลุ่มคนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับทั้งในบ่อนและนอกบ่อน จัดลำดับความสูงต่ำของผู้ที่เข้ามาเข้าบ่อนชนโก่ จัดระบบการจัดการชนโก่ ระบบและประเภทการพนันชนต่อ บทบาทหน้าที่ของผู้ที่เข้ามาเข้าบ่อน บ่อนชนโก่ที่สำรวจในจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ สามารถแยกแยะออกมาได้ 3 ประเภทคือ 1) บ่อนป่า 2) บ่อนบ้าน 3) บ่อนเมือง การแยกแยะประเภทของบ่อนชนโก่ออกเป็นสามประเภทนี้ เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่าง ระดับความสัมพันธ์ระหว่างบ่อนกับคน ชุมชน หน่วยงานราชการ ความนิยมของชาวบ้านและการเชื่อมโยงกันระหว่างบ่อนชนโก่แต่ละประเภท ที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือธุรกิจการพนันชนโก่ที่มีรายได้ และเงินหมุนเวียนต่อเดือนเป็นจำนวนมาก

- **พื้นที่ศึกษา** จะศึกษาพื้นที่ภาคเหนือตอนบนโดยเลือกจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีบ่อนชนโก่ต่างๆ การเดินทางไปมาสะดวก มีผู้เข้าชมทั้งขาประจำขาจรเข้าออกอยู่เสมอ ที่จังหวัดลำพูนมีพันธุ์โก่ชนที่มีชื่อเสียงคือโก่เหล่าปาก้อย เหล่าปาก้อยเป็นชื่อหมู่บ้านที่เป็นถิ่นกำเนิดโก่ชนชนิดนี้ ความที่ภาคเหนือนิยมเลี้ยงโก่ชนสายพันธุ์พม่ากันอย่างแพร่หลายหรือที่นิยมเรียกกันว่า “โก่พม่า” ซึ่งเป็นโก่ที่นำเข้ามาจากประเทศพม่า มีคุณลักษณะโดดเด่นสามารถเอาชนะโก่ชนสายพันธุ์ไทย จนได้รับความนิยมนำมาเลี้ยงขยายพันธุ์ ต่อมาเมื่อโก่เหล่าปาก้อยสามารถปราบโก่พม่าได้ชัยชนะหลายครั้ง ทำให้โก่เหล่าปาก้อยมีชื่อเสียงติดทำเนียบพันธุ์โก่ชนระดับประเทศ ทำให้วงการโก่ชนในจังหวัดลำพูนและที่ใกล้เคียงคึกคักขึ้นมาทันตาเห็น

นอกจากนั้น ทั้งสองจังหวัดมีจำนวนบ่อนชนโก่เพิ่มขึ้นทั้งบ่อนขออนุญาตถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมาย ที่ลำพูน 28 แห่ง เชียงใหม่ 37 แห่ง และมีบ่อนชนโก่เกิดขึ้นจำนวนมากตามอำเภอที่อยู่ติดตัวจังหวัด

- **กลุ่มเป้าหมาย** ที่จะทำการศึกษาเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพนันชนโก่ประกอบด้วย เจ้าของบ่อนชนโก่ เจ้าของขุมโก่ชน คนเล่นพนันชนโก่ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลขั้นทุติยภูมิ ทบทวนเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิโดยการ

- ทำการสำรวจภาคสนามจำนวนบ่อนชนไก่ใน 2 จังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ โดยผู้ร่วมคณะวิจัยสำรวจที่จังหวัดลำพูน และให้ผู้ประสานงานสภาองค์กรชุมชนตำบลจังหวัดเชียงใหม่สำรวจที่จังหวัดเชียงใหม่ การให้ตัวแทนสภาองค์กรชุมชนเป็นผู้สำรวจข้อมูลภาคสนามนั้น เพราะตัวแทนเป็นคนในพื้นที่เป็นที่รู้จักกันอยู่แล้ว ย่อมรู้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ส่วนสถานะของผู้เก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการชนไก่มีส่วนสำคัญต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลกล่าวคือ บางคนมีญาติเป็นเจ้าของบ่อน บางคนเป็นทั้งเจ้าของขุมไก่ เป็นเซียนพนันชนไก่ ส่วนผู้เก็บข้อมูลเป็นหญิงอาจไม่สะดวกต่อการเข้าบ่อนนั้น ชดเชยกันได้เพราะเธอมีสามีเป็นคนให้น้ำไก่ชื่อดังของจังหวัดลำพูน มีประสบการณ์ในวงการชนไก่มากกว่า 30 ปี จึงได้ข้อมูลผ่านสามีของตน

- เข้าร่วมสังเกตการณ์บ่อนชนไก่ และเก็บข้อมูลบ่อนในจังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ เช่นจำนวนบ่อนไก่ ประเภทและขนาดบ่อนไก่ทั้งขออนุญาตและไม่ขอ จำนวนและประเภทคนเข้ามาในบ่อน จำนวนเงินที่หมุนเวียนภายในบ่อน

- การคำนวณวงเงินพนันหมุนเวียนภายในบ่อนชนไก่ เพื่ออยากทราบว่าแต่ละเดือนจะมีเงินหมุนเวียนจากการเล่นพนันชนไก่ในบ่อนเป็นจำนวนมากเท่าใด โดยการนำสมุดบันทึกการต่อรองชนไก่แต่ละคู่ของผู้ให้ข้อมูลมาแยกแยะดูว่าแต่ละสัปดาห์ เล่นไก่ฝ่ายไหน เล่นต่อกับใคร เล่นรองกับใครเป็นจำนวนเงินเท่าใด รวมเงินต่อรองไก่ทั้งสองฝ่ายเป็นเท่าใด คูณด้วยจำนวนคู่ที่เล่น คูณด้วยจำนวนคนที่เล่น และคูณด้วย 4 ผลลัพธ์ ที่ได้ จะเป็นจำนวนเงินหมุนเวียนในการพนันชนไก่แต่ละเดือน สุดท้ายจะบวกด้วยจำนวนเงินเดิมพันของไก่ชนทุกคู่ของแต่ละสัปดาห์แล้วคูณด้วย 4

- สัมภาษณ์เจาะลึก กับเจ้าของบ่อนชนไก่ เจ้าของขุมไก่ คนที่เข้ามาเล่นการพนัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ทำโฟกัสกรุ๊ปในพื้นที่ที่ศึกษา นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงเพิ่มเติม และวางแผนเก็บข้อมูลเพิ่มเติม

- ทำโฟกัสกรุ๊ปในประเด็น แนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชน การจัดการบ่อนชนไก่ ข้อเสนอแนะต่อการจัดการหรือควบคุมการพนันชนไก่

ขั้นตอนและระยะเวลาการศึกษา

- เดือนพฤศจิกายน 2554 ศึกษาเอกสารข้อมูล งานวิจัย และข้อมูลจากเว็บไซต์
- เดือนธันวาคม – มกราคม 2555 เก็บข้อมูลสนาม ติดต่อหน่วยงานราชการ สังเกตการณ์บ่อนชนไก่
- เดือนกุมภาพันธ์ – เมษายน 2555 สัมภาษณ์เชิงลึก จัดโฟกัสกรุ๊ป 2 ครั้ง
- เดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2555 เขียนรายงานขั้นสุดท้ายและนำเสนอ

บททวนวรรณกรรม : ความเข้าใจเกี่ยวกับการพนันชนไก่

ความเป็นมาของการชนไก่ การชนไก่เป็นกิจกรรมที่เก่าแก่ที่สุดและแพร่หลายไปในทุกภาคส่วนของโลก เฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการชนไก่ทั้งในประเทศไทย ลาว พม่า อินโดนีเซีย เวียดนาม กัมพูชา และฟิลิปปินส์ การชนไก่เป็นการละเล่นที่นำเอาไก่ตัวผู้ 2 ตัวที่ได้รับการฝึกให้เป็นไก่ชนมาต่อสู้กันในสังเวียน ภายใต้กติกาที่กำหนดขึ้นและมีผลแพ้ชนะเกิดขึ้นตามมา ซึ่งบางประเทศกำหนดผลการต่อสู้แพ้ชนะเมื่อไก่ที่นำมาชนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบาดเจ็บสาหัสหรือตายคาสังเวียน

มีการสันนิษฐานว่า มนุษย์สังเกตเห็นพฤติกรรมของไก่ป่าตัวผู้ที่สู้กันด้วยสัญชาตญาณในการปกป้องอาณาเขตของตนเองตามนิสัยหวงถิ่นและต่อสู้เพื่อแย่งชิงตัวเมีย จึงเริ่มนำไก่ป่ามาเลี้ยงเป็นไก่บ้าน และเอามาชนกันเป็นเกมกีฬาเพื่อหาความสนุกสนานบันเทิง นอกจากความบันเทิงจากการดูการต่อสู้ของไก่ชนแล้ว การพนันยังทำให้ความบันเทิงดังกล่าวเต็มไปด้วยความตื่นเต้นเร้าใจ เนื่องด้วยลักษณะพิเศษของการชนไก่ได้แก่ ความชัดเจนในการรู้ผลแพ้ชนะ และการสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถส่วนบุคคลที่เป็นเจ้าของไก่ชน ตามที่ไอซามุ ผู้เขียนบทความการพัฒนาจากไก่ป่าเป็นไก่บ้านและไก่ชนอธิบายว่า พื้นฐานของการชนไก่ขึ้นอยู่กับคน เนื่องจากก่อนการนำไก่ไปแข่งขันชนไก่ ผู้เลี้ยงคือผู้ที่คัดสรรพันธุ์ไก่ที่นำมาเลี้ยงและรับผิดชอบในการเลี้ยงดู ฝึกฝนให้ไก่ชนเก่ง นอกจากรู้จักนิสัยและเด่น เชิงชนของไก่ของตนเองแล้ว เจ้าของไก่ที่เป็นผู้เลี้ยงยังต้องมีความเชี่ยวชาญในการสังเกตรูปลักษณ์หรือลักษณะของไก่ชนฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นไก่ที่ไก่ฝ่ายเราจะสามารถชนเอาชนะได้หรือไม่ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับไก่ชนของตนเอง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยในการทำนายผลแพ้ชนะ และตกลงจับคู่ชนไก่ ดังนั้นความสามารถของเจ้าของไก่จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ไก่ชนชนะมากกว่าความสามารถของตัวไก่เอง จากความสนุกบันเทิง ความตื่นเต้นเร้าใจ ความชัดเจนในผลแพ้ชนะ ทำให้การชนไก่เหมาะแก่การเล่นพนันขึ้นต่อเป็นอย่างยิ่ง

ความเชื่อเกี่ยวกับการชนไก่ ในสังคมไทยโดยเฉพาะชุมชนทางภาคเหนือมีความเชื่อเกี่ยวกับไก่มาเป็นเวลานาน ดังจะเห็นได้จากการประกอบพิธีกรรมต่างๆของกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มคนเมือง จะต้องมีการชกไก่กับเหล่าร่วมอยู่ด้วยไม่เช่นนั้นจะไม่เป็นงานหรือเป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ทำนอง “เหล่าไท่ ไก่คู่” ไก่จึงเข้าร่วมในพิธีกรรมในฐานะเป็นเครื่องเซ่นไหว้หรือบูชาอัน เป็นเครื่องมือสำหรับเสี่ยงทาย ทำนายเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและเป็นผู้เสียสละตามนิทานเรื่องเล่า(Folklore) เช่น นิทานดาวลูกไก่บนท้องฟ้า

ในพิธีไหว้บรรพบุรุษของชนเผ่าอาข่าภาคเหนือเรียกว่า พิธีถอนชนไก่หรือยาจิจิอำเผ่ว ซึ่งชาวอาข่าเชื่อว่าเป็นวันเกิดของเจ้า “อำเผ่วหมีแย้” ผู้ให้กำเนิดชีวิตมนุษย์ทั้งปวง ดังนั้นเจ้าจึงได้บัญชาให้เหล่าบรรดาปู่ย่าตายาย ของตระกูลต่างๆที่ล่วงลับไปแล้ว 7 ชั่วโคตร ให้ลงมาจากสวรรค์เพื่อมาสืบสวนสอบสวนในโลกมนุษย์ของแต่ละตระกูลว่า เกิด แก่ เจ็บตายเท่าใด ชาวอาข่าจึงมีการประกอบพิธีถอนชนไก่ “ยาจิจิอำเผ่ว” ฉะนั้นสมาชิกครอบครัวไม่ว่าจะอยู่ใดก็ตาม จะต้องกลับมาที่บ้านเพื่อมาร่วมพิธีกรรมนี้ พิธีถอนชนไก่จึงเป็นพิธีที่สำคัญของอาข่า พิธีต้องมีอวัยวะครบทุกชิ้นส่วน เมื่อได้ไก่แล้วก็นำไก่มารดน้ำด้วยน้ำบริสุทธิ์รดที่ขา ลำตัว และหัว จุดละ 3 ครั้ง เป็นการชำระล้างไก่ให้บริสุทธิ์ จากนั้นก็จับไก่มาถอนขน เมื่อเดินไปถึงบริเวณปากน้ำหรือระหว่างห้องผู้ชายกับห้องผู้หญิง จะถอนขนไก่ลงพื้น 3 ครั้งจากนั้นจะถอนขนไก่ลงพื้นที่ประตูทางเข้าห้องฝ่ายชาย 3 ครั้งและประตูทางเข้าห้องฝ่ายหญิง 3 ครั้ง และเดินถอนขนไก่อย่างนี้จนครบ 3 รอบการถอนขนไก่ในลักษณะนี้เพื่อบูชาบรรพบุรุษที่จะลงมาจากสวรรค์ จากนั้นจึงนำไปชำแหละส่วนเป็นส่วนขาส่วนปีก ทำเครื่องเซ่นไหว้ต่อไป โดยมีความเชื่อในการตัดขาและปีกว่า ขาจะเป็นไม้เท้า และปีกจะเป็นใบพัด ของปู่ย่า ตา ยาย ที่ลงมาสำรวจ สมาชิกในโลกมนุษย์ของแต่ละตระกูล

ส่วนไก่ชนถูกนำไปเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมความเชื่อในสังคมมนุษย์ตั้งแต่อดีตกาล การชนไก่ตามความเชื่อของชาวบาหลี่ เกี่ยวข้องกับวันเทศกาลเข้าเจียบในบาหลี่นั้นที่มีชื่อเรียกว่าเทศกาลเยปี (Nyepi) ก่อนที่ทุกคนจะนั่งเจียบๆโดยไม่เคลื่อนไหว เพื่อไม่ให้สัมผัสกับวิญญาณร้ายนั้น จะมีการชนไก่อย่างครึกครื้น ก่อนรับเทศกาลในทุกหมู่บ้าน อันเป็นสัญญาณของการปลดปล่อยความรุนแรงและก้าวร้าวออกไปให้หมดเพื่อเข้าสู่ ความบริสุทธิ์ ด้วยเชื่อว่าการชนไก่นั้นเป็นการรวมพลังสร้างสรรค์ของมนุษย์กับพลังทำลายล้างของสัตว์ป่า ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า การชนไก่นั้นเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมคือหลังรู้ผลแพ้ชนะแล้ว เจ้าของไก่ที่ชนะมีสิทธิ์จะนำซากไก่ของผู้แพ้ไปกินเพื่อเสริมพลังและกำจัดสิ่งชั่วร้ายในบ้านเรือนด้วย

ในการศึกษาทางมานุษยวิทยาในประเด็นวัฒนธรรมการชนไก่เรื่องการพนันเชิงวัฒนธรรมของคลิฟฟอร์ด เกียร์ทซ์(Geertz, 1973 อ้างในปิยอร, 2552)ซึ่งศึกษาการพนันชนไก่ในบาหลี่ ประเทศอินโดนีเซีย ที่ซึ่งถือว่าการชนไก่เป็นสิ่งผิดกฎหมาย ถึงแม้ว่าการชนไก่จะได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายก็ตาม เกียร์ทซ์บรรยายถึงความสัมพันธ์ของชาวบาหลี่กับการชนไก่ในเชิงวัฒนธรรมทั้งด้านวิถีชีวิตของชาวบาหลี่ พิธีกรรมท้องถิ่นที่มีการชนไก่เป็นส่วนประกอบ วิธีการชนไก่และกติกาการพนันชนไก่ของชาวบาหลี่ และให้

ความเห็นว่าการชนไก่อาจนับเป็นภาพจำลองของชนชั้น และระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของบาหลีกี้ได้ เช่นในการเดิมพันชนไก่ ผู้เล่นจะไม่แทงพนันฝั่งตรงข้ามกับกับไก่ที่เป็นของญาติหรือพี่น้องตนเองแม้รู้ว่าไก่ชนของฝ่ายญาติดังกล่าวจะเสียเปรียบ ผู้เล่นต้องแทงสนับสนุนไก่ของพี่น้องหรือเพื่อนสนิท ผู้เล่นจะสนับสนุนไก่ที่มาจากภายในหมู่บ้านของตน หากมีการชนกับไก่จากต่างถิ่น และจะต้องร่วมมือกันหาไก่ที่ดีที่สุด มารับมือกับไก่ต่างถิ่นอย่างถึงที่สุดเพื่อรักษาเกียรติภูมิของหมู่บ้าน แม้บ่อยครั้งที่เกิดแต่ก็อาจเป็นไปได้ที่ไก่ต่างถิ่นทั้งสองตัวจะมาชนกันในที่ที่เป็นกลาง ในเกมแบบนี้เป็นเกมที่ไม่ควรเดิมพันสูง ไก่ที่มาจากต่างถิ่นจะต้องมีดีหาไม่แล้วจะกล้าเดินทางไกลมาได้อย่างไร และแน่นอนย่อมมีกองเชียร์มากมาย ตามมาด้วย ดังนั้นเจ้าของไก่ในหมู่บ้านต้องตั้งรับอย่างดี ยิ่งมาไกลเท่าใดยิ่งน่ากลัวมากเพียงนั้น ดังนั้นไม่ควรผลีผลามในการแทงพนัน นอกจากนั้นยังพบว่าการเล่นชนไก่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นเรื่องหน้าตา เป็นเรื่องแสดงฐานะทางสังคม แม้แต่การเล่นในบ่อนชนไก่ก็มีการแบ่งเป็นหลายสถานะเช่นกัน ฐานะต่ำสุด เช่นบรรดาเด็ก ผู้หญิงที่เล่นปั่นแปะ ทอยลูกเต๋าซึ่งอยู่วงนอก ถัดมาคือนักพนันชนไก่ที่พนันได้แต่วงเล็กหรือวงขนาดกลาง และฐานะสูงสุดคือนักพนันมือเดิบที่ปรากฏตัวอยู่ในวงพนันวงใหญ่เท่านั้น

ส่วนบทความของอนุสรณ์ได้เรียบเรียงจากงานของเกียร்த்த์เช่นกันว่า การชนไก่ของชาวบาหลีกี้ดำเนินสืบทอดมาได้โดยไม่สูญหายนั้นมาจากการพนัน เกียร்த்த์ได้แบ่งรูปแบบการเล่นพนันชนไก่ของชาวบาหลีกี้ ออกมาเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบแรกคือการพนันโดยวางเงินมาไว้ที่กองกลางที่เจ้าของไก่ลงประกบกัน แม้ว่า จะลงเงินกันมากมายแต่ก็ทำอย่างเจียมเจียม ส่วนอีกรูปแบบคือ การพนันระหว่างผู้ชนรอบๆเวทีหลังจาก ปลอ่ยไก่ชนกันในสังเวียน ซึ่งจะลงด้วยเงินจำนวนน้อยแต่เต็มไปด้วยโหวกเหวกวุ่นวายด้วยเสียงการตอรอง อยู่ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับไก่ชนแต่ละคู่แต่ละยกจะมีอัตราการตอรองสูงขึ้นเรื่อยๆจนเรียกการพนันตอรอง แบบนี้ว่าดีพเพลย์ (Deep Play) อันเป็นการพนันที่ราคาตอรองสูงเกินจริงหรือการใช้เงินเป็นจำนวนมากไปกับการพนันตอรองกับไก่เพียงไม่กี่คู่ไม่กี่ยก (อนุสรณ์ 2553)

ดังนั้นการเล่นชนไก่ไม่เพียงเพื่อความสนุกสนาน ตามความเชื่อและเพื่อการพนันเท่านั้น แต่การเล่นชนไเก่ ยังแสดงออกถึงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันซึ่งบางครั้งความสัมพันธ์แบบเครือญาติ พวกพ้องเดียวกันมีคุณค่ามากกว่ามีเงิน

แนวคิดการพัฒนาไก่ชนในฐานะเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น จากงานศึกษาของเฉลิม มหาชน ซึ่งได้ ทำการศึกษาสายพันธุ์ไก่ชนและการชนไก่ในจังหวัดนครปฐม พบว่าการชนไก่เป็นกีฬาพื้นบ้านของคนไทย โดยเฉพาะชาวไทยในเวลาที่ว่างจากการทำงานเพื่อการพบปะสังสรรค์กับคนในชุมชน และเป็นกิจกรรมที่

เกิดขึ้นในสังคมไทยมานานแล้ว การชนไก่ประกอบด้วยความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของไทยหลายศาสตร์ด้วยกัน เช่น การดูฤกษ์ยามในการนำไก่ออกไปชน การเลี้ยงและรักษาพยาบาลไก่ด้วยสมุนไพร ในจังหวัดนครปฐมมีการเลี้ยงไก่ชนกันโดยทั่วไป ทั้งในระดับชาวบ้านและระดับฟาร์มขนาดใหญ่ มีทั้งเลี้ยงไก่ชนไว้ดูเล่น ส่งประกวด และเลี้ยงเอาไว้ชนในบ่อนหรือสนามชนไก่ สนามชนไก่ในจังหวัดนครปฐมมีอยู่ด้วยกันสามสนาม สนามชนไก่เหล่านี้ถือว่าเป็นสนามในการคัดเลือกสายพันธุ์ พัฒนาและอนุรักษ์สายพันธุ์ไก่ชน รวมถึงอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยเกี่ยวกับไก่ชนและกฎกติกาต่างๆ ในการชนไก่และเป็นสถานที่ซึ่งถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาเหล่านั้นไปสู่ผู้เลี้ยงหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในกีฬาชนไก่ในรุ่นต่อไป เฉลิม มหาชนได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับพนันชนไก่ว่า ทางส่วนราชการควรจะเข้มงวดกับการลักลอบชนไก่โดยไม่ได้รับอนุญาต เพื่อเป็นการป้องกันแหล่งการพนันอันจะทำให้เกิดอบายมุขอื่นๆต่อไป

แนวความคิดสิทธิสัตว์ การชนไก่ถือว่าเป็นการทารุณสัตว์เพราะไม่ได้ไปตามวิถีทางตามธรรมชาติที่ควรจะเป็น เป็นเหตุผลอันหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังของการห้ามมิให้มีการชนไก่ คือแนวคิดเรื่องสิทธิของสัตว์ซึ่งมีการรื้อฟื้นขึ้นจากแนวคิดในสมัยกรีก และถูกนำมาเป็นหลักพิจารณาแก้ไขกฎหมายคุ้มครองสัตว์และป้องกันการทารุณกรรมสัตว์ในเวลาต่อมาและเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับในหลายประเทศในปัจจุบัน

แนวคิดเรื่องสิทธิของสัตว์นี้เชื่อว่า สัตว์มีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม แนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มีการถกเถียงกันมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณหรือในช่วงศตวรรษที่ 5 แล้วว่ามนุษย์ควรจะปฏิบัติต่อสัตว์ให้เหมาะสมอย่างไร โดยสำนักคิดของพิธาโกรัส ได้เสนอว่า มนุษย์ควรให้ความเคารพในสิทธิของสัตว์เนื่องมนุษย์ได้รับประโยชน์จากการใช้สัตว์ และอริสโตเติลยังแสดงความเห็นด้วยว่า เดิมทีสัตว์มีชีวิตอยู่เพื่อประโยชน์ของตัวเอง แต่ในภายหลังมนุษย์ได้นำสัตว์มาใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง ดังนั้นจึงควรปฏิบัติต่อสัตว์อย่างเหมาะสม ต่อมาในต้นศตวรรษที่ 19 เกิดขบวนการฟื้นฟูแนวคิดด้านมนุษยธรรมขึ้นในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา โดยมีการรณรงค์ให้ปกป้องบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตที่อ่อนแอกว่าและไม่สามารถปกป้องตนเองได้ เช่น การต่อต้านการใช้แรงงานเด็ก การต่อต้านการใช้ความรุนแรงในการลงโทษเด็กในโรงเรียน การกักขังลูกหนี้ที่ไม่มีเงินชำระหนี้ รวมถึงการกระทำทารุณต่อสัตว์ด้วย

นอกจากนั้นได้เกิดแนวคิดการปกป้องสิทธิสัตว์ยุคใหม่ในช่วงศตวรรษที่ 20 ซึ่งมีการนำแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) มาอธิบายถึงความจำเป็นในการปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพของสัตว์ว่า สัตว์มีความรู้สึก มีความสุขหรือเจ็บปวดได้เช่นเดียวกับมนุษย์ สังคมโลกจะเป็นสถานที่ดียิ่งขึ้นหากสัตว์

มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและไม่ต้องได้รับความเจ็บปวดที่ไม่จำเป็น ซึ่งการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเจ็บปวดที่ไม่จำเป็น สามารถกระทำได้โดยการกำหนดการคุ้มครองสิทธิสัตว์เอาไว้ให้ชัดเจน เมื่อสังคมมีแนวคิดเกี่ยวกับการพิทักษ์สิทธิของสัตว์ การชนไก่ก็มองว่าเป็นสิ่งที่ผิดและเลวร้าย และเมื่อมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการทารุณสัตว์ ซึ่งระบุนิยามและขอบเขตของการกระทำที่เป็นการทารุณสัตว์เอาไว้ เช่น การทำร้ายสัตว์ การทอดทิ้ง รวมถึงการนำสัตว์มาต่อสู้กัน เป็นต้น การชนไก่จึงกลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายไปด้วย แม้ว่าผู้ที่เลี้ยงและเล่นกีฬาชนไก่จะยืนยันว่า การชนไก่ไม่ใช่การทารุณสัตว์ เนื่องจากเป็นธรรมชาติของไก่ที่จะชนกันไม่ได้เลี้ยงหรือเพาะพันธุ์ไก่ให้มีนิสัยก้าวร้าว ไม่จำเป็นต้องฝึกให้สู้กัน ไก่ชนก็จะสู้กันอยู่แล้ว

การใช้ศัพท์ในการศึกษา

การใช้คำสถานที่เล่นพนันชนไก่ จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์เจ้าของบ่อนชนไก่ คนเล่นพนัน เจ้าหน้าที่และอื่นๆ ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำเรียกขานสถานที่ชนไก่หลายคำขึ้นอาทิเช่น บ่อนไก่ บ่อนชนไก่ สนามชนไก่ สนามกีฬาชนไก่ เป็นต้น ส่วนหนังสือราชการในกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 29 ธันวาคม 2554 .ใช้คำ “บ่อนการพนันชนไก่” จุดมุ่งหมายของแต่ละคำก็เพื่อที่จะสื่อความหมายถึงการละเล่นชนไก่ที่ไม่เกี่ยวกับการพนัน แต่ในสังคมไทยในปัจจุบันคำว่า “สนาม” กับคำว่า “บ่อน” จะมีความหมายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญ เพราะคำสองคำดังกล่าวหมายถึงสถานที่เล่นการพนันในที่นี้หมายถึงการสถานที่เล่นพนันชนไก่ ในการศึกษาการพนันชนไก่ครั้งนี้จะใช้คำว่า “บ่อนชนไก่” เป็นหลัก

ไก่ชนหมายถึง ไก่ตัวผู้ ที่ถูกเลี้ยงและฝึกฝนเชิงชนให้พร้อมที่เข้าสู่บ่อนชนไก่

การพนันชนไก่หมายถึง ข้อตกลงร่วมกันแต่ละครั้งของผู้เล่นทั้งสองฝ่ายที่จะเลือกข้างไก่ชนแต่ละตัวที่กำลังจะชนหรือกำลังชน โดยเชื่อว่าไก่ชนที่ตนเองเลือกข้างนั้นจะเป็นฝ่ายชนะและได้ผลตอบแทนกลับมาเป็นเงินสด

บ่อนชนไก่ หมายถึง สถานที่ที่ให้มีการนำไก่มาชนกัน ซึ่งในสถานที่นั้นมีสิ่งเวียนกันรอบเป็นวงกลม ล้อมรอบโดยคนดูทั้งนั่งและยืน เจ้าของบ่อนหรือผู้ดูแลสถานที่ที่จะจัดการชนไก่ภายใต้กฎระเบียบที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน บ่อนชนไก่ในปัจจุบันที่ทั้งขออนุญาตอย่างถูกต้องและไม่ขออนุญาตที่เรียกกันว่าบ่อนเถื่อน

ธุรกิจการพนันชนไก่ หมายถึง การดำเนินกิจการภายในบ่อนที่เกี่ยวข้องกับการพนันชนไก่ เพื่อมุ่งหวังให้เกิดผลกำไรที่เป็นตัวเงิน

ระบบอุปถัมภ์ หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนที่มีสถานภาพทางสังคมไม่เท่าเทียมกัน แต่มีผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ผู้อุปถัมภ์มีทรัพยากร มีอำนาจมากกว่า จะเป็นฝ่ายอุปการะคุ้มครองเพื่อให้ผู้รับการอุปถัมภ์ให้รอดพ้นจากการกดขี่จากผู้อื่นและจากระเบียบกฎหมายที่เข้มงวดกดขี่ ส่วนผู้รับการอุปถัมภ์ก็จะตอบแทนด้วยการให้ความนิยมชมชอบให้ค่าตอบแทนหรืออื่นๆ รวมถึงมอบความจงรักภักดีให้ นอกจากนี้ ความช่วยเหลือเกื้อกูลที่ผู้รับการอุปถัมภ์ได้รับทำให้เกิดความรู้สึกมี “บุญคุณ” ซึ่งผู้อุปถัมภ์สามารถเรียกร้องในสิ่งที่ตนเองต้องการเป็นการตอบแทนในภายหลัง ดังนั้นแนวคิดระบบอุปถัมภ์คือการที่ผู้อยู่ในฐานะต่ำกว่าไปพึ่งพิงหรือรับอุปถัมภ์จากผู้อยู่ในฐานะเหนือกว่าเป็นลักษณะความสัมพันธ์ในแนวดิ่งที่มีลักษณะสูงต่ำ เพราะสังคมไทยยอมรับในอำนาจของคนที่มีตำแหน่ง อำนาจ บารมี อิทธิพลที่เหนือกว่าสามารถบังคับหรือโน้มน้าวผู้ที่อยู่ต่ำกว่าให้ปฏิบัติตามคำสั่ง (อุดม,2551 :11)

บทที่ 2

วิถีโกชนในภาคเหนือตอนบน

เมื่อการชนโกกลายเป็นการพนันที่ถูกต้องตามกฎหมาย โกชนที่เป็นเหมือนสัญลักษณ์ของความเป็นนักสู้ ได้กลายเป็นเหมือนอุปกรณ์ที่มีชีวิตสำคัญในการเล่นการพนันในยุคปัจจุบัน แท้จริงแล้วเป็นการต่อสู้ของคนกับคนด้วยกัน เริ่มตั้งแต่การหาชน การเลี้ยงดูฝึกซ้อม จนถึงขั้นชิงไหวพริบของการต่อรอง ซึ่งการเล่นชนโกกลายเป็นธุรกิจการพนันประเภทหนึ่งที่มีวงเงินหมุนเวียนอยู่มากมาย ในบทนี้จะกล่าวถึงอุปกรณ์การเล่นพนันที่มีชีวิตคือ โกชน การเลี้ยงโกชนในภาคเหนือตอนบน ลักษณะโกชน พันธุ์โกชนที่นิยมนำมาเลี้ยง ประเภทการเลี้ยง และที่สำคัญคือกระบวนการฝึกให้เป็นโกชน สถานการณ์ภาพรวมของบ่อนพนันชนโกในพื้นที่ศึกษาคือจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดลำพูน

2.1 โกชนในภาคเหนือตอนบน

มีการเลี้ยงโกชนกันแพร่หลายในภาคเหนือ อันเนื่องมาจากนโยบายของนักการเมืองที่มาเป็นรัฐมนตรีที่มีภูมิหลังเกี่ยวข้องกับการพนันทั้งทางตรงและทางอ้อม และเอาใจกลุ่มคนที่จะเป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งในเขตชนบท ตามคำบอกเล่าของคนเล่นโกชนที่จังหวัดลำพูน สาเหตุที่ทำให้มีการส่งเสริมการเลี้ยงโกชนเพิ่มขึ้นนั้นเกิดจากนโยบายรัฐบาลเมื่อ 10 ปีที่แล้ว ให้โกชนเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือโอท็อป โกชนสามารถเพิ่มมูลค่าได้จากเดิมได้นับ 100 เท่าถือว่าเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีอนาคต และประกอบกับการเข้ามาของนักการเมืองท้องถิ่น นักดนตรีชื่อดังระดับประเทศ และนักธุรกิจอาหาร ซีพี ที่หันมาเล่นโกชนอย่างจริงจัง ทำให้วงการโกชนคึกคัก รวมตัวก่อตั้งเป็นสมาคมโกชนแห่งประเทศไทย การเล่นการพนันโกชนจึงแพร่หลายจากระดับชุมชนท้องถิ่นไปสู่ระดับภาคและระดับประเทศ มีวงเงินเดิมพันชนโกคู่เป็นแสนเป็นล้าน บ่อนที่มีชื่อเสียงในระดับภาคเหนือเป็นที่รู้จักในวงการชนโก อาทิเช่น บ่อนชนโกแม่ยอย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ หรือบ่อนชนโกกาดสมานชัย บ้านม้า อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุชุมชน หนังสือนิตยสารโกชน ตลอดจนเผยแพร่ทางเว็บไซต์ ยูทูบ และบางเว็บไซต์จะเป็นของเจ้าของบ่อนชนโกโดยเฉพาะ

กับสถานการณ์การระบาดของไข้หวัดนกในปี 2547 ต่อเนื่องกันมา มีการสั่งปิดบ่อนชนโกอันเป็นมาตรการควบคุมไม่ให้มีการระบาดของไข้หวัดนก ชุมโกที่เลี้ยงโกชนไว้เป็นจำนวนมากและตั้งอยู่ในเขตสีแดงคือพื้นที่ที่ถูกกำหนดเป็นที่ที่มีการระบาดของไข้หวัดนกอย่างรุนแรง ที่จะต้องมีการกำจัดสัตว์ปีกไม่ยกเว้นแม้กระทั่งโกชนที่มีราคาแพงเป็นหมื่นเป็นแสนแต่ได้รับค่าชดเชยเพียงตัวละ 45 บาทเท่านั้น ทำให้ต่อมามีการอพยพหนีภัยการกำจัดโกเข้าไปในเขตที่มีสวนลำไย หรืออยู่ในป่าห่างไกล โดยการลักลอบส่งโกไปฝากชาวบ้านที่รู้จักกันเลี้ยง ทำให้โกชนขยายพันธุ์แพร่หลายในชนบทเขตที่มีสวนลำไย หรืออยู่ในป่าห่างไกล โดยการลักลอบส่งโกไปฝากชาวบ้านที่รู้จักกันเลี้ยง ทำให้โกชนขยายพันธุ์แพร่หลายในชนบท

ในภาคเหนือมีการเล่นชนไก่กันมากในช่วงฤดูร้อน โดยเฉพาะอย่างก่อนประเพณีสงกรานต์ทางการจะอนุญาตให้มีการชนไก่ตามหมู่บ้าน โดยใช้สังเวียนสำเร็จรูปเคลื่อนที่เวียนไปตามหมู่บ้าน นอกจากนั้นในบ่อนชนไก่ที่มีอยู่มากมายก็จะมีผู้คนเข้าบ่อนมากเป็นพิเศษ จะมีคนเข้าบ่อนน้อยลงในช่วงฤดูฝนเพราะอยู่ในช่วงฤดูการเพาะปลูกทำนาทำสวน เก็บผลผลิตลำไย ขณะเดียวกันไก่ชนที่เลี้ยงไว้จะอยู่ในระยะผลัดขนเจ้าของไก่จะไม่ค่อยนำไก่เข้าไปชนในบ่อนมากนัก ส่วนการทำบ่อนชนไก่ในปัจจุบันมีการแข่งขันระหว่างบ่อนด้วยกันเพื่อดึงดูดค่านักพนันโดยการปรับปรุงบ่อนชนไก่ให้ทันสมัย สะดวกสบายและอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ที่สำคัญคือมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ดึงไก่ชนเก่งๆ มีชื่อเสียงหรือมีการวางเงินเดิมพันสูงซึ่งเปรียบดั่งแม่เหล็กดึงดูดนักพนันให้เข้าบ่อนมากขึ้น

2.2 บ่อนชนไก่ในพื้นที่ศึกษา

2.2.1 จำนวนบ่อนชนไก่ บ่อนชนไก่เป็นสถานที่นัดพบของผู้ที่สนใจเข้าชม การชนไก่ และก็เป็นที่นักพนันเสี่ยงโชคเข้ามาแสวงหาผลตอบแทนจากไก่ชนที่ชนะคู่ต่อสู้ บ่อนชนไก่ในภาคเหนือตอนบนมีอยู่แพร่หลายทุกจังหวัดทั้งบ่อนที่ได้รับอนุญาตที่เรียกกันว่า “บ่อนถูกกฎหมาย” และบ่อนที่ไม่ได้รับอนุญาตจากทางราชการที่เรียกกันว่า “บ่อนเถื่อน” จากข้อมูลการสำรวจบ่อนชนไก่ เฉพาะจังหวัดลำพูนและจังหวัดเชียงใหม่พบว่า จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีเขตการปกครองถึง 25 อำเภอมีบ่อนไก่จำนวน 38 แห่ง(ตารางที่ 1) เป็นบ่อนถูกกฎหมาย (ได้รับอนุญาตเป็นทางการ) 11 แห่ง(ตารางที่ 2) และที่จังหวัดลำพูนมีเขตการปกครอง 8 อำเภอแต่มีบ่อนชนไก่ถึง 28 แห่ง เป็นบ่อนถูกกฎหมาย (ได้รับอนุญาตเป็นทางการ) 18 แห่ง (ตารางที่ 3) นอกนั้นเป็นบ่อนที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การมีบ่อนเพิ่มขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของประชาชน มีความตื่นตัวในการเล่นไก่ชนจากการส่งเสริมของจังหวัดบางจังหวัดในเช่น ก่อนหน้านั้น จังหวัดลำพูนมีนโยบาย 1 ตำบล 1 บ่อน หรือจังหวัดเชียงใหม่มีนโยบาย 1 อำเภอ 1 บ่อน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนบ่อนชนไก่แต่ละอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับที่	อำเภอ	ตำบล/ จำนวนบ่อนชนไก่
1.	แม่ฮาด	ต.สันตันหม้อ, / 1 แห่ง
2.	ฝาง	ต.แม่คะ,ต.แม่งอน,ต.เวียง,ต.โป่งน้ำร้อน/4 แห่ง
3.	ไชยปราการ	ต.ไชยปราการ/1 แห่ง
4.	พร้าว	ต.เขื่อนผาก,ต.เวียง/2 แห่ง
5.	เชียงดาว	ต.แม่นะ/1 แห่ง
6.	แม่แตง	ต.สันมหาพน,ต.แม่แตง/2 แห่ง
7.	เวียงแหง	ต.เวียงแหง/1 แห่ง
8.	กัลยาณิวัฒนา	

9.	เมือง	ต.ท่าศาลา,ต.สันผีเสื้อ,ต.แม่เหียะ,ต.ป่าแดด,ต.หนองหอย,นคร เชียงใหม่/6 แห่ง
10.	แมริม	ต.ห้วยน้ำริน(แม่กุ่ม)/1 แห่ง
11.	สันทราย	คลองชลประทานหลังม.แม่ใจ,ป่าบงชอย๑๐,บ้านป่าป้อง,แม่ย้อย ,ศรีงาม/5 แห่ง
12.	ดอยสะเก็ด	ต.แม่คือ/1 แห่ง
13.	สันกำแพง	ต.สันกำแพงและที่ ต.ต้นเปา/2 แห่ง
14.	สารภี	บ้านต้นเงิน,ต.ท่าวังตาล,สารภี,ต.ข้าวบุง/4 แห่ง
15.	สะเมิง	ต.สะเมิงใต้/1 แห่ง
16.	แม่ออน	ต.สหกรณ์/1 แห่ง
17.	หางดง	ต.แม่ฮะ,ต.สันผักหวาน/2 แห่ง
18.	สันป่าตอง	ต.ยุหว่า/1 แห่ง
19.	แม่วาง	ต.บ้านกาด/1 แห่ง
20.	ดอยหล่อ	
21.	จอมทอง	ต. ดอยแก้ว/1 แห่ง
22.	ฮอด	
23.	แม่แจ่ม	
24.	ดอยเต่า	ต.บงตัน/1 แห่ง
25.	อมก๋อย	

ที่มา: สภาองค์กรชุมชนตำบล จังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 2 สถานที่เล่นการพนันชนไก่(บ่อนไก่)ที่ได้รับอนุญาตในจังหวัดเชียงใหม่ปี 2554

ลำดับที่	ชื่อบ่อนชนไก่ (ตามตำบลสถานที่ตั้ง)	สถานที่
1	สนามชนไก่ดอยแก้ว	232/6 หมู่ 2 ตำบลดอยแก้ว อำเภอจอมทอง
2	สนามชนไก่แม่ย้อย	บ้านแม่ย้อย หมู่ที่ 1 ตำบลสันทรายน้อย อำเภอสันทราย
3	สนามชนไก่ชมพู	1/1 หมู่ 1 ตำบลชมพู อำเภอสารภี

4	สนามชนไก่แม่ฮ่อง	119 หมู่ 14 ตำบลแม่ฮ่อง อำเภอฝาง
5	สนามชนไก่ชุมชนบ้าน ฮอน	76 หมู่ 14 ตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง
6	สนามชนไก่ตันเปา	38/3 หมู่ 9 ตำบลตันเปา อำเภอสันกำแพง
7	สนามชนไก่ปางดำ	98 หมู่ 4 ตำบลปางดำ อำเภอไชยปราการ
8	สนามชนไก่เชียงดาว	บ้านแม่นะ หมู่ 2 ตำบลแม่นะ อำเภอเชียงดาว
9	สนามชนไก่พร้าว	167 หมู่ 6 ตำบลเชื่อนผาก อำเภอพร้าว
10	สนามชนไก่หนองป่าครั่ง	หมู่ 7 ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง
11	สนามชนไก่แม่ค้อ	149 หมู่ 1 ตำบลแม่ค้อ อำเภอดอยสะเก็ด

ที่มา : สำนักงานการปกครองจังหวัดเชียงใหม่

ตารางที่ 3 สถานที่เล่นการพนันชนไก่(บ่อนไก่)ที่ได้รับอนุญาตในจังหวัดลำพูนปี 2554-2555

<u>ลำดับที่</u>	<u>ชื่อบ่อนชนไก่</u>	<u>สถานที่ตั้ง</u>
1	สนามชนไก่ป่าไผ่	4/1 หมู่ 5 ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้
2	สนามชนไก่มะเขือแจ้	132 หมู่ 1 ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง
3	สนามชนไก่ท่าทุ่งหลวง	71 หมู่ 3 ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา
4	สนามชนไก่วังผาง	272 หมู่ 6 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง
5	สนามชนไก่เหมืองจี้	149 หมู่ 2 ตำบลเหมืองจี้ อำเภอเมือง
6	สนามชนไก่เหล่ายาว	38 หมู่ 8 ตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง
7	สนามชนไก่สมพิศ	56 หมู่ 15 ตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ
8	สนามชนไก่เวียงหนองล่อง	93/1 หมู่ 6 ตำบลวังผาง อำเภอเวียงหนองล่อง
9	สนามชนไก่ห้วยยาบ	2/2 หมู่ 5 ตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ

10	สนามชนไก่บุญมาดี	488 หมู่ 8 ตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง
11	สนามชนไก่หนองช้างคื่น	124 หมู่ 3 ตำบลหนองช้างคื่น อำเภอเมือง
12	สนามชนไก่ครูสำเริง	284 หมู่ 2 ตำบลท่าทุ่งหลวง อำเภอแม่ทา
13	สนามชนไก่กาดสมานชัย	149 หมู่ 6 ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง
14	สนามชนไก่บ้านแป้น	89 หมู่ 7 ตำบลบ้านแป้น อำเภอเมือง
15	สนามชนไก่ป่าสัก	15/2 หมู่ 13 ตำบลป่าสัก อำเภอเมือง
16	สนามชนไก่บ้านกลาง	120 หมู่ 7 ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง
17	สนามชนไก่ริมปิง	66 หมู่ 7 ตำบลริมปิง อำเภอเมือง
18	สนามชนไก่อุโมงค์	115 หมู่ 4 ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดลำพูน

ส่วนบ่อนชนไก่ที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือที่เรียกกันว่าบ่อนเถื่อนนั้น เป็นบ่อนที่ไม่ไปขออนุญาตหรือบ่อนที่ใบอนุญาตหมดอายุและไม่ขอต่อ ส่วนจังหวัดเชียงใหม่มีแนวทางการจำกัดจำนวนบ่อนชนไก่และไม่อนุญาตให้เปิดบ่อนใหม่ นอกเหนือจากบ่อนที่ได้รับอนุญาตจำนวน 11 บ่อน นอกนั้นเป็นบ่อนเถื่อนหรือบ่อนดำรวม เฉพาะที่อำเภอสันทรายอำเภอเดียวมีถึง 4 บ่อน

2.2.2 วันเวลาเปิดบ่อนชนไก่ วัตถุประสงค์การชนไก่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากการละเล่นเพื่อความสนุกสนาน เป็นสันตนาการของชาวบ้านในชนบท ปัจจุบันการชนไก่เป็นไปเพื่อการพนันได้เสียด้วยเงินจำนวนมาก บ่อนชนไก่เกิดขึ้นเป็นดอกเห็ดทั้งได้รับอนุญาตและไม่ได้รับอนุญาต สะท้อนออกมาถึงความนิยมชมชอบในการชนไก่เพิ่มขึ้น กิจการการจัดการชนไก่ในรูปแบบของบ่อนจึงเป็นธุรกิจที่น่าลงทุน แต่ภายใต้ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการควบคุมบ่อนการพนันชนไก่ปี 2552 กำหนดให้แต่ละบ่อนเปิดได้เฉพาะวันเสาร์และวันอาทิตย์หรือวันใดวันหนึ่งยกเว้นวันสำคัญทางศาสนา เมื่อบ่อนชนไก่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเวลาเปิดซ้ำกันอาจทำให้มีการแย่งลูกค้าเข้าบ่อนเกิดขึ้น จากความเห็นของเจ้าของบ่อนรายหนึ่งแล้วว่า มีการปล่อยข่าวลือว่าบ่อนคู่แข่งถูกปิดเพราะสถานที่ไม่สะอาดสกปรกจึงไม่ผ่านการประเมิน หรือออกข่าวว่ามีการทะเลาะเบาะแว้งกรรมการบ่อนเข้าทำร้ายลูกค้าที่มาเล่นพนันเป็นต้น ดังนั้นหลายบ่อนชนไก่จึงเล็งมาเปิดในวันธรรมดาตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์วันใดวันหนึ่งเรียงกัน จากคำบอกเล่าของคนเล่นพนันชนไก่คนหนึ่งระบุว่า มีการตกลงกันระหว่างบ่อนด้วยกันที่จะพยายามจัดสรรวันเปิดบ่อนที่อยู่ละแวกใกล้เคียงไม่ให้ซ้ำกัน และช่วยให้คนเล่นพนันชนไก่เดินสายเล่นได้ตลอดสัปดาห์ ดังตัวอย่างของวันเปิดบ่อนชนไก่แถบซานเมืองเชียงใหม่ต่อเขตเมืองลำพูนคือ

วันจันทร์ บ่อนชนไก่ป่าตึง

วันอังคาร บ่อนชนไก่ป่าคำ อำเภอดอยสะเก็ด

วันพุธ บ่อนชนไก่ป่าแดง อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

วันพฤหัสบดี บ่อนชนไก่หนองหอย อำเภอเมือง
 วันศุกร์ บ่อนชนไก่ห้วยไซ บ่อนชนไก่หนองป่าครั่งและบ่อนหนองหอย
 วันเสาร์ บ่อนชนไก่แม่ฮอน และบ่อนชนไก่หนองหอย
 วันอาทิตย์ บ่อนชนไก่ชุมชนบ้านฮอน บ่อนชนไก่แม่คือ อำเภอสันกำแพง และบ่อนชนไก่แม่ฮ้อย
 อำเภอสันทราย

บ่อนชนไก่ทั่วไปจะเปิดดำเนินการในตอนกลางวัน ส่วนบ่อนใหญ่บ่อนดังเช่น บ่อนชนไก่กาตสมานชัย และบ่อนชนไก่แม่ฮ้อย จะเปิดสนามชนไก่ตอนกลางคืน เพื่อต้อนรับเซียนพนันที่เล่นเวียนบ่อนหรือเซียนพนันมือหนักจากถิ่นไกลหรือนิยมเรียกกันว่า “แขกวิไอพี” นอกจากนั้นที่เปิดตอนกลางคืนจะเปิดชนเฉพาะไก่จากชุมใหญ่ไกดังราคาแพง มีวงเงินเดิมพันสูง

2.3 การเลี้ยงไก่ชนเพื่อชนะพนัน

2.3.1 ลักษณะไก่ชนและการคัดเลือกพันธุ์ไก่

เมื่อเข้าสู่การพนันชนไก่เต็มตัว แนนอนไก่ที่ถูกนำมาทำเป็นไก่ชนนั้นต้องเป็นไก่หูหรือไก่ตัวผู้เพราะมีสัญชาตญาณการเป็นนักสู้ก้าวร้าวรุนแรงมาแต่กำเนิด ความเป็นนักสู้ของไก่ชนเป็นไปตามธรรมชาติวิสัยของมันโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นไก่ชนที่ถูกเลี้ยงเพื่อนำไปชนในสังเวียนหรือปล่อยให้อยู่กันตามธรรมชาติ ไก่ที่จะนำมาเป็นไก่ชนต้องเป็นทั้งไก่งามและไก่เก่ง แม้ว่าจะเป็นไก่เก่งแต่ไม่งามก็จะเป็นที่นิยม ผู้ที่นิยมชมชอบไก่ชนถือว่าไก่งามถูกลักษณะเป็นไก่ที่ดีมีเดิมพัน ในยุคปัจจุบันการพนันมีอยู่ทั่วบ่อนชนไก่ และการเดิมพันได้เสียด้วยเงินจำนวนมาก การคัดเลือกสรรหาไก่ชนที่มีลักษณะเด่นยิ่งต้องพิถีพิถันเป็นพิเศษ ดังนั้นการดูลักษณะเด่นไม่เด่นของไก่ชนจึงมีความสำคัญลำดับต้นทีเดียว

ลักษณะเด่นไม่เด่นที่จะเป็นไก่เก่งจากภูมิปัญญาความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้าน

จากการรวบรวมของวรรณชัยที่ศึกษาเรื่องไก่ชนที่สันกำแพงพบว่า ไก่ที่มีลักษณะต้องห้ามซึ่งไม่นิยมนำมาเป็นไก่ชน เนื่องจากเชื่อว่าจะทำให้เจ้าของสูญเสียชื่อเสียงและทรัพย์สินได้ ลักษณะดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

- 1). ไก่หัวใหญ่ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ไก่หัวงว” เชื่อว่าเป็นไก่ที่โง่ไม่มีความฉลาด หรือเป็นไก่ที่ไม่มีไหวพริบ ไม่รู้จักแก้เกมคู่ต่อสู้เป็นไก่ชนเชิงเดียว ไม่สมควรนำมาเลี้ยงเป็นไก่ชน
- 2). ไก่แกนคอห่าง ไก่ตัวผู้ตัวใดถ้าลำคอที่บริเวณลำคอพบว่ามีแกนคอไม่ชิดกัน เรียกว่าไก่แกนคอห่าง เชื่อว่าไก่ตัวนั้นเป็นไก่ไม่ดีคือไม่มีความอดทนใจไม่สู้ เมื่อถูกคู่ต่อสู้ตีแม้จะเจ็บเพียงเล็กน้อย ก็จะมีหงหนี
- 3). ลักษณะสีของไก่ต่างๆที่ไม่นิยมนำมาเป็นไก่ชन्दังนี้ “ไก่เขียวคองา ไก่เลื้อบเหมือนเตี๋ย ไก่ดูหางดำ ไก่ขาว ไก่หม่น ไก่หางปก ออกตั้ง ไก่หมูนี้ถึงปอด”
 - เขียวคองา ขายนาเป็นป็น หมายถึง ไก่สีเขียวคอสีขาว ถ้าเอาไปชนจะแพ้ถึงกับขายพินา
 - ไก่เลื้อบเหมือนเตี๋ย หมายถึงไก่ที่มีสีของสร้อยคอไม่เหมือนกับสีสร้อยของลำตัว
 - ไก่ดูหางดำ มีคำก้เขียง หมายถึงไก่เขียวหางสีดำ ถ้าเอาไปชน จะแพ้ถึงชั้นสูญเสียสร้อยคอทองคำ

- ไก่ขาว หมายถึงไก่ที่มีสีขาวเหมือนชุดแม่ชีหรือไก่ขาวผีเลี้ยง
- ไก่หม่น หรือไก่หม่นกบขาง หมายถึงไก่สีเทา
- ไก่หางปก ออกตั้ง หมายถึงไก่ที่มีหางกระดกและออกตั้งฉากกับพื้นเหมือนไก่แจ้

ไก่ลักษณะดังที่กล่าวมา จะไม่มีน้ำอตนน้ำทจนถึงแม้จะเป็นไก่เก่งก็เก่งเฉพาะตอนกระโดดดี แต่เมื่อโดนคู่ต่อสู้กระโดดดีเอาคืนบ้างมักจะวิ่งหนีเอาง่ายๆ ไม่รักเดิมพัน จะทำให้เจ้าของไก่สูญเสียเงินทอง(วรรณชัย ,2545 : 132-133)

- ลักษณะเด่นของไก่ที่จะนำมาเป็นไกชนที่ชาวบ้านคำนึงถึงได้แก่ เกล็ด เต๋อย สี นอกจากนั้นก็ดูลักษณะเช่น รูปร่าง ใบหน้า แข้ง ขน ปีกและหาง

- กระดูกใหญ่ กระดูกหมายถึง กระดูกส่วนที่โครงสร้างต่างๆของตัวไก่ ไก่ที่มีกระดูกใหญ่จะเป็นไก่ที่มีความแข็งแรงอดทนและมีน้ำอตนน้ำทสูง เวลาจับตัวไก่กระดูกอกจะใหญ่และยาว รวมทั้งปีกจะมีขนาดใหญ่ การโครงกระดูกใหญ่เหมือนกับมีปอดใหญ่ มีลมหายใจผ่านเข้าออกได้มากกว่าทำให้ไม่เหนื่อยง่ายจึงมีความอดทนสูง

- หน้าอกใหญ่ หน้าอกหมายถึง กล้ามเนื้อหน้าอกและกระดูกสันอกซึ่งเป็นอวัยวะสำคัญ สิ่งที่สามารบบอกได้ว่าไกชนตัวใดมีพลังกำลังเข้มแข็งหรืออ่อนแอได้ต้องดูที่หน้าอก ถ้าไก่หน้าอกใหญ่มองจากด้านหน้าหน้าอกมีรูปร่างคล้ายหัวใจหรือใบโพธิ์เรียกว่า ออกผายไหล่ผึ่งเต็มไปด้วยกล้ามเนื้อ ส่วนกระดูกหน้าอกแข็งแรงยาวตรงกล้ามเนื้อจะเป็นหน้าอกไก่ที่ทรงพลัง สามารบต้านแรงปะทะจากไก่คู่ต่อสู้ ถือว่าเป็นไก่ที่ดี

- นิ้วและอุ้งเท้า ทำหน้าที่เป็นฐานทำให้ไกยืนได้อย่างมั่นคงและเป็นอาวุธทำลายคู่ต่อสู้อย่างเจ็บปวด ไก่ตัวใดนิ้วก้อยตีบหรือเอนเข้าหานิ้วกลางมาก ไก่ตัวนั้นจะยืนไม่มั่นคงเพราะนิ้วก้อยไม่ได้ยันรับน้ำหนักที่เอนไปด้านหลังขณะที่ปะทะกับคู่ต่อสู้ ไก่ที่มีนิ้วสั้น-โต หรือนิ้วก้อยสั้นแต่ใหญ่ เวลายืนแข่งทางออก เดินดีหลักดี ถือว่าเป็นไก่มีกำลัง ย่างก้าวกระโดดขึ้นกระโดดลงได้ดี เป็นไกล้ำโตและตีได้หนักหน่วงรุนแรง ไก่อุ้งเท้าแพบ เวลายืนจะมองไม่เห็นหนังยื่นล้าออกมา อุ้งเท้าแพบสามารถนำหนักตัวไก่ได้ดีเวลาเคลื่อนไหว เพราะนิ้วเท้าวางสัมผัสกับพื้นตลอด การยืน เดิน วิ่งทำได้ถนัด ตรงข้ามกับไก่อุ้งเท้าปูดการใช้เท้าไม่มั่นคง เสียหลักง่าย(วรรณชัย,เพ็งอ้ง : 69)

ลักษณะเด่นของไก่ที่จะนำมาเป็นไกชนดัง เป็นประสบการณ์ความรู้ภูมิปัญญาที่สั่งสมถ่ายทอดสืบกันมา แต่ในทางความเป็นจริงยังไม่มีไก่ตัวใดที่มีคุณลักษณะเด่นครบถ้วนอยู่ในตัวเดียวกัน ไกชนส่วนใหญ่จึงมีลักษณะดีไม่ดีคละเคล้ากัน

2.3.2 พันธุ์ไกชน ไกชนที่นิยมเลี้ยงกันเพื่อเล่นพนันกันแพร่หลายในภาคเหนือ คือไก่เหล่าป่า ก้อยกับ ไกชนสายพันธุ์พม่า เป็นไก่ที่มีน้ำหนักระหว่าง 2.2 – 2.8 กิโลกรัม ซึ่งหาคู่ชนได้ง่ายกว่าไกชนไทยที่มีรูปร่างใหญ่น้ำหนัก 3 กิโลกรัม

ไก่อะเลาะปากก้อย แหล่งกำเนิดอยู่ที่หมู่บ้านเหล่าปากก้อย ตำบลน้ำดิบ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จากการที่พ่อหลวงสุพจน์เมื่อครั้งเป็นทหารเกณฑ์ที่ภาคตะวันออก ได้นำไก่อะเลาะจากเมืองจันทร์มาหลายตัว เป็นไก่สีเหลืองเลาตัวผู้มีลีลาการชนคล้ายกับไก่เชิงตราดคือ มัดล็อกคอ มุด ตีตัวและลอดทะลุได้ ปีก จุดเด่นของไก่อะเลาะพันธุ์นี้คือ เติบโตเร็วและแข็งแรงดีทั่วตัว เมื่อนำไก่อะเลาะปากก้อยออกชนตามสนามชนไก่ในจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปางและได้รับชัยชนะต่อเนื่อง สร้างชื่อเสียงให้ไก่อะเลาะพันธุ์นี้เป็นอย่างมาก สมัยนั้นเขียนพนันชนไก่ทางภาคเหนือพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “ไก่อะเลาะจักกั๊ดทั้งตัว”

ลักษณะของไก่อะเลาะปากก้อยคือ มีสีดอกเลา มีเลาขาวแซมตามสร้อยหางขาวเช่น เหลืองเลาหางขาว เขียวเลาหางขาว เป็นต้นและมีกระขาวแซมตามตัวและส่วนต่างๆ รูปร่างของไก่อะเลาะปากก้อยจะมีลักษณะเตี้ย ลำ เป็นไก่อะเลาะเล็กมีน้ำหนักตัวประมาณ 2.0-2.7 กิโลกรัม หงอนส่วนใหญ่จะเป็นหงอนหินรูปร่างกลมมน ผิหงอนเกลี้ยงเล็กกะทัดรัด เกร็ดแข้งส่วนใหญ่จะเป็นเกล็ดสองแถว สีของแข้งและปากจะเป็นสีขาวหรือขาวอมเหลือง ปัจจุบันไก่อะเลาะปากก้อยแพร่กระจายออกนอกหมู่บ้านไปมาก ทำให้มีการพัฒนาสายพันธุ์อยู่ตลอดเวลา และฉลาดขึ้นกว่าในอดีตเป็นที่รู้จักของนักเลงไก่มากขึ้น

ไก่อะเลาะพันธุ์พม่า นักเลงไก่ชนแถบภาคเหนือรู้จักและนิยมไก่อะเลาะพันธุ์พม่ามานานแล้ว ไก่อะเลาะเก่งๆส่วนมากจะเป็นไก่อะเลาะผสมพม่า-ไทย ที่นิยมเลี้ยงกันแถบจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และลำปางจะนิยมเลี้ยงไก่อะเลาะผสมพม่า-ไทย รอยเล็กคือ ไก่น้ำหนักระหว่าง 2.0-2.6 กิโลกรัม จุดเด่นของไก่อะเลาะพม่าคือ มีเชิงดีจัดจ้าน ขยันตี ถนัดบินตีสาดแข้งเปล่าเข้าเป้าตลอดเวลา และสามารถตีได้ทุกสถานการณ์ซึ่งไก่อะเลาะไทยทำไม่ได้ นอกจากนั้นความโดดเด่นของไก่อะเลาะพม่าอีกประการหนึ่ง อยู่ที่มีความว่องไวปราดเปรียว ลีลาความเจ้าเล่ห์ทำที่ท่าลุ่มลูกคลุกคลาน แต่จะคอยจ้องให้ฝ่ายตรงข้ามหลงกล เผลอถลนเข้าหา พอได้ระยะจะสาดแข้งเข้าตีจนตั้งตัวไม่ติดจุดอ่อนของไก่อะเลาะพม่าก็คือ มีรูปร่างเล็ก บอบบาง ตีเร็วแต่ไม่รุนแรงไม่มีลำหักลำโค่นแบบโป้งเดียวจอด ความทรหดอดทนมีน้อย ถ้าถูกตีที่หัว ตีหน้า กระเพาะหนักๆมักแพ้เลย ถ้ากับไก่เชิงที่มีความปราดเปรียวเข้า-ออกได้รวดเร็วไก่อะเลาะพม่าจะแพ้ทางทันที

การพัฒนาไก่อะเลาะผสมกับไก่ไทย โดยหวังจะทำไก่อะเลาะผสมมีลักษณะส่วนรวมที่ดีขึ้น คือมีรูปร่างใหญ่ กระดูกใหญ่ แข็งแรง และมีเชิงดีที่จัดจ้าน ยังไม่ประสบผลสำเร็จสูงสุดเท่าที่ควร เนื่องจากมีข้อเด่นข้อด้อยซึ่งผสมกลมกลืนกันยังไม่ได้สนิท เช่นธรรมชาติของไก่อะเลาะพม่าเป็นไก่บินตีสาดแข้งเปล่า มีน้ำหนักเบา มีปีกที่แข็งแรง ช่วงปีกกว้างหนาสำหรับใช้อุ้มลม เพื่อช่วยยกตัวขึ้นในการบิน ช่วยบังคับทิศทางและมุมในการตีให้แม่นยำขึ้นเมื่อนำไก่อะเลาะพม่ามาผสมกับไก่ชนไทย ซึ่งธรรมชาติเป็นไก่ยืนตี หรือแม้จะมีการตีแบบสาดแข้งเปล่า ก็เป็นเชิงดีที่เน้นการสกัดกันมากกว่าจะเน้นความแม่นยำ

ลักษณะเด่นของไก่อพม่า ไก่อพม่ามีลักษณะเด่นเฉพาะตัว เพราะถือว่าไก่อพม่าเป็นสายพันธุ์หนึ่งที่สืบเชื้อสายมายาวนาน มีพันธุกรรมที่เด่นชัดเจน ไก่อพม่าเลือดสูงไม่อาจครองความยิ่งใหญ่ในสังเวียน ขณะที่ไก่อพม่าลูกผสมสามารถยืนหยัดอยู่ได้ ดังนั้นไก่อพม่าที่เลี้ยงและนำออกชนในปัจจุบันร้อยละ 90 เป็นไก่อพม่าลูกผสม ถ้าได้ไก่อพม่า 1 ตัวจะพิจารณาว่ามีเชื้อเป็นไก่อพม่าขอให้สังเกตดังนี้

- 1). รูปร่างเป็นไก่หางกอดตั้ง ลักษณะลำตัวไม่ยาว ตัวจะกลมๆจะมีแนวโน้มเป็นไก่อพม่า
- 2). คุที่นิสัย เบียวมาก ชอบนอนที่สูง
- 3). คุน้ำขน เป็นน้ำขนมันวาว ขนไก่อพม่าแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่มีขนดก กับกลุ่มที่มีขนน้อย แต่ที่เหมือนกันคือน้ำขนจะวาว
- 4). คุลักษณะเฉพาะก็คือ เล็บดำ แสดงว่ามีสายเลือดไก่อพม่าสูง
- 5). คุใบหาง จะเป็นใบหางก้านใหญ่ กระดกขึ้นและโค้งพองาม ปลายหางไม่แหลม เล็ก ถ้ามีหางตรงๆแบบไทย ก็สันนิฐานก่อนว่าเป็นลูกผสม
- 6). คุตาและดวงตา จะสดใส ลอย กลอกกลิ้ง ถ้าตาสีจะไม่ใช่ไก่อพม่า
- 7). คุสีขนตัว ถ้ามีสีขนตามตัวแทรกเป็นสีเดียวกับสีสร้อยปรากฏชัดเจน แสดงว่าเป็นไก่อพม่าสูง ไก่อพม่าทั้งสองสายพันธุ์ทั้ง ไก่อพม่าปากก้อยและไก่อพม่าพันธุ์พม่า ที่นิยมเล่นกันในภาคเหนือมีแนวโน้มจะเปลี่ยนเป็นลูกผสมข้ามสายพันธุ์เพื่อที่จะได้ไก่เก่งที่ผสมผสานลักษณะเด่นของแต่ละสายพันธุ์มาอยู่ในไก่ตัวเดียวกัน การรักษาสายพันธุ์เดิมนับว่าจะได้รับความนิยมน้อยลง

2.3.3 การเลี้ยงไก่อชน

การเลี้ยงไก่อชนในปัจจุบันเป็นที่แพร่หลายในหมู่ประชาชนทั้งเลี้ยงไว้เพื่อปรับปรุงพันธุ์ไก่กินเนื้อ เพราะมีรูปร่างใหญ่โตกว่าไก่ทั่วไป หรือเลี้ยงไว้เพื่อนำไปชนในบ่อนชนไก่ หรือเลี้ยงไว้เพื่อนำไปขายซึ่งจะได้ราคาดีกว่าไก่กินเนื้อ ในการเลี้ยงไก่อชนในปัจจุบันมีการเลี้ยงอยู่ 3 แบบคือ

ก. **เลี้ยงแบบชาวบ้าน** ในชุมชนมีชาวบ้านเลี้ยงไก่ไว้ตามบริเวณรอบๆบ้านหรือเลี้ยงไว้ในสวนเช่นสวนลำไย เป็นการเลี้ยงไก่แบบปล่อยตามธรรมชาติ ไก่ที่เลี้ยงนั้นมีทั้งไก่อชนและไก่กินเนื้อ จากนั้นก็ให้สังเกตดูแววไก่ที่จะนำมาเลี้ยงเป็นไก่อชน ซึ่งอุปกรณ์ที่จำเป็นที่สุดอย่างหนึ่งคือมุ้งที่จะช่วยป้องกันยุงไม่ให้กัดไก่ได้ การเลี้ยงไก่ไม่มีมุ้งช่วยนั้น สำหรับไก่เล็กอายุราว 1-2 เดือนอาจทำให้ไก่อตายได้ เพราะขนของลูกไก่อมีน้อยไม่สามารถป้องกันยุงกัดได้ กับอีกกระยะการฝึกซ้อมไก่เพื่อนำไปชนในบ่อน ถ้ามีมียุงมากัดหรือ

รบกวนจะทำให้ไก่พักผ่อนไม่เต็มที่ อาจทำให้ไก่ขาดความสมบูรณ์แข็งแรงทางร่างกาย ถ้านำไปชนโอกาสที่จะชนแพ้มีสูง

การเลี้ยงไก่ชนของชาวบ้านหรือระดับหมู่บ้านมีแรงจูงใจมาจาก มีความรักชอบลักษณะรูปร่างและนิสัยจิตใจรักการต่อสู้เป็นพิเศษ หรือมีโอกาสได้คลุกคลีกับไก่ชนมาตั้งแต่เด็ก จากการสัมภาษณ์คนเลี้ยงไก่ชนไม่ว่าจะเลี้ยงแบบชาวบ้านหรือเลี้ยงแบบซุ่ม ส่วนใหญ่สืบมาจากพ่อที่เป็นคนเลี้ยงมาก่อนและซึมซับความรู้จากพ่อเข้ามา แม้ว่าการเลี้ยงไก่ส่วนใหญ่ยังเป็นการเลี้ยงแบบมือสมัครเล่น เน้นที่ความสุขที่มีไก่ชนไว้กับบ้านมากกว่าเลี้ยงเพื่อเล่นการพนัน การมีไก่ชนตีๆสักตัวอยู่กับบ้านมีส่วนช่วยยกระดับสถานภาพทางสังคมของผู้เลี้ยงให้สูงขึ้น จากชาวบ้านธรรมดาจะมีสมญานามตามท้ายชื่อที่เรียกขานกัน มีเพื่อนฝูงแวะเวียนเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยนอยู่ไม่ขาด กรณีลุงคำชาวบ้านทุ่งยาวอุ่มไก่เข้าบ่อน คนในบ่อนจะให้ความนับถือทักกันว่า “นั่นสิงห์เฒ่ามาแล้ว” สมญานามสิงห์เฒ่าไม่ได้มาง่ายๆ เกิดจากไก่ชนของลุงคำชนชนะไก่ชนของคนหนุ่มแบบพลิกฉีกวินาศสันตะโร เพราะไก่ชนลุงคำตกเป็นรองอยู่หลายชุม หากคนต่อรองไม่ได้จวนจะแพ้อยู่แล้ว แต่ไก่ลุงคำกลับฮึดสู้ดิ้นแข้งเข้าตาไก่คู่ต่อสู้อย่างจังจนวิ่งหนีไม่ยอมสู้ต่อ ฝ่ายเล่นพนันที่รองไก่ลุงคำได้เงินพนันมากมายจึงให้สมญาสิงห์เฒ่าแต่นั้นเป็นต้นมา สื่อความหมายว่าเห็นว่าเป็นคนแก่แต่อย่าสบประมาทเป็นอันขาด

ความชอบเลี้ยงไก่ชนของชาวบ้านนั้น มีแรงจูงใจจากการเข้าพวกเพื่อนฝูงชักชวนเข้าบ่อนชนไก่ ลุงคำซึ่งเป็นเกษตรกรเจ้าของไก่ชนบอกว่า “เลี้ยงไก่ตั้งแต่อายุ 20 ปี พออายุประมาณ 50 ปีมีเพื่อนมาชักชวนเข้าบ่อนดูไก่ชน ไปเล่นพนันชนไก่ได้เงิน 1,200 บาทเลยชอบ ก่อนกลับแวะซื้อไก่ชนตัวผู้ ตัวเมียหมดเงินไป 1,000 บาท มาเพาะเลี้ยง” ส่วนการไปหาพ่อ-แม่พันธุ์ไก่ชนนั้น ลุงคำต้องไปเอามาจากที่อื่นไม่เอาพวกเดียวกันมาผสมพันธุ์กัน แม่พันธุ์ออกไข่ได้มากเลี้ยงลูกเก่ง ส่วนพันธุ์ไก่ชนที่ลุงคำชอบคือ ไก่ผสมพม่า เพราะขึ้นเชิงดี รู้เชิงหลบ โยกแล้วกระโดดดีที่หน้า เป้าคือคอขึ้นไปถึงหัว ปัจจุบันลุงคำเลี้ยงไก่อยู่ที่สวนลำไย มี 13 ตัว

ลุงคำจะเข้าบ่อนชนไก่ทุกวันอาทิตย์ บ่อนชนไก่ที่เข้าจะอยู่ในระดับบ่อนบ้านที่คนเล่นชนไก่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรด้วยกัน และคุ้นเคยกันมาก่อนส่วนบ่อนผิดกฎหมายที่ไม่ได้ขออนุญาตลุงคำจะไม่เข้าเพราะ “ลุงแก่แล้วไม่มีเรี่ยวมีแรง วิ่งหนีตำรวจไม่ไหว” จึงเข้าบ่อนที่ขออนุญาตเท่านั้น ก่อนที่ลุงคำจะนำไก่ไปชนในบ่อนจะต้องจัดการงานส่วนตัวให้เสร็จก่อน ถ้าวันไหนติดการทำสวน มีงานศพในชุมชนลุงคำจะไม่ไปบ่อน และเมื่อนำไก่ชนเข้าบ่อนจะมีกองเชียร์ตามไปเป็นหมู่คณะ ช่วยเป็นมือให้น้ำ ช่วยลงขันเดิมพันและตะโกนเชียร์ระหว่างไก่ชนกันในสังเวียน เงินที่ลุงคำเอาไปเล่นการพนันชนไก่เป็นเงินเก็บไว้ส่วนตัวจากการขายไก่ที่เลี้ยงไว้ จะไม่เกี่ยวกับเงินในครอบครัวเป็นอันขาด

ข. การเลี้ยงแบบซุ่ม

ซุ่มไก่หมายถึง สถานที่เลี้ยงไก่ชนเพื่อการพนันโดยเฉพาะ ต่างจากการเลี้ยงแบบชาวบ้านตรงที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบกว่า มีทีมงานคล้ายกับการทำค่ายมวย การเลี้ยงแบบซุ่มโดยทั่วไป เจ้าของไก่จะเป็นเจ้าของซุ่มด้วยและเป็นผู้เสาะแสวงหาไก่ชนด้วยตัวเอง โดยการเห็นลีลาชั้นเชิงการชนของไก่ หรือลูกน้องในทีมงานซึ่งเปรียบเสมือนแมวมองไปเห็นไก่ที่ชนตามบ่อน หรือเลี้ยงกันตามหมู่บ้าน ก็จะทำการติดต่อซื้อ มาเลี้ยงฝึกซ้อมไก่ แล้วนำไปชนตามบ่อนด้วยเงินเดิมพันจำนวนมาก ซึ่งเจ้าของซุ่มจะเป็นผู้เดิมพันแต่ผู้เดียวแต่บางครั้งก็มีคนรู้จักคุ้นเคยมาขอเอี่ยว ซุ่มไก่ที่ดังๆบางแห่งจะทำการเพาะพันธุ์ไก่ชนขายด้วย ถ้าเจ้าของซุ่มมีสถานที่กว้างขวาง จะไม่ทำการเพาะเลี้ยงไก่กับการฝึกซ้อมไก่ชนในสถานที่เดียวกัน เนื่องจากธรรมชาติของไก่ตัวผู้พร้อมผสมพันธุ์ เมื่อเห็นตัวเมียจะเข้าไปหาเพื่อทำการผสมพันธุ์ ไก่ตัวผู้ตัวอื่นที่เห็นก็จะเกิดอารมณ์หงุดหงิด เกิดอาการกระวนกระวายส่งเสียงร้อง หรือเวลาไก่ตัวเมียร้องกระต๊ากเพื่อที่จะไข ไก่ตัวผู้ได้ยินก็จะร้องกระต๊ากช่วยตัวเมียด้วย ทำให้ขาดสมาธิและไม่ความสงบในระหว่างการฝึกซ้อมอันมีผลต่อความแข็งแกร่งของร่างกายไก่ด้วย(วรรณชัย 2546 :76)

ในการจัดการซุ่มไก่ เจ้าของซุ่ม ให้ความสำคัญของซุ่ม หายาบำรุงไก่ รักษาโรค หาอาหาร ข้าวโพด ข้าวเปลือก มุ้งไก่ ติดต่อราชการ เช่นใช้หวดนก นอกจากนั้นเจ้าของซุ่มจะต้องจัดหาพนักงานประจำซุ่ม ทำหน้าที่ดูแล เลี้ยงดูไก่ เช่น การให้อาหาร อาบน้ำไก่ ทำความสะอาด ดูเชิงไก่ อีกคนที่สำคัญ มีหน้าที่นำไก่หน้าทีเมื่อตอนอยู่ซุ่มไก่ จะทำการฝึกซ้อมไก่ตามตารางฝึกที่วางเอาไว้ เมื่อครั้งอยู่ในบ่อน จะทำหน้าที่เปรียบไก่ ให้นำไก่ดูอาการ และเย็บแผลไกระหว่างพักยก

เป้าหมายในการเลี้ยงไก่แบบซุ่มคือ เลี้ยงเพื่อเล่นพนันชนไก่ ดังนั้นจึงมีหลักการวิธีการเลี้ยงไก่ที่เป็นระบบพอสมควรเช่น

- จะมีการเลี้ยงไก่ปล่อยกันเป็นฝูง ซึ่งต้องมีพื้นที่ บริเวณกว้างขวางมีรั้วรอบขอบชิด ห่างจากชุมชน โดยทั่วไปมักจะเลี้ยงกันในบริเวณสวนลำไย จำนวนไก่ที่เลี้ยงขึ้นอยู่กับแต่ละซุ่มบางซุ่มมีจำนวนประมาณ 130 ตัว

- นำไก่ชนที่เลี้ยงฝูงที่พร้อมจะชนอายุประมาณ 10 เดือนขึ้นไป ทำการแยกฝูงและขึ้นทะเบียนไก่ชน 13 ตัว เลี้ยงในสุ่มไก่ที่ครอบเอาไว้ และเข้าเลี้ยงดู ฝึกฝนให้เป็นไก่ชนต่อไป

- สำหรับไก่ชนที่ยังไม่เคยออกชนที่ไหนมาก่อน ก็จะถูกนำไปชนตามบ่อนเถื่อนซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ประลองไก่ว่าผ่านหรือไม่ผ่าน มีเดิมพันติดปลายแข้งประมาณ 3.300 บาทถึง 5.500 บาท ถ้าผ่านก็จะถูกนำไปชนตามบ่อนชนไก่ที่มีวงเดิมพันที่สูงขึ้นต่อไป

- ไก่ชนแต่ละตัวจะมีสมุดบันทึกประวัติประจำตัว เชิงตีของไก่ ประวัติการซ้อมคู่และผล ประวัติการชนแต่ละครั้ง วงเงินเดิมพัน

- อายุการตีไก่ 3 ปี จะปลดออกเป็นพ่อพันธุ์ บางครั้งก็ยกให้ญาติ หรือไม่ไก่ชนบางตัวเก่ง แต่เมื่อชนแล้วโดนแทงตาบอด เรียกว่าเสียไก่ ก็เก็บไว้ทำพันธุ์

การนำไก่ไปชนในบ่อนแต่ละครั้งจะไปเป็นทีมไปครั้งละ 3 คน ที่สำคัญและขาดไม่ได้คือมือให้น้ำไก่ ที่รู้นิสัยไก่ที่ตนเองเลี้ยงอย่างดี สามารถเปรียบไก่ พยาบาลท่าแผลช่วงพักยก และรู้วิธีทำให้ไก่ฟื้นขึ้นพร้อมที่จะชนในยกต่อไป ไก่ที่จะเอาไปเข้าบ่อนต้องเป็นไก่สมบูรณ์พร้อมชนทั้งร่างกายและจิตใจเอาไปประมาณ 2-3 ตัว สำหรับเจ้าของซุ้มที่มีไก่เก่งมีชื่อเสียงจะเข้าบ่อนที่กำหนดวงเงินเดิมพันสูงเช่น บ่อนชนไกริมปิง บ่อนชนไก่อาดสมานชัย บ่อนชนไก่แม่คือ อำเภอดอยสะเก็ด บ่อนชนไก่แม่ย่อย อำเภอสันทราย ซึ่งเป็นบ่อนที่เต็มไปด้วยผู้เล่นพนันมือหนักคือ ผู้เล่นพนันต่อรองวงเงินที่สูง

การเล่นพนันชนไก่ของเจ้าของซุ้มไก่แห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน ในกรณีการเล่นเดิมพัน เคยเดิมพันสูงสุด 3.3 แสนบาท(เฉพาะข้างตนเอง) เดิมพันต่ำสุดสำหรับไก่ใหม่ เฉพาะข้างตนเองประมาณ 3.3 พันถึง 5.5 พันบาท บางทีก็เรียกว่าลองไก่ ตามบ่อนเถื่อนหรือบ่อนป่าว่าจะผ่านหรือไม่ผ่านก่อนที่จะนำไปชนในบ่อนที่มีการเล่นเดิมพันสูงขึ้น ก็จะใช้บ่อนป่าตามที่ใกล้เคียงกับซุ้มทำการลองไก่ใหม่ ส่วนการเล่นการพนันได้เสีย นั้น เคยเล่นเสียหนักที่สุด 1.2 แสนบาท ตอนไก่ชนของตนโดนไก่คู่ต่อสู้ตีตาแตก(อุบัติเหตุ) แต่เล่นได้ ได้มากที่สุด 3.3 แสนบาท โดยการลงขันเพราะวงเดิมพันจำนวนมากเลยหาพรรคพวกมาลงเดิมพัน แต่มีการเล่นออกตัวหมายถึงเล่นฝ่ายตรงข้ามด้วยเลยได้แค่ 210,000 บาท นอกจากการเล่นเดิมพัน ต่อรองไก่ชนคู่ของตนเองแล้ว เจ้าของซุ้มยังถือโอกาสเล่นพนันต่อรองไก่คู่อื่นที่น่าสนใจ ทั้งนี้ก็ต้องดูประวัติ รูปร่าง เดี่ยว (ตอ) พันธุ์ไก่ อายุ หนุ่มแก่ เนื้อหนังหรือความฟิตของไก่ และดูลีลาการตีในยกแรกๆก่อนตัดสินใจเล่น

ประเด็นค่าใช้จ่ายของซุ้มแต่ละเดือนนั้นเป็นการเฉลี่ย เพราะค่าใช้จ่ายบางรายการอาจไม่ได้จ่ายสม่ำเสมอและราคาของบางรายการก็จะขึ้นลงตามราคาตลาด รายการจ่ายมีดังนี้

- ค่าอาหารไก่ 4,000 บาทต่อเดือน

- ค่าจ้างพนักงาน 9,000 บาทต่อเดือน

- ยารักษาไก่ (ยา 10 บาทต่อตัว) เท่ากับ 3,900 บาทต่อปีหรือ 326 บาทต่อเดือน

- แก๊ซหุงต้ม 150 บาทต่อเดือน

- ค่าอุปกรณ์ สุ่ม มุ้ง ตาข่ายล้อมไก่ 2,000 ต่อปี, ประมาณ 170 บาทต่อเดือน

- น้ำไฟ 250 บาทต่อเดือน

รวมทั้งสิ้น 13,896 บาทต่อเดือน

ส่วนรายได้เข้าชู้มนั้นไม่แน่นอนเพราะรายได้ทั้งหมดมาจากเล่นพนันได้ ในอนาคตอาจจะทำกิจการเพาะพันธุ์ลูกไก่ชนขายควบคู่ไปด้วย เพื่อหมุนค่าใช้จ่ายชู้ม ดังนั้นการเลี้ยงไก่ชนแบบชู้ม คนที่จะเป็นเจ้าของชู้มที่เป็นเกษตรกรธรรมดาไม่นิยมมาก เพราะจะต้องมีเงินมากพอและมีใจรักด้านไก่ชน มีรายได้จากการประกอบอาชีพด้านอื่นควบคู่ มีบ่อยครั้งที่เจ้าของชู้มต้องเอาเงินที่รายได้จากกิจการอื่นมาหมุนเพื่อให้ชู้มอยู่ได้

ค. การเลี้ยงแบบฟาร์ม จุดมุ่งหมายของการเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์ม คือการทำธุรกิจซื้อขายไก่ชน มูลค่าหรือราคาไก่ชนขึ้นอยู่กับประวัติการชนชนะในสังเวียนต่างๆ ถ้าชนชนะในบ่อนดังมีชื่อเสียงเป็นที่เลื่องลือ ไก่ชนตัวนั้นก็จะมีราคาแพงขึ้น มีคนอยากได้ไปเป็นพ่อพันธุ์ เจ้าของฟาร์มจึงต้องไปแสวงหาไก่ดังดังกล่าวตามบ่อน ตามชู้มมาเพาะพันธุ์ขาย ไก่ชนที่เอามาเป็นพ่อพันธุ์มักจะเป็นไก่ที่ปลดระวาง คือไก่ที่ชนในสังเวียนมาได้ 3 ปี หรือเป็นไก่เก่งที่พิการตาบอดจากการชน ไม่สามารถนำไปชนในสังเวียนต่อไปได้ เจ้าของไก่มักจะเก็บไว้เลี้ยงขยายพันธุ์หรือไม่ก็ขายให้กับเจ้าของฟาร์ม

วิธีเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มจะต่างจากการเลี้ยงไก่แบบชาวบ้านตรงที่ การเลี้ยงแบบฟาร์มจะใช้วิทยาการ การเลี้ยงสัตว์ปีกแผนใหม่เป็นหลักซึ่งพบได้ในตำราวิชาการ มีการใช้สารเคมีเพิ่มขึ้นไม่ว่าจะเป็นอาหาร โภชนาการ ยารักษาโรคยาบำรุง การทำโรงเรือนให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ

เมื่อการเลี้ยงไก่เป็นธุรกิจมีการซื้อขายกันทางโทรศัพท์ ทางสื่อโฆษณาเช่น ทางนิตยสารไก่ชน ทางเว็บไซต์ต่างๆ สิ่งที่สำคัญคือ การทำระบบข้อมูล ประวัติส่วนตัวของไก่ชนแต่ละตัวเป็นเหมือนสมุดประจำตัวของไก่ตัวนั้นนั่นคือ ต้องมีประวัติของพ่อ แม่ไก่ สายพันธุ์ไก่ เจ้าของไก่เดิม ประวัติการชนแต่ละไฟล์ รูปถ่ายลักษณะเด่น เชิงไก่ เป็นต้นถ้ามีข้อมูลละเอียดชัดเจนไม่คลุมเครือก็จะช่วยในการตัดสินใจให้กับลูกค้ามากขึ้น ที่สำคัญคือเจ้าของกิจการเลี้ยงแบบฟาร์มก็ได้แสดงออกถึงความซื่อสัตย์จริงใจไม่ปิดบังลูกค้า ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจซื้อขายไก่ชน เป็นลูกค้าประจำหรือเผยแพร่บอกต่อกัน การโฆษณาไก่ชนที่ว่า ไก่ที่ซื้อจากฟาร์มนี้เขาไปชนมีแต่ชนะนั่น คนในวงการชนไก่จะรู้ว่าการซื้อไก่ชนจากฟาร์มดังไม่ได้ชนะชนะเสมอไป เพราะไก่ชนจะชนะชนะนั้นมีปัจจัยหลายๆด้านเข้ามาเกี่ยวข้อง ทั้งการเลี้ยง การดูแล การซ้อมไก่ การเปรียบไก่ ฯลฯ

สรุป การแบ่งรูปแบบวิธีการเลี้ยงไก่ชนออกเป็น 3 รูปแบบเพื่อที่จะแยกแยะให้เห็นจุดประสงค์ของการเลี้ยงไก่แต่ละแบบที่ไม่เหมือนกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าจุดประสงค์ของการเลี้ยงแต่ละแบบจะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด เพราะจุดประสงค์ของการเลี้ยงแบบหนึ่งอาจเป็นผลพลอยได้ของการเลี้ยงอีกแบบหนึ่งก็เป็นได้ จากรูปแบบวิธีการเลี้ยงไก่ชนของชาวบ้านจะเลี้ยงด้วยใจรักได้เพื่อนฝูงส่วนการเลี้ยงแบบซุ่มจะเลี้ยงไก่ชนเพื่อหวังผลชนะการพนันชนไก่ และการเลี้ยงไก่ชนแบบฟาร์มจะหวังผลทางธุรกิจเป็นหลัก จากจุดประสงค์การเลี้ยงไก่ชนแบบชาวบ้านด้วยใจรัก แต่เมื่อนำไก่ไปชนในบ่อนประสพชัยชนะจะทำให้ไก่มีราคาสูงขึ้น เจ้าของไก่ที่เป็นชาวบ้านหลายรายไม่มีเงินมากพอที่พาไก่ชนที่ชนะเข้าบ่อนที่มีวงเงินเดิมพันในระดับสูง ก็จะขายไก่ชนของตนเองถ้ามีคนมาติดต่อขอซื้อไก่ที่ชนะตัวดังกล่าว

2.4 ขั้นตอนการฝึกไก่ให้เป็นไก่ชน

การฝึกไก่ให้เป็นไก่ชน เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้ไก่เก่งมีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจพร้อมที่จะเข้าสู่สังเวียนชนไก่เพื่อล่าเงินเดิมพัน ความเชี่ยวชาญในการฝึกไก่ชนขึ้นอยู่กับซุ่มไก่แต่ละซุ่มว่า จะสามารถดึงมือซุ่มไก่ขึ้นตีมาร่วมงานในซุ่มได้หรือไม่ มือซุ่มจะอยู่กับไก่จนรู้นิสัย รู้เชิงไก่ จุดอ่อนจุดแข็ง และจะกำหนดกระบวนการวิธีการลงซ้อมหนักเบาของไก่แต่ละตัวไม่เท่ากัน โดยทั่วไปการซ้อมไก่ก็จะมีขั้นตอนดังนี้

2.4.1. การปล้ำคัดไก่ เมื่ออายุได้ 5-6 เดือน เลือกเอาไก่ที่สมบูรณ์ ไม่พิการ ทำทางดี เอามาเลี้ยงบำรุงพออายุ 8-9 เดือน โตเต็มที่สุดปีกสุดหาง เสียงขันชัดเจน เริ่มสู้ไก่ ก็นำไก่มาครอบซ้อมเลี้ยง กรวดน้ำกรวดแดดสัก 10 วัน ลองปล้ำคัดไก่นี้ จะปล้ำ 3 อัน โดยซ้อมครั้งละอัน 20-25 นาที แล้วแต่สภาพไก่ สู้ไม่ได้ก็ต้องยอมเขาไปก่อนมิเช่นนั้นจะเสียไก่

2.4.2. การซ้อมวัดใจ 2 อันเต็ม คือหลังจากนำไก่มาครอบซ้อมเลี้ยงและปล้ำคัดไก่มาแล้วประมาณ 3 ครั้ง 3 อัน ไก่จะเริ่มมีความแข็งแรง เนื้อหนังดี อายุได้ แล้วนำมาซ้อมวัดใจให้ได้ 2 อัน ถ้าไก่เชิงดีตีจัด ซ้อมได้ไม่ครบอัน(เวลา) เราต้องพันผ้าหุ้มเดือยให้หนาสักนิด คู่ต่อสู้ถึงจะทนได้ การที่ต้องซ้อมโหดๆ 2 อัน ก็เพื่อจะดูการยืน การยืดเวลา กำลังตีตกหรือไม่ แรงบินดีหรือไม่ เหนื่อยหอบหรือเปล่า เมื่อเหนื่อยหอบ ลืมเชิง ลืมลำดับ จิตใจมั่นคง เหนียวหรือเปล่า ขั้นตอนทดสอบไก่นี้ ต้องซ้อมให้ถึง อย่างสงสารไก่ ต้องให้ไก่เจ็บ ให้เหนื่อย ให้รู้จักแก้สถานการณ์ เราจะรู้ฝีมือไก่ รู้น้ำใจไก่ ถ้าซ้อมผ่านโอกาสนำไปชนในบ่อนมีสูง แต่ไก่ส่วนมากจะถูกคัดออกจากขั้นตอนนี้ ตัวไหนไม่ผ่านอย่าไปฝืนเลี้ยงออกตี ให้อยอมเสียเวลาไปเลี้ยงบำรุง กินดินอนดี ออกกำลังดี แล้วนำกลับมาซ้อมวัดใจอีกครั้ง ถ้าผ่านก็เตรียมนำไปชน ถ้าไม่ผ่านก็ตัดทิ้งได้เลย

2.4.3. การถอนดิน เลี้ยงบำรุงก่อนออกตี เมื่อไก่ผ่านด่านวัดใจมา จะมีความบอบช้ำ ได้หน้า ได้คอ ได้แผลตามที่ต่างๆ เราต้องนำมาถ่ายยา จัดหาอาหารมาบำรุงอาหารเสริม ให้ไก่ออกกำลังกาย โยนเบาะ วิ่งลู่ม วิ่งล่อ ทางตรงทางโค้ง ทวนเชิง เมื่อไก่สมบูรณ์ หน้าแดงตีปีกพับๆ เราต้องถอนดินอีกหนึ่งอัน คือซ่อมคู่ คู่ ซ่อมไม่ต้องแกร่งมาก หลังจากถอนดินเสร็จ ก็เลี้ยงบำรุงออกตีได้เลย

2.4.4. การเลือกไก่มาเป็นไก่ชน การเราจะทำให้ไก่เป็นไก่ชนนั้น ก่อนอื่นต้องสรรหาไก่ที่เราเลี้ยงว่า ตัวไหนที่มีความฉลาด มีความสามารถในเชิงชนมากน้อยแค่ไหน ชั้นเชิงดี ตีเจ็บ ตีถูกไก่ จิตใจดี ส่วนประกอบเหล่านี้ต้องพิจารณาให้ดี การที่จะคัดไก่เอาไว้เป็นไก่ชน เราต้องเลือกไก่ที่มีอายุประมาณ 12 เดือนเสียก่อน ค่อยนำมาเลี้ยงมาฝึกออกชน การที่ต้องรอให้มีอายุครบ 12 เดือนนั้น เพื่อต้องการให้ไก่มีความแข็งแรงในด้านกระดูก ในด้านกล้ามเนื้อ และในด้านจิตใจ ถ้าเรานำไก่อายุน้อยเกินไปเช่น อายุ 10-11 เดือน นำมาซ่อมหรือฝึกบ่อยๆเกินไป ส่วนมากจะชนไม่ได้นาน เพราะไก่อายุยังน้อยเกินไป จะทำให้เกิดความท้อใจ พาลไม่สู้ไก่เอาเฉยๆก็มี ดังนั้นควรเอาไก่อายุ 12 เดือนไปฝึก ส่วนมากจะดีเพราะเป็นที่ป็นหนุ่มเต็มตัว และจะมีอาการหึงหวงตัวเมียเป็นธรรมชาติของสัตว์ และจะมีการแย่งชิงความเป็นใหญ่ในฝูง เพราะฉะนั้นไก่หนุ่มจึงไม่ค่อยท้อใจในเวลาซ่อม การซ่อมก็ควรหาคู่ซ่อมที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน

การเลี้ยงไก่หนุ่มออกชนนั้น ถ้าเลี้ยงมากเกินไปจะทำให้ไก่ไม่ค่อยตีไก่ แต่ถ้าเลี้ยงน้อยเกินไปก็จะทำให้ไก่ไม่ค่อยมีกำลัง ต้องเลี้ยงให้พอดี ส่วนการจะซ่อมไก่นั้นต้องซ่อมให้ใบหน้าไก่หนา คือต้องซ่อมจนกว่าหน้าของไก่จะไม่ฟูบวม พอแผลที่หน้าหายแล้ว ก็ถ่ายยา ดูถ่ายดูภายในที่ถูกต้องเมื่อเวลาซ่อม หลังจากถ่ายยาได้ 3 วันก็เริ่มลงมือเลี้ยงได้เต็มที่

2.4.5. การดูแลไก่ชน อาหาร ยา การรักษาความสะอาด อุปกรณ์ การเลี้ยงไก่นั้น จำเป็นต้องให้กินยาบำรุงกำลังตลอดระยะเวลาการเลี้ยง พร้อมจะออกชนในบ่อน ยาบำรุงกำลังที่ขาดไม่ได้นั้น ควรเน้นยาสมุนไพรให้มากที่สุด ด้วยมีดังนี้

บอระเพ็ดผง หัวแห้วหมูผง กระเทียมครึ่งกิโลกรัม บดให้ละเอียดตากแห้งแล้วบดให้เป็นผง
กระชายสองกำ ตากแดดให้แห้งแล้วบดให้เป็นผง พริกไทยเม็ดบดให้เป็นผง นกกระจอก 7 ตัวย่างไฟให้สุก ตากแดดให้แห้งแล้วบดให้เป็นผง ปลาช่อนครึ่งกิโลกรัม ย่างไฟให้สุกตากแดดให้แห้งแล้วบดให้เป็นผง
ดีปลี 3 เม็ดบดให้เป็นผง

เอาทั้ง 9 อย่างนี้มาผสมกับน้ำผึ้งปั้นเป็นลูกกลอนให้กินวันละ 1 เม็ดก่อนนอนทุกวัน ในระหว่างเลี้ยงอยู่นั้น ยังมียาอีกหลายอย่างเช่น หญ้าแพรก บดให้ป่น ตากลมพอหมาดๆนำไปผสมกับนมชั้นหวาน ใส่ตู้เย็นไว้ให้กินทุกวันก่อนนอน จะทำให้ไก่มีกำลังบินที่ดีมาก

ในคราวเดียวกันในระหว่างกำลังเลี้ยงอยู่ ควรให้กินยาวิตามินไปด้วยคือ แบรินเนอร์โปรตีน เพราะยาตัวนี้จะมีวิตามินที่ร่างกายต้องการคือ วิตามินเอ วิตามินอี วิตามินซี วิตามินดี วิตามินทั้ง 4 ตัวนี้ถ้าขาดตัวใดตัวหนึ่ง จะทำให้ร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรงเหมือนธรรมชาติ ระหว่างกำลังเลี้ยงอยู่ ควรให้ไก่กินวิตามินประมาณ 5 เม็ดกินวันเว้นวัน หรือให้กินวันเว้นสองวัน และออกชนให้กินอีก 1 เม็ด ข้อสำคัญอย่าให้กินมากเกินไป เพราะจะทำให้ไก่อินมากจนดีไม่ถูก เพราะไก่อีกกินไป เพราะฉะนั้นการเลี้ยงไก่ออกชนทุกครั้ง จึงจำเป็นต้องให้กินทุกครั้งเพื่อไม่ให้ไก่อขาดวิตามินตัวใดตัวหนึ่ง และก็จะทำให้ไก่อมีกำลังเพิ่มขึ้นกว่าปกติ ก่อนกินยาบำรุงควรให้กินข้าวก่อนแล้วค่อยให้กินยาตอนเย็นก่อนนอน

2.4.6. การลงกระเบื้อง กระเบื้องประคบไก่ ประคบเพื่อเสริมธาตุในการรักษาอาการบาดเจ็บของไก่ชน สมัยโบราณไม่ว่าจะทำกิจกรรมใดๆ จะขาดธาตุหลักทั้ง 4 คือดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่ได้ การเลี้ยงไก่ชนที่มีความคู่กับคนไทยตั้งแต่โบราณ ก็ต้องอิงธาตุทั้ง 4 ด้วยเช่นกัน เมื่อขาดธาตุใดธาตุหนึ่งหรือเกิดความไม่สมดุลของธาตุใดธาตุหนึ่ง ร่างกายของสิ่งมีชีวิตนั้นจะเกิดเจ็บป่วยขึ้น ดังนั้นจึงต้องมีการเสริมธาตุที่ขาดไปให้สมดุลดังเดิม ก็จะหายจากการเจ็บป่วย

- การกราดน้ำไก่อคือ การเสริมธาตุน้ำ ธาตุลมมาจากอากาศรอบๆตัว ธาตุไฟที่ติดไว้และมารวมเป็นความร้อน อยู่บนกระเบื้องซึ่งเป็นธาตุดิน เมื่อพูดว่าเลี้ยงทำตัวกราดน้ำติดกระเบื้อง ก็จะมองเห็นภาพของการรวมธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ มาสู่ตัวไก่อโดยใช้ผ้าชุบน้ำมาเช็ดบนแผ่นกระเบื้องที่มีความร้อนแล้วนำมาประคบตัวไก่อ

2.4.7. การลงขมิ้น การเลี้ยงไก่ชน ขมิ้นถือว่ามีคุณค่าและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับไก่ชน มีอน้ำจะใช้ขมิ้นผสมกับปูนกินหมากให้ชน แล้วนำมาทาตามเนื้อตัวไก่อ เพื่อรักษาบาดแผลจากการต่อสู้และเพื่อทำให้ผิวพรรณของไก่อดี และขมิ้นยังช่วยไล่โรแมลงต่างๆที่จะมาสร้างความรำคาญให้แก่ไก่อ การลงขมิ้นที่ถูกต้องก็มีเทคนิคและวิธีการค่อนข้างจะซับซ้อนอยู่ไม่น้อย หากผู้เลี้ยงทำไม่ถูกต้อง แทนที่การลงขมิ้นจะได้ประโยชน์ อาจกลับกลายเป็นโทษต่อไก่อโดยไม่รู้ตัว

2.4.8. การกราดแดด ถือเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ต้องทำควบคู่กับการกราดน้ำ การกราดแดดจะช่วยควบคุมน้ำหนักได้ดี ทำให้ไก่อุ่นเคยกับความร้อนความเย็นทำให้กระดูกมีความแข็งแรง ดังนั้นการกราดแดดจึงเป็นหัวใจสำคัญสำหรับไก่ทุกตัวที่จะต้องกราดแดดให้ถึงและปล้ำให้เพียงพอที่จะรับมือคู่ต่อสู้ได้ การกราดแดดทำได้โดยนำไก่ที่ผ่านการกราดน้ำแล้วครอบสุมไว้กลางแจ้งที่มีแดดส่องถึง ส่วนระยะเวลาขึ้นอยู่กับสภาพแสงแดดเป็นสำคัญ ต้องคอยสังเกตอาการของไก่ว่ามีอาการเป็นอย่างไร หากพบว่าไก่เริ่มหอบ อ้าปาก และยกปีกก็ให้น้ำไก่เข้ามได้ ในไก่แต่ละตัวระยะเวลาจะมีความแตกต่างกันเช่น ไก่หนุ่มไม่ควรให้หอบมากเกินไป เพราะจะมีผลให้เสียไก่อ่าย เพราะร่างกายยังไม่เคยชินทำให้การกราดแดดแค่นหนึ่งก็พอ ส่วนในไก่ที่เจนสนามแล้วจะต้องกราดแดดนานๆ เนื่องจากไก่อพวกนี้มีความแข็งแรงอดทนกว่า การกราดแดดจะต้องทำอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งก่อนถึงวันลงสังเวียนประมาณ 3 วันจึงหยุดเพื่อให้ไก่ได้พักผ่อนอย่างเต็มที่ สำหรับไก่ชนที่ผ่านการชนมาแล้ว จะต้องนำมารักษาแผล ไล่ยา เย็บแผลแตก ให้ยาแก้อักเสบ แล้วปล่อยให้ไก่ได้พักสักระยะหนึ่งก่อนจะนำมาถ่ายยาเพื่อขับความชื้นและรอยเลือดต่างๆออกมา หลังจากนั้นปล่อยให้ไก่เป็นอิสระเพื่อให้ไก่ได้คลุกฝุ่นให้ผิวหนังตึง เมื่อเห็นว่าแข็งแรงปกติดีหมดแล้ว จึงนำกลับมาบำรุงถ่ายยา กราดน้ำ กราดแดด แล้วปล้ำกันใหม่เพื่อเตรียมตัวสำหรับการลงสนามชนในครั้งต่อไป

2.4.9. การซ้อมเชิงไก่อมีอยู่หลายวิธี เอาเฉพาะที่สำคัญคือ

-การวิ่งสุม เป็นวิธีการให้ไก่มีกำลังขามาก โดยให้คนล่อไก่นำไก่ล่อไปนั่งในสุมใหญ่ๆกว้างประมาณ 1.80 เมตร สูงประมาณ 1.50 เมตร นำไปล่อไก่ที่เราจะฝึกให้เป็นไก่น ให้มันโมโหเสียก่อนแล้วไก่จะวิ่งดี พอเข้าไปนั่งในสุมพร้อมไก่แล้ว ให้ยกไก่อวนข้างในสุมเพื่อให้ไก่ฝึกข้างนอกให้วิ่งไปข้างซ้าย-ขวาข้างละ 20 รอบ วันแรกอาจวิ่งได้ประมาณ 50-60 รอบแต่ว่าวันต่อไปให้วิ่งวันละ 100 รอบ วิ่งทุกวันวิ่งจนกว่านับรวมแล้วให้ได้ 1500 รอบ และจากนั้นก็วิ่งประจำวันละ 100 รอบ พอวิ่งเสร็จให้เอาชนไก่เหย้าคอแล้วเริ่มล่อต่อวนไปทางซ้าย 10 รอบวนไปทางขวา 10 รอบสลับกัน การล่อซ้าย-ขวานี้ใหม่ๆไก่อฝึกจะล้า วนได้สัก 2-3 รอบไก่อจะล้า ให้ล่อจนกว่าไก่อไม่ล้าเป็นอันใช้ได้ หรือล่อให้มันกระโดดบ้างสัก 30 ครั้งก็พอ พื้นรองให้ไก่อกระโดดต้องใช้พรมรองพื้นหรือบริเวณที่ดินอ่อนๆ มิเช่นนั้นขี้ไก่จะเจ็บหรือบวมได้ ซึ่งต่อมาอาจกลายเป็นหนอง(ไตแข็งๆ) ดังนั้นการล่อไก่อควรล่อบนพื้นพรมหรือพื้นดินนุ่มๆ เวลาไก่อวิ่งหรือไก่อ้ายตีนจะได้ไม่พอง ในสังเวียนไก่อตามบ่อนต่างๆนิยมใช้พรมปูรองพื้น การเลี้ยงการล่อไก่อจึงต้องปูพื้นพรมเหมือนในบ่อนจะทำให้ไก่อเคยชินกับพื้น ถ้าเลี้ยงหรือล่อตามพื้นดินธรรมดา พอไปชนในสังเวียนที่มีพื้นพรมไก่อก็จะตีไม่เหมือนเดิม จะสิ้นหรือล้าไปเลย

หลักสำคัญของการล่อไก่ก็คือ เพื่อเสริมสร้างพลังกำลังความแข็งแรงให้กับไก่ฝึกซึ่งวิธีนี้ที่ใช้กันมานาน และได้ผลดี ข้อสำคัญการล่อไก่จะล่อเหมือนกันทุกตัวไม่ได้ เพราะพื้นฐานร่างกายไม่เท่ากัน และในการล่อต้องมีการวางแผนมีกำหนดการล่อด้วย หากไม่มีความรู้ความเข้าใจในการล่อไก่เมื่อถึงวันนำไปชน ไก่ที่เลี้ยงอาจไม่แข็งแรงพออย่างที่เราหวังก็ได้ ซึ่งหากว่าล่อไก่หนักเกินไปกลัวว่าไก่จะแรงไม่ดี เมื่อถึงวันชน ไก่ที่นำไปชนอาจบินตีลังกาแข่งขาอ่อนไปเลย เพราะการที่ล่อไก่หนักเกินไปอาจทำให้กล้ามเนื้อของไก่ฉีกขาดหรืออักเสบได้ แต่ถ้าล่อไก่อ่อนเกินไปกลัวไก่เหนื่อย หากถึงวันชนจะไม่มีแรง อาจจะแรงดีในช่วงแรกเพียง 1-2 ยกเท่านั้น พอเบียดได้เลย 3 อัน(ชั้น)หรือเลย 3 ยกก็หมดแรง หรือบางตัวอาจบินไม่โปร่งเพราะอ่อนเนื่องจากออกกำลังน้อยเกินไปทำให้ไขมันเยอะ ดังนั้นการล่อวิธีการล่อไก่จึงต้องหาความพอดีของไก่แต่ละตัวซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญ

- การโดดหลุม การบินหรือการโดดบ่อก็คือการให้ไก่ได้มีกำลังขามากๆ การโดดหลุมนี้ส่วนมากจะผ่านการวิ่งสุมมาก่อน การโดดหลุมเป็นส่วนประกอบ ถ้าโดดหลุมอย่างเดียว ไม่ให้ไก่ออกกำลังขาวิ่งบ้าง ความแข็งแรงก็จะไม่มากพอ ต้องวิ่งสุมเสียก่อนแล้วค่อยโดดหลุม หลุมที่ใช้โดดในอดีต จะใช้เป็นหลุมดินที่ขุดลึก 1-1.50 เมตรกว้าง 1 เมตร ส่วนพื้นจะใช้วัสดุที่นุ่มๆรองเช่น ฟางข้าว สำหรับจำนวนครั้งที่ให้ไก่กระโดด ถ้าเป็นไก่หนุ่มโดดใหม่ๆสัก 10 ครั้งก่อน แต่ต้องสังเกตด้วยว่าไก่ชอบหรือไม่ ถ้าไก่ชอบมากก็ควรให้หยุดก่อนแล้วค่อยเพิ่มจำนวนให้มากขึ้นในต่อไป ปัจจุบันหลุมโดดไก่มีการใช้บ่อส้วมแทนการขุดหลุมและใช้กระสอบหรือฟองน้ำรอง เพื่อลดการกระแทก

- การว่ายน้ำไก่ การว่ายน้ำไก่นั้นก็เพื่อต้องการให้ไก่มีกำลังปีกที่แข็งแรง ทำให้กล้ามเนื้อบริเวณหน้าอกแข็งแรง กำลังปีกจะแข็งแรง จะช่วยพยุงการทรงตัวไม่ให้เสียหลักระหว่างชน การว่ายน้ำไก่ส่วนมากจะว่ายกันในช่วงบ่ายหลังจากที่มีการออกกำลังกายไปแล้ว ซึ่งการออกกำลังกายก่อนหน้านั้นจะออกกำลังกายขา การว่ายน้ำจึงเน้นที่การออกกำลังกายปีก สถานที่ควรเป็นสระน้ำที่มีความกว้าง 2-3 เมตรมีน้ำไม่เต็มนัก การว่ายน้ำนั้นถ้าไก่ฝึกยังไม่เคยว่ายน้ำมาก่อน ควรจะประคองตัวไก่โดยใช้มือข้างหนึ่งประคองที่อกไก่ ส่วนมืออีกข้างให้ประคองที่หลัง แรกๆก็ให้ว่ายน้อยไปก่อน หลังจากนั้นค่อยเพิ่มเวลาขึ้นเรื่อยๆ หลังจากว่ายน้ำเสร็จถ้ามีแดดก็ให้ไก่ตากแดดก่อนสักพัก ถ้าฝนตกควรใช้ผ้าเป่าลมเป่าให้ขนแห้ง

ตารางที่ 4 แสดงการฝึกซ้อมไก่ชนโดยทั่วไป

เวลา	กิจกรรม
06.00 น.	- ตื่นนอน ออกจากสุมหรือเล้า ฝึกบิน (โยนเบาะ) ประมาณ 100 ครั้ง
06.30 น.	- วิ่งทางโค้งเวียนรอบสุม (วิ่งสุม) ประมาณ 30 นาที หรือจนไก่หอบ
07.00 น.	- ล่อเป้าหรือซ้อมลงนวม เพื่อฝึกชั้นเชิงหรือออกกำลังกาย
08.00 น.	- อาบน้ำยา เช็ดตัว ทาขมิ้น และนำไปผึ่งแดดให้ตัวแห้ง จนไก่หอบ
09.00 น.	- กินอาหาร น้ำ ยาบำรุง เสร็จแล้วพักผ่อนในสุมหรือในเล้า
15.00 น.	- อาบน้ำเปล่า เช็ดตัวผึ่งแดดจนตัวแห้ง
16.00 น.	- ปล่อยเดินในเล้าหรือเดินสนาม
17.00 น.	- กินข้าว กินน้ำ ยาบำรุง พืชผัก อาหารเสริม
18.00 น.	- นำไก่เข้านอน

ความรู้ภูมิปัญญาการฝึกไก่ให้เป็นไก่ชนพร้อมที่จะนำเข้าบ่อนชนไก่นั้น ในแต่ละท้องถิ่นอาจจะคล้ายกันบ้างแตกต่างกันบ้าง เพราะความรู้ที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์การฝึกไก่มาเป็นเวลานาน สืบทอดกันมาสู่รุ่นต่อรุ่น บางอย่างอาจเหมาะสมกับสมัยก่อน และการฝึกไก่ชนบางขั้นตอนจะเหมาะสมสำหรับไก่ชนบางสายพันธุ์ อาทิเช่น การลงขมิ้นซึ่งถือว่าเป็นยาสมุนไพรไก่ชนที่สำคัญจะขาดไม่ได้ แต่กับไก่ชนสายพันธุ์พม่าจะไม่ลงขมิ้น เพราะจะทำให้เกิดหนังไก่ตึงรัดตัวไก่ เกิดความอึดอัด ความคล่องแคล่วในการตีการสาดลดน้อยลง หรือถ้าฝึกปล้ำไก่ซ้อมมาก พิสูจน์จะทำให้กรอบ เนื้อตัวมันตึงไม่ค่อยอยากตีไกดังนั้นขั้นการฝึกไกดังที่กล่าวมาข้างต้น อาจจะยกเว้นสำหรับไก่สายพันธุ์พม่าซึ่งมีข้อเด่นข้อด้อยต่างจากไก่ชนสายพันธุ์อื่นเฉพาะอย่างยิ่งไก่ชนสายพันธุ์ไทย

การฝึกไก่ชนตามชั้นเชิง ไก่ชนแต่ละซุ้มที่เลี้ยงกันอยู่ในปัจจุบันมีมากมายหลายเชิงหลายลีลา บางชั้นเชิงลีลาดีสวยแต่ตีไก่อไม่เจ็บ บางตัวไม่สวยชั้นเชิงไม่มากแต่ตีไก่อเจ็บ ตีหนักทำให้คู่ต่อสู้มีอาการ ฉะนั้นการฝึกไก่ ต้องฝึกไก่ให้ชินกับเชิงของมันเสียก่อนเช่น ไก่ที่มีลีลาชั้นเชิงที่ทับลือกคอกก็ต้องหาคู่ซ้อมที่เรียกว่าครูฝึก ไก่ที่เป็นครูฝึกต้องเป็นไก่เชิงลายหัวหรือลงให้ดีกว่าตัวที่ เมื่อเอาไก่มาทำการฝึก ไก่ตัวที่ลือกคอกมันจะเคยชินกับชั้นเชิงของมัน ถ้าเอาไก่อตัวที่ชั้นเชิงเหมือนกัน ไม่ตัวใดตัวหนึ่งต้องเสียเชิง เพราะว่าตัวที่เสียเชิง

กล่ามนี้อีกส่วนต่างๆจะสู้ไม่ได้ ก็เลยลายหัวลงไปให้คู่ต่อสู้ชกคอบตบเอา นานๆเข้าจะติดเป็นนิสัยหรือที่เรียกว่า “เสียไก่” ง่ายขึ้นว่าเสียไก่ไปหนึ่งตัว และไก่ชนหนุ่มๆที่เห็นแววว่าเก่ง ก็ไม่ควรทำการซ้อมหนัก ควรซ้อมเบาๆไปก่อน ถ้านำไปซ้อมหนัก มันจะเสียไก่หรือเรียกว่าถอดใจไม่คิดสู้เหมือนกัน

ข้อควรคำนึงต่อการซ้อมไก่ชนคือต้องซ้อมพอดี แต่ถ้ามการซ้อมนั้นมากเกินไปจะไม่ได้และยังมีโทษต่อไก่ชนอีกต่างหาก การซ้อมไก่ถี่ๆและมากเกินไปจะทำให้ไก่อ่อนแอและไม่มีความสมบูรณ์ เมื่อนำซ้อมครั้งต่อไป จะทำให้ไก่อิดแต่จะหนี การซ้อมแต่ละครั้งต้องดูความสมบูรณ์ของไกด้วย ถ้าไม่มีความสมบูรณ์จะทำให้ไก่ทรุดโทรมลงไปอีก เมื่อผู้เลี้ยงปล่อยปะละเลยก็จะกลายเป็นไก่หมดสภาพทันที ไก่ชนที่นำไปซ้อมเมื่อสู้คู่ต่อสู้ไม่ไหวต้องเลิกทำการซ้อมทันที ถ้าขึ้นปล่อยสู้ต่อมันจะทนไม่ไหวจะทำให้มันทรุดและเลี้ยงไม่ขึ้น และเมื่อทำการซ้อมไก่เสร็จก็ควรหาอาหารแช่ในให้ไกกิน

2.5 ขั้นตอนการนำไก่ชนสู่สังเวียน

ไก่ที่นำออกชนได้ต้องผ่านการทำนุบำรุงและฝึกซ้อมมาแล้วเป็นอย่างดี สภาพของไก่ออยู่ในสภาพกำลังคึกและแข็งแรงเต็มที่ ในค้ำคืนก่อนจะถึงรุ่งเช้าซึ่งเป็นวันที่จะนำไก่ออกชน เจ้าของไก่อจะต้องคอยดูแลว่าไก่อนอนหลับเป็นปกติหรือไม่ มีอะไรมาทรมานให้ไก่อตื่นตกใจหรือเปล่า

นอกจากการหลับนอนของไก่อแล้ว ยังมีเคล็ดสำหรับให้สังเกตดูไก่อตัวที่จะออกชนว่าจะแพ้หรือชนะ นั่นคือถ้าไก่อยบตัวนอนตามสบายและนอนหลับสนิท แสดงว่ามีโอกาสชนะมากกว่าแพ้

แต่ถ้าไก่อยืนหลับ หัวตก แสดงว่าไก่อมีโอกาสแพ้มากกว่าชนะ ดังนั้นไม่ควรนำไก่ออกชนเป็นอันขาด นอกจากนั้น ให้จดจำทิศที่ไก่อนอนหันหัวไปทางทิศนั้นให้ดี ถึงเวลาเช้าจะนำไก่ออกจากบ้านหรือออกจากซุ้มให้ออกไปในทางทิศเดียวกันกับที่ไก่อนอนหันหัว จึงจะได้ชัยชนะ

เคล็ดลับอีกอย่างหนึ่งในการดูลักษณะไก่อนอนเพื่อให้ไก่อได้รับชัยชนะในการชนก็คือ ให้สังเกตดูแม่ไก่ที่กำลังฟักไข่อยู่ในเล้าว่าแม่ไก่หันหัวไปทางทิศใด ในคืนก่อนจะนำไก่ออกชนให้จำไว้ให้แม่น เมื่อนำไก่อไปถึงสนามและเอาเข้าประจำที่ในสังเวียน ควรหันหน้าไก่อที่จะปล่อยเข้าชนให้ตรงกับทิศที่แม่ไก่อนอนฟักไข่หันหน้า เพื่อที่ว่าไก่อจะได้ทอดคอดทน และมีความพากเพียรในการต่อสู้เฉกเช่นเดียวกับที่แม่ไก่อทอดและพากเพียรต่อการฟักไข่ หรือเมื่อไก่อเราเข้าชนแล้วตกเป็นเบี้ยล่าง ถูกคู่ต่อสู้ถล่มเล่นงานจนยำแย่ ย่อพลิกสถานการณ์ กลับมาเอาชนะได้เช่นเดียวกับแม่ไก่ที่พลิกไข่ให้กลับข้างฟักต่อได้

การถือโชคลางในการนำไก่ออกชนประการหนึ่งก็คือ เวลานำไก่ออกจากบ้านมาชนห้ามมีผู้ร่วมทางร่วมขบวนเดินทางไปพร้อมๆกัน 4 คนเพราะจะเท่ากับจำนวนผู้ห้ามศพไปป่าช้า ถือว่าเป็นอัปมงคลอย่างยิ่งไม่ควรกระทำหรือห้ามไม่ให้ผู้นำไก่ออกชนคราวเดียวกัน 4 ตัว ซึ่งเป็นนัยความหมายประหนึ่งไก่ 4 ตัวช่วยกันห้ามเจ้าของไปฝังเช่นกัน หรือเวลานำไก่ออกชน ถ้าเจอขบวนแห่ศพ หรือรถชนโลงศพแล่นผ่านตัดหน้า หรือผ่านบ้านซึ่งมีคนตายตั้งศพไว้ที่บ้าน ควรล้มเลิกนำไก่ออกชนในวันนั้นเสีย เพราะเอาไปชนเมื่อไหร่มีแต่แพ้เมื่อนั้น

ข้อห้ามที่ยังถือปฏิบัติกันอยู่คือ เมื่อมีงานศพในชุมชนห้ามนำไก่ไปชนที่บ่อน เพราะงานศพเป็นงานที่ไม่ได้มีการเตรียมการล่วงหน้าว่าจะมีใครเสียชีวิต เมื่อมีการตายเกิดขึ้นญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านจะต้องให้ความช่วยเหลือช่วยปลอบใจให้คลายความเศร้าโศก ช่วยเหลืองานด้านต่างๆจนกว่าจะเสร็จ การนำไก่ไปชนในบ่อนขณะที่ยังมีงานศพในชุมชนถือว่าเป็นอัปมงคล จะประสบกับการพ่ายแพ้สูญเสียทรัพย์สิน คนที่เข้าบ่อนถือว่าไม่มีความรักอาลัยต่อผู้ตาย ไม่เห็นอกเห็นใจและพึงพาอาศัยกันในยามทุกขวิรอน

สรุป ความนิยมต่อการเล่นไก่ชนในภาคเหนือตอนบนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่กับจังหวัดลำพูนแม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติการพนันปี 2478 เพื่อควบคุมการเล่นการพนัน ขณะเดียวกันสวนทางกับการเพิ่มขึ้นของบ่อนพนันชนไก่และมีจำนวนหนาแน่นในแถบอำเภอติดกับเมืองใหญ่ เพื่อตอบสนองต่อความนิยมที่มีต่อการเล่นชนไก่ จึงมีการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนและฝึกฝนไก่ชนเพื่อนำเข้าบ่อนชนไก่ เมื่อการพนันชนไก่ได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้น ไก่ชนจึงกลายเป็นอุปกรณ์สำหรับเล่นการพนัน ทำให้การคัดเลือกพันธุ์ไก่ชนการฝึกฝนไกก้เพื่อต้องการเอาชนะมากกว่าจะอนุรักษ์พันธุ์ไก่ ซึ่งในอนาคตอาจไม่มีไก่ชนพันธุ์ดั้งเดิมเหลืออยู่อีกต่อไป

บทที่ 3

การจัดความสัมพันธ์ของบ่อนพนันชนไก่

การพนันชนไก่เป็นกีฬาพื้นบ้านหรือการละเล่นที่นำเอาไก่สองตัวที่ได้รับการฝึกให้เป็นไก่ชนมาต่อสู้กันในห้องสังเวียน ซึ่งบางครั้งการแพ้ชนะของการต่อสู้กันอาจกำหนดให้มีผลเมื่อไก่ที่นำมาต่อสู้กันฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตายลงก็ได้ การชนไก่เป็นกิจกรรมที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีการบันทึกไว้กิจกรรมหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยมนุษย์สังเกตเห็นพฤติกรรมของไก่ตัวผู้ที่ต่อสู้กันด้วยสัญชาตญาณการปกป้องอาณาเขตของตนเองตามนิสัยหวงถิ่น และต่อสู้เพื่อแย่งชิงตัวเมียจึงเริ่มเอาไก่ป่ามาเลี้ยงเป็นไก่บ้าน และเอามาชนกันเป็นเกมกีฬาเพื่อความบันเทิง

การพนันชนไก่จะเกิดขึ้นได้ ต้องมีองค์ประกอบต่างๆ ให้ครบซึ่งประกอบด้วย บ่อนชนไก่ ชุมไก่(เจ้าของไก่) คนเล่นการพนัน(เจ้าของบ่อน เจ้าของชุม มือน้ำ เจ้าของไก่ ผู้ชมไก่) ผู้ชม ในองค์ประกอบที่กล่าวมา บ่อนชนไก่มิบทบาทสำคัญในฐานะเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ เข้าด้วยกัน ทุกองค์ประกอบมีบทบาทหน้าที่ชัดเจน โดยมีกฎเกณฑ์กติกา ข้อบังคับ หรือธรรมเนียมปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับ การพนันชนไก่มีความแตกต่างจากการพนันชนิดอื่น เพราะการพนันชนไก่ไม่มีเจ้ามือรับแทงเหมือนกับการเล่นไฮโลว์ เล่นหวย และบ่อนชนไก่มิมีหน้าหน้าจัดการชนไก่และอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่เข้าบ่อนเท่านั้น จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเล่นการพนันในฐานะเป็นเจ้ามือเหมือนกับบ่อนกาสิโน ดังนั้นบ่อนชนไก่จึงมีหน้าที่จัดให้มีการชนไก่โดยมีการพนันเข้ากระตุ้นหรือจูงใจให้คนเข้ามาในบ่อนเพิ่มขึ้น

บ่อนชนไก่ในปัจจุบันไม่เพียงทำหน้าที่จัดให้มีการชนไก่เพื่อความสนุกสนาน หากยังเป็นสถานที่จัดให้มีการเล่นการพนันได้ถูกต้องตามกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติการพนันปี 2478 และระเบียบการควบคุมการพนันที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทย

ในบทนี้จะบอกถึงพัฒนาการของบ่อนชนไก่จากเป็นเพียงการละเล่นในชุมชนจนกลายเป็นธุรกิจการพนันชนไก่ภายหลังการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมและนโยบายการส่งเสริมจากภาครัฐ ลักษณะและความสัมพันธ์บ่อนชนไก่แต่ละประเภท ธุรกิจและการจัดการบ่อนชนไก่ที่สำคัญคือ การจัดการชนไก่และการเล่นพนันชนไก่ว่ามีกี่วิธี มีเงินหมุนเวียนในการเล่นการพนันชนไก่เท่าไร

3.1 พัฒนาการบ่อนพบนันทนาการภายใต้การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมภาคเหนือตอนบน

บ่อนชนไก่โดยส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในแถบอำเภอชนเมืองเชียงใหม่และลำพูน อันเป็นผลโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจสังคมในพื้นที่แถบนั้นอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมความเชื่อบางอย่างได้สูญหายไป หรือไม่ก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป การละเล่นชนไก่ที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชนมาแต่อดีตได้แปรเปลี่ยนรูปแบบ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระให้มารับใช้สังคมทุนนิยม บริโภคนิยม ผลพวงจากการพัฒนาที่ผ่านมานำพาประชาชนตกไปอยู่ในสภาพที่สิ้นหวัง หมดหวังในชีวิตมีหนทางเดียวที่ยังมีอยู่คือ การลงทุนพนันเสี่ยงโชคซึ่งกำลังกลายเป็นชุมชนการพนันในที่สุด

3.1.1. การละเล่นชนไก่ในวิถีชุมชนเกษตรกรรม

การเล่นการชนไก่สมัยก่อนจะสัมพันธ์กับวิถีชุมชนการเกษตรกรรมทำนา หลังฤดูการเก็บเกี่ยว หมายถึงหลังเสร็จจากการเกี่ยวข้าว เอาข้าวขึ้นยุ้งแล้วเสร็จประมาณเดือนมกราคม ก็เริ่มเข้าสู่เทศกาลทำบุญประเพณีต่างๆจนถึงประเพณีสงกรานต์ของทุกปี ช่วงเวลาดังกล่าวนอกจากมีเทศกาลประเพณีต่างๆ หากยังมีการละเล่นชนไก่กันในชุมชนเพื่อความสนุกสนานไม่เน้นการพนันขันต่อเรียกว่า “ชนกินตัว” หมายถึงการเอาไก่มาชนกันถ้าตัวไหนแพ้ ก็นำมาทำอาหารกับแก้มกินกัน การชนไก่แบบกินตัวอาจจะเล่นกันภายในชุมชนหรือระหว่างชุมชนในหมู่บ้านหรือเพื่อนฝูง ซึ่งถือว่าการชนไก่แบบนี้เป็นการกระชับความสัมพันธ์ทางสังคมให้แน่นแฟ้นกันยิ่งขึ้น หรือใช้โอกาสนี้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขัดแย้งที่มีต่อกันมาก่อนนั้นให้หมดสิ้นกันไป

ความสัมพันธ์ในเขตชุมชนลุ่มน้ำภาคเหนือ นับเป็นปัจจัยการผลิตสำคัญต่อการทำนาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นชุมชนต้องร่วมกันจัดตั้งกลุ่มองค์กรจัดการน้ำเรียกว่า “กลุ่มเหมืองฝาย” ซึ่งนอกจากมีอำนาจในการจัดสรรน้ำทำนาให้เกิดความเป็นธรรมแล้ว กลุ่มเหมืองฝายยังเป็นกลไกทางสังคม (Social Mechanism) ทำการระดมแรงงานสมาชิกร่วมมาช่วยดูแลซ่อมแซมฝาย ร่วมการขุดลอกเหมืองในการท่อน้ำเข้านาได้สะดวก ระบบเหมืองฝายยังวางอยู่บนฐานประเพณีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติที่เรียกว่า “ผี” ผีในความเชื่อของทางภาคเหนือหมายถึง สิ่งที่ดลบันดาลให้เกิดการเอื้อประโยชน์ ความอุดมสมบูรณ์อยู่เย็นเป็นสุขของคนในชุมชน ดังนั้นเมื่อชุมชนได้ประโยชน์จากผี จึงแสดงความตอบแทนบุญคุณโดยการทำพิธีเลี้ยงผีเช่น ผีขุนน้ำ หรือผีขุนห้วย ผีฝาย (Yos 2003) ด้วยพื้นฐานความสัมพันธ์ของชุมชนที่ต้องพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กิจกรรมในชุมชนจึงเป็นไปตามฤดูกาลที่แปรเปลี่ยน ซึ่งในฤดูฝนชาวบ้านจะต้องร่วมมือจัดการน้ำ ทำนาปลูกข้าว และเก็บถั่วเก็บลำไยสำหรับขายที่ท่าสวน สำหรับการเลี้ยงไก่จะอยู่

ในระยะเวลาชุนให้สมบูรณ์และต้องดูแลรักษาโรคที่มาตามฤดูกาลเช่น โรคหวัดไ้ โรคนิวคาสเซิล เป็นต้น ส่วนไ้ไกชนจะอยู่ในระยะผลัดขนกล่าวคือ ขนเก่าจะร่วงและขนใหม่จะขึ้นแซม ดังนั้นในฤดูฝนชาวบ้านจะไม่ค่อยมีเวลาว่างจึงไม่นิยมละเล่นการชนไ้ไก

แม้ว่าจะมีการออกพระราชบัญญัติการพนันปี 2478 แล้วก็ตาม กฎหมายที่ตั้งขึ้นยังไม่มีผลต่อการปฏิบัติอย่างเต็มที่เพราะการชนไ้ไกในชุมชนเป็นการละเล่นตามประเพณีไม่ต้องมีตั่งบ่อนเหมือนเช่นในยุคต่อมา คือ มีเวลามาเล่นชนไ้ไกตามฤดูกาล แม้ว่าจะมีการผลิตเพื่อการตลาดและเริ่มมีการผลิตนอกภาคการเกษตร การเล่นชนไ้ไกก็ยังเหมือนเดิม เพราะหน้าฝนชาวบ้านส่วนใหญ่่วนอยู่กับการทำนา มีการเลี้ยงไ้ไกตามบ้าน การที่จะต้องจัดการน้ำร่วมกันทำพิธีเลี้ยงผีร่วมกัน คนในชุมชนมีเครือข่ายความร่วมมือเป็นพื้นฐาน ทำให้คนที่มิไ้รักชอบการชนไ้ไกเหมือนกันได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องไ้ไกชน เมื่อหลังเสร็จฤดูเก็บเกี่ยวข้าว จะเข้าสู่การพักผ่อนหลังจากการทำงานหนักในไร่นา มีงานบุญประเพณีการละเล่นต่างๆ จนถึงเทศกาลสงกรานต์หรือเทศกาลปีใหม่ของทางภาคเหนือ มีการนัดแนะนำไ้ไกที่เลี้ยงมีความสมบูรณ์พร้อมชนมาประลองกัน ถ้าไ้ไกตัวไหนชนแพ้ก็จะถูกนำมาทำอาหารเลี้ยงกัน

เรียกว่า “ชนไ้ไกกินตัว” ไม่มีการเล่นการพนันแทรกเหมือนสมัยนี้ พื้นที่การชนไ้ไกกินตัวก็จะอยู่ตามลานบ้านหรือตามสวนที่มีร่มเงาบังแดด การชนไ้ไกแบบนี้จึงสอดคล้องกับวิถีการเกษตรกรรมในชนบทที่ไม่มีสิ่งบันเทิงเริงรมย์อื่นๆเช่นในเมือง นอกจากนั้นการชนไ้ไกยังเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ทางสังคมภายในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้านในละแวกนั้นให้หนาแน่นขึ้น นอกจากนั้นการชนไ้ไกยังเป็นการรวมกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการคัดเลือกพันธุ์ไ้ไก การเลี้ยงดู ความรู้เกี่ยวข้องกับสมุนไพรรักษาโรคไ้ไก การฝึกซ้อมไ้ไกชน รวมถึงการแลกเปลี่ยนพันธุ์ไ้ไกชน

ไ้ไกชนในสมัยก่อนไม่ใช่เป็นเรื่องของปัจเจกชนหรือเป็นความสนใจส่วนบุคคล แต่เป็นเรื่องของชุมชนย่านถิ่น ทำให้ชุมชนย่านถิ่นมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในฐานะเป็นที่ที่มีไ้ไกชนพันธุ์ดีดีเก่ง จะเห็นได้จากชุมชนป่าไ้ไ้อยู่แถบลุ่มน้ำออน ปัจจุบันคือตำบลแช่ช้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ชาวบ้านป่าไ้ไ้มีชื่อเสียงในการเพาะเลี้ยงพันธุ์ไ้ไกชนและเลี้ยงฝึกซ้อมไ้ไกชนให้เก่ง มีการสืบทอดความรู้เรื่องไ้ไกชนมาจากคนรุ่นก่อน ปัจจุบันในการเปรียบไ้ไกชนในบ่อนแถบสันกำแพงและพื้นที่ใกล้เคียง ถ้าเป็นไ้ไกชนจากป่าไ้ไ้คู่ต่อสู้จะเกิดความยำเกรงไม่ประมาท พิธีพิถันในการเปรียบไ้ไกเป็นพิเศษก่อนที่จะตัดสินใจประบคู่

3.1.2. วิถีไ้ไกชนในบ่อนพนันชนไ้ไก

การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจสังคมในภาคเหนือตอนบนจากวิถีเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ มาสู่เกษตรแผนใหม่ที่ขึ้นอยู่กับการตลาด เน้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการที่เอาจังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง พร้อมกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาไ้ไกชนและส่งเสริมการเลี้ยงไ้ไกชนเป็นไ้ไกเศรษฐกิจ

ในช่วงหลังปี 2540 เป็นต้นมา ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มขึ้นของบ่อนพนันชนไก่ทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมาย และผิดกฎหมาย นอกจากเกษตรกรชาวสวน ยังมีแรงงานรับจ้างที่มีรายได้ตลอดปีเพิ่มขึ้นเริ่มเข้าบ่อนพนันชนไก่ เกิดการขยายเมืองเข้าไปในพื้นที่ชนบทมีการกว้านซื้อที่ดิน ขยายถนนเปิดเส้นทางทางรถเที่ยวแถบอำเภอสนักำแพงเป็นแหล่งสินค้าหัตถกรรม ที่สำคัญการท่องเที่ยวและการบริการ มีบทบาทกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมต่อเนื่องในการจ้างงานต่างๆ อาทิธุรกิจโรงแรม รีสอร์ท ธุรกิจร้านอาหาร การผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมของที่ระลึกต่างๆ ส่งผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนแรงงานจากภาคเกษตรเข้าสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (รัตนพร 2546: 289) มีการผลิตสินค้าหัตถกรรมป้อนตลาดนักท่องเที่ยวเช่น งานแกะสลักไม้ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเงิน เครื่องเงิน เสื้อผ้าแบบพื้นเมือง การทำร่มดอก ผลก็คือเกิดความต้องการแรงงานนอกภาคการเกษตรกรรมมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจนอกจากมีผลต่อความต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ยังส่งผลต่อการจัดสรรและใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก เมื่อเศรษฐกิจขยายตัวรัฐไม่ได้ปกป้องควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร กลับปล่อยให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเสรี ทำให้คนละทิ้งอาชีพเกษตรกรรม เริ่มตั้งแต่สมัยเศรษฐกิจฟองสบู่ เมื่อมีการขายที่ดินเกิดขึ้นในชุมชนแม่ใจ ตำบลหนองหาร อำเภอสนทวายทำให้ผู้เช่าที่ดินเดิมร้อยละ 35 และเจ้าของที่ดินร้อยละ 40 เปลี่ยนจากเกษตรกรไปประกอบอาชีพอื่น การทำนาลดน้อยถอยลง เพราะเจ้าของที่นาขายที่ให้คนอื่นถมที่ปลูกบ้านจัดสรร ชาวนาเช่าต้องออกไปขายแรงงาน หรือหันไปประกอบอาชีพค้าขายเล็กๆน้อยๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของสมคิด แก้วทิพย์ พบว่า ผลผลิตการเกษตรกลุ่มตัวอย่างลดลงร้อยละ 48 เนื่องจากการลดลงขนาดที่ดินเพาะปลูก เกิดความเสียหายจากน้ำท่วม การผลิตไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้ ขณะที่รายจ่ายในครอบครัวเพิ่มขึ้นต้องพึ่งตลาด ในขณะที่ที่ดินส่วนใหญ่คงอยู่ในมือนักจัดสรรที่ดินรายใหญ่จากกรุงเทพฯ (สมคิด 2532:314)

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน แรงงาน รายได้ที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่แถบชานเมืองเชียงใหม่และลำพูน ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการเล่นชนไก่จากการละเล่นเพื่อความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว กลายมาเป็นการเล่นชนไก่เพื่อการพนัน มีบ่อนชนไก่เกิดขึ้นหนาแน่นในแถบนี้ จากการที่ชาวนาชาวสวนกลายมาเป็นแรงงานรับจ้างเพิ่มขึ้นทำนายน้อยลง และมีรายได้ที่เป็นตัวเงินเพิ่มขึ้น การเล่นชนไก่แต่เดิมจะเล่นกันหลังฤดูเก็บเกี่ยวเปลี่ยนมาเล่นชนไก่ในวันหยุดทำงานรับจ้างคือวันอาทิตย์ การเกิดบ่อนชนไก่ในระยะนี้จึงสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านซึ่งกลายเป็นแรงงานรับจ้าง เพราะบ่อนชนไก่จะได้รับอนุญาตให้ชนไก่ได้เฉพาะวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ซึ่งตรงกับวันหยุดงานของแรงงานรับจ้างพอดี

ภายใต้พระราชบัญญัติการพนันปี 2478 ที่ให้อำนาจแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดอนุญาตให้มีการจัดตั้งบ่อนชนไก่ในพื้นที่จังหวัดได้ ประกอบกับนโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจ เพิ่มมูลค่าราคาไก่ชนขึ้นมาภายใต้สินค้าโอท็อปซึ่งไก่ชนในฐานะที่เป็นภูมิปัญญาความรู้คู่กับชุมชน แปลงความรู้ไก่ชนให้เป็นทุน ชาวบ้านบางส่วนอาศัยนโยบายของรัฐบาลเป็นโอกาส ยื่นเอกสารขอจัดตั้งบ่อนชน

ไก่ ทำให้เกิดบ่อนชนไก่ขึ้นเป็นจำนวนมาก ผู้ว่าราชการจังหวัดลำพูนในสมัยนั้นมียุบาย “หนึ่งตำบลหนึ่งบ่อน” ซึ่งปัจจุบันนโยบายนี้ไม่ได้รับการส่งเสริมอีกแล้ว ขณะที่ผู้ว่าราชการเชียงใหม่ซึ่งไม่ค่อยส่งเสริมการมีบ่อนชนไก่ ก็พยายามให้มีแค่ “หนึ่งอำเภอหนึ่งบ่อน” ซึ่งไม่ได้หมายความว่าต้องผลักดันให้มีบ่อนชนไก่ครบทุกอำเภอ และอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัดและมีความเป็นชนบทอยู่มากจะไม่มีบ่อนชนไก่อยู่ทุกชุมเท่าที่อำเภอที่อยู่ติดกับตัวจังหวัด

การละเล่นชนไก่ที่มีอยู่เดิมจะถูกควบคุมโดยชุมชนกล่าวคือ ผู้ที่จะเล่นชนไก่จะต้องไปขออนุญาตจากผู้ใหญ่บ้านเสียก่อนจึงจะเล่นได้ การเล่นก็เล่นให้ถูกกับกาลเทศะเล่นให้ถูกเวลาและสถานที่ แต่พอมีบ่อนชนไก่ขึ้นทำให้การชนไก่ถูกแยกออกจากการควบคุมของชุมชน เพราะการตั้งบ่อนชนไก่ไม่ต้องขออนุญาตจากชุมชน เจ้าของบ่อนอาจเป็นคนต่างถิ่นไม่ยึดติดกับชุมชนและชุมชนไม่สามารถเข้ามาตรวจสอบดูแลบ่อนได้ การควบคุมดูแลบ่อนชนไก่จึงตกไปอยู่ภายใต้อำนาจของตำรวจตามพระราชบัญญัติการพนัน จากการละเล่นเพื่อความสนุกสนานแต่เพียงอย่างเดียว ก็ปรับมาเพื่อเล่นการพนันขึ้นต่อเป็นหลัก ในช่วงการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเศรษฐกิจฟองสบู่ (Bubble Economy) ชาวบ้านแถบอำเภอยางตลาดมาทำงานรับจ้างมีรายได้ เกิดบ่อนชนไก่มีการชนไก่กันทุกสัปดาห์ตลอดปี ขณะที่แต่เดิมจะชนไก่กันเฉพาะช่วงฤดูแล้ง ตามเทศกาลงานประเพณีเท่านั้น

บ่อนชนไก่ได้รับความนิยมจากชาวบ้านมากขึ้น เพราะเป็นแหล่งที่เล่นการพนันได้โดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกตำรวจจับ เมื่อเปรียบเทียบกับการเล่นการพนันชนิดอื่นในชุมชนเช่น การเล่นไพ่ เล่นไฮโลว์ บ่อนชนไก่ยังช่วยกระตุ้นหรือส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่ชนเพิ่มขึ้น เพราะบ่อนชนไก่แต่ละแห่งแข่งขันให้มีการนำไก่ชนเข้ามาเปรียบชนมากคู่ ซึ่งจะช่วยให้คนเล่นพนันชนไก่เข้ามาเล่นในบ่อนเพิ่มขึ้นอันหมายถึงบ่อนก็จะมีรายได้มากขึ้นตาม

3.1.3 ยุทธวิธีการพนันชนไก่

ยุคนี้การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนและการชนไก่มีความคึกคักเป็นอย่างยิ่ง มีการตั้งกลุ่มชมรมต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ จากการเข้ามาของนักธุรกิจ นักดนตรีชั้นนำ ดารานักแสดง และนักการเมือง ทำให้วงการไก่ชนมีที่ยืนในสังคม ต่อมาบ่อนพนันชนไก่ประสบกับปัญหาใช้หัวदनกระบาด ตั้งแต่ปี 2547 ถูกสั่งให้ปิดและมีการกำจัดสัตว์ปีกในรัศมี 5 กิโลเมตรจากจุดที่มีการระบาดของโรค และเสนอให้มีการเลี้ยงไก่ชนด้วยระบบฟาร์มแบบปิดเช่นเดียวกับการเลี้ยงไก่ไข่ไก่เนื้อรายใหญ่ มาตรการของรัฐบาลดังกล่าวมุ่งที่จะปกป้องและเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มที่ส่งออกเนื้อไก่ไปยุโรป เพื่อแสดงว่าประเทศไทยสามารถควบคุมใช้หัวदनไก่ไม่ให้ระบาดได้ แต่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการการเลี้ยงไก่ชนถึงขั้น มีการส่งตัวแทนเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรในสมัยนั้น ในการขอผ่อนผันการเลี้ยงไก่ชนแบบเดิม

ชุมชนชนบทบางเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงกลายเป็นเมือง จากราคาที่ดินในชนบทที่ถูกกว่าในเมืองจึงตอบสนองการขยายเมือง ที่ดินที่อำเภอสันทรายราคาถูกกว่าอำเภอเมือง ทำให้เกิดการพัฒนาที่ดิน

เพื่อที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมากตอบสนองการขยายตัวของเมืองเชียงใหม่ จากการตัดถนนรอบเมือง เชียงใหม่เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2538 ชาวนารวยที่ได้เงินจากขายที่ดิน ซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร นำเงินมาลงทุนผลิตสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน ประกอบกับภาคก่อสร้างกำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว เจ้าของที่ดินก็ขยายกิจการก่อสร้าง และบางคนเข้าสู่เส้นทางการเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในเวลาต่อมา ส่วนคนที่พอมิที่ดินอยู่บ้างก็พา กันขาย ที่นำเงินมาลงทุนทำธุรกิจรายย่อย และค้าขาย การเปลี่ยนแปลงดังจะเห็นได้มีบ้านเรือนปลูกใหม่ราคาแพง โครงการบ้านจัดสรรที่ผุดขึ้นเป็นดอกเห็ด แรงงานที่สร้างบ้านเหล่านี้จะเป็นคนในชุมชนที่ประกอบอาชีพ รับเหมาทั้งรายใหญ่รายย่อย รับเหมาก่อสร้างตามบ้านจัดสรรทั่วเมืองเชียงใหม่(กนกพร 2542:32)

บ่อนการพนันชนไก่ในยุคนี้ เริ่มมีการฟื้นฟูและได้รับอนุญาตให้เปิดกิจการได้หลังจากได้รับ ผลกระทบจากวิกฤตไข้หวัดนก มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎระเบียบในการขออนุญาตเปิดบ่อนที่มีลักษณะ เข้มงวดมากขึ้นเช่น มีการตั้งกรรมการตรวจสอบสถานที่ที่ขออนุญาตเปิดบ่อนประกอบด้วยกรรมการ 7 ฝ่ายมีนายอำเภอเป็นประธาน และมีปศุสัตว์อำเภอเข้ามาตรวจสอบควบคุมการระบาดของเชื้อโรคอย่าง เข้มงวดและกำหนดให้บ่อนต้องปรับปรุงสถานที่ให้สะอาด มีแอ่งล้างเท้าด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรคประจำทุก บ่อน ที่สำคัญคือบ่อนที่ได้รับอนุญาตให้เปิดได้ในยุคนี้ มีระบบการจัดการแบบธุรกิจการพนัน เจ้าของบ่อน จะเป็นนักธุรกิจหรือมีกิจการอื่นอยู่แล้ว บ่อนบางแห่งแถบอำเภอฝางดอยสะเก็ด อำเภอเมืองลำพูน มีนักธุรกิจ มารับเหมาช่วงดำเนินกิจการแทนเจ้าของบ่อนในลักษณะให้เช่าสถานที่โดยจ่ายค่าเช่าเป็นรายเดือน และ บ่อนส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับข้าราชการ นักธุรกิจ นักการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ หรือไม่ ก็เป็นของนักการเมืองโดยตรงรวมถึงเจ้าของบ่อนผันตัวเองมาเป็นนักการเมืองในภายหลัง ซึ่งจะได้ จากรูปถ่ายที่ติดไว้ให้เห็นภายในบ่อนชนไก่ สถานที่ตั้งของบ่อนจะอยู่ในที่มีการคมนาคมไปมาสะดวก เพื่อให้คนพนันชนไก่จากต่างจังหวัดที่มีมือหนักกระเป๋านักเข้ามาเล่นมากขึ้น กรณีจังหวัดลำพูนจะมีบ่อน ชนไก่หนาแน่นในอำเภอเมืองและมีบ่อนดังอยู่ใกล้กับนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือซึ่งปัจจุบันมีคนงาน ทำงานในนิคมฯประมาณ 10,553 คน ซึ่งเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิตและแปรรูปอาหารมากที่สุด (สุดาจันทร์,2552 :99) บางส่วนใช้เวลาวันหยุดคืนวันเสาร์และวันอาทิตย์เข้าไปเล่นพนันชนไก่ในบ่อน

การตั้งนิคมอุตสาหกรรมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน แรงงานคนรุ่นใหม่ที่หันหลังให้กับ การเกษตรอย่างถาวร นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือจังหวัดลำพูน ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เริ่มเปิดดำเนินการตั้งแต่ปี 2528 เป็นส่วนหนึ่งของที่ราบสูงลุ่มน้ำแม่กวงฝั่งตะวันออก นิคมฯ แบ่งออกเป็น 2 เขตคือ เขตอุตสาหกรรมทั่วไป ประกอบด้วยโรงงานที่ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย ภายในประเทศเช่น เสื้อผ้า อาหารสัตว์ และผลิตภัณฑ์แช่แข็ง ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร เจ้าของกิจการมัก เป็นคนไทยและได้หวั่น เขตอุตสาหกรรมส่งออก ประกอบด้วยโรงงานที่ผลิตสินค้าออกจำหน่ายนอก ประเทศ ผลิตชิ้นส่วนอะไหล่และประกอบอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เจ้าของกิจการเป็นชาวญี่ปุ่น สวิส เยอรมัน และอเมริกัน ส่วนประเภทอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม เครื่องหนัง กลับมีการจ้างแรงงานลดลงเหลือ

เพียง 1,596 คน เพราะโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าทำการย้ายฐานการผลิตไปยังที่มีค่าแรงถูก ประกอบกับมีการขยายกิจการรับเหมาช่วงกับแรงงานนอกระบบในหมู่บ้าน ประกอบกับโรงงานปรับเปลี่ยนระบบการจ้างงานแบบชั่วคราว ทำให้เจ้าของกิจการลดต้นทุนการผลิตและไม่ต้องจ่ายค่าสวัสดิการให้แก่แรงงาน ปัจจุบัน(ปี 2550)นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 75 แห่ง

จะเห็นได้ว่าการขยายตัวของอุตสาหกรรมในภาคเหนือนี้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงการผลิตในภาคการเกษตร ชาวนาในจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนนั้นหันไปปลูกลำไยแทนการทำนามากขึ้น ลำไยต้องการแรงงานน้อยและใช้แรงงานในช่วงเวลาสั้นกว่าการทำนา ทำให้มีแรงงานในจังหวัดลำพูน เชียงใหม่ พอที่จะเข้าไปอยู่ภาคอุตสาหกรรม ชาวบ้านในหมู่บ้านที่อยู่รอบนิคมฯขายที่ดินไปเกือบหมด เหลือเพียงที่ดินสำหรับอยู่อาศัยเท่านั้นด้วยเหตุว่าลูกหลานไปทำงานในนิคมฯกันเป็นจำนวนมาก ในส่วนของชาวบ้านพบว่าปัจจุบันคนหนุ่มสาวหันไปทำงานนิคมฯแทนที่จะไปทำนาหรือรับจ้างในโรงบ่ม อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ลำบากและมีรายได้ไม่แน่นอน ในขณะที่การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมนั้นสภาพแวดล้อมดี มีรายได้เป็นเงินเดือนอย่างสม่ำเสมอ ได้รับสวัสดิการต่างๆเช่น ประกันสังคม ทั้งยังมีเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันทำงานด้วยกัน

การเลียนแบบวิถีชีวิตแบบเมืองที่มีวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ คำนิยมเอาวันหยุดไปพักผ่อนเดินห้างหรือไม่กี่เข้าบ่อนชนไก่โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนงานชาย บ่อนชนไก่ที่ตั้งอยู่รอบนิคมอุตสาหกรรมจะเปิดต้อนรับคนงานชายที่เป็นพนักงานชนไก่รุ่นใหม่เพราะอยู่ใกล้หอพัก คนงานทำงานในนิคมฯส่วนหนึ่งมาจากต่างจังหวัดมาอยู่หอพักรอบนิคมฯ เมื่อวันหยุดไม่ได้กลับบ้านก็จะหันมาเข้าบ่อนโดยการชักชวนของเพื่อนๆ ดังนั้นบ่อนดังในเชียงใหม่และลำพูนได้ปรับเวลาชนไก่ให้ตรงกับวันหยุดของคนงาน และเอื้อให้นักพนันจากต่างถิ่นเช่น เชียงราย แพร่ อำเภอฟาง ไชยปราการเข้ามาเล่นพนันได้สะดวกยิ่งขึ้น เวลาชนไก่จะเริ่มตอนค่ำจนถึงตีสามของวันต่อมา(กรณีบ่อนดังแห่งหนึ่งใกล้นิคมฯเปิดชนไก่อันเสาร์ตอนกลางคืน) การทำบ่อนชนไก่ในเชิงธุรกิจนอกจากปรับปรุงระบบการให้บริการเอื้อให้นักพนันเข้าบ่อนมากขึ้นแล้ว นักพนันคนงานรุ่นใหม่เป็นที่ต้องการของบ่อนส่วนหนึ่งเพราะมีรายได้ประจำ และมีประสบการณ์ในการเล่นพนันชนไก่บ่อย นิยมมักกล้าได้กล้าเสียไม่ละเอียดยรอบคอบ จึงตกเป็นเหยื่อให้กับนักพนันมือเซียนคล้ายกับมาเสียเงินค่าวิชา ขณะเดียวกันนักพนันคนงานบางคนมักจะหนีออกจากวงเมื่อรู้ว่าไก่ชนที่ฝ่ายตนเล่นตกเป็นรองและกำลังจะแพ้ ทำให้บรรดาเซียนพนันไม่เสี่ยงเล่นด้วยถ้าไม่รู้จักกันจริงๆ นอกจากนั้นทางบ่อนยังมีการทำกลยุทธ์ทางด้านการตลาดเช่น มีโปรโมชั่นพิเศษให้กับคู่ไก่ที่มีเดิมพันสูง 220,000 บาทขึ้นไป มีการบันทึกภาพการชนไก่ทำเป็นซีดีแจกให้กับเจ้าของไก่หรือทำเป็นยูทูปคู่ชนที่ดุเดือดออกทางเว็บไซต์ เพื่อดึงดูดเจ้าของไก่ที่ต้องการวางเดิมพันสูงๆเข้าบ่อนอันหมายถึงรายได้จากเปอร์เซ็นต์หรือเรียกกันว่า “ค่าน้ำ” ที่มากขึ้นตาม

การพัฒนาพันธุ์ไก่ชนในยุคนี้ เน้นไปที่การพัฒนาไก่เก่ง ที่เป็นลูกผสมมากกว่าจะอนุรักษ์ไก่ชนพันธุ์แท้หรือไก่สวยงาม จากกระแสทางธุรกิจพนันชนไก่ที่กำลังมาแรงที่ให้ความสำคัญกับไก่คู่ที่มีเงินเดิมพันสูง

และมุ่งหวังที่จะเอาชนะ ทำให้แนวธุรกิจดังกล่าวที่เข้ามาแทรกแซงวงการไก่ชนในปัจจุบัน อาจไปลดคุณค่าของไก่ชนที่มีมาแต่อดีต ความรู้ภูมิปัญญาไก่ชน ไก่ชนพันธุ์แท้อาจหายไปจากชุมชน

ภายใต้การเปลี่ยนเศรษฐกิจสังคมเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรม ส่งผลต่อวิถีชีวิตแบบชุมชนชนบทกลายมาเป็นวิถีชีวิตแบบชุมชนเมือง เฉพาะอย่างยิ่งการละเล่นชนไก่ซึ่งอิงอยู่วิถีเกษตรกรรมมาเป็นธุรกิจการเล่นการพนันชนไก่ มีบ่อนชนไก่เกิดขึ้นในชุมชน และมีการเล่นชนไก่ตลอดปีที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตแบบเมือง ดังเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้หมายความว่าจะทำให้การละเล่นชนไก่แบบเดิมหมดไป แต่ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของการเข้ามาของธุรกิจการพนันชนไก่ที่ไปสัมพันธ์กับการเข้ามาของนักธุรกิจ นักการเมือง ข้าราชการ บางส่วนที่เข้ามาดักตวงผลประโยชน์จากการเล่นชนไก่ รวมถึงการเข้ามาจัดการควบคุมบ่อนชนไก่ของนโยบายรัฐบาลที่ส่งกระทบต่อไก่ชนโดยตรง

3.2 ลักษณะและความสัมพันธ์ของบ่อนชนไก่

การเกิดขึ้นของบ่อนชนไก่มาจากการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์จากการละเล่นชนไก่เพื่อความสนุกสนานมาเป็นการชนไก่เพื่อการพนัน และตัวบ่อนชนไก่เองก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งเจ้าของบ่อน ระดับความเก่งของไก่ชนคนดูคนเล่นการพนัน ดังนั้นในบรรดาบ่อนชนไก่ที่มีอยู่จึงมีความหลากหลายตามสภาพของแต่ละท้องถิ่นสามารถแยกแยะออกมาให้เห็นตามลักษณะและองค์ประกอบต่างๆได้

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะบ่อนชนไก่แต่ละประเภท

	บ่อนป่า	บ่อนบ้าน	บ่อนเมือง
สถานภาพตามกฎหมาย	เถื่อนหรือไม่ขออนุญาต	มีทั้งขอและไม่ขออนุญาต	ขออนุญาต
เจ้าของบ่อน	ชาวบ้าน	ชาวบ้าน, นักธุรกิจมี นักการเมืองหนุนหลัง	นักธุรกิจ, นักการเมือง
คนเล่น	ชาวบ้าน	ชาวบ้าน, เชียนพนันส่วนใหญ่เป็นมือสมัครเล่น	เชียนพนันทั้งส่วนใหญ่เป็นอาชีพกระเป๋านักเป็นเจ้าถิ่นและมาจากต่างอำเภอต่างจังหวัดต่างภาค
เจ้าของไก่	ชาวบ้าน	ชาวบ้าน, ชุมไก่ในท้องถิ่น	ชุมใหญ่, ชุมดังทั้งจากเจ้าถิ่นและต่างจังหวัด
หน่วยเงินที่เล่นพนัน	หลักสิบ	หลักร้อย	หลักพันขึ้นไป

ตัวอย่างบ่อน			
สถานที่ตั้งบ่อน	ตามบ้าน, รมไม้ เป็น สังเวียนชั่วคราว ไม่มีที่ นั่ง	อยู่บริเวณที่ตั้งของ ชุมชน มีอัฒจันทร์รอบ สังเวียน	อยู่ในเมือง มีอัฒจันทร์ รอบสังเวียน, บางแห่ง เป็นอาคารถาวรติดแอร์ คอนดิชั่น

บ่อนที่ทำการศึกษาสามารถจำแนกออกมาได้ 3 ประเภทคือ บ่อนป่า บ่อนบ้าน และบ่อนธุรกิจ การแบ่งบ่อนชนไก่ออกมาเป็นสามประเภทนี้ ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพของบ่อนชนไก่ของภาคเหนือในปัจจุบันที่มีแนวโน้มจะพัฒนาเป็นธุรกิจการพนันเต็มรูปแบบ

3.2.1. **บ่อนป่า** ในสภาพชุมชนบ้านป่าที่วิถีชีวิตยังผูกพันกับธรรมชาติ ทำน่าน้ำฟ้า ทำไร่ทำสวนเพื่อการบริโภคเป็นหลัก ยังใช้จารีตฮึดฮอย เชื่อเป็นแนวทางดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน การเล่นชนไก่จึงเป็นไปเพื่อความสนุกสนานบันเทิง ส่วนใหญ่มักจะเล่นชนไก่กันหลังการเกี่ยวข้าว และประเพณีปีใหม่เมือง ในชุมชนถ้าคนไหนชอบการเล่นชนไก่เป็นพิเศษก็จะเรียกว่า “นักเลงไก่” ช่วงหลังมาการเล่นชนไก่ในชุมชนได้พัฒนาการเล่นเป็นบ่อนและตำรวจเริ่มเข้ามาควบคุมการเล่นชนไก่ เพราะมีการเล่นการพนันชนไก่บ้างแล้ว บ่อนที่ตั้งเป็นแบบง่าย ๆ ภายสภาพแวดล้อมที่ยังเป็นบ้านป่าชาดอยจึงเรียกว่า บ่อนป่าบางครั้งก็เรียกว่าบ่อนวังหมายถึงบ่อนที่ต้องเตรียมวังหนีตำรวจเนื่องจากไม่ได้ขออนุญาตเปิดบ่อนให้ถูกต้อง คนที่เข้าบ่อนนี้ต้องหุไวตาไว จึงไม่เหมาะกับผู้สูงอายุซึ่งร่างกายทรุดโทรมวังหนีตำรวจไม่ทันอาจถูกจับเสียก่อน ลักษณะบ่อนป่ากรณีบ่อนลุดดาบ ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน บ่อนชนไก่ ตั้งอยู่ในบริเวณบ้านพัก ไม่มีอัฒจันทร์เป็นที่นั่งสำหรับผู้เข้าชมการชนไก่เพราะเป็นบ่อนขนาดเล็ก สังเวียนชนไก่บุด้วยฝ้ายางพื้นเป็นดินอัดแน่น มีคนเข้าบ่อนประมาณ 20 คน ไก่ที่นำมาชนกับคนเล่นไก่เป็นคนอยู่ในตำบลที่เป็นไก่ชาวบ้านเลี้ยงเองไม่ใช่ไก่ซุ่ม ปกติบ่อนจะเปิดวันอาทิตย์ตอนบ่ายหลังรายการมวยทีวีช่องหนึ่งถ่ายทอดเสร็จ บางครั้งเจ้าของไก่ชนจะโทรศัพท์มาหาเจ้าของบ่อนนัดหมายเวลาชนไก่

จุดประสงค์ของบ่อนป่าหรือบางครั้งก็เรียกว่า “บ่อนจามไก่หรือสนามประลองไก่” นอกจากจะอำนวยความสะดวกให้กับคนในระดับตำบลที่มีเงินน้อยแล้ว ยังเน้นการคัดไก่ชนเพื่อนำไปเข้าบ่อนที่ใหญ่กว่า

ต่อมาบ่อนป่าจะเข้าตั้งอยู่ในละแวกบ่อนชนไก่อระดับใหญ่ จากการมาเน้นการคัดไกชนเพื่อส่งไปชนในบ่อนที่ใหญ่กว่าเช่น บ่อนแถบชานเมืองลำพูน เหมืองง่า ประตูป่า หนองช้างคื่น ก็จะอยู่ใกล้เคียงบ่อนชนไกริมบึง บ่อนชนไก่อ่องสาว และบ่อนชนไก่อากดสมานชัยและคนเข้าบ่อนอาจเป็นคนชุดเดียวกัน เจ้าของซุ้มไก่อจะนิยมนำไกชนใหม่เข้ามาหาคู่ซ้อมในบ่อนป่าพร้อมกับวางเดิมพันแต่ไม่มาก

ส่วนวงเงินเดิมพันของบ่อนป่าจะอยู่ระหว่าง 220 – 5,500 บาท ส่วนกติกามักจะไม่จำกัดยกหรือจำกัดน้ำหนักไกชนอยู่กับข้อตกลงระหว่างเจ้าของไก่อ แต่กติกาบางอย่างบางข้อก็อิงอยู่กับบ่อนใหญ่ซึ่งไม่ค่อยมีปัญหา เพราะไกที่นำมาชนกันจะเป็นไกอยู่ในท้องถิ่นและทุกคนที่เข้ามามักจะรู้จักกันเคยเข้าบ่อนด้วยกัน จึงคุ้นเคยกับกติกาอยู่แล้ว ซึ่งทางเจ้าของบ่อนเองก็ไม่ได้เขียนติดป้ายไว้ ส่วนการเล่นต่อรองในบ่อนจะมีบ้างแต่ไม่มาก เนื่องจากสถานะจำนวนคนมาเล่น ไกชนไม่ดังส่วนใหญ่จะเล่นต่อรองด้วยเงินหลักสิบ

บ่อนป่าแทบทั้งหมดไม่ได้ไม่ได้ขออนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วยเหตุผลว่าการตั้งบ่อน ไม่ได้เป็นเพื่อธุรกิจจึงไม่คุ้มที่จะไปขออนุญาต อย่างไรก็ตามการที่บ่อนอยู่ได้จำเป็นต้องไปเคลียร์กับตำรวจในท้องที่ และต้องจ่ายค่ารอยัลตี้หรือค่าส่วยเพื่อไม่ต้องถูกจับ

3.2.2. บ่อนบ้าน ชื่อบ่อนก็สอดคล้องกับสภาพของชุมชนในระยะเปลี่ยนผ่านเป็นทุนนิยมทั้งกึ่งเกษตรกรรม การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม การบริการ รายได้ส่วนใหญ่มาจากนอกภาคเกษตรกรรมซึ่งมีรายได้ตลอดปี การเล่นชนไก่อได้เปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตชุมชนเปลี่ยนผ่าน จุดประสงค์การเล่นชนไก่อก็เพื่อการพำนักความสนุกสนานเป็นผลพลอยได้ ทางราชการเข้ามาควบคุมหลังมีการตั้งบ่อนแบบถาวรภายใต้พระราชบัญญัติการพนันปี 2478 บ่อนบ้านที่ศึกษาคือ บ่อนชุมชนบ้านออนเป็นบ่อนชนไก่อเก่าเปิดเมื่อ ปี 2535 บนที่ดินของยายของชุดีมาซึ่งเป็นสวนลำไย เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ต่อมาได้ปิดลงเมื่อปี 2547 จากการระบาดของไข้หวัดนก และเปิดอีกครั้งเมื่อปี 2552 การฟื้นบ่อนขึ้นมาใหม่นั้นเนื่องจาก มีการปรึกษาหารือกันระหว่างประธานอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน(อสม.) ประธานแม่บ้าน พอหลวง อติต กำนัน สุจิน สมาชิกสภาเทศบาล ณรงค์ มาร่วมกัน ขณะนั้นมีการอนุญาตให้บ่อนไก่อที่ถูกปิดตอนที่มีการระบาดของไข้หวัดนกเปิดดำเนินการต่อได้ ถ้าไม่ทำเรื่องขออนุญาตเปิดการพนันชนไก่อก็ถือว่าบ่อนนั้นจะถูกปิดตลอดกาล จึงมาพิจารณาอาคารสถานที่บ่อนชุมชนบ้านออน ปรากฏว่ายังสามารถใช้การต่อได้ มีชาวบ้านที่มีความสามารถในการบริหารจัดการบ่อนชนไก่อได้ ประกอบกับอยากใช้บ่อนพนันชนไก่อกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน จึงมีมติให้มีการตั้งบ่อนขึ้นมาอีกครั้ง มีการซื้อใบอนุญาต 1.8 แสนบาท จากนายสมาน อติตเจ้าของบ่อนซึ่งบ่อนได้ยกเลิกไปเนื่องจากบ่อนตั้งอยู่ติดถนนใหญ่(ถนนหุบเปออร์)ติดกับร้านดาว

ทอง ไม่มีสถานที่จอดรถกว้างพอจะรับลูกค้าจึงรถจอดกับบนไหล่ถนน ในขณะที่เจ้านายผู้หลักผู้ใหญ่ที่รถผ่านเป็นที่จุดจาดเป็นการไม่บังควร ดังจะเห็นจาก บรรดาบ่อนชนไก่ที่ตั้งถูกกฎหมายหรือไม่ถูกกฎหมาย มักจะอยู่ในสถานที่ที่มีติดอยู่ในซอยลึกหรือตั้งอยู่กลางทุ่งนากลางสวนลำไยนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยสถานที่ตั้งบ่อนชนไก่ แม้ว่าเจ้าของบ่อนจะเป็นชาวบ้านที่มีตำแหน่งเป็นกรรมการในชุมชนคล้ายกับเป็นบ่อนของชุมชน กระนั้นก็ยังต้องมี “ผู้คุ้มครอง” ที่มีบารมีเคยเป็นข้าราชการระดับสูงในกระทรวงและเป็นเพื่อนนักเรียนรุ่นเดียวกันกับอดีตนายกรัฐมนตรี เพื่อเกิดมีปัญหาก็ได้ไปขอความช่วยเหลือในอนาคต

สำหรับวงเงินเดิมพันชนไก่ของบ่อนบ้านจะอยู่ระหว่าง 1,100 – 55,000 บาท สาเหตุที่ช่วงวงเงินเดิมพันห่างกันมากเป็นเพราะ บ่อนชนไก่แต่ละแห่งมีสังเวียนชนไก่ประมาณ 3 สังเวียน ซึ่งจะมีสังเวียนหลักอยู่ 1 สังเวียนสำหรับรองรับเฉพาะคู่ไก่ที่วางเงินเดิมพันสูงระดับ 11,000 บาทขึ้นไป ส่วนอีก 2 สังเวียนซึ่งทางบ่อนจะติดป้ายไว้ว่าสนามประลองไก่ รองรับคู่ไก่ที่เงินเดิมพันระดับหลักพัน บ่อนชนไก่บางแห่งมีสังเวียนชนไก่ถึง 5 สังเวียนเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนไก่นำมาชน เจ้าของไก่จะได้ไม่นำไก่กลับบ้านโดยไม่ได้ชน ทำให้บ่อนนั้นสามารถจัดการชนไก่ได้มากคู่พร้อมกันทุกสังเวียน และพยายามจัดการไม่ให้เกินเวลาที่กำหนดไว้ในระเบียบ ทำให้บ่อนมีรายได้จากการหักค่าเปอร์เซ็นต์เดิมพันชนไก่เพิ่มขึ้น

การจัดการพื้นที่ บริเวณรอบนอกบ่อนจะใช้เป็นที่จอดรถ 2 จุด โดยคิดค่าจอดรถจักรยานยนต์คันละ 10 บาท ส่วนรถยนต์คันละ 20 บาท ซึ่งค่าจอดรถนี้ไม่ได้เป็นรายได้เข้าบ่อน แต่จะเป็นรายได้ของเจ้าของที่ที่อยู่ติดกับบ่อนชนไก่ ส่วนบริเวณรอบนอกติดกับบ่อนชนไก่อีกด้านจะมีร้านขายอาหารและเครื่องดื่มเปิดขายตั้งแต่เที่ยงวันจนกระทั่งตอนดึกประมาณ 2 ยามขึ้นอยู่กับจำนวนคู่ไก่ชนและจำนวนยกที่ไก่แต่ละคู่ชนกัน เพราะโดยเฉลี่ยทั่วไปไก่แต่ละคู่จะชนกันแค่ 3 ยกก็รู้ผลแพ้ชนะ ใช้เวลาชนกันประมาณ 2 ชั่วโมงกล่าวคือ ไก่จะชนกัน 20 นาทีพักให้น้ำ 20 นาทีเท่ากับหนึ่งยกบวกกับเวลาเรียกไก่เข้าสังเวียน ดังนั้นถ้ามีคู่ไก่เข้าชนมากก็จะจัดชนให้พร้อมกันทุกสังเวียนเพื่อไม่ต้องรอจนกระทั่งดึก ไก่นำมาชนส่วนใหญ่จะอยู่แถวอำเภอ สันกำแพง อำเภอแม่ออน เลี้ยงไก่แบบชาวบ้านหรือเลี้ยงกันเอง มีบ้างที่เลี้ยงแบบขี้ม

รอบบริเวณบ่อนมีการจัดขี้มไว้รอบแบ่งไว้เป็นล็อกๆมีป้ายติดชื่อขี้ม และมีการนำไก่ขาวของตนเองเป็นที่พักไก่ ให้น้ำและพยาบาลไก่ โดยทางบ่อนจะบริการด้านไฟฟ้า เตาไฟและกระเบื้อง โลหะให้ความร้อน ตอนให้น้ำไก่ การจัดขี้มยังช่วยด้านการลงทะเบียนไก่ให้สะดวก ซึ่งทางปศุสัตว์ได้ทำฐานข้อมูลไก่ชนอันเป็นมาตรการหนึ่งของการควบคุมใช้หวัดนก

เนื่องจากเป็นบ่อน้ำที่ตั้งอยู่ลึกไปจากถนนสายเชียงใหม่-สันกำแพง บ่อนจึงเป็นที่รู้จักเฉพาะคนท้องถิ่น แถบลุ่มน้ำแม่อนที่เคยใช้น้ำทำนาร่วมกันมาแต่อดีต สำหรับพิธีเลี้ยงผีขุนน้ำจะใช้สำหรับ ระบบการจัดการน้ำขนาดใหญ่เป็นพิธีของชาวบ้านหลายๆหมู่บ้านที่ใช้น้ำจากระบบเหมืองฝายเดียวกัน แสดงถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ที่กว้างขวางกว่าระดับหมู่บ้าน ที่อำเภอสันกำแพงมีขุนน้ำแม่อนที่ส่งน้ำเลี้ยงพื้นที่เพาะปลูกหลายตำบล เริ่มจากดอยในเขตตำบลออนเหนือ อำเภอสันกำแพง หลายผ่านตำบลออนใต้ ร้องวัวแดง ห้วยทราย แซ่ช้าง บวกค้าง ทรายมูลและตำบลสันกำแพง มีความยาวประมาณ 75 กิโลเมตร ชาวบ้านในเขตที่ได้รับน้ำจากลำน้ำนี้ต้องเปลี่ยนกันมาเลี้ยงผีขุนน้ำทุกปี โดยจะเลี้ยงผีก่อนทำการไถนา กำหนดวันเลี้ยงผีคือ วันแรม 15 ค่ำเหนือ หัวหน้าเหมืองฝายของตำบลต่างๆที่ใช้น้ำจากเหมืองฝายจะเก็บเงินจากเจ้าของนาโดยคิดเป็นไร่ ผู้ใดมีนามากก็จะเสียเงินมาก มีการนำสัตว์มีชีวิตมาเช่น ไหว้ มีดนตรี บรรเลงและมีการฟ้อนถวายด้วย ตลอดจนมีการเข้าทรงเพื่อทำนายทายทักเหตุการณ์ต่างๆ พิธีเลี้ยงผีเหมืองฝายและผีขุนน้ำ เป็นพิธีกรรมของชุมชนที่สร้างความศรัทธาให้กับระบบการจัดการน้ำและให้กำลังใจแก่ชาวบ้าน (รัตนพร อ่างแล้ว : 91)การเลี้ยงผีลดลงเมื่อรัฐเข้าไปจัดการระบบการจัดการน้ำโดยโครงการชลประทานทำฝายคอนกรีตต่างๆ การเปลี่ยนแปลงการถือครองและใช้ประโยชน์จากที่ดิน แต่ก็ยังมีความสัมพันธ์กันดูเดิมเฉพาะอย่างยิ่งกับคนรุ่นเก่า

เนื่องจากบ่อนชนไก่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น ที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมาช้านาน คนที่เข้ามาในบ่อนชนไก่จึงรู้จักคุ้นเคยกันทั้ง เจ้าของบ่อน เจ้าของไก่ คนดู คนเล่นพนัน บ่อนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ที่นี้จะมีผู้สูงอายุเข้ามาดูการชนไก่เป็นที่สนุกสนานและได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับเพื่อนเก่า ส่วนคนที่มาเล่นพนันชนไก่นั้นส่วนใหญ่จะเป็นมือสมัครเล่นหมายถึง คนที่มีอาชีพมีรายได้เป็นข้าราชการ พ่อค้า เกษตรกรที่พักอาศัยในท้องถิ่นนั้นก็มาเล่นพนันชนไก่ในยามว่าง การพนันต่อรองของคนเล่นพนันจะอยู่ที่หลักร้อย แต่การชนไก่แต่ละคู่จะมีการต่อรองกันหลายครั้งและกับหลายคน แม้ว่าจะต่อรองแค่หลักร้อยแต่เมื่อนำมารวมกันจะมีเงินหมุนเวียนไม่น้อย

บ่อน้ำส่วนใหญ่จะขออนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย เป็นหลักประกันความปลอดภัยแก่นักพนันที่ไม่ต้องคอยหลบหนีการจับกุม หรือไม่ก็ต้องเป็นบ่อนที่มีนักการเมืองให้การหนุนหลัง ดังนั้นคนที่ตั้งบ่อนหรือเจ้าของบ่อนหลักไม่พ้นที่จะต้องมีความสัมพันธ์กับนักการเมือง นักธุรกิจ ข้าราชการ ทางบ่อนชนไก่จะต้องมีการกันบก้อนหนึ่งไว้สำหรับรักษาความสัมพันธ์กับคนเหล่านี้เช่น การเลี้ยงส่ง เลี้ยงต้อนรับนาย

3.2.3. บ่อนเมือง เป็นพัฒนาการสูงสุดของบ่อนชนไก่ไปสู่ความทันสมัย ภายหลังจากชุมชนเปลี่ยนแปลงกลายเป็นเมือง(Urbanization) บ่อนชนไก่จึงเปลี่ยนเป็นบ่อนเมืองตาม บ่อนเมืองเป็นของนักธุรกิจทำธุรกิจการพนันโดยตรง คนเข้าบ่อนเป็นนักพนันมืออาชีพหรือ “เซียนพนัน” กระเป๋านักมากกว่า เกษตรกร บ่อนเมืองเป็นบ่อนมีชื่อเสียงระดับภาคเหนือได้รับการยอมรับจากผู้คนในวงการพนันชนไก่ว่าเป็นสถานที่จัดการชนไก่เฉพาะไก่ออกจากชุมใหญ่ม่วงเงินเดิมพันระดับสูง 1 แสนบาทขึ้นไป และต้อนรับการชนไก่จากต่างภาค มีนักพนันมืออาชีพกระเป๋านักเข้ามาเล่นพนันต่อรองทั้งในท้องถิ่น ต่างจังหวัดและต่างภาค นั่งรถส่วนตัวเปิดโรงแรมไว้แล้วเข้ามาเล่น บ่อนชนไก่อันดับบ่อนเมืองมีอยู่ 2 แห่งคือ บ่อนชนไก่แม่ย้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ กับบ่อนชนไก่อาดสมานชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนซึ่งตั้งอยู่ใกล้กันคมนุติสากรรมภาคเหนือ โดยได้รับอนุญาตให้มีการเปิดบ่อนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเปิดให้มีการทำชนไก่และเล่นพนันชนไก่ได้ในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ เจ้าของบ่อนเป็นทั้งนักการเมืองท้องถิ่นและเป็นผู้ทำธุรกิจทำโครงการบ้านจัดสรร วัตถุประสงค์ในการตั้งบ่อนเพื่อทำธุรกิจการพนันโดยตรงและต้อนรับนักพนันกระเป๋านักที่ขอต่อรองในวงเงินที่สูงเป็นหลัก

สำหรับบ่อนแม่ย้อย บ่อนชนไก่แห่งนี้มีพื้นที่ประมาณหนึ่งไร่ ตั้งอยู่บริเวณใกล้ชุมชน หน้าหมู่บ้านจัดสรรแห่งหนึ่งซึ่งเจ้าของบ่อนไก่อเป็นเจ้าของโครงการและอยู่ข้างที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ในวันที่มีการจัดให้มีการชนไก่ที่บ่อนชนไก่นั้น จะมีการจัดพื้นที่ในบริเวณใกล้เคียงหรือในสวนของผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าวให้เป็นที่จอดรถของผู้ที่จะเข้ามาในบ่อน โดยเก็บค่าบริการที่จอดรถในราคา 20 บาทสำหรับการจอดรถตลอดทั้งวันตั้งแต่เปิดบ่อนไก่อในช่วงเช้า ไปจนถึงเวลาที่กำหนดให้ยุติการชนไก่ในช่วงเย็น ต่อมาทางบ่อนได้ปรับเวลาชนไก่เป็นตอนกลางคืนเพราะในตอนกลางวันมีบ่อนชนไก่อื่นๆในบริเวณเปิดทำการชนไก่พร้อมกันทำให้เกิดการแย่งผู้ชมเซียนพนันกัน เพื่อเป็นการเลี่ยงปัญหาดังกล่าวจึงหันมาปรับเวลาชนไก่ไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน

บริเวณทางเข้าบ่อนไก่อ มีรางน้ำและจุดที่ให้ผู้เข้าชมจุ่มเท้าในน้ำยาฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้าบ่อน ในบริเวณบ่อนชนไก่อสามารถแบ่งออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ๆคือ ส่วนสังเวียนชนไก่ ส่วนของพื้นที่พักและให้น้ำของชุมไกชนและจุดขายอุปกรณ์ ยา สำหรับไกชน ส่วนห้องประชาสัมพันธ์และลงทะเบียน และส่วนของโรงอาหาร

ส่วนของสังเวียนชนไก่อสามารถแบ่งออกได้เป็น สองลักษณะด้วยกันคือ ส่วนสังเวียนชนไก่อแบบเปิดไม่มีชั้นที่นั่ง เรียกว่าสนามประลองไก่อ และสังเวียนชนชนไก่อแบบอาคารในห้องปรับอากาศ เรียกว่าบ่อนห้องแอร์ มีการเก็บค่าผ่านประตู โดยสังเวียนชนไก่อนอกอาคารปรับอากาศเป็นบ่อนปูนขอบสูง เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3 เมตร ส่วนสังเวียนชนไก่อแบบปรับอากาศเป็นอาคารสูงสองชั้น มีบันไดขึ้นทางด้านข้าง ภายใน

เป็นอัมจันทร์ทรงกลม มีที่นั่ง 6 ชั้นรอบวง แบ่งเป็น 2 ชั้นแรกเบาะนั่งทำด้วยสีส้ม ซึ่งอยู่ใกล้ชิดขอบสังเวียนชนไก่มากที่สุด สำหรับแขกระดับวีไอพี หรือบรรดาเซียนพนันชนไก่มืออาชีพที่กระเป๋านัก ส่วนอีก 4 ชั้นที่เหลือเบาะนั่งสีน้ำเงิน จะเป็นที่นั่งสำหรับนักพนันทั่วไปที่พนันขันต่อในวงเงินไม่มากและต้องการต่อรองกับเซียนพนัน 2 ชั้นแรกไม่ไหว สำหรับเซียนพนันกระเป๋านักนอกจากจะเป็นคนในท้องถิ่นที่เข้ามาเล่นพนันยังเดินทางมาจากจังหวัดอื่นใกล้เคียงเช่น เชียงราย ลำปาง แพร่ ทั้งมาเล่นชนไก่ “ปากกา” คือเดินทางมาเล่นโดยเฉพาะและเดินทางมาพร้อมกับพวกซุ้มไก่ เซียนพนันที่มาเล่นส่วนใหญ่จะรู้จักคุ้นเคยเจ้าของบ่อน ความรู้จักกับเจ้าของบ่อนหมายถึงเครื่องหมายรับรองสถานะของนักพนันประกันความรับผิดชอบของเจ้าของบ่อนเมื่อเกิดปัญหาจากการพนัน

ตรงกลางสังเวียนชนไก่เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 เมตร ขอบบุด้วยพลาสติก ปูพื้นด้วยใยสังเคราะห์ มีที่นั่งสำหรับคนดูไล่ไก่ชนหรือ “พีเลียง” คอยส่งเสียง สะบัดผ้าเช็ดไก่อกระตุ้นให้ไก่สู้กัน

เหนือกลางสังเวียน มีสายโซ่ห้อยลงมาจากเพดานสำหรับคล้องอุปกรณ์สังเวียนเช่น กระดาษชำระ ถังตักข้าว ถังน้ำยาฆ่าเชื้อโรคสำหรับจุ่มเท้าไก่อ่อนชนทุกครั้ง และไมโครโฟน บนข้างผนังติดอัมจันทร์ชั้นบนสุด มีจอภาพระบบดิจิตอลบอกเวลาการแข่งขันชนไก่แต่ละยก จำนวนยกที่ชน และอัตราเดิมพันของไก่ชนแต่ละคู่

ด้านนอกของสังเวียนชนไก่ปรับอากาศ ในส่วนของทางเดินเข้าบ่อน มีโต๊ะขายยาบำรุง อาหาร อุปกรณ์อื่นๆสำหรับไก่ชนอยู่ 2 โต๊ะตั้งอยู่สองฝั่งทางเดิน ก่อนถึงสังเวียนชนไก่ปรับอากาศจะเป็นห้องประชาสัมพันธ์และรับขึ้นทะเบียนคู่ไก่ชน หลังจากทำการประกบคู่หรือเปรียบไก่ ที่ซึ่งนำหน้าไก่ รวมทั้งวางเงินเดิมพันทั้งสองฝ่ายซึ่งทางบ่อนผู้จัดการชนไก่จะเก็บ 10 เปอร์เซ็นต์ของวงเงินเดิมพัน นอกจากนั้นฝ่ายประชาสัมพันธ์ยังทำหน้าที่ประกาศรอบการชนไก่ เตรียมคู่ไก่ที่ขึ้นทะเบียนไว้คู่ถัดไปและประกาศผลแพ้ชนะในการชนไก่แต่ละคู่ด้วย ถัดออกไปด้านข้างๆจะมีการจัดที่พักสำหรับซุ้มไก่ชน ที่นำไก่ชนจากที่ต่างๆมาพัก ให้น้ำไก่อ่อนหลังจากชนแต่ละยก และระวังการลักลอบวางยาไก่ สำหรับส่วนของโรงอาหารและพื้นที่ขายอาหาร เช่นน้ำดื่ม ไอศกรีม ของหวาน จะแยกออกไปเป็นสัดส่วนต่างหาก โดยอยู่ถัดออกไปทางด้านหลังของสังเวียนชนไก่ปรับอากาศ

กิจกรรมภายในบ่อนไก่อัดด้วยกันหลายอย่าง ในบางมุมก็จะพบเจ้าของไก่ชนตามซุ้มต่างๆเตรียมไก่ชนของตนเองสำหรับชน และสำหรับไก่ที่ชนเสร็จแล้วไม่ว่าจะพักยกหรือรู้ผลแพ้ชนะ เจ้าของหรือทีมงานประจำซุ้มก็จะทำการให้น้ำไก่ โดยการนวด ประคบร้อน ให้อาหารเสริม เอาเสลดจากลำคอไก่ หรือทำการ

ดูแลรักษา เช่น คัดเลือด เย็บขอบตา เย็บหนังหัวไก่ที่แตกหรือได้รับบาดเจ็บจากการชน มีการจับกลุ่มสนทนาระหว่างคนที่สนใจการชนไก่อยู่เป็นกลุ่มๆ

การชนไก่จะแบ่งออกเป็นรอบๆ โดยจะทำการชนไก่พร้อมกันทั้งสองสังเวียน คือสังเวียนภายในห้องปรับอากาศและสังเวียนนอกอาคารปรับอากาศ มีการกำหนดวงเงินเดิมพันขั้นสูงสำหรับสังเวียนชนไก่ห้องปรับอากาศ คู่ที่เป็นไก่ชนมีฝีมือหรือเป็นไก่เก่งชนะหลายไฟท์จนมีชื่อเสียง จะมีวงเงินเดิมพันตั้งแต่ระดับหลักหมื่นจนถึงระดับแสนบาท ส่วนไก่ชนที่มีระดับฝีมือรองลงไปและมีระดับวงเงินเดิมพันน้อยกว่าหมื่นบาท จะชนอยู่สังเวียนนอกอาคาร ถือเป็นการช้อนชนไก่เพื่อเปรียบฝีมือ

นอกจากมีการพนันโดยการวางเงินเดิมพันกับทางบ่อนชนไก่แล้ว ในขณะเดียวกันยังมีการต่อรองชนต่อระหว่างผู้ที่ไม่มาชนและคณะ รวมถึงระหว่างผู้ที่มาชมการชนไก่แต่ไม่ได้เข้ามาชน ซึ่งการต่อรองนั้น แต่ละคนจะมีสมุดโน้ต สำหรับบันทึกว่าตนเองได้ต่อรองกับใครเป็นจำนวนเท่าใด และเมื่อสิ้นสุดการชนไก่รู้ผลแพ้ชนะ ก็จะมีการจ่ายเงินกันระหว่างคนที่ทำการต่อรองไว้ทันที การต่อรองระหว่างผู้เข้าชมการชนไก่กันเองนั้น ทางสนามไม่ได้ห้ามปรามแต่ประการใด

ตามกติกาในการชนไก่โดยทั่วไปจะทำการชนกัน 8 ยก แต่โดยทั่วไปการชนไก่ทั้งในสังเวียนนอกและในอาคารห้องปรับอากาศ มักจะชนกันไม่ถึงแปดยก โดยการชนไก่ใช้เวลาเพียง 5-6 ยกก็รู้ผลแพ้ชนะกันแล้ว ไก่ตัวที่แพ้วิ่งหนี กระโดดออกจากขอบสังเวียนไม่ยอมสู้ หรือถูกไก่ตัวที่แข็งแรงกว่ากดหัวลง ได้ตามตี หรือในบางกรณีขณะที่ไก่กำลังชนกันในสังเวียน เจ้าของไก่เห็นว่าไก่ของตนสู้ไม่ได้และไม่อยากให้ไก่บาดเจ็บจนเกินไปหรือ “เสียไก่” ก็จะยอมแพ้ด้วยการให้พี่เลี้ยงไปอุ้มไก่ของตนออกมาจากสังเวียน

บ่อนไก่ชนกาดสมานชัยจะเปิดกิจการในคืนวันเสาร์และบ่อนชนไก่แม่้อยจะเปิดกิจการชนไก่ทุกวันอาทิตย์ และหยุดในวันที่ตรงกับวันสำคัญทางพุทธศาสนา หรืออยู่ในช่วงการระบาดของไข้หวัดนก

ในการเปลี่ยนแปลงจากบ่อนชนไก่กลายเป็นธุรกิจการพนันนั้น มีการแบ่งชั้นของบ่อนออกมา 3 ประเภทคือ บ่อนป่า บ่อนบ้าน และบ่อนเมือง ทำให้เห็นถึงความแตกต่าง ระดับความสูงต่ำของการดำเนินธุรกิจการพนัน การแบ่งชั้นของคนเล่นพนันจากตำแหน่งที่นั่งที่ทางบ่อนกำหนดไว้และรวมถึงบ่งบอกสถานะคนที่มานั่ง ถ้านั่งชั้นริมไซด์หมายถึง เศรษฐีคนมีเงิน ที่เรียกกันว่าพวกกระเป๋านักการพนันต่อรองเขา จึงไม่เล่นข้ามชั้น และวัตถุประสงค์ในการเข้าบ่อนชนไก่ก็เพื่อเล่นการพนันไม่ใช่เพื่อความสนุกสนานเหมือนในอดีต ที่สำคัญก็คือไม่เพียงแต่การเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการเข้าบ่อนชนไก่เท่านั้น หากยัง

เปลี่ยนแปลงคุณค่า ค่านิยมในทางสุนทรีย์ะ ความบันเทิง ไปเป็นธุรกิจค้ากำไรหรือเอาเงินเป็นใหญ่ คนที่มาเล่นการพนันชนไก่จึงไม่เฉพาะแต่คนในท้องถิ่นเท่านั้นยังมีคนต่างถิ่นที่เดินทางข้ามจังหวัดข้ามภาคเข้ามาเล่นอีกด้วย สะท้อนถึงเครือข่ายการพนันที่ไร้ขอบเขตพื้นที่ทางกายภาพ การที่บ่อนชนไก่กลายเป็นธุรกิจการพนันจึงต้องเข้าไปอยู่ในความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์กับรัฐและอำนาจทุนหรือการเมืองซึ่งต้องตอบแทนด้วยสิ่งของหรือส่วย และกับการได้รับการปกป้องคุ้มครอง เปลี่ยนการควบคุมทางจารีตประเพณีมาเป็นการควบคุมโดยกฎหมาย เพราะการละเล่นชนไก่ในบ่อนไม่ได้เชื่อมกับชุมชนเหมือนเช่นในอดีต

3.2.4. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างบ่อนชนไก่ การคงอยู่ของบ่อนชนไก่ทั้งสามประเภทคือ บ่อนเมือง บ่อนบ้าน และบ่อนป่าต่างต้องพึ่งพาอาศัยกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม และพยายามลดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ที่จะมีขึ้นต่อบ่อนชนไก่ เพราะการมีบ่อนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันแม้ว่าในทางนโยบายจะมีการควบคุมและจำกัดจำนวนก็ตาม ทำให้เกิดการแข่งขันกันจนนำไปสู่ความขัดแย้งได้ การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างบ่อนชนไก่ 3 ประเภทจะช่วยกันใน 2 ประเด็นคือ

1) การเลื่อนระดับชั้นของไก่ชน ไก่ชนก็เหมือนกับนักมวยที่ต้องไต่เต้าตัวเองจากการแข่งขันชมมวยจากเวทีงานวัดไปสู่เวทีระดับภูธรและเข้าสู่เวทีมวยมาตรฐานในระดับชาติ ไก่ชนก็เช่นกันอาจไม่เหมือนนักมวยทั้งหมดเพราะไก่เป็นสัตว์จึงไม่สามารถต่อรองกับคนได้ จำเป็นต้องผ่านสังเวียนบ่อนป่าแล้วถึงเลื่อนขึ้นไปชนในบ่อนบ้านและบ่อนเมืองในที่สุด บ่อนเมืองจึงต้องอาศัยบ่อนป่าบ่อนบ้านทำการคัดสรรไก่เก่งที่ชนชนะติดต่อกันหลายไฟล์เข้าสู่สังเวียน ไม่เช่นนั้นบ่อนเมืองก็จะมีไก่เก่งเข้ามาชน ตามปกติไก่ชนรุ่นใหม่จะต้องผ่านสังเวียนบ่อนป่า จากเจ้าของไก่ในพื้นที่หรือเจ้าของซุ้มไก่นำไก่ชนใหม่เข้าประลองฝีมือเรียกว่า “การจามไก่” หรือการซ้อมไก่จริงเพื่อให้ไก่ชินกับเสียงร้องตะโกนเชียร์จะได้ไม่ตื่นหนี โดยติดเดิมพันพนันขันต่อเล็กน้อย เมื่อไก่ชนชนะประมาณ 2 ไฟล์หรือเห็นว่าไก่มีชั้นเชิงหน่วยก้านดีมีอนาคตก็จะมีคนมาติดต่อขอซื้อไก่เพื่อนำไปชนกินเงินเดิมพันตามบ่อนบ้านที่มีระดับสูงขึ้น ซึ่งกรณีนี้เจ้าของไก่ที่ไม่มีเงินทองมากพอที่จะนำไก่ไปชนในบ่อนอื่น เจ้าของไก่ก็จะตัดสินใจขาย แต่กรณีบ่อนป่าที่อำเภอยุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ชาวบ้านที่มาเที่ยวบ่อนไม่ให้ขายไก่ แต่ร่วมกันยกคณะลงขันวางเดิมพันไปชนที่บ่อนบ้านแถบอำเภอลี้ที่อยู่ใกล้เคียง ไก่ที่นำไปชนจึงเป็นไก่ที่เสมือนเป็นตัวแทนของชุมชนอำเภอยุ่งหัวช้าง

ดังนั้นบ่อนเมืองจึงต้องอาศัยบ่อนป่าบ่อนบ้านช่วยคัดสรรไก่เก่งจากแต่ละที่เข้ามาประจบชนกันโดยมีการวางเงินเดิมพันที่สูง ด้วยระบบความสัมพันธ์เช่นนี้ทำให้เกษตรกรที่เป็นเจ้าของไก่เก่งชนชนะหลายไฟล์

ไม่สามารถจะรักษาไถ่ถอนไว้กับตัวเอง จึงมีการเปลี่ยนเจ้าของไถ่ถอนจะถูกซื้อขายและตกไปอยู่ในมือเจ้าของ
 ชุมไถ่ถอนที่มีเงินวางเดิมพันสูงหรือนักพนันที่มีฐานะร่ำรวย

2) เรื่องเวลาเปิดชนไก่ แทบทุกบ่อนที่ตั้งขึ้นพยายามจะจัดสรรเวลาเปิดบ่อนไม่ให้ซ้ำกัน เพื่อ
 ผลประโยชน์ร่วมกันและไม่เป็นการแข่งขันแย่งชิงลูกค้ากัน ซึ่งเป็นที่รับรู้กันภายในกัน ทำให้เกิดมีการชนไก่
 กันตลอดอาทิตย์หมุนเวียนคล้ายๆกับตลาดนัดเคลื่อนที่เช่น บ่อนเมืองซึ่งเป็นบ่อนระดับธุรกิจซึ่งมีอยู่ 2 แห่ง
 แห่งหนึ่งจะเปิดวันเสาร์ อีกแห่งหนึ่งจะเปิดวันอาทิตย์ ส่วนบ่อนบ้านจะมีการเปิดในวันธรรมดา ถึงแม้ว่าจะ
 ชัดกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่ระบุไว้ว่า ให้เปิดบ่อนชนไก่ได้เฉพาะวันเสาร์วันอาทิตย์วันใดวันหนึ่ง

3) การมีเครือข่ายเจ้าของบ่อน เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาและหนุนช่วยซึ่งกันและกัน เป็นการรวมตัว
 แบบหลวมๆและมีความสัมพันธ์โดยถือเอาเจ้าของบ่อนเมืองเป็นแม่ข่าย เนื่องจากบ่อนใหญ่มีความสัมพันธ์
 อุปถัมภ์กับนักการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติจึงมีอำนาจในการต่อรองกับรัฐในการแก้ไข
 ปัญหาที่มีผลกระทบต่อบ่อนชนไก่โดยตรงเช่น มาตรการแก้ไขปัญหาค้าพนันซึ่งมีการระดมเงินทุนจากแต่
 ละบ่อนชนไก่แบบลงขันให้ตัวแทนเข้าร่วมเจรจาต่อรองในการปรับเปลี่ยนมาตรการแก้ไขปัญหาค้าพนันที่
 เข้มงวดกับบ่อนชนไก่มากเกินไป ส่วนประเด็นวันเวลาในการเปิดบ่อนชนไก่มิมีการต่อรองกับหน่วยงาน
 ราชการบางหน่วยให้มีการยืดหยุ่นโดยอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการซึ่งแฝง
 อยู่ในระบบราชการ ทำการผ่อนผันวันเวลาแบบมีการมอมสิ่งของเป็นการตอบแทน

3.3 การจัดการบ่อนชนไก่

การจัดการบ่อนชนไก่เพื่อให้บ่อนยืนหยัดอยู่ได้และมีกำไรจากการดำเนินกิจการ รวมถึงประสิทธิภาพ
 ความเชื่อถือที่มีต่อบ่อนชนไก่ ดังนั้นการบริหารจัดการภายในบ่อนของเจ้าของบ่อนจึงมีความจำเป็นอย่าง
 ยิ่งไม่ใช่แค่การจัดการชนไก่แต่เพียงอย่างเดียว การจัดการบ่อนชนไก่ให้ดีจึงมีทั้งสิ่งที่ควบคุมได้และควบคุม
 ไม่ได้ สิ่งที่สามารถควบคุมได้เช่น บ่อนมีสถานที่บริเวณกว้างขวาง บรรยากาศร่มเย็นไม่ร้อน ที่นั่งชมสบาย อาหาร
 การกินดีราคาไม่แพงมาก การป้องกันไม่ให้มีการทำร้ายกันภายในบ่อน เจ้าของบ่อนสามารถเชื่อมประสานให้
 ไก่ชนที่นำมาให้ได้ชนกันทุกคู่อันหมายถึงรายได้เข้าบ่อนตามมา เป็นต้น ส่วนสิ่งที่ควบคุมไม่ได้เช่น
 ข้อบังคับตามกฎหมายที่เป็นอุปสรรคอาทิเช่น เวลาปิดเปิดบ่อน การห้ามไม่ให้ขายเครื่องดื่มที่เป็น
 แอลกอฮอล์ พฤติกรรมฉ้อฉลของนักพนัน ระบบอุปถัมภ์ที่จำเป็นต้องมีผู้มีการมีคอยปกป้อง ทั้งนี้กิจกรรม
 การชนไก่ ต้องตั้งอยู่บนหลักคุณธรรมของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีกติการับรองร่วมกัน ถ้าใครไม่
 ทำตามกฎกติกาเช่น หลบหนีไม่จ่ายค่าพนันชนไก่หรือมีเงินไม่พอจ่ายตามที่ตกลงกันเมื่อแพ้พนัน ถกเถียง

กันเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหลงคู่พนัน หรือเข้าใจผิดในอัตราต่อรองและจำนวนเงินที่พนันต่อรอง อาจเนื่องจากการสื่อสารที่ผิดพลาดหรือมีเจตนาที่จะโกงก็ตาม การวางยาไก่ การบวดไก่ ที่มีให้เห็นอยู่เสมอ ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาดังกล่าว เจ้าของบ่อนหรือทีมงานคณะกรรมการต้องเข้ามาจัดการ โดยการสอบสวนหาความจริง ผู้ทำผิดจะถูกลงโทษทางสังคมเช่น ประกาศกระจายเสียงให้เสียหน้า หรือประกาศห้ามไม่ให้เข้าบ่อนอีกต่อไป ส่วนการทำร้ายร่างกายกันภายในบริเวณบ่อนพยายามจะไม่ให้มืออย่างเด็ดขาด เพราะว่าถ้ามีการนำเรื่องไปถึงตำรวจอาจมีถึงทำให้ปิดบ่อนได้

3.3.1 ธุรกิจ/กิจการบริเวณบ่อนชนไก่

บ่อนชนไก่ที่เปิดดำเนินการอยู่ในปัจจุบันจะมีบริการอำนวยความสะดวกให้คนเข้าบ่อนไม่ว่าจะเข้าไปเล่นพนันหรือไม่ก็ตาม การแต่ละคนที่ต้องอยู่ภายในบริเวณบ่อนเป็นเวลานานทำให้มีการบริการที่คนเข้าบ่อนจะต้องจ่าย เกิดกิจการต่างๆตามมาเช่น

- การบริการรับฝากรถ ผู้ที่เข้ามาดูการชนไก่ที่เดินทางมาด้วยรถส่วนตัวไม่ว่าจะเป็นรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์ ทางบ่อนชนไก่หรือเจ้าของที่มีที่ดินบริเวณใกล้เคียง จะมีบริการรับฝากรถโดยคิดค่าฝากรถคันละ 10 บาทสำหรับรถจักรยานยนต์ และ 20 บาทสำหรับรถยนต์ การคำนวณหารายได้จากกิจการรับฝากรถใช้วิธีนับจำนวนรถทั้งรถยนต์และรถมอเตอร์ไซด์คูณด้วยอัตราค่ารับฝากรถแต่ละชนิด มีรายได้ 2,400 บาทต่อสัปดาห์

- ร้านอาหารและเครื่องดื่ม บ่อนชนไก่ส่วนใหญ่มีร้านอาหารตั้งอยู่ภายในภายในบ่อนและบริเวณใกล้เคียง อาหารที่ขายโดยทั่วไปมีอาหารพื้นเมืองและอาหารจานเดียวตามสั่ง เช่น ลาบ แกงอ่อม ซีนหมุย่าง ซีนทอด ข้าวเหนียว ส่วนอาหารจานเดียวตามสั่ง จะมีทั้งอาหารปรุงและอาหารสำเร็จรูป เช่น ผัดกระเพราไข่ดาว ผัดพริก ข้าวผัด ข้าวมันไก่ ข้าวขาหมู ข้าวหมูแดง ก๋วยเตี๋ยวเป็นต้น ประเภทเครื่องดื่มได้แก่ เหล้า เบียร์ เครื่องดื่มบำรุงกำลังยี่ห้อต่างๆ น้ำอัดลม น้ำหวาน กาแฟ เฉพาะเครื่องดื่มประเภทมีแอลกอฮอล์โดยทั่วไปจะขายตามร้านนอกบ่อนชนไก่ เพราะตามระเบียบของบ่อนชนไก่มิมีการห้ามซื้อหาเหล้าเบียร์ในบริเวณบ่อน แต่ในทางปฏิบัติขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของบ่อนแต่ละแห่งซึ่งไม่เท่ากัน อาหารเครื่องดื่มจะขายดีตอนหัวค่ำ หลังจากเหน็ดเหนื่อยจากการเชียร์ไก่ชนในตอนบ่าย พักพื่นกำลังเพื่อไปเชียร์ไก่ชนต่อตอนกลางคืน สำหรับการบริการขายเครื่องดื่มจะบริการขายถึงที่นั่งบริเวณรอบสังเวียนช่วงเวลาพักยกให้น้ำไก่ เฉพาะอย่างยิ่งช่วงฤดูร้อนอากาศร้อน พวกเชียร์ไก่มีความต้องการน้ำดื่ม ผ้าเย็นเพิ่มมากขึ้น

ร้านอาหารในบ่อนชนไก่โดยทั่วไปจะมีประมาณ 2-4 ร้านขึ้นอยู่กับบ่อนแต่ละแห่งว่าจะมีคนเข้าบ่อนมากหรือน้อย บ่อนบ้านมีมีคนเข้าประมาณ 270 คนต่อสัปดาห์ ส่วนบ่อนเมืองมีคนเข้า 150 คนต่อสัปดาห์ รายได้ร้านโดยเฉลี่ยประมาณ 12,000 บาทต่อสัปดาห์

- ร้านขายอุปกรณ์ ยา อาหารเสริมไก่ชน บ่อนชนไก่แทบทุกแห่งจะมีการขายอุปกรณ์ ยา อาหารเสริมสำหรับไก่ชน มีทั้งยาแผนใหม่ ยาสมุนไพร มีสรรพคุณรักษาโรค ประเภทกระตุ้นประสาท ยาชูกำลัง หรือยาตีป ร้านเหล่านี้อาจเป็นสาขาหรือมีคนรับของมาขายจากเจ้าของยา อุปกรณ์ เจ้าของบ่อนจะอนุญาตให้นำเข้ามาขายโดยเก็บเป็นค่าวางแผงหรือค่าใช้ไฟฟ้า

- บริการให้เช่าเบาะนั่งชั้นริงไซด์ ทางบ่อนจะให้บริการเช่าเบาะนั่งชั้นหน้าสุดติดสังเวียนแถมผ้าเย็น และสมุดจดบันทึกการต่อรองชนไก่โดยคิดค่าบริการเบาะละ 100 บาท ส่วนมากผู้ที่มานั่งยอมมักจะต่อรองไม่ยอมจ่ายค่าบริการ เนื่องจากมีความรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าของบ่อน ส่วนบ่อนเมืองนั้นจะเรียกบริการนี้ว่า ขายสมุดเอาเงินส่งนายหมายถึง เงินที่ได้จากการขายสมุดจะเป็นค่าส่งส่วยให้ตำรวจบางหน่วย ซึ่งจะเก็บค่าสมุดจากนักเล่นพนันระดับวีไอพีที่นั่งบนที่ติดกับสังเวียน 2 แรกเก็บคนละ 100 บาท ซึ่งจำนวนคนที่นั่งในสังเวียนแถว 1 และ 2 รวมกันมี 64 คน ส่วนที่นั่งแถวที่ 3 ,4,5 นั้นแล้วแต่จะให้ส่วนใหญ่จะให้คนละ 20-30 บาท

3.3.2 รายรับรายจ่ายบ่อนชนไก่

รายรับรายจ่ายของบ่อนชนไก่แต่ละแห่งมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากตามสภาพเศรษฐกิจสังคมของแต่ละท้องถิ่นที่บ่อนชนไก่อตั้งอยู่ จากการพัฒนาให้บ่อนกลายเป็นธุรกิจการพนันชนไก่มากกว่าเพื่อความบันเทิงสนุกสนานดังเช่นเมื่อก่อน ซึ่งต้องการรายได้และกำไรจากการประกอบการสูงสุดและเสียต้นทุนต่ำที่สุด ดังนั้นทางเจ้าของบ่อนจึงต้องการหารายได้จากการประกอบกิจการภายในบ่อนให้มากกว่ารายจ่าย จึงต้องมาดูรายการรายรับรายจ่ายของบ่อนชนไก่ว่ามีกี่รายการเป็นจำนวนเท่าไร ทำไมบ่อนชนไก่ถึงอยู่ได้ และเบื้องหลังการคิดรายรับรายจ่ายบ่อนชนไก่ มีได้ 2 แนวคิดคือ

1).แนวคิดการผูกขาดการให้บริการ เจ้าของบ่อนจะดำเนินกิจการเองหมดเช่น ร้านขายอาหาร เครื่องดื่มซึ่งเป็นกิจการที่สร้างรายได้สูง บริการที่จอดรถ ยกเว้นกิจการขายยา และเจ้าของบ่อนมักจะให้ญาติพี่น้องมาเปิดร้าน รายได้เข้าบ่อนจะมีทั้งรายได้ที่ได้จากการดำเนินกิจการโดยตรงกับรายได้ที่เป็นค่า

เข้ากิจการ ทำนองเดียวกันรายจ่ายเจ้าของบ่อนก็ต้องรับผิดชอบรายจ่ายทั้งหมด บ่อนชนไก่ที่ตั้งขึ้นส่วนใหญ่จะใช้แนวคิดผูกขาดการให้บริการที่เจ้าของบ่อนเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ

2). แนวคิดการกระจายรายได้สู่ชุมชน แนวคิดนี้เจ้าของบ่อนจะดำเนินกิจการเฉพาะการจัดการชนไก่ซึ่งมีรายได้จากการหักค่าเปอร์เซ็นต์การเดิมพันชนไก่ร้อยละ 10 ของวงเงินเดิมพัน ส่วนกิจการอื่นๆจะให้ชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเป็นผู้ดำเนินการเองเช่น การทำร้านอาหาร ส่วนบริการที่จอดรถจะให้เจ้าของที่ดินที่อยู่ติดกับบ่อนชนไก่เป็นผู้ดำเนินการเอง จะเก็บเป็นรายได้เข้าบ่อน เฉพาะค่าน้ำค่าไฟฟ้าเท่านั้น นอกจากนั้นทางบ่อนชนไเก่ยังต้องคืนรายได้หรือกำไรต่อกิจกรรมชุมชน ตามแต่ชุมชนจะเสนอมา เช่น การสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สร้างเมรุที่ป่าช้า ชุดกีฬาเยาวชน ช่วยเหลืออุทกภัย เป็นต้น การเกิดขึ้นของแนวคิดนี้มีขึ้นเนื่องจากผู้ก่อตั้งบ่อนชนไก่เป็นผู้นำชุมชนที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เมื่อมีการฟื้นฟูบ่อนชนไเก่ภายหลังวิกฤตใช้หวัดนกปี 2552 ทางเจ้าของบ่อนได้มีการปรึกษารื้อถอนระหว่างกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำ ผู้อาวุโส ก่อนที่จะเปิดกิจการบ่อนชนไเก่ต่อไป บ่อนจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนและถูกควบคุมโดยชุมชนมาแต่ต้น บ่อนชนไเก่ที่มีแนวคิดกระจายรายได้สู่ชุมชนมีอยู่เพียงแห่งเดียวคือ บ่อนชนไเก่ชุมชนบ้านออน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ภายใต้ความแตกต่างของสองแนวคิดดังกล่าว ทำให้วิธีคำนวณรายรับรายจ่ายของบ่อนชนไเก่มีความแตกต่างไปด้วย ส่วนที่คิดตรงกันแทบทุกบ่อนก็คือ รายได้หลักมาจากเปอร์เซ็นต์เงินเดิมพันชนไเก่ร้อยละ 10 โดยบ่อนบ้านต้องการให้ได้จำนวนคู่ไเก่ชนให้มากอย่างต่ำ 20 คู่ แม้ว่าวงเงินเดิมพันจะน้อย ส่วนบ่อนเมืองต้องการคู่ไเก่ชนแค่ 5 คู่ แต่ละคู่มีวงเงินเดิมพัน 110,000 บาทขึ้นไป

การคิดคำนวณรายได้เข้าบ่อนชนไเก่จากเงินเดิมพัน โดยปกติเจ้าของไเก่ชนทั้งสองฝ่ายจะเงินเดิมพันและบวกด้วยเงินร้อยละ 10 ของจำนวนเงินเดิมพันที่ทางบ่อนจะได้รับ ดังจะเห็นได้ในตัวอย่างตารางที่ 6 กับตารางที่ 7

ตารางที่ 6 ข้อมูลจำนวนคู่ไเก่ชนจำนวนเงินเดิมพันของบ่อนชนไเก่ชุมชนบ้านออน วันที่ 1 เมษายน 2555 (ฤดูร้อน)

คู่ที่	คู่ไเก่ชนระหว่าง	จำนวนเงินเดิมพัน/บาท	รายได้เข้าบ่อนชนไเก่/บาท
1	ส.ขวัญเวียง-เพชรรวมชัย	3,300	300
2	ป่าไผ่-เพชรโชคชัย	3,300	300

3	แดงน้อย ส.กิ่งไผ่-ทรายทอง2	22,000	2,000
4	ส.โป่งคุ่ม-ต้นดู่	3,300	300
5	แดงไผ่น-ป่าไผ่	11,000	1,000
6	ป่าไผ่-ส.นพคุณ	5,500	500
7	พยับที่บ้านออน-ส.สันดอย	5,500	500
8	เพชรบวกค่าง-ส.ฉกรร	5,500	500
9	ป่าดงโป่งไหล-บ้านออน	3,300	300
10	น้ำไปลิ-ลำพูน	3,300	300
11	เสนป่าสัก-แม่คีน	3,300	300
12	สันโค้ง-เพชรโยธิน	11,000	1,000
13	ไถ่นครพิงค์-ออนกลาง	5,500	500
14	ฉลามขาว-สันหยกฟ้า	3,300	300
15	ปากเหมือง-ลำพูน	5,500	500
16	ปาร์ควิว-ออนเหนือ	11,000	1,000
17	ต้นจันทน์-ออนหลวง	2,200	200
18	ป่าเป้ง-ป่าไผ่	7,700	700
19	ช.ออมชัย-เพชรริมคลอง	3,300	300
20	ป่าไผ่-เชียงแสน	5,500	500
21	ส.เพชรดำ-ออนกลาง	5,500	500
22	เพชรหมู่5-จามเทวี	3,300	300
23	น้ำชัย-เพชรบวกค่าง	11,000	1,000
24	ห้วยไช้-ส.อินทนนชัย	3,300	300
25	เสนห้ป่าสัก-เพชรโยธิน	22,000	2,000
26	แสงน้ำชัย-เดื่องก	3,300	300
27	ม่วงม้า-เสนห้ป่าสัก	22,000	2,000
	รวม	204,700	20,470

ที่มา : บ่อนชนไก่ชุมชนบ้านออน

ตารางที่ 7 ข้อมูลจำนวนคู่ไกชนจำนวนเงินเดิมพันของบ่อนชนไก่ชุมชนบ้านออน วันที่ 2 กรกฎาคม 2555 (ฤดูฝน)

ลำดับ	คู่ชนระหว่าง	จำนวนเงินเดิมพัน	รายได้เข้าบ่อน
1	สันผีเสื้อ – ป่าบง	2,200	200
2	หนุ่มบ้านไร่ – ก.พุทธิ	22,000	2,000
3	สันฮักฟ้า – ช่างเคียน	3,300	300
4	ป่าสันขวาง – แสงตะวัน	5,500	500
5	ดอนจัน – แสงน้ำชัย	2,200	200
6	โชคแสนชัย – บ่อสร้าง	5,500	500
7	ส.ทรายมูล – ออนเหนือ	5,500	500
8	ศรีบัวเงิน – ป่าไผ่	2,200	200
9	ปากเหมือง – สันกลาง	3,300	300
10	ส.ดอกแดง – ปากเหมือง	3,300	300
11	แมริม – ช.ชายงาม	2,200	200
12	ช.อุดมชัย – เพชรโยธิน	11,000	1,000
13	ส.หลังสวน – สหกรณ์	3,300	300
14	แม่ผาแหน – ช่างเคียน	5,500	500
15	เพชรบวกค้ำ – ออนเหนือ	5,500	500
16	ส.สวนผัก – หลักบ้าน	3,300	300
17	เพชรบวกค้ำ – ทรายทอง 2	22,000	2,000
18	พยัคฆ์สิงลม – ฉลามขาว	5,500	500
19	สวนมะขาม – ป่าไผ่	5,500	500
20	หลังกาด – แสงตะวัน	2,200	200
21	ม่อนแสงดาว – ป่าไผ่	11,000	1,000
	รวม	113,300	11,330

ที่มา : บ่อนชนไก่ชุมชนบ้านออน

จากข้อมูลในตารางที่ 6 และ 7 จะถูกนำมาคำนวณหารายได้เข้าบ่อนชนไก่ได้ดังนี้

- จำนวนคู่ไก่ชนในบ่อนโดยเฉลี่ย $(27+21) / 2 = 24$ คู่ต่อสัปดาห์
- รายได้เปอร์เซ็นต์เดิมพันไก่ชน $(11,330+20,470)/2 = 15,900$ บาท/สัปดาห์ หรือ 63,600 บาทต่อเดือน

รายรับของบ่อนชนไก่ต่อเดือน

1) ค่าเปอร์เซ็นต์เงินเดิมพันชนไก่	63,600 บาท
2) ค่าเบาะนั่ง/ผ้าเย็น/สมุดบันทึก	26,400 บาท
3) ขายอาหารเครื่องดื่ม	48,000 บาท
4) ค่าฝากรถ	9,600 บาท
รวมรายรับ	147,600 บาท

รายจ่ายของบ่อนชนไก่ต่อเดือน

1) ค่าตอบแทนกรรมการ	16,000 บาท
2) ค่าน้ำ/ไฟฟ้า	3,000 บาท
3) ค่า रखยัลดี	5,000 บาท
4) ค่าส่วย(จ่ายให้ 3 หน่วยงาน)	8,000 บาท
5) ค่าธรรมเนียม/ภาษี	660 บาท
5) ค่าเก็บขยะ	400 บาท
รวม	27,580 บาท

- บ่อนชนไก่มีรายได้ทั้งสิ้น $= 147,600 - 27,580 = 120,020$ บาทต่อเดือน

- หมายเหตุ : 1. บ่อนชนไก่บางแห่งเช่น บ่อนชุมชนบ้านออนไม่ได้คิดค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าฝากรถ เป็นรายรับของบ่อนดังนั้น แต่คิดค่าไฟฟ้าเดือนละ 800 บาท รายได้ของบ่อนชุมชนบ้านออน จึงอยู่ที่ $90,800 - 27,580 = 63,220$ บาทต่อเดือน

2. รายได้ของบ่อนชนไก่เป็นรายได้ที่ยังไม่ได้หักจากต้นทุนที่ด้านอาหารและเครื่องดื่ม ผ้าเย็น สมุด และค่าใช้จ่ายอื่นๆเช่น ค่าบำรุงซ่อมแซมอาคารสถานที่ ค่าสมทบกิจกรรมในชุมชน ค่าบริหารจัดการ ค่าติดต่อประสานงานกับทางราชการ รายได้สุทธิของบ่อนชนไก่อาจต้องต่ำกว่านี้

สรุป รายรับที่มีมากกว่ารายจ่ายของบ่อนพนันชนไก่ แม้จะดูเหมือนว่าประสบผลสำเร็จทางธุรกิจ บ่อนการพนันอยู่ได้โดยไม่ขาดทุน แต่ภายใต้การดำรงอยู่ของระบบอุปถัมภ์แบบราชการ ทำให้บ่อนชนไก่ต้องแบกรับภาระในการหาทุนมาอุดหนุนทำให้ระบบนี้ยังฝังรากลึกในสังคมชุมชน ดังจะเห็นได้จากรายจ่ายของบ่อนชนไก่ไม่ว่าจะเป็นค่าส่วยก็ดี ค่าแสดงความจงรักภักดี(Royalty)ก็ดี จ่ายเฉลี่ยเดือนละ 5,000 บาท (แล้วแต่นาของบ่อน)หมายถึง ค่าใช้จ่ายในกิจกรรมของข้าราชการที่ทางบ่อนถูกขอร้องแถมบังคับให้จ่าย เพื่อแสดงถึงการยืนยันที่จะรักษาความสัมพันธ์แบบเดิม อยู่ภายใต้อารักขาของเจ้านายโดยความเชื่อมั่นว่าจะได้รับการต่อสัญญาใช้สถานที่เปิดบ่อนชนไก่ในปีถัดไปเป็นการตอบแทน ตัวอย่างกิจกรรมของทางราชการซึ่งทางบ่อนชนไก่มักจะเรียกว่า “ภาษีสังคม” ที่เจ้าของบ่อนบางคนวิจารณ์ว่า “ค่าธรรมเนียมภาษีที่เฮจ่ายอยู่มันบ่เท่าใด แต่ค่าภาษีสังคมนี่มันหนัก ขอมมาเท่าใดก็ต้องจ่าย ถ้าเก็บค่าธรรมเนียมภาษีแพงขึ้นเฮบ่ว่าเพราะเอาเงินเข้าหอเข้าคลัง หลวงเป็นเอาไปพัฒนาประเทศ ส่วนรวมจะได้ประโยชน์ แต่ภาษีสังคมนี่มันเอาเข้ากระเป๋าตัวเก่า ประเทศชาติบ่ได้ประโยชน์อะหยั่ง” หมายความว่า ค่าธรรมเนียมภาษีที่ทางบ่อนจ่ายไม่สูงมาก แต่เสียค่าภาษีสังคมสูงมาก ถ้ามีการเก็บค่าธรรมเนียมภาษีเพิ่มขึ้นก็ยินดีจ่าย เพราะเงินที่จ่ายไปนั้นจะเข้าคลังเป็นงบประมาณพัฒนาประเทศเพื่อส่วนรวมของประเทศ แต่ภาษีสังคมที่เสียไปจะเอาเข้ากระเป๋าข้าราชการ ประเทศชาติไม่ได้ประโยชน์อะไร กิจกรรมข้าราชการที่มีอยู่ประจำ อาทิเช่น ค่าเลี้ยงต้อนรับเจ้านายทุกฝ่าย ค่าบัตรการกุศล ค่ารางวัลงานเทศกาลต่างๆ ค่าของกฐินผ้าป่าและค่าใช้จ่ายพิธีต่างๆ งบประมาณของชนชั้นสูงในสังคม(Elites) กิจกรรมเหล่านี้ต้องใช้งบจำนวนมากหรือมีงบประมาณน้อยไม่พอ อยู่นอกเหนือรายจ่ายของทางราชการ เป็นต้น ส่วนค่าส่วยเป็นข้อตกลงที่อยู่เหนือกฎระเบียบราชการที่วางไว้ ระหว่างเจ้าของบ่อนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบางหน่วย การรับการจ่ายกระทำการอย่างเป็นระบบและไม่เปิดเผยแต่เป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไป ตัวเลขของรายจ่ายนี้ในแต่ละบ่อนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรอง และสถานะของเจ้าของบ่อน บ่อนชนไก่ที่มีนักการเมืองหนุนหลังเช่น บ่อนชนไก่

ริมปิงซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคเพื่อไทยหนุนอยู่ อาจไม่ต้องจ่ายค่าส่วยหรือจ่ายแต่น้อยแต่ก็ยังต้องจ่ายค่าแสดงความจงรักภักดีแทน นอกจากนั้นสิ่งที่เจ้าของบ่อนกังวลก็คือ ค่าส่วยนับวันจะเพิ่มขึ้นซึ่งเชื่อมโยงอยู่กับการโยกย้ายตำแหน่งของผู้บังคับบัญชา ดังนั้นเมื่อเมื่อมีการโยกย้ายคนเก่าไปคนใหม่มาก็ต้องมีการเจรจาต่อรองกันใหม่ ที่ค่าส่วยสูงขึ้นเพราะหน่วยงานราชการบางหน่วยมีหน่วยย่อยอีกห้าหน่วยซึ่งทางบ่อนจะต้อง “ใส่ซอง” ห้าซองไปให้

การที่บ่อนชนไก่มีรายจ่ายที่เป็นค่าแสดงความจงรักภักดี ค่าส่วย ซึ่งเปรียบเสมือน ท่อน้ำเลี้ยงระบบอุปถัมภ์ให้ระบบราชการ นักการเมืองที่เกี่ยวข้อง ให้เจริญงอกงามเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเชิงอำนาจระดับประเทศ ดังนั้นจึงเป็นที่เข้าใจได้ว่า การที่พยายามจะคุมกำเนิดหรือจำกัดบ่อนพนันชนไก่ไม่ให้เพิ่มขึ้นนั้นไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ แม้ว่าจะมีพระราชบัญญัติการพนันปี 2478 และระเบียบกระทรวงที่ออกมาตามหลังจากอดีตจนถึงปัจจุบันแล้วก็ตาม ระบบการเมืองแบบอุปถัมภ์หรือประชาธิปไตยอุปถัมภ์จึงต้องอาศัยธุรกิจการพนันทุกชนิดรวมทั้งการพนันชนไก่เป็นเครื่องมือรักษาความสัมพันธ์ รักษาสถานะลำดับชั้นสูงกว่าเอาไว้(Hierarchy)และการที่ทางการเมืองและสังคมได้ต่อยอดภาพลักษณ์ของบ่อนชนไก่ในทางเสื่อมเสียแต่ทางการเมืองได้ใช้ภาพลบของบ่อนชนไก่นั้นให้เป็นประโยชน์กับตนเอง จนบ่อนชนไก่ไม่ลืมหูลืมตาต่อรองจ่ายอมอยู่ในระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ต่อไป ทำนองเดียวกันภายใต้ระเบียบกฎหมายที่มีอยู่ สิทธิชุมชนในทางปฏิบัติยังไม่ปกป้องบ่อนชนไก่และทางบ่อนชนไก่เองก็ยอมรับภาพลักษณ์ที่คนอื่นแปะป้ายให้ บ่อนชนไก่จึงต้องยอมเข้าสู่ระบบอุปถัมภ์ต้องจ่ายค่าน้ำเลี้ยงเพื่อให้บ่อนดำรงอยู่ได้ในฐานะ “เป็นแหล่งหาเงินจากชาวบ้านที่เป็นนักการพนันไว้เลี้ยงนาย” และการที่บ่อนชนไก่มักมีนักการเมืองบางคนอยู่เบื้องหลัง เพราะนักการเมืองเหล่านี้ใช้บ่อนชนไก่เป็นสถานที่แสดงความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจในสังคมให้กับชาวบ้านที่เข้าบ่อนได้เห็นเป็นการเสริมสร้างสะสมบารมี บ่อนจึงเป็นช่องทางใต้โต๊ะของนักการเมืองในฐานะที่ตนเองสามารถเข้าถึงอำนาจและผลประโยชน์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อชาวบ้านในการเลือกตั้งต่อไป

3.3.3 บ่อนกับการจัดการชนไก่

การพนันชนไก่จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าปราศจากบ่อนชนไก่ บ่อนจึงเป็นสถานที่ที่เชื่อมโยงบุคคล/กลุ่มคนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมายกระดับความสัมพันธ์ซึ่งไม่ใช่แค่การชนไก่เท่านั้น แต่ยังผลในการสานต่อและกระชับความสัมพันธ์ด้านอื่นๆ ด้วย

ในด้านการพนันชนไก่ บ่อนจะเป็นตัวกลางในการจัดการให้มีการชนไก่ ซึ่งจะมีขั้นตอนการชนไก่นี้

การนำไก่ออกชน ไก่ที่นำออกชนได้ต้องผ่านการทำนุบำรุงและฝึกซ้อมมาแล้วเป็นอย่างดี สภาพของไก่อยู่ในสภาพกำลังคึกและแข็งแรงเต็มที่ ในคำคืนก่อนจะถึงรุ่งเช้าซึ่งเป็นวันที่จะนำไก่ออกชน เจ้าของไก่จะต้องคอยดูแลว่าไก่นอนหลับเป็นปกติหรือไม่ มีอะไรมาทรมานให้ไก่ตื่นตกใจหรือเปล่า

นอกจากการหลับนอนของไก่แล้ว ยังมีเคล็ดสำหรับให้สังเกตดูไก่ตัวที่จะออกชนว่าจะแพ้หรือชนะ นั่นคือ ถ้าไก่ยอบตัวนอนตามสบายและนอนหลับสนิท แสดงว่ามีโอกาสชนะมากกว่าแพ้

แต่ถ้าไก่อินหลับ หัวตก แสดงว่าไก่มีโอกาสแพ้มากกว่าชนะ ดังนั้นไม่ควรนำไก่ออกชนเป็นอันขาด นอกจากนั้น ให้จดจำทิศที่ไก่นอนหันหัวไปทางทิศไหนให้ดี ถึงเวลาเช้าจะนำไก่ออกจากบ้านหรือออกจากขุ้มให้ออกไปในทางทิศเดียวกันกับที่ไก่นอนหันหัว จึงจะได้ชัยชนะ

เคล็ดลับอีกอย่างหนึ่งในการดูลักษณะไก่นอนเพื่อให้ไก่ได้รับชัยชนะในการชนก็คือ ให้สังเกตดูแม่ไก่ที่กำลังฟักไข่อยู่ในเล้าว่าแม่ไก่หันหัวไปทางทิศใด ในคืนก่อนจะนำไก่ออกชนให้จำไว้ให้แม่น เมื่อนำไก่ไปถึงสนามและเอาเข้าประจำที่ในสังเวียน ควรหันหน้าไก่ที่จะปล่อยเข้าชนให้ตรงกับทิศที่แม่ไก่นอนฟักไข่หันหน้า เพื่อที่ว่าไก่จะได้ทอดถอนใจ และมีความพอกเพียรในการต่อสู้เฉกเช่นเดียวกับที่แม่ไก่ทอดและพอกเพียรต่อการฟักไข่ หรือเมื่อไก่เราเข้าชนแล้วตกเป็นเบี้ยล่าง ถูกคู่ต่อสู้ถล่มเล่นงานจนยำแย่ ยอพลิกสถานการณ์ กลับมาเอาชนะได้เช่นเดียวกับแม่ไก่ที่พลิกไข่ให้กลับข้างฟักต่อได้

การถือโชคลางในการนำไก่ออกชนประการหนึ่งก็คือ เวลานำไก่ออกจากบ้านมาชนห้ามมีผู้ร่วมทาง ร่วมขบวนเดินทางไปพร้อมๆ กัน 4 คนเพราะจะเท่ากับจำนวนผู้หามศพไปป่าช้า ถือว่าเป็นอัปมงคลอย่างยิ่ง ไม่ควรกระทำหรือห้ามมิให้นำไก่ออกชนคราวเดียวกัน 4 ตัว ซึ่งเป็นนัยความหมายประหนึ่งไก่ 4 ตัวช่วยกันหามเจ้าของไปฝังเช่นกัน

หรือเวลานำไก่ออกชน ถ้าเจอขบวนแห่ศพ หรือรถชนโรงศพเล่นผ่านตัดหน้า หรือผ่านบ้านซึ่งมีคนตายตั้งศพไว้ที่บ้าน ควรลี้ภัยนำไก่ออกชนในวันนั้นเสีย เพราะเอาไปชนเมื่อไหร่มีแต่แพ้เมื่อนั้น

การเปรียบไก่ เจ้าของไก่จากที่ต่างๆ จะนำไก่มาเปรียบไก่เพื่อจับคู่ไก่ชนว่าเหมาะสมว่าจะได้ชนหรือไม่ เมื่อได้คู่ที่เหมาะสมและไม่เสียเปรียบคู่ต่อสู้เสร็จแล้ว ยังต้องทำการตกลงวางเงินเดิมพันกัน เมื่อเป็นที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย ก็จะแจ้งไปยังฝ่ายกรรมการประจำบ่อนให้ลงทะเบียนและจัดลำดับที่จะได้ลงสังเวียนชนไก่ พร้อมกับวางเงินเดิมพันไว้กับคณะกรรมการ กรรมการจะนำสีมาป้ายที่แข้งไก่ทั้งคู่เป็นการบอกให้รู้ว่าไก่ตัวนั้นมีคู่ชนแล้ว เจ้าของไม่มีสิทธิ์นำไก่ไปเปรียบกับไก่ชนตัวอื่น

ส่วนวิธีการเปรียบไก่ไม่ให้เสียเปรียบนั้น มีเทคนิคหรือเคล็ดลับที่สามารถเปิดเผยได้หลายประการขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของเจ้าของไก่ชนซึ่งพอจะถ่ายทอดออกมาได้ดังนี้

กรณีการนำไก่ออกไปชนเองจะต้องมีการดูไก่เปรียบให้ขาดให้ได้เปรียบทางชั้นเชิง และดูให้ออกว่าไก่เราได้เปรียบอะไรเสียเปรียบอะไรถ้าประเมินได้แล้วก็วางเดิมพันกันเลย นอกจากนั้นตอนเปรียบไก่ก่อนลงเดิมพันให้ดูว่าขุมไก่ที่เราจะตีด้วยนั้นเป็นขุมแบบไหนเช่น เป็นขุมใหญ่ มีทุนเยอะ และเจ้าของขุมเป็นคนชอบต่อแล้วดูว่าเขาตีได้แค่ไหนซึ่งเป็นหลักกว้างๆที่ยึดถือกันมา แต่แท้จริงแล้วการเปรียบไก่เป็นการช่วยไก่อีกทางหนึ่งถ้าต้องการเอาชนะ เพราะไก่เปรียบกันเองไม่ได้ การเปรียบไก่จึงเป็นการประเมินอุปกรณ์การต่อสู้ขั้นต้นของทั้งสองฝ่าย ก่อนตัดสินใจว่าจะสามารถเอาชนะคู่ต่อสู้ได้หรือไม่

โดยปกติการเปรียบไก่จะทำการที่บ่อนไก่ช่วงเวลาเช้าแต่ปัจจุบันนิยมกันนำไก่มาเปรียบช่วงสายเวลา 11 นาฬิกา และเริ่มทำการชนไก่กันตอนบ่ายโมง การเปรียบไก่นั้น เจ้าของบ่อนมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมประสานให้เจ้าของไก่นำไก่มาเปรียบกัน ขณะเปรียบไก่จะมีบรรยากาศของการต่อรองใช้เล่ห์เหลี่ยมละข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งความได้เปรียบฝ่ายตรงข้าม เฉพาะไก่ชนที่มีชื่อเสียงมีประวัติชนชนะมาหลายครั้งหรือเจ้าของไก่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในความเป็นนักเลงใจถึง ถ้ามีการตกลงชนกันแล้ว ก็จะมีการวางเงินเดิมพันสูง ซึ่งวงเงินเดิมพันสูงดังกล่าวจะทำให้บ่อนชนไก่นั้นได้รับการกล่าวถึงเป็นการดึงดูดบรรดาเซียนพนันให้เข้าบ่อนมากขึ้น

การเปรียบไก่จะใช้วิธีเทียบเคียงรูปร่างน้ำหนักให้พๆกัน บางคนดูละเอียดถึงกับต้องชั่งน้ำหนักดั่งนั้นทางเจ้าของบ่อนต้องมีเครื่องชั่งน้ำหนักไว้เพื่อ ประกอบทั้งการดูรูปร่าง ดูความสูงต่ำ ดังนั้นการเปรียบไก่เป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าของไก่ได้พิจารณาไตร่ตรอง และตัดสินใจว่าจะให้ไก่นกไก่นกของตนเองจะมีข้อได้เปรียบเสียเปรียบกันอย่างไร และเป็นธรรมชาติอยู่เองที่เจ้าของไก่ตั้งข้อกำหนดไว้ในใจว่าไก่ของตนเองต้องได้เปรียบไก่คู่ต่อสู้ หรือต้องได้เปรียบไม่อย่างใดอย่างหนึ่งจึงจะยอมตกลงชนด้วย การชนไก่แต่ละครั้งต้องมีผลการแพ้ชนะหรือเสมอซึ่งมีโอกาสน้อยมาก หากถามเจ้าของไก่ชนตัวที่แพ้ว่าเพราะเหตุใดไก่ถึงแพ้มักได้คำตอบว่าตัดสินใจผิดพลาดอาจเพราะพิจารณาไม่ดีไม่รอบคอบเช่น ไก่ตนเสียเปรียบนี้กว่าได้เปรียบหรืออาจเป็นเพราะขาดประสบการณ์ แม้ว่าเจ้าของไก่ชนจะมีความสามารถในการเลี้ยงไก่ได้ดี แต่ฝีมือการเลี้ยงอย่างเดียวไม่พอ ต้องมีความรู้ความสามารถในการเปรียบไก่ด้วย หากไม่สามารถหาคู่ที่เหมาะสมหรือเปรียบไก่แล้วเป็นรอง โอกาสที่จะชนะก็เป็นเรื่องยาก การเปรียบไก่จึงเป็นหัวใจหลักที่สำคัญของการชนไก่

ซึ่งแต่ละคนมีเทคนิควิธีการเปรียบเทียบไม้เหมือนกัน เพื่อจะหลีกเลี่ยงข้อผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น เจ้าของไม้ที่นำไม้มาเปรียบส่วนมากจะอาศัยหลักการดังนี้

1. น้ำหนัก ใช้ฝ่ามือทั้งสองโอบรอบอกไม้ให้นิ้วหัวแม่มือสอดเข้าไปใต้ปีกหรือทับลงไปบนปีกก็ได้ เพื่อให้หัวแม่มือจรดกัน ส่วนใต้อกไม้ที่อยู่ภายใต้ข้อมือปลายนิ้วกลางจะจรดกันพอดี แล้วยกไม้ให้ลอยขึ้นจากพื้น เป็นการกะน้ำหนักไม้ด้วยมือ ถ้าเห็นว่าน้ำหนักเท่ากันหรือใกล้เคียงกันเป็นอันใช้ได้ แต่ต้องพิจารณาเพิ่มเติมด้วยว่า ไม่ใช่ใช้น้ำหนักไม้ที่อุดมสมบูรณ์เกินไปขาดการฟิตซ้อมซึ่งทำให้เสียเปรียบ หากแต่เป็นน้ำหนักไม้ที่ฟิตซ้อมมาเท่านั้น

2. อายุ ลำดับต่อมาต้องดูอายุว่าใกล้เคียงหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากว่าไม้ของฝ่ายเราเป็นไม้หนุ่มหรืออายุน้อยอยู่ยิ่งต้องดูแลเป็นพิเศษ หากว่าไปชนกับไม้ที่มีอายุมากกว่า และยึดถือไปน้ำหนักใกล้เคียงเป็นใช้ได้

3. รูปร่าง ไม้ชนบางตัวอาจมีน้ำหนักเท่ากันหรือใกล้เคียงกันแต่รูปร่างต่างกัน ไม้ที่มีโครงกระดูกใหญ่แข็งแรง ปีกบิน มีลำหักลำโคนหนักหน่วง แต่มีความยืดหยุ่นน้อยกว่าไม้ที่โครงร่างสูงประเปรียว ส่วนไม้ที่มีโครงร่างสูงเพรียว มักจะไวปราดเปรียวกว่าไม้ที่มีรูปร่างเตี้ยแต่ลูกเตะลูกตีมักเบาไม่หนักหน่วงรุนแรง ลำหักลำโคนไม่ดี ถือว่าได้เปรียบไปคนละอย่าง จึงต้องอาศัยองค์ประกอบด้านอื่นมาพิจารณาประกอบเช่น ชื่นเชิง ประสบการณ์ จิตใจ

นอกจากเรื่องรูปร่างต้องดูสัดส่วนไม้ที่เป็นรายละเอียดประกอบ ไม้ที่มีรูปร่างหนาใหญ่กว้าง คออบแต่โคนขาเล็กหรือแข้งเล็กการทรงตัวย่อมไม่ดี กำลังขาไม่ดี จะยืนระยะได้ไม่นาน ไม้บางตัวโคนขาใหญ่ แข็งยาวแต่คอลีบหรือยาวแก้ง้าง ก็ถือว่าเสียเปรียบเพราะไม้เอกราบไม่มีกำลัง หรือไม้ใหญ่กว้างอกตัน แต่คอยาวแก้ง้าง เมื่อเปรียบกันแล้วดูคล้ายได้เปรียบในทางส่วนสูง แต่เป็นความสูงที่ไม่ค่อยมีประโยชน์ เพราะช่วงล่างสั้นเตี้ยอาวุธสำคัญอยู่ที่ช่วงล่างมากกว่าช่วงบน จึงกลายเป็นข้อเสียเปรียบแม้ว่าจะได้เปรียบในแง่ฉจก อีกประการหนึ่งไม้คอยาว ลำคอบมักเล็กและเปราะกว่าไม้คอบหนา ถ้าโดนเตะโดนตีเข้าบ่อยๆ มักจะถอดใจได้ง่าย

ในกรณีที่ทุกอย่างใกล้เคียงกัน ต้องมาดูที่เดือยซึ่งเป็นอาวุธสำคัญของไม้ชน ไม้มีเดือยย่อมได้เปรียบกว่าไม้ไม่มีเดือย ไม้เดือยยาวได้เปรียบกว่าไม้เดือยสั้น ไม้เดือยใหญ่ยาวได้เปรียบกว่าไม้เดือยยาวเล็ก ไม้เดือยแหลมได้เปรียบกว่าไม้เดือยทุ่ ไม้เดือยตรงได้เปรียบกว่าไม้เดือยโค้ง ไม้เดือยเล็กบางมักฉีกหรือหักง่าย

ไก่อ่างตัวเดียวในญาวและตรงแต่ชีไปตรงข้างหลัง เวลาเตะคู่ต่อสู้ส่วนที่แทงคู่ต่อสู้ไม่ใช่ส่วนปลายเดียว แต่เป็นด้านข้าง ไก่อู่ต่อสู้ไม่เกิดแผลฉกรรจ์หรือได้รับอันตราย ไม่เหมือนไก่ที่มีเดียยค่อนข้างตรงแต่เอียง เข้าข้างด้านในเล็กน้อย เวลาเตะไก่อู่ต่อสู้จะทำให้เกิดบาดแผลฉกรรจ์ ไก่อู่ประภทนี้แม้จะตีซ้ำหรือนานๆทีที่ แต่มักจะตีหักตีหักทีเดียวแพ้นะกันเลย การเปรียบคู่จะต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน เดียยดีแต่ไม่ตั้งอยู่ใน ตำแหน่งที่เหมาะสมก็ไม่มีประโยชน์ใดๆ

4. ช้นเชิงและประสพการณ ประสพการณในการต่อสู้ของไก่อู่ช่วยในการตัดสินใจเปรียบคู่ได้มาก ทีเดียย ไก่อู่ผ่านการต่อสู้มาหลายครั้ง เจ้าของย่อมรู้จกช้นเชิงและวิธีการต่อสู้ของมันดี หากสามารถรู้ได้ว่า ไก่อู่เปรียบมีเชิงดีแบบไหนด้วยจะยิ่งดี

5. เจ้าของไก่อู่ ต้องดูหน้าคนเปรียบด้วยว่าเป็นใคร มาจากไหน เป็นเจ้าของไก่อู่ที่มีชื่อเสียงหรือไม่ หาก เป็นไก่อู่จากช้ที่มีชื่อเสียงยิ่งต้องรอบคอบมากขึ้น ไก่อู่เชิงอ่อนหากเปรียบถูกไก่อู่เชิงดีจากช้เช่นนี้จะเสียไก่อู่ ง่าย

เมื่อได้เปรียบไก่อู่ได้คู่เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะนำไก่อู่ทั้งสองฝ่ายไปให้กรรมการหรือเจ้าของบ่อนหมายเดียย คือ ใช้สีทาป้ายที่เดียยเพื่อเป็นเครื่องหมายยืนยันช้นกันแน่นอน ไม่สามารถนำไก่อู่ที่ถูกป้ายสีไปเปรียบคู่กับ คนอื่นได้อีก นอกจากนั้นการป้ายสีที่เดียยจะเป็นการป้องกันการตดแต่งเดียยช้นภายหลังการเปรียบเสร็จ ล้น

กลโกงในวงการช่นไก่อู่ ในวงการการช่นไก่อู่ที่มุ่งหวังเพื่อช้ยชนะประการเดียย ก็จะมีคนไม่ดีบางส่วน แทรกเข้ามาในวงการทำให้เกิดความเสียหายเสียภาพพจน์ของวงไก่อู่ช่นส่วนรวม นั่นคือการโกงคู่ต่อสู้ซึ่งไม่ เป็นไปตามกติกา การโกงที่ยังมีการกล่าวถึงอยู่เสมอนอกเหนือจากการแพ้นันแล้วหนีไม่ยอมมจ่ายก็คือ การวางยาไก่อู่กับการบดไก่อู่

- การวางยาไก่อู่ หมายถึงวิธีการของคนเลียงไก่อู่ เจ้าของไก่อู่หรือนักพนันไปกลั่นแกล้งทำให้ไก่อู่ของตนหรือ ไก่อู่ฝ่ายตรงข้ามประสพความพ่ายแพ้ เพื่อผลได้เสียของการพนันช้นต่อ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านผู้ที่ชอบเล่นพนัน ช้นต่อบางคนจะเห็นแก่ได้แต่ฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีหรือมีความละอายใจ คนจำพวกนี้ในกลุ่มที่ ชอบการช่นไก่อู่ถือกันว่าเป็นมีจิตใจสกปรกไม่น่าคบ เห็นแก่ตัว การวางยาไก่อู่กระทำได้หลายวิธีเช่น การ กรอกยาพิษ การใส่สารพิษหรือสารออกฤทธิ์ทำให้เกิดอาการอ่อนเพลีย มึนเมา กลิ่นหรือของแปลกปลอมที่ สามารถทำให้ไก่อู่ต่อสู้เกิดอาการหวาดกลัว จึงต้องยอมแพ้ในที่สุด

- การบวดโก่ หมายถึง การที่เจ้าของโก่หรือผู้ที่ชอบการชนโก่บางคน นำโก่ที่มีชั้นเชิงลีลาการชนที่เก่ง แต่จิตใจไม่ดี ไม่มีความอดทน เมื่อถูกคู่ต่อสู้ตีเพียงเล็กน้อยก็วิ่งหนีเอาง่ายๆ เคยพ่ายแพ้ในบ่อนมาแล้ว หรือการนำโก่ที่มีลีลาชั้นเชิงชนเก่ง แต่มีจิตใจไม่ดีและไม่มีความอดทน เมื่อหมดยก นำมาให้น้ำจมนสดชื่น รู้สึกตัว รู้ถึงความเจ็บปวด จะไม่ยอมสู้โก่อีกเรียกว่าโก่ออกน้ำ ต้องถูกปรับให้แพ้ เมื่อรอให้โก่มีสภาพ ร่างกายสมบูรณ์ จึงเอามาทดลองซ้อมคู่ต่อสู้ใหม่ หากปรากฏว่ายังสู้และมีลีลาการชนที่ดีเหมือนเดิม จึงเอากลับมาซ้อมใหม่แล้วนำไปเปรียบชนในบ่อนอีกครั้ง โดยครั้งนี้จะเดิมพันด้วยเงินจำนวนน้อย แต่จะให้เพื่อนฝูงแอบไปเล่นพนันโก่ฝ่ายตรงข้ามด้วยเงินจำนวนมาก เพราะเจ้าของโก่เชื่อว่าจะพ่ายแพ้เหมือนครั้งแรก

การป้องกันโก่ชนให้รอดพ้นจากการวางยามืออยู่หลายวิธีคือ การนำอุปกรณ์ในการให้โก่มาเองโดยไม่ยอมใช้ของที่ทางเจ้าของบ่อนจัดไว้ให้ การมัดปากโก่ไว้ การขีดล้างโดยกรรมการกลางในสังเวียน การกักรัวด้วยเชือกป้องกันคนแปลกหน้า การเอากะสอบปูให้โก่ก่อนใช้สุมครอบ แล้วต้องมีอย่างน้อย 1 คนเฝ้าอยู่ตลอดเวลา

การวางเงินเดิมพัน ในการชนโก่ในปัจจุบันมักจะมีการพนันเข้ามาเกี่ยวข้อง ภายหลังการเปรียบโก่แล้วเสร็จก็就会有มีการตกลงวางเงินเดิมพัน

1). เมื่อเจ้าของโก่ทั้งสองฝ่ายตกลงจะชนกันแล้ว ก็จะไปรวบรวมเงินเดิมพันตามที่ตกลงกันไว้ โดยเจ้าของโก่เป็นคนที่มีโอกาสก่อนใครในการกำหนดวงเงินลงขันว่าจะให้ใครลงไปเป็นจำนวนเท่าใด ถ้าเงินเดิมพันมีวงเงินที่เล็กน้อย 500 -1,000 บาทเจ้าของโก่อาจจะลงคนเดียวไม่มีการลงขัน แต่ถ้ามีตกลงวงเงินเดิมพันที่สูงเกินวงเงินที่เจ้าของโก่มีอยู่ ก็จะมีการลงขันกับคณะที่ติดตามกันมา หรือเป็นโก่ที่มีชื่อเสียง เชื่อกันว่าจะชนะก็จะมีคนขอร่วมใส่เดิมพันกันมากจนเหลือเงินเดิมพันให้เจ้าของโก่น้อยลง ซึ่งสร้างความลำบากใจให้กับเจ้าของโก่ เพราะถ้าเจ้าของโก่ไม่แบ่งเงินเดิมพันให้กับเพื่อนฝูงก็จะถูกหาว่าเป็นคนใจแคบ สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ โก่ชนเก่งมีชื่อเสียงเคยชนะมาหลายครั้งวงเงินเดิมพันก็จะสูง ถ้าเป็นโก่ใหม่มาชนครั้งแรกวงเงินเดิมพันก็จะน้อย และถ้าคนไหนคิดว่าโอกาสที่โก่ฝ่ายตนจะชนะมากกว่าฝ่ายตรงข้าม และร่วมลงขันเดิมพันได้น้อยเกินไป ก็อาจจะไปเล่นพนันขันต่อในสังเวียนเพิ่มเติมได้

2). ที่มาของเงินเดิมพัน ถ้าโก่ชนมาจากขุมโก่ที่สังกัดอยู่เงินเดิมพันมาจากของขุมและหุ้นส่วนในกรณีเจ้าของโก่เป็นเจ้าของขุมด้วย ถ้าเป็นโก่ชนชาวบ้านเจ้าของโก่มักจะนำเงินที่เก็บไว้ส่วนตัวที่ไม่ใช่เงินครอบครัวยืมออกมาวางเดิมพัน นอกจากนั้นก็มีกระดมเงินจากกลุ่มคณะหรือกองเชียร์ ถ้ามีการชนกันเพื่อ

ศักดิ์ศรีของชุมชนหมู่บ้าน การระดมเงินมาวางเดิมพันก็จะมาจากชาวบ้านหมู่บ้านที่มีความใกล้ชิดกับเจ้าของไก่ชนนั้น

3). วิธีวางเงินเดิมพัน เมื่อได้เงินครบตามจำนวนที่ตกลงกันไว้แล้ว ทั้งสองฝ่ายก็จะนำเงินไปมอบให้คณะกรรมการบ่อนเก็บไว้ ทางคณะกรรมการจะเป็นผู้ออกตัวรับรอง เมื่อเสร็จสิ้นการชนไก่แต่ละคู่ผู้ผลแพ้ชนะ เจ้าของไก่ที่ชนะจะนำตัวนั้นมาแลกเอาเงินเดิมพัน โดยทางบ่อนจะหักไว้ 10 เปอร์เซ็นต์ของวงเงินเดิมพัน ดังนั้นเวลาเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายตกลงวงเงินเดิมพันมักจะเพิ่มค่าหัก 10 เปอร์เซ็นต์เข้าไปด้วยเช่น ตกลงวงเงินเดิมพัน 5,000 บาทก็จะเพิ่มเป็น 5,500 บาท ทั้งสองฝ่ายต้องไปรวบรวมเงินเดิมพันมาฝ่ายละ 2,750 บาท

4). การบอกเลิกการชนไก่ สามารถทำได้เมื่อก่อนปล่อยไก่ชนลงสังเวียนสังเกตเห็นไก่ของตนเองผิดปกติ หรือมีบุคคลที่รู้จักสนิทสนมกับเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายมาขอรับรองไม่ให้ชนกัน หรือเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายรู้ทีหลังว่าไก่ชนทั้งคู่มาจากแหล่งเดียวกันกล่าวคือ เจ้าของไก่อาจไปขอไก่มาจากญาติของตนและอีกฝ่ายก็ไปขอซื้อไก่ชนมาจากญาติคนดังกล่าว ซึ่งถือว่าเป็นไก่เหล่าเดียวกันจะไม่ยอมให้ชนกันเด็ดขาด หรือไม่เจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายรู้จักสนิทสนมกัน แต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจให้เพื่อนฝูงอุ้มไก่มาเปรียบก่อนโดยที่เจ้าของไก่ตัวจริงจะตามมาทีหลัง ดังนั้นตอนเปรียบไก่จึงไม่รู้จักเจ้าของไก่ตัวจริงกรณีเช่นนี้มักจะเรียกว่า “เพื่อนฝูงจะไม่กินกัน” สามารถบอกเลิกได้ มีกรณีคล้ายคลึงกันอีกกรณีหนึ่ง ที่เจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายเป็นญาติลูกพี่ลูกน้องกัน อีกฝ่ายให้ลูกน้องในซุ้มไก่นำไก่ไปเปรียบแทน จนกระทั่งนำไกลงชนในสังเวียนแล้วจะขอยกเลิกไม่ได้ เจ้าของไก่ตัวจริงรู้ล่วงหน้าว่าไก่ของตนเองจะชนะ จึงสั่งให้ลูกน้องไปเล่นพนันขันต่อกับเจ้าของไก่ที่เป็นญาติแต่อยู่ฝ่ายตรงข้ามแบบออกตัว โดยต่อรองให้ไก่ฝ่ายตนเองแพ้ในจำนวนเงินเท่ากับเงินลงเดิมพัน เมื่อผลการชนไก่ออกมาเจ้าของไก่ที่เป็นญาติเสียเงินเดิมพัน แต่ได้เงินจากการพนันขันต่อ

การปล่อยไก่ชนกัน การปล่อยไก่เป็นขั้นตอนสำคัญของกระบวนการชนไก่ ส่วนจะมีการถือเคล็ดตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณเช่น ก่อนที่จะนำไก่เข้าสังเวียนคนปล่อยไถ่จะนำไก่เข้าทางทิศเทวดาจร จะไม่ยอมปล่อยในทิศผีหลวงเพราะเป็นทิศต้องห้ามจะประสบกับการพ่ายแพ้ ส่วนมากเจ้าของไก่จะเป็นผู้ปล่อยไก่ให้ชนด้วยตัวเอง แต่บางครั้งก็มอบหมายให้คนในกลุ่มที่ไว้วางใจกันเป็นผู้ปล่อย เจ้าของบ่อนหรือกรรมการบ่อนจะทำหน้าที่เป็นกรรมการเข้าไปในสังเวียน ก่อนปล่อยไก่ชนเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายจะนำไก่ของตนเองมาให้กรรมการในสังเวียนเช็ดตามบริเวณลำตัวไก่ให้เรียบร้อย แล้วนำไถ่ลงจุ่มเท้าในถังน้ำที่เตรียมเอาไว้ เป็นการป้องกันซึ่งอาจจะมีการเคลือบยาพิษยาสั่งตามตัวหรือทาไว้ที่แข้งไก่ จากนั้นกรรมการ

จะทำการคืนไก่ให้กับเจ้าของหรือคนปล่อยไก่ คนปล่อยไก่บางคนถือเคล็ดโชคลางก็จะเสกคาถาไล่หัวไก่อันตาบอด ทำให้หนังเหนียวคู่ต่อสู้แทงไม่เข้า เมื่อไก่ทั้งสองฝ่ายเข้าตีกันเจ้าของหรือผู้ปล่อยไก่ต้องออกนอกสังเวียนไปอยู่ในมุมของตนเอง เหลือไว้เฉพาะกรรมการเท่านั้น

กรรมการกับกติกาการชนไก่ บ่อนชนไก่ทุกแห่งจะมีกติกาในการชนไก่ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นที่รับรู้ในหมู่นักเล่นพนันชนไก่ด้วยกัน นอกจากนั้นบางบ่อนยังนำกฎระเบียบของทางราชการมาติดไว้เพื่อเป็นการป้องปรามหรือเพื่อแสดงออกถึงการให้ความร่วมมือกับทางราชการ ไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบที่วางเอาไว้ส่วนใหญ่ก็จะห้ามพกอาวุธเข้ามาในบ่อน ห้ามนำสุรามาจำหน่ายหรือดื่มภายในบ่อน ซึ่งในทางปฏิบัติมักจะไม่เคร่งครัดในเรื่องนี้ การทะเลาะเบาะแว้งภายในบ่อนส่วนหนึ่งมาจากการดื่มสุราจนคุมสติไม่อยู่ แทบทุกบ่อนที่สำรวจมาไม่มีการติดประกาศ “ห้ามเล่นการพนัน”

สำหรับกติกาการชนไก่ของแต่ละบ่อนส่วนใหญ่จะคล้ายๆกัน อาจแตกต่างกันบ้างในรายละเอียดและสำนวนภาษาเช่น กติกาการชนไก่ประจำบ่อนชนไก่ชุมชนบ้านออน อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

1. ถ้าไก่ตัวใดตัวหนึ่งตาบอด 2 ข้าง กรรมการจะจับแพ้ทันที
2. ไก่ทุกคู่ถ้าได้ชน ยังไม่แพ้-ชนะ จะต้องชนให้ครบ 8 อัน
3. ถ้าวางเดิมพันทั้ง 2 ข้าง ห้ามยกเลิก
4. ถ้าเดี่ยยตัวใดตัวหนึ่งหลุดหรือหัก จะต้องให้ฝ่ายตรงข้ามหรือกรรมการดูก่อนจึงจะไล่ได้
5. ถ้าตัวใดตัวหนึ่งหนีหน้ากรรมการ 3 ครั้ง กรรมการจะตัดสินแพ้ทันที
6. ห้ามวางยาคู่ต่อสู้ ถ้าจับได้จะปรับให้แพ้
7. ไก่คูไหนที่มีเดิมพันมาก ให้จัดเข้าก่อนได้ทันที
8. ถ้าวางเดิมพันเท่ากัน จะจัดคู่ตามลำดับก่อนหลังที่วางเดิมพัน
9. ถ้าชนน้ำอันซ้อมตก 3 ครั้ง ยังไม่นำไก่เข้าชนถือว่าแพ้ทันที
10. การตัดสินของกรรมการถือว่าเป็นเอกฉันท์

สำหรับกติกาของบ่อนชนไก่ชุมชนบ้านอนนั้น จะให้ความสำคัญกับตัวกรรมการที่จะต้องตัดสินใจตาม กติกาอย่างเคร่งครัด เพราะการพนันต่อรองไก่ชนมีเงินต่อรองหมุนเวียนในแต่ละคู่เป็นจำนวนมาก กรรมการแต่ละคนจะมีประวัติมีผลงานการตัดสิน และได้รับเชื่อถือจากผู้ดูการชนไก่ สามารถคลี่คลาย ปัญหาและชี้แจงให้กับเหล่านักเล่นพนันชนไก่ได้ชัดเจนในกรณีเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดมาก่อน ดังตัวอย่างที่ ประสบมาระหว่างการเก็บข้อมูลกล่าวคือ ระหว่างที่ไก่ชนกันจนจะรู้ผลแพ้ชนะกันอยู่แล้ว จู่ๆก็มีคนดูเกิด ความตื่นเต้นสุดขีด โยนเก้าอี้หนังพลาสติกเล็กๆขึ้นไปโดนที่ห้อยหลอดไฟส่องสว่างแล้วหล่นลงบนหลังไก่ ชนตัวที่กำลังจะแพ้ เจ้าของไก่ชนตัวที่กำลังจะแพ้ปรี๊ดเข้ามาอุ้มไก่ของตนเองไม่ยอมให้ชนต่อโดยอ้างว่า ไก่ ตนเองโดนเก้าอี้หล่นใส่อาจได้รับบาดเจ็บถ้าปล่อยให้ชนต่อก็จะแพ้ ขณะที่คนโยนเก้าอี้ได้รับการยืนยันว่า ไม่ได้เชียร์ไก่ที่กำลังจะแพ้กรรมการจึงตัดสินให้ยุติการชนไก่คู่นี้และให้เสมอกันส่วนเงินเดิมพันให้คืนกับ เจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายโดยหักเปอร์เซ็นต์เงินเดิมพัน 10 เปอร์เซ็นต์เข้าบ่อน คนที่เล่นพนันต่อรองฝ่ายไก่ที่จะ ชนะยอมรับผลการตัดสิน แต่ให้เสียดาเงินที่จะได้จากการต่อรองที่หลุดลอยหายไป กรรมการที่สามารถ ตัดสินแก้ไขสถานการณ์ซึ่งอาจอยู่นอกกติกาที่ระบุไว้และสร้างความพอใจให้กับนักพนันทั้งสองฝ่าย เป็น การพิสูจน์ถึงความมีฝีมือที่แท้จริงและได้รับความเชื่อถือ จะทำให้บ่อนชนไก่นั้นได้รับความไว้วางใจและจะ มีคนเข้าบ่อนเพิ่มขึ้น ดังจะเห็นได้จากทางบ่อนชนไก่ 4 แห่งในจังหวัดลำพูน ได้จ้างทีมกรรมการตัดสินชนไก่ ชุดเดียวให้มาทำหน้าที่ตัดสินการชนไก่โดยเฉพาะ โดยทางบ่อนชนไก่จะกำหนดเวลาชนไก่ไม่ให้ชนกัน

การควบคุมเวลาชนไก่ การจัดการพนันชนไก่ตามบ่อนโดยปกติ ทุกบ่อนจะมีการกำหนดเวลาชนไก่ เป็นยกหรือบางแห่งเรียกว่า “น้ำ” คำว่าน้ำมาจากการนำขันเจาะรูที่ก้นแล้วไปวางไว้ในขวดโหลที่บรรจุน้ำ เอาไว้ จนกระทั่งน้ำไหลเข้าไปในขันจนเต็มทำให้จมลงไปในอนก้นโหล อย่างนี้จะนับเป็นหน่วยเวลาชนไก่ว่า 1 น้ำถ้านับเทียบเวลาตามนาฬิกาประมาณ 20 นาที การนับเวลาจะเริ่มขึ้นเมื่อทำการปล่อยไก่ลงชนใน สังเวียน แล้วเริ่มวางขันเจาะรูลงไปในโหลจนกระทั่งขันจมจึงพักยกนำไปให้น้ำ โดยปกติทางบ่อนจะ กำหนดให้ไก่แต่ละคู่ชนกันไม่เกิน 8 ยก ถ้าครบแปดยกยังไม่รู้ผลแพ้ชนะถือว่าเสมอกันหรือ “กินกันไม่ลง” ทางบ่อนก็คืนเงินเดิมพันแต่ยังคงเก็บค่าเปอร์เซ็นต์ชนไก่ 10 เปอร์เซ็นต์อยู่

อุปกรณ์ที่ใช้ในการกำหนดเวลาในการชนไก่แต่ละบ่อน ยังคงใช้ขันวางไว้ในขวดโหลบรรจุน้ำ มีเกราะ สำหรับตีรวบอกสัญญาณ บ่อนที่ทันสมัยจะใช้กริ่งไฟฟ้าและมีอักษรตัววิ่งในระบบดิจิทัล

ก่อนการนำไก่เข้าชนในสังเวียน ทางคณะกรรมการจะตีเกราะให้สัญญาณและประกาศผ่านเครื่อง ขยายเสียงให้เจ้าของไก่เตรียมนำไก่เข้าสังเวียนล่วงหน้า 5 นาที โดยใช้ขันเจาะรูใบเล็กลงไปในขวดโหล รอ

จนชั้นจมไปถึงก้นขวดโหลเทียบได้เวลาเตรียมได้ 5 นาที จากนั้นกรรมการจับเวลาที่จะทำการตีเกราะเป็นสัญญาณเริ่มการชนไก่ ส่วนบ่อนชนสมัยก็จะใช้วิธีติดกรังไฟฟ้าพร้อมกับประกาศผ่านเครื่องขยายเสียงให้เจ้าของไก่นำไก่ที่เปรียบไว้แล้วมาชน

เนื่องจากบางวันมีไก่ที่เปรียบได้พร้อมที่จะชนกันหลายคู่ ทางบ่อนจะมีสังเวียนสำรองอีก 2 สังเวียน ตามกฎระเบียบ บางบ่อนอาจมีมากกว่านั้น และจะกำหนดเวลาชนพร้อมๆกัน เมื่อหมดยกหรือหมดเวลาที่กำหนดไว้ 20 นาที ทางกรรมการสังเวียนให้เวลาพักยก 20 นาทีพร้อมกับปล่อยไก่ชนคู่ต่อไปลงในสังเวียน หมุนเวียนสลับกันจนกว่าจะรู้ผลแพ้ชนะ นอกจากนั้นถ้าในสังเวียนหลักมีไก่ชนกันครบ 4 ยกยังไม่รู้ผลแพ้ชนะขณะเดียวกันก็มีไก่คู่อื่นที่มีเดิมพันติดปลายแข้งสูรรอคิวอยู่ ก็จะทำกราย้ายไก่ชนคู่ขึ้นไปชนในสังเวียนสำรองแล้วนำคู่ไก่ชนที่มีเดิมพันสูงปล่อยลงชนในสังเวียนแทน

การเชียร์ไก่ การเชียร์ไก่ส่วนหนึ่งของพิธีกรรมถอดตัวตนของความเป็นมนุษย์เข้าสู่สภาวะของการเผชิญหน้ากับศัตรูที่ต้องแสดงออกถึงความกล้าหาญไม่กลัวใคร จิตใจของเราเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของตัวไก่ ทำให้การแสดงออกของเราคล้ายคลึงกับการต่อสู้ของไก่

หลังจากทำการปล่อยไก่ตามความเชื่อของแต่ละฝ่ายเรียบร้อยแล้ว เสียงตะโกนเชียร์บอกให้ไก่ตัวเองตีคู่ต่อสู้ของเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่าย กองเชียร์ และผู้ชมที่ส่งเสียงเชียร์ไก่ที่ตนเองชอบอย่างสนุกสนาน ดังเป็นระยะๆประกอบด้วยเสียงเฮ ยิ่งเฉพาะไก่ฝ่ายตนได้เปรียบก็ยิ่งส่งเสียงดัง ส่วนเจ้าของไก่ฝ่ายที่เป็นรองก็ไม่สามารถแพ้ ส่งเสียงเชียร์ด้วยเหมือนกัน อาทิกริยาของเจ้าของไก่เมื่อไก่ฝ่ายตนตีคู่ต่อสู้ ก็จะโบกสะบัดผ้าหรือผ้าเข้ากับฝ่ามือ เหมือนกับพยายามสื่อให้ไก่ของตนรู้ว่า “ตีมันเข้าไป” ด้วยความตื่นเต้น ร่าเริง สะใจ เมื่อไก่ของฝ่ายตนตีคู่ต่อสู้ เจ้าของไก่และกองเชียร์ก็จะแสดงอาการโยกตัวช่วย หรือบางทีก็ลุกขึ้นเชียร์อย่างลืมหูลืมตา เจ้าของไก่บางราย เมื่อไก่ของตนตีคู่ต่อสู้จนเสียหลัก ถึงกับเคลื่อนตัวเข้าไปใกล้ไก่ บางครั้งก็กระโดดเข้าไปในสังเวียน ทำให้กรรมการในสังเวียนต้องมากันตัวให้กลับไปนั่งที่เดิม เพราะกลัวจะไปสัมผัสไก่ตัวใดตัวหนึ่ง เป็นผลให้ถูกปรับแพ้ได้ และยิ่งเมื่อไก่ของตนประสพชัยชนะด้วยแล้วก็จะมีการลิงโลด กระโดดโลดเต้นโดยไม่รู้ตัว ร่ายรำ แสดงความสะใจ หรือแม้กระทั่งจูบไก่ของตนเอง ภายใต้อารมณ์นั้นหมายถึงการได้เงินเดิมพัน และราคาตัวไก่ก็จะได้เพิ่มขึ้นด้วย ไก่บางตัวราคา 1,000 บาท หลังจากทีชนชนะอาจมีราคาถึง 5,000 – 10,000 บาท ก็เป็นไปได้

การให้น้ำไก่ การให้น้ำไก่เป็นสิ่งจำเป็นในการชนไก่เป็นอย่างยิ่ง เพราะถ้าให้น้ำไก่ไม่เป็นโอกาสแพ้มามาก มีोनน้ำหรือผู้ให้น้ำไก่เก่งๆ วิธีให้น้ำไก่ก่อนชน ท่านต้องใช้ผ้ามุงบางๆชุบน้ำเช็ดตัวให้ทั่วตัวทุกเส้นขน

แต่อย่าให้ปีกเปียก แล้วเช็ดให้แห้งให้กินข้าวสุก จนอิ่มแล้วปล่อยให้เดินเพื่อจะได้ขยายตัว และแต่งตัวให้เรียบร้อยก่อนนำไปออกชน เมื่อไก่ชนกันครบยก 20 นาทีทางกรรมการควบคุมเวลาจะส่งสัญญาณพักยก เจ้าของไก่แต่ละฝ่ายจะนำไก่ออกมาจากสังเวียนมาให้ น้ำไก่ การให้น้ำไก่อะหว่างพักยก เพื่อระบายความร้อนออก ลดอาการหอบ เอาผ้าชุบน้ำเช็ดอกและใต้ปีกเสียก่อนจึงค่อยเช็ดตามตัวให้ทั่ว เมื่อไก่หายหอบให้ตรวจบาดแผลตามหัว ตามตัวว่ามีผิปกติหรือไม่ ตรวจดูตา ตรวจดูปากให้เรียบร้อย ถ้าปากฮ้อยให้เตรียมผูก ถ้าตาหรือที่ควรเสียดตา หรือถ่างตา เสริมเรียบร้อยแล้ว ให้กินข้าวสุกที่บดไว้ ประมาณ 3-4 ก้อน แต่งกวาแซ่น้ำมะพร้าวอ่อน พอให้อิ่ม จากนั้นจึงเอาผ้าปิดตาเพื่อให้ไก่พักผ่อนประมาณ 5 นาที เมื่อใกล้จะถึงเวลาชนต่อก็ปล่อยให้ไก่ถ่ายอุจจาระถ้าไม่ถ่ายก็เอาชนไก่หักแล้วแหงเข้ารูกันให้รู้สึกระคายเคืองและเบ่งอุจจาระออกมา เอาผ้าชุบน้ำอุ่นมาเช็ดตามตัว ตามหน้าแข้ง ขาให้ทั่วบริเวณที่ถูกต้อง แล้วปล่อยให้เดิน ก่อนนำไก่ชนเข้าสู่สังเวียนต่อไป

(File:///E:/วิธีการเลี้ยงไก่สำหรับชน%20-%20ศูนย์รวมความรู้เกี่ยวกับ%20ไก่ชน.htm)

- การให้น้ำไก่อหมายถึงการให้น้ำไก่อะหว่างพักยก เมื่อไก่ชนกันครบ 20 นาทีทางกรรมการควบคุมเวลาจะส่งสัญญาณพักยก เจ้าของไก่แต่ละฝ่ายจะนำไก่ออกมาจากสังเวียนมาให้ น้ำไก่ เพื่อระบายความร้อนออก ลดอาการหอบ พร้อมกับเช็ดหน้าเช็ดตาไก่ใช้ชนไก่ล้างคอเอาเสมหะออก เมื่อไก่หายหอบก็จะทำการปฐมพยาบาลตบแต่งบาดแผล หลังจากนั้นจะทำการป้อนอาหาร อาจเป็นข้าวสุก กล้วยสุก เอายาแก้ปวดหรือยาบำรุงร่างกายให้ไก่กิน จากนั้นจึงใช้น้ำอุ่นเช็ดหน้าลำตัวไก่อีกครั้ง ที่ใช้น้ำอุ่นเพื่อหลีกเลี่ยงไก่เป็นตะคริว จากนั้นจึงเอาผ้าปิดตาเพื่อให้ไก่พักผ่อน เมื่อใกล้จะถึงเวลาชนต่อก็ปล่อยให้ไก่ถ่ายอุจจาระถ้าไม่ถ่ายก็เอาชนไก่หักแล้วแหงเข้ารูกันให้รู้สึกระคายเคืองและเบ่งอุจจาระออกมา สุดท้ายจะตบแต่งเช็ดหน้าเช็ดลำตัวอีกครั้ง ก่อนนำไก่ชนเข้าสู่สังเวียนต่อไป

การประกาศผลแพ้ชนะในการชนไก่ ในบ่อนชนไก่จะเป็นที่รับรู้เป็นอย่างดีกับทุกคนว่า จะต้องทำการชนไก่จนกระทั่งผู้ผลแพ้ชนะยกเว้นเมื่อไก่ชนกันครบ 8 ยก ซึ่งกรรมการประจำสังเวียนชนไก่จะเป็นผู้ตัดสินโดยใช้หลักเกณฑ์ที่ปฏิบัติสืบกันมา จากปัญหาที่เคยพบในการชนไก่มาออกเป็นกติกาประจำบ่อนแต่ละบ่อนชนไก่จะออกกติกาคล้ายกันเป็นส่วนใหญ่ ยกกรณีกติกาของบ่อนแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่มีว่า

1) ถ้าพิสูจน์ได้ว่าไก่ตัวหนึ่งตัวใดถูกวางยา กรรมการบ่อนมีสิทธิ์ยกเลิกคืนเงินเดิมพัน หรือถ้ารู้ว่าฝ่ายใดเป็นคนวางยา กรรมการบ่อนมีสิทธิ์ปรับให้ฝ่ายนั้นแพ้และให้ฝ่ายที่โดนวางยาเป็นฝ่ายชนะได้

- 2) เมื่อน้ำระหว่างพักยกครบกำหนดเวลา ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยังไม่นำไก่เข้าสังเวียน กรรมการจะให้วางขันซ้อมในโหลน้ำ 3 ครั้ง ถ้ายังไม่นำไก่ชนเข้าสังเวียนแสดงว่าไก่ตัวนั้นยอมแพ้
- 3) เมื่อไก่ตัวใดตัวหนึ่งโดนตีตาบอดทั้ง 2 ข้าง ให้กรรมการบ่อนจับแพ้
- 4) เมื่อไก่ตัวใดหนึ่งหน้าไม่ยอมสู้ ให้กรรมการจับมาสู้ใหม่ ถ้าครบ 3 ครั้ง ยังไม่สู้ให้ถือว่าแพ้
- 5) เจ้าของไก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยอมแพ้ให้ถือว่าแพ้
- 6) ในขณะที่ไก่กำลังชนกัน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไปถูกไก่ ไก่ฝ่ายนั้นจะถูกปรับให้แพ้

อนึ่งนอกเหนือจากกติกาตัดสินแพ้ชนะของไก่ ยังขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าของไก่ชนแต่ละฝ่ายด้วย ดังจะเห็นได้จากเจ้าของไก่แต่ละฝ่ายกำลังตกลงกันเพื่อให้ยุติขณะที่ไก่กำลังชนกันก่อนจะรู้ผลแพ้ชนะ เมื่อเห็นอีกฝ่ายหนึ่งสู้ไม่ได้และกำลังจะพ่ายแพ้โอกาสที่จะพลิกกลับมาเป็นฝ่ายชนะแทบไม่มี บรรดาผู้ชมการชนไก่ก็จะพูดเป็นข้อเสนอ ให้เจ้าของไก่ที่มีโอกาสจะชนะให้แสดงความมีน้ำใจ โดยให้เจ้าของไก่ฝ่ายจะชนะยอมจ่ายเงินบางส่วนให้กับเจ้าของไก่ฝ่ายที่กำลังจะแพ้ เพื่อเจ้าของไก่จับไก่ของตนเองออกจากสังเวียนเป็นการยอมแพ้คล้ายๆกับพี่เลี้ยงโยนผ้าขาวขึ้นในเวทีชกมวยเพื่อแสดงออกของการยอมแพ้ขณะที่นักมวยทั้ง 2 ฝ่ายกำลังชกอยู่ การที่เจ้าของไก่ฝ่ายที่กำลังชนะยอมจ่ายเงินบางส่วนเพื่อให้เจ้าของไก่ฝ่ายตรงข้ามยอมแพ้ จึงเปรียบเหมือนกับการแบ่งปันกำไรจากเงินเดิมพันคืนให้กับเจ้าของไก่ที่จะแพ้ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าเป็นคนใจกว้างมีน้ำใจ ไม่เอาแต่ได้ฝ่ายเดียว จำนวนเงินที่เจ้าของไก่ฝ่ายจะชนะจ่ายไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับวงเงินเดิมพัน ถ้าววงเงินเดิมพันมากเงินที่จ่ายคืนก็มากทั้งนี้ต้องดูที่การเล่นพนันขันต่อของเจ้าของไก่แต่ละฝ่ายด้วยด้วย เพราะบางครั้งเพื่อนฝูงและฝ่ายเจ้าของไก่ที่กำลังจะแพ้อาจจะเสียเงินเดิมพันแต่อาจจะได้จากการเล่นพนันต่อรอบสังเวียน

เคล็ดลับให้ไก่กินน้ำผ่านเงินเดิมพัน เมื่อไก่ที่ชนชนะกลับมา ก็มีเคล็ด นั่นคือให้ไก่กินน้ำผ่านเดิมพัน ขึ้นแรกเมื่อนำไก่มาถึงขุมให้ดูแลบาดแผล ทำความสะอาดไก่ให้เรียบร้อยหมดจดเสียก่อน จากนั้นจึงนำเงินเดิมพันมาพับตามยาวให้เป็นเหมือนรางน้ำ เอาด้านหนึ่งจ่อปากไก่ไว้แล้วเทน้ำสะอาดให้ไหลไปตามรางเข้าปากไก่ให้ไก่กิน เอาเคล็ดว่าในคราวหน้าในคราวหน้าจะได้กินเงินเดิมพันมาอีก ถ้าจะให้จริงจัง ท่านให้เก็บน้ำราดไก่ในสนามกับผ้าให้น้ำไก่กลับมาด้วย แล้วใช้ผ้าให้น้ำไก่ชุบน้ำราดไก่ปิดให้น้ำให้น้ำไหลตามรางเงินให้ไก่กิน หลังจากให้ไก่กินน้ำผ่านเงินเดิมพันแล้ว ให้เอาเงินทั้งหมดลูบหัวไก่ไปยังปลาย

หาง แล้วนำเงินมาลูบงอยปากไล่ละลงไปที่อกจนถึงแข้งถึงเดือย เอาฟ่อนเงินตบเบาๆที่ปากที่แข้งที่เดือย พร้อมกับบอกกับไก่ชนชนะได้เงินเดิมพันกลับมาอีก

การซื้อขายไก่ชน ในบริเวณบ่อนชนไก่มีการติดต่อซื้อขายไก่ชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการใช้บ่อนชนไก่เป็นตลาดนัดซื้อขายไก่ชน ซึ่งทั้งนี้การซื้อขายไก่ไม่ใช้กิจการของบ่อนชนไก่โดยตรง แต่เป็นผลจากไก่ที่ชนชนะในสังเวียน ถ้าไก่ชนตัวใดมีลีลาการชนที่เก่งกาจเป็นที่ถูกใจของกลุ่มที่ชอบเล่นพนันชนไก่ ก็จะมีกลุ่มคนมาถามขอซื้อไก่จากเจ้าของไก่ คนที่มาถามขอซื้อดังกล่าวอาจเป็นแมวมองของซุ้มไกดั้งที่ตระเวนดูไก่เก่งตามบ่อนต่างๆ หรือเขียนพนันที่เห็นอนาคตของไก่ชน ที่สามารถเลื่อนชั้นถูกนำไปชนในบ่อนที่มีการเดิมในวงเงินที่สูงขึ้น ขณะที่เจ้าของไก่อคนเดิมมีเงินน้อยไม่พอจะเล่นเดิมพันด้วยเงินมากมายส่วนใหญ่จะยอมขายไก่อตัวนั้นไป การซื้อขายไก่ชนไม่มีราคากำหนดตายตัวขึ้นอยู่กับความต้องการราคาจนเป็นที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย ไก่ชนที่มีราคาแพงนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างอาทิเช่น ไก่ชนที่มีลีลาการชนที่เก่งมาก สถิติชนะบ่อยครั้งถ้าผ่านการเป็นคู่เอกมืงการพนันชนต่อด้วยเงินจำนวนมากจะมีราคาแพง ถ้าไก่อันนี้มีรูปร่างงามจะมีราคาดี เมื่อเปรียบเทียบกับไก่อที่มีรูปร่างไม่งามถึงชนเก่งก็จะมีราคาถูก และที่สำคัญก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของไก่อด้วย ถ้าเจ้าของไก่อมีชื่อเสียงหรือไก่อสังกัดซุ้มจะมีราคาแพงเมื่อเทียบกับเจ้าของเป็นชาวบ้านจะมีราคาถูก

3.4. การเล่นพนันชนไก่

3.4.1. กลุ่มคนกับการแบ่งชั้นการเล่นพนันชนไก่ คนที่เข้าบ่อนมาเล่นการพนันชนไก่สามารถแบ่งประเภทคนมาเล่นได้คร่าวๆดังนี้

1). กลุ่มเล่นพนันมืออาชีพ โดยทั่วไปพวกนี้จะไม่มียกไก่ชนเป็นของตนเองเข้าเพื่อมาเล่นพนัน โดยเฉพาะ มักจะเรียกพวกนี้ว่า “พวกเล่นไก่อปากกา” ซึ่งเป็นลักษณะการเล่นพนันต่อรองที่ต้องใช้ปากกาจดบันทึกอัตราการแข่งขันที่มีการชนไก่ออยู่ตลอดเวลา พวกนักเล่นมืออาชีพมักจะนั่งเล่นพนันอยู่ในชั้นโรงใต้คือนั่งอยู่ติดสังเวียน มีความสามารถในการพนันแบบต่อรองคือ เล่นถือหางไก่ชนทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งและต้องใช้เงินทุนเวียนในการเล่นแต่ละคู่เป็นจำนวนมาก ต้องใช้ไหวพริบประสบการณ์เนื่องจากราคาต่อรองมีการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์อย่างรวดเร็ว เมื่อไก่อตีกันแบบพลิกไปพลิกมาจนราคาต่อรองปั่นป่วน คนที่เก๋มักจะทำเสียงดังและปั่นราคาต่อรองให้สูงเพื่อหาคนที่ชอบเสี่ยงมารอง พฤติกรรมการเล่นพนันชนไก่มักนิยมเล่นไกดั้งมีชื่อเสียงมีเงินเดิมพันสูง ส่วนไก่ชนใหม่จะเล่นอยู่บ้างแต่ราคาต่อรองไม่มาก เนื่องจากมีข้อมูลเกี่ยวกับไก่ชนและคลุกคลีอยู่กับวงการไก่ชนอยู่แล้ว นักเล่นพนันมือ

อาชีพมักจะเดินสายข้ามถิ่นไปเล่นตามบ่อนชนไก่ต่างๆ หรือมีพรรคพวกในวงการโทรศัพท์แจ้งข่าวไก่ชนคู่ดังให้ทราบ

2). กลุ่มนักพนันมือสมัครเล่น กลุ่มนี้จะเป็นนักเล่นที่ติดตามคณะหรือติดตามมากับขุมมาเชียร์ไก่ที่ตัวเองชอบ กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรหรือชาวบ้านมักนิยมกันตามบ่อนป่า บ่อนบ้านเนื่องจากมีทุนหมุนเวียนในการเล่นน้อยและโดยทั่วไปกลุ่มนักพนันมือสมัครเล่นจะไม่เล่นข้ามกลุ่มกับนักพนันมืออาชีพ เพราะทุนในการต่อรองมีน้อยและคิดคำนวณผลได้เสียจากการต่อรองไม่ทัน ดังนั้นกลุ่มนักเล่นกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเล่นพนันต่อรองไก่ตัวเดียว เล่นตัวที่ตนเองชอบ หรือเล่นไก่ของตนเอง ไก่เพื่อนฝูง ไก่ของญาติพี่น้อง หรือไก่ที่มาจากท้องถิ่นเดียวกัน ผลการเล่นพนันแบบเล่นพนันไก่ตัวเดียวนี้มีความเสี่ยงได้เสียพอๆกัน

ตารางที่ 8 แสดงประเภทและจำนวนนักพนันชนไก่ในบ่อนบ้านและบ่อนเมือง

ประเภทบ่อนและนักพนัน	นักพนันมืออาชีพ	นักพนันมือสมัครเล่น	ผู้ชม	รวม
บ่อนบ้าน	30	220	20	270
บ่อนเมือง	64	86	—	150
รวม				

จากตารางที่ 8 แสดงถึงจำนวนประเภทนักพนันที่เข้าบ่อนชนไก่ สำหรับบ่อนบ้านมีนักพนันมืออาชีพจำนวนน้อยเพียง 30 คนและนักพนันมือสมัครเล่น 220 คน ผู้ชม 20 คนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มาดูการชนไก่เพื่อความสนุกสนานและได้พบปะพูดคุยกับเพื่อนฝูงรุ่นราวคราวเดียวกัน ถ้าเห็นไก่ชนที่ตนเองชอบเป็นพิเศษอาจจะเล่นพนันอยู่บ้างด้วยเงินเพียงเล็กน้อยประมาณ 20-50 บาทจึงไม่นับเป็นนักพนัน ส่วนบ่อนเมืองซึ่งเป็นบ่อนที่เปิดในเชิงธุรกิจจะเปิดชนไก่ในตอนกลางคืนเน้นไปที่ไก่เก่งผ่านสังเวียนมาแล้ว หรือมีวงเงินเดิมพันสูง จึงมีนักพนันมืออาชีพเข้ามาเล่น 64 คน และมือสมัครเล่น 86 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านและผู้ติดตามคณะขุมไก่ และมักจะมีพฤติกรรมเล่นพนันเถื่อนทางไก่ฝ่ายตนเองมากกว่าจะเล่นเถื่อนทางไก่ทั้งสองฝ่ายอย่างนักพนันมืออาชีพ

จำนวนนักพนันในบ่อนบ้านที่ได้มานั้น มาจากจำนวนผู้เข้าบ่อนช่วงเวลา 15.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่มีคนเข้าบ่อนมากที่สุดนั่งเต็มอัมจันทร์ จึงทำการนับจำนวนคนจากแถวแรกที่นั่งเบาะ ที่นั่งธรรมดาและที่ยืน จากนั้นก็จะประมาณคนที่อยู่ตามสนามประลองหรือสังเวียนรอง พวกที่พักอยู่ตามขุมไก่ที่แบ่งไว้เป็นล็อกๆ

ส่วนนักพนันมืออาชีพที่เข้ามาเล่นในบ่อนบ้านนั้น เพื่อความแน่ใจจึงต้องให้ลูกคนหนึ่งที่เป็นเจ้าของบ่อนให้ข้อมูลว่าเป็นคนคลุกคลีอยู่ในบ่อนนี้เป็นเวลานานเป็นคนระบุนักพนันมืออาชีพส่วนใหญ่เป็นคนมีงานทำทั้งข้าราชการ พ่อค้า ผู้รับเหมา หัวคะแนนเลือกตั้งเล่นพนันที่บ่อนบ้านและจะย้ายไปเล่นที่บ่อนเมืองตอนกลางคืน ส่วนบ่อนเมืองนั้น ในอัตราจันทร์มี 6 แถว, 2 แถวแรกจะเป็นของแขกวิไลซึ่งเป็นที่นั่งของนักพนันมืออาชีพกระเป๋านัก 64 คน, 3 แถวถัดมาเป็นที่นั่งของนักพนันมือสมัครเล่น 86 คน การแบ่งชั้นนี้สังเกตได้จากการขายสมุดจดบันทึกการต่อรองหรือขายผ้าเย็นคนละ 100 บาท ส่วนชั้นอื่นนั้นแล้วแต่จะให้เงิน

3.4.2. รูปแบบและวิธีการเล่นการพนันชนไก่

กิจกรรมการชนไก่มีความสัมพันธ์การพนันชนต่ออย่างแยกกันไม่ออก เพราะผู้ที่เล่นชนไก่ทุกคนต้องการได้รับชัยชนะ เพราะนั่นย่อมหมายถึงการได้มาซึ่งการได้รับการยอมรับ ศักดิ์ศรี เงินรางวัลที่ได้รับ การเล่นการพนันชนไก่ของแต่ละคนจึงต้องชิงไหวพริบกัน ใช้ประสบการณ์ความรู้ที่สั่งสมมา ประกอบกับความรวดเร็วในการคำนวณผลจากการพนันต่อรองในแต่ละยกเพื่อไม่ให้เสีย

ก. การเล่นพนันแบบวางเดิมพัน - เป็นการเล่นกันระหว่างเจ้าของไก่ทั้ง 2 ฝ่าย หลังจากมีการเปรียบไก่ได้คู่ชนเสร็จแล้ว จะเข้าสู่การวางเงินเดิมพันกัน ทั้งนี้วงเงินเดิมพันที่เตรียมมา เจ้าของไก่จะรู้ข้อมูลอยู่แล้วว่าบ่อนที่เราเอาไก่ไปเข้าชนนั้นเป็นประเภทไหน ถ้าเป็นบ่อนป่าวเงินเดิมพันจะต่ำ บ่อนระดับบ่อนบ้านวงเงินเดิมพันตั้งแต่ 1,100 บาทขึ้นไป หรือบ่อนธุรกิจทันสมัยวงเงินเดิมพันตั้งแต่ 55,000 บาทขึ้นไป และที่สำคัญที่สุดก็คือไก่ชนของเราเป็นไก่ใหม่ที่ยังไม่เคยชนที่ไหนมาก่อนหรือเป็นไก่ที่เคยชนมาแล้วหรือไม่ ถ้าเป็นไก่ชนใหม่จะต้องนำเข้าไปชนที่บ่อนป่า หรือบ่อนบ้าน ซึ่งทางบ่อนจะมีสิ่งเวียนประลองไก่ไว้ต่างหาก ไม่ชนกันที่สิ่งเวียนหลักยกเว้นกรณีเมื่อถึงเวลาชนไก่ ไก่เดิมพันยังเปรียบไม่เสร็จก็จะนำไก่ใหม่ที่เปรียบคู่ไว้เสร็จแล้วชนก่อน ส่วนไก่เดิมพันบางครั้งทางคณะกรรมการบ่อนจะเป็นผู้บอกผ่านทางเครื่องขยายเสียงให้ทราบว่าไก่ตัวไหนเป็นไก่เดิมพัน

โดยทั่วไปไก่ชนใหม่จะวางเงินเดิมพันต่ำ ถ้าเป็นบ่อนป่าระดับวงเงินเดิมพัน 550 บาท บ่อนตามบ้านอยู่ระดับ 1,100 บาทหรือมากกว่านั้นนิดหน่อย ส่วนไก่เดิมพันเป็นไก่ที่ผ่านสิ่งเวียนและประสอบชัยชนะมักจะเป็ไก่ซุ่มเปรียบเหมือนนักมวยมีค่ายสังกัด ก็จะมีวงเงินเดิมพันสูง

เมื่อเจ้าของไก่ทั้งสองฝ่ายเปรียบกันได้ ก็จะทำการไปรวบรวมเงินเดิมพันตามที่ตกลงกันไว้กับฝ่ายตรงข้าม โดยทั่วไปเจ้าของไก่ที่นำไก่มาชนจะมาเป็นคณะ ไม่ให้มาแค่ 4 คนเพราะความเชื่อที่ว่าเลข 4 หมายถึง

จำนวนคนหามศพเข้าป่าช้าเป็นอุปมงคล โอกาสที่ไ้ชนแพ่สูง ดังนั้นจะต้องมากันน้อยหรือมากกว่า 4 คน เมื่อมาเป็นคณะจึงมีการลงขันรวบรวมเงินเดิมพันตามที่ตกลงกันได้ โดยเจ้าของไ้ชนเป็นผู้กำหนดจะให้ใครร่วมลงขันด้วยเท่าใด ซึ่งคนที่มาร่วมคณะจะต้องมีส่วนได้ลงขันกันทุกคนเพราะถือว่า “ลงเรือลำเดียวกันจะไม่ทิ้งกัน” นอกจากนั้นถ้าเป็นไ้ไม่มีชื่อเสียงเคยชนะมาาก่อน วงเงินเดิมพันก็จะสูงโอกาสที่จะชนะชนะไ้คู่ต่อสู้มีสูง ก็จะมีเพื่อนฝูงในวงการมาขอมีส่วนร่วมในการวางเดิมพันด้วยซึ่งขึ้นอยู่กับตัวเจ้าของไ้ว่าจะให้หรือไม่

ข. การเล่นพนันต่อรอง หลังจากมีการปล่อยไ้ชนลงสังเวียนแล้ว เป็นการพนันกันขันต่อหรือ

การเล่นต่อรองแบบออกตัว เป็นการเล่นเพื่อลดความเสี่ยงต่อการเสียพนันจากการคาดการณ์ว่าไ้ชนตัวที่ตัวเองเล่นอยู่มีโอกาสปะสูง หรือเล่นต่อไ้เยอะ ก็หันกลับไปเล่นฝ่ายตรงข้ามเผื่อมีการพลิกล็อกเกิดขึ้น จะไม่เสียมาก หรือมีคนต่อมาเยอะก็หันกลับเล่นรองหลังจากที่เล่นต่อมาก่อนหน้านี้

วิธีการเล่นแบบออกตัวนี้จะไม่เสียเงิน แต่ละครั้งหรือแต่ละคู่อาจจะมีการต่อรองกันหลายครั้งด้วย วงเงินจำนวนมาก แต่มาบวกลบเงินที่ได้และที่เสียจะได้เงินไม่มาก บางครั้งมีการใช้เล่ห์อุบายกลโกงเพื่อให้ได้มาซึ่งชัยชนะ การต่อรองจะเริ่มเข้มข้นขึ้นเมื่อไ้ชนกันมาถึงกลางยกที่ 1 ประมาณ 10 นาที คนต่อจะลุกขึ้นยกมือไปข้างหน้าแบบคว่ำมือเป็นสัญลักษณ์ ถ้าคว่ำมือโชว์แค่ 3 นิ้วพร้อมกับเปล่งคำว่าหางขาวซึ่งเป็นไ้ที่ตนเองเล่นหมายความว่า เอาไ้ตัวหางขาวต่อ 3 เอา 1 ใครจะรองบ้าง ถ้ามีการตกลง คนที่รับการต่อรองจะทำสัญลักษณ์แบมือยื่นออกมาสามนิ้ว จากนั้นทั้งคนต่อและคนรองจะจดบันทึกการต่อรองลงในสมุดของตนเองว่าได้ต่อรองกับคนชื่ออะไรเป็นจำนวนเงินเท่าไร การจดบันทึกการต่อรองลงในสมุดจะช่วยให้เจ้าของสมุดไม่ลืมหรือสับสน เพราะไ้ชนกันแต่ละคู่แต่ยกจะมีการต่อและการรองหลายครั้งกับหลายคน ไ้ชนบางคู่มีการต่อรองกับนักพนันด้วยกัน 7-10 คน

โดยทั่วไปจำนวนเงินการเล่นต่อรองขึ้นอยู่กับประเภทของบ่อน ถ้าเป็นบ่อนแบบชาวบ้านมักจะหน่วยนับเป็นหลักร้อย ส่วนบ่อนของนักธุรกิจหน่วยนับจะเป็นหลักพัน และบ่อนป่าก็จะเริ่มตั้งแต่หลักสิบขึ้นไป ส่วนใหญ่จะตะโกนต่อรองกันประกอบใช้มือเป็นสัญลักษณ์เพราะมีจำนวนคนเล่นน้อย การเล่นต่อรองจะดำเนินต่อไปในยกในยก 2 ยก 3 ตามลำดับและเข้มข้นขึ้นเรื่อยๆ คนที่เคยเล่นเอาหางขาวต่อในยกที่แล้ว ถ้าหางขาวชนะมีโอกาสชนะ คนต่ออาจเสนอราคาต่อรองเพิ่มขึ้นเพิ่มจูงใจให้คนมารอง อาจเพิ่มเป็น 5 เอา 1

หรือ 10 เอา 1 หรือไม่คนที่เล่นไก่ต่ออาจหันกลับมาเล่นรอง เป็นการออกตัวเพื่อมีการพลิกพลิกเป็นการป้องกันไม่ให้เสียมากจนเกินไปหรือรับประกันว่าได้แน่นอน แม้ว่าไก่ตัวไหนจะชนะก็จะตาม

ส่วนใหญ่คนที่เล่นแบบต่อรอง จะเป็นมืออาชีพไม่มีความรักชอบไก่ชนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นพิเศษ ไม่เช่นนั้นโอกาสที่จะเสียพนันมีสูง ลักษณะการเล่นต่อรองจะต้องใช้เงินทุนหมุนเวียนจำนวนมาก ต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบ เนื่องเพราะมีการเปลี่ยนแปลงราคาต่อรองขึ้นลงอย่างรวดเร็ว ตามจังหวะการกระโดดขึ้นตีของไก่ชนและอาการของไก่ที่ถูกตี สายตาของนักเล่นต่อรองจะต้องจับจ้องดูการชนไก่อย่างไม่กระพริบ และปาวร้องเสนอราคาต่อรองอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งจับบันทึกการต่อ การรองแต่ละครั้ง โดยใช้สมุดบันทึกที่ได้รับแจกจากรายการอย่างรวดเร็ว ในรายการประกอบด้วยตัวสี่ของไก่ที่เล่นต่อหรือรองหมายถึงสีที่กรรมการป้ายไว้ที่แข้งไก่ อักษรย่อ ต. หมายถึงต่อ ร. หมายถึงรอง ชื่อคนที่ต่อรองด้วย และจำนวนเงินการต่อรอง และคิดคำนวณว่าจะได้เสียเป็นจำนวนเงินเท่าไร เมื่อรู้ผลแล้วคำนวณแล้วจึงจะทำการวางแผนการเล่นต่อรองในรอบต่อไปหรือวางแผนการเล่นในยกต่อไป

ระหว่างการเล่นต่อรอง คนเล่นจะไม่ดื่มเหล้า หรือไม่เมเมา เพราะการดื่มเหล้าจะทำให้ควบคุมสติอารมณ์ไม่ได้ ใจถึงชอบเสี่ยง โอกาสจะเสียพนันมีสูง ถ้าคณะกรรมการบ่อนเห็นคนเมาเหล้า มักจะเชิญให้ออกจากบ่อน ไม่เช่นนั้นอาจทำให้วงการพนันต่อรองปั่นป่วน จำคู่ต่อรองไม่ได้หรือเบี้ยวพนันไม่ยอมจ่ายอันเป็นผลเสียต่อภาพพจน์ของบ่อนเอง ว่าบ่อนแห่งนี้ได้มีไปด้วย “นายดาบ” อันหมายถึงคนที่ชอบชักดาบไม่ยอมหรือหลบเลี่ยงไม่จ่ายค่าพนันต่อรอง

ส่วนการเล่นพนันต่อรองส่วนใหญ่จะเล่นกับคนที่รู้จักกันเพื่อลดความเสี่ยงจะถูกชักดาบ แต่จะไม่เล่นกับคนที่มาด้วยกัน คนที่เป็นเพื่อน คนที่เป็นญาติ คนแปลกหน้าที่เข้ามาในบ่อน คนที่มีประวัติเล่นแล้วไม่ยอมจ่ายมักจะเรียกกันในวงการว่า “นายดาบ” หมายถึงคนที่ไม่ยอมจ่ายเงินพนันตามที่ตกลงกันได้

โดยทั่วไปพวกที่เล่นต่อรองในชั้นริงไซด์เขาจะเล่นต่อรองอยู่ในกลุ่มเดียวกันถือว่ากลุ่มนี้จะเป็นเซียนพนันมืออาชีพและเล่นต่อรองแต่ละคู่ได้เสียเป็นเงินจำนวนมาก จะเรียกกันว่า “พวกมือหนัก” คนที่จะเล่นต้องเตรียมงบประมาณของตัวเองให้เพียงพอก่อน จึงจะเข้าไปเล่นไม่ผิดกลุ่ม

การเล่นพนันต่อรองในการชนไก่จึงเป็นการจัดการกับความเสี่ยงจากความไม่แน่นอนในผลของการชนไก่ ในอนาคต การต่อรองซึ่งนอกจากเป็นการต่อสู้ระหว่างไก่ชนด้วยกันแล้วยังเป็นการต่อสู้ของคนเล่นการพนันด้วยกัน ในการชิงไหวพริบไม่ตกเป็นรอง คนที่จัดการความเสี่ยงได้ดีจะเล่นพนันต่อรองการชนไก่ชนะ

ดังนั้นภายใต้สถานการณ์ที่ปั่นป่วนอลเวงทั้งการเชียร์ไก่และการตระโกนต่อรองกันไปมา เมื่อทำการต่อไก่ที่ตนเองคิดว่าจะชนะไปก่อน ก็เห็นกลับมาเล่นรองเมื่อเห็นว่ามีโอกาสจะมาเยาะคืบกับความเสียใจที่มักจะนิยมเรียกกันว่า “ออกตัว” ดังปรากฏตามตัวอย่างการเล่นพนันต่อรองของนักพนัน 2 คนที่เล่นในบ้านกับบ่อนเมือง

ตัวอย่าง สมุดบันทึก การเล่นพนันต่อรองของสุนทร บ่อนเมือง คู่มือที่ 1

โดยสุนทรเล่นข้างไก่ไส้สาปุน ซึ่งเจ้าของไก่เป็นเพื่อนฝูงกัน

ไส้สาปุน	ไส้แดง
เล่นเสมอ 5,000 บาท กับเจ้าของไก่ไส้แดง	ออกตัว(รอง)1:5 จำนวน 5,000 บาท กับวิ
ต่อ 5:4 8,000 บาท กับสาคร	ออกตัว(รอง)1:3 จำนวน 6,000 บาท กับเจริญ
ต่อ 3:2 2,000 บาท กับวุฒิ	ออกตัว(รอง) 1:4 จำนวน 1,000 บาท กับโรจน์
ต่อ 2:1 1,000 บาท กับชัย	
จำนวนเงินหมุนเวียน 16,000 บาท	จำนวนเงินหมุนเวียน 12,000 บาท

ตัวอย่าง สมุดบันทึก การเล่นพนันต่อรองของลุงเหลิม บ่อนบ้าน

ไส้สา	ไส้หม่น
ต่อ 3 : 2 จำนวนเงิน 600 บาท กับ ยุทธ	รอง 2 : 3 จำนวนเงิน 400 บาท กับ นิท
ต่อ 2 : 1 จำนวนเงิน 400 บาท กับ เสาร์	รอง 1 : 3 จำนวนเงิน 200 บาท กับยุทธ
รอง 1 : 3 จำนวนเงิน 200 บาท กับ เอกชัย	ต่อ 2 : 1 จำนวนเงิน 200 บาท กับ บัด
รอง 2 : 3 จำนวนเงิน 200 บาท กับ ต้อย	ต่อ 3 : 2 จำนวนเงิน 600 บาท กับ บัด
ต่อ 3 : 2 จำนวนเงิน 300 บาท กับ นิท	รอง 2 : 3 จำนวนเงิน 400 บาท กับ ใจ
รอง 1 : 2 จำนวนเงิน 100 บาท กับ เอกชัย	

จำนวนเงินหมุนเวียน 1,800 บาท

รวมจำนวนเงินหมุนเวียน 1,800 บาท

ค.การเล่นพนันแบบเสมอไหนเสมอกัน หรือเป็นเล่นพนันไก่เพียงตัวเดียวเฉพาะเจาะจง ตัวใดตัวหนึ่งที่ตนเองชอบและคิดว่าจะชนะโดยไม่กลับไปเล่นพนันไก่ชนอีกตัวหนึ่งกลับไปกลับมาเหมือนเช่นกับการเล่นแบบต่อรอง ซึ่งการเล่นพนันแบบนี้ถือว่าไม่ได้ก็เสีย กลุ่มที่เล่นการพนันแบบนี้มักจะนั่งที่นิ่งชั้นบนสุดไม่ปนกับกลุ่มเล่นพนันแบบต่อรอง ด้วยเหตุผลมีเงินมาเล่นน้อยและคำนวณราคาต่อรองไม่ทัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มาดูการชนไก่เพื่อความสนุกสนาน คลายเหงา มากกว่าจะมาแสวงหากำไรจากการเล่นการพนัน วงเงินที่เล่นอยู่ที่ระดับ 20 บาท 50 บาทไม่เกิน 100 บาท ที่ดูไก่ชนกันก่อนจึงจับมือเดิมพันกัน ฝ่ายละเท่าๆกันไม่มีการต่อรอง

ข้อควรไม่ควรในการเล่นพนันชนไก่ การเล่นพนันต่อรองเมื่อไก่ชนกันรู้ผลแพ้ชนะต้องจ่ายกันเป็นเงินสด นอกเหนือจากการเล่นแบบวางเดิมพันซึ่งต้องเงินสดไว้กับกรรมการบ่อนอยู่แล้ว การเล่นต่อรองไม่สามารถเชื่อกันได้เพราะนักพนันแต่ละคนที่เล่นจะมีทั้งรับและจ่ายค่าพนันต่อรองเป็นเงินสดในคราวเดียวกัน และยังต้องมีการเล่นพนันต่อรองในคู่ต่อไปซึ่งต้องใช้เงินสดที่มีเหลืออยู่ในมือประเมินสถานการณ์การเล่นของตนเอง ก่อนจะทำการวางแผนในการเล่นพนันต่อรองในครั้งต่อไป ถ้าไม่มีการจ่ายเป็นเงินสดจ่ายเป็นเงินเชื่อจะเกิดความรู้กังวลใจไม่สบายใจ กลัวเขาไม่จ่ายถ้ามีการเล่นเสียหลายครั้งเข้าไม่มีเงินจ่ายก็จะติดหนี้ซึ่งเมื่อเกิดความรู้สึกไม่สบายใจขึ้นมา จะไม่มีสมาธิในการเล่นพนันต่อรอง ถ้าไม่เลิกเล่นขึ้นเล่นต่อจะมีแต่เสียกับเสีย ดังนั้นถ้ายังต้องรักษาระบบการเล่นแบบต่อรองเอาไว้จะต้องรับจ่ายเป็นเงินสด การประกันว่าแต่ละคนนั้นมีเงินสดก็คือ “ความเชื่อถือที่คนในวงการพนันชนไก่ถน.ที่นั้นๆมอบให้” แต่ละคนที่ได้รับความเชื่อถือต้องอยู่ในวงการมานานไม่มีประวัติในทางเสื่อมเสียเช่นการชักดาบมาก่อน ในวงการพนันชนไก่เขาจะไม่นับถือคนที่เล่นพนันแล้วได้เงินแต่เขาจะนับถือคนที่เสียพนันแล้วจ่ายเป็นเงินสด เพราะในวงการนี้เป็นที่รู้กันว่าการเล่นพนันย่อมมีได้มีเสียคละกันไปไม่มีได้อย่างเดียวเสียอย่างเดียว ดังนั้นในวงการนักพนันจึงปรากฏเป็นคำรำลือถึงนักพนันบางคนที่มีเงินไม่พอจ่าย จึงต้องเอารถยนต์ส่วนตัวจำนำไว้กับเจ้าของบ่อนดังแห่งหนึ่งแล้วจึงนำเอาเงินมาไถ่รถคืนในภายหลัง

ผู้เล่นการพนันชนไก่แต่ละคนจะเล่นพนันกับคนที่รู้จักคุ้นหน้าคุ้นตา มากกว่าจะเล่นกับคนแปลกหน้าหรือแปลกวัยเช่น ผู้ใหญ่จะไม่เล่นพนันกับเด็กหรือวัยรุ่น จะไม่เล่นพนันกับคนที่มึนบุญคุณต่อกันเพราะมีความลำบากใจที่จะรับเงิน โดยปกติชาวบ้านเล่นพนันชนไก่ไม่ยอมที่จะเล่นพนันกับเพื่อนฝูงที่มีความสนิทสนมกัน ไม่ว่าจะเป็นญาติจริงหรือญาติสมมติ อาจเนื่องมาจากเคยได้ฟังพาอาศัยกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุขเป็น พี่น้อง

กัน เป็นครูกับศิษย์ เป็นเจ้านายกับลูกน้องเป็นต้น จนไม่ยอมกินเงินของกันและกัน ดังมีตัวอย่างตามคำบอกเล่าของพี่สุพล เมื่อให้น้ำไก่ชื่อดังของจังหวัดลำพูนคือ พี่สุพลนำไก่ชนไปเปรียบคู่ได้ที่บ่อนชนไกรมิงอำเภอเมืองลำพูน ปรากฏมารู้ภายหลังว่าเจ้าของไก่คู่ต่อสู้เป็นญาติลูกพี่ลูกน้องกัน โดยญาติพี่สุพลให้ลูกน้องที่ไม่รู้จักนำไก่มาเปรียบแทนเพราะติดธุระ พอรู้เช่นนั้นใจพี่สุพลไม่คิดจะเล่นพนันกับไก่ชนคู่นี้ต่อไปขอยกเลิกเดิมพันกับทางบ่อนก็ไม่ได้เพราะทางบ่อนบรรจุเข้ารายการเตรียมปล่อยไก่สู่สังเวียนเรียบร้อยแล้ว พี่สุพลอ่านขาดขณะเปรียบไก่แล้วว่าไก่ชนของญาติตนเองจะต้องแพ้แน่นอน จึงให้ลูกน้องเพื่อนฝูงที่เงินเท่ากับเงินที่เดิมพันไว้เมื่อตอนเปรียบไก่ เป็นการยอมเสียเงินมากกว่าจะเสียญาติ แม้ว่าในปัจจุบันคนเข้าบ่อนเล่นการพนันชนไก่ โดยหวังผลชนะเอาเงินเป็นใหญ่แต่บางครั้งบางกรณีเงินไม่ใช่สิ่งสำคัญไปทั้งหมด ความเป็นเครือญาติเพื่อนฝูงมีความสำคัญกว่า ถ้ารู้การกระทำของพี่สุพลในภายหลังยังจะทำให้ความสัมพันธ์เครือญาติกระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเพื่อนฝูงจะให้ความเคารพนับถือ สิ่งเหล่านี้ต่างหากที่เอาเงินมาแลกไม่ได้

3.5. วงเงินหมุนเวียนการเล่นพนันต่อรองในบ่อนชนไก่

การเล่นพนันชนไก่ในบ่อนนั้นนอกจากจะใช้เงินสดเป็นทุนในการเล่นแล้ว ในขั้นตอนกระบวนการเล่นการพนันยังแฝงด้วยต้นทุนที่มองไม่เห็นด้วย เพราะการเล่นการพนันเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลผ่านการละเล่นชนไก่ หมายความว่าการเล่นพนันชนไก่นอกจากต้องมีเงินสดหากยังพ่วงมาด้วยกับต้นทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นหลักประกันไม่มีความเสี่ยงในการปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างการเล่นการพนัน ต้นทุนวัฒนธรรมดังกล่าวคือ ความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์ เป็นผู้มีคนรู้จักสามารถให้การรับรองหรือให้ข้อมูลส่วนตัวเพิ่มเติมได้ ดังนั้นการเข้าบ่อนเล่นการพนันชนไก่ในครั้งแรก ถ้าไม่ใช่คนถิ่นนั้นจะต้องให้คนรู้จักพาไปบ่อนเปรียบเหมือนคนรู้จักรับรองต่อคนในวงการพนันในบ่อน ในฐานะนักพนันหน้าใหม่ถ้ามีใครสงสัยหรือไม่แน่ใจ คนรู้จักจะเป็นผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะตัดสินใจเล่นพนันต่อรองด้วยกัน เป็นที่รับรู้กันเป็นอย่างดีว่าในการเล่นพนันต่อรองนั้น จะไม่มีการวางเงินสดก่อนเหมือนกับการเดิมพันและจ่ายเงินกันเมื่อการชนไก่ปรากฏผลแพ้ชนะแล้ว ดังนั้นนอกจากเงินซึ่งเป็นต้นทุนแล้วความซื่อสัตย์น่าเชื่อถือนับเป็นต้นทุนที่สำคัญต่อวงการพนันชนไก่ แม้ว่าภาพของบ่อนชนไก่จะประทับตราว่าอยู่ในระบบเศรษฐกิจสีเทาหรือเศรษฐกิจไม่สุจริตผิดศีลธรรมเป็นสถานที่มีแต่อบายมุขถ้าเป็นคนดีจะต้องไม่เข้าบ่อน แต่การเล่นพนันชนไก่ก็เป็นกระบวนการเรียนรู้ในการซึมซับรับเอาคุณค่าที่ดีต่างๆมาเป็นคุณค่าส่วนตน(ยศ, 2546 : 98)

นอกเหนือจากกฎกติกาการเล่นพนันที่มีอยู่ ความซื่อสัตย์จึงกลายมาเป็นทุนเมื่อถูกนำมาใช้ในปฏิสัมพันธ์ หรือความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการต่อสู้เล่นพนันในบ่อนชนไก่

การพนันชนไก่ นอกเหนือจากการเดิมพันซึ่งต้องเป็นเงินสด(cash)ก่อนจะนำไก่เข้าสู่สังเวียน แต่รูปแบบการเล่นต่อรองต้องใช้ความซื่อสัตย์น่าเชื่อถือของนักพนัน จะยังไม่ใช่เงินสดขณะที่ไก่กำลังชนกัน จนกว่าจะรู้ผลแพ้ชนะ นั่นคือการเล่นพนันต่อรองเป็นข้อตกลงตามตัวเลขที่มีมูลค่าเมื่อเทียบกับเงินในการเล่นแต่ละครั้ง ซึ่งไก่ชนชนกันแต่ละคู่แต่ละยกสามารถเล่นต่อรองได้หลายครั้งในอัตราที่แตกต่างกัน เมื่อเอาการต่อรองแต่ละครั้งมารวมกันผลลัพธ์ที่ได้ ตัวเลขจะสูงมากแต่เมื่อจ่ายเป็นเงินสดในภายหลังจะมีจำนวนลดลง คล้ายกับว่าเล่นตัวเลขไว้สูงแต่จ่ายจริงน้อย ดังนั้นการคิดจำนวนเงินหมุนเวียนในการเล่นพนันชนไก่ จึงคิดจากตัวเลขการต่อรองชนไก่ทุกคู่ในแต่ละสัปดาห์แล้วคำนวณออกมาเป็นเงินหมุนเวียนในแต่ละเดือน โดยแบ่งการคิดวงเงินหมุนเวียนออกมา 2 ส่วนคือ วงเงินหมุนเวียนในการต่อรองพนันชนไก่ กับวงเงินหมุนเวียนการพนันในบ่อนชนไก่

3.5.1. วงเงินหมุนเวียนในการต่อรองพนันชนไก่

ในการคำนวณหาเงินหมุนเวียนต่อรองพนันชนไก่ จะใช้วิธีการเล่นพนันต่อรองของนักพนันตัวจริงที่เข้าบ่อนเป็นประจำ โดยดูจากสมุดบันทึกการเล่นต่อรองมาเป็นข้อมูลคำนวณหาเงินหมุนเวียนของบ่อนบ้านและบ่อนเมือง ส่วนบ่อนป่าซึ่งไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อการพนัน ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้เนื่องมีวันเวลาการเปิดดำเนินการชนไก่ไม่แน่นอน มีคนเล่นพนันน้อยจำนวนเงินไม่มาก จึงไม่นำมาคำนวณหาเงินหมุนเวียน

เงินต่อรองหมุนเวียนในบ่อนบ้าน

ตัวอย่าง สมุดบันทึก การเล่นพนันต่อรองของลุงเหลิม บ่อนบ้าน

ไอ้สา	ไอ้หม่น
ต่อ 3 : 2 จำนวนเงิน 600 บาท กับ ยุทธ	รอง 2 : 3 จำนวนเงิน 400 บาท กับ นิท
ต่อ 2 : 1 จำนวนเงิน 400 บาท กับ เสาร์	รอง 1 : 3 จำนวนเงิน 200 บาท กับ ยุทธ
รอง 1 : 3 จำนวนเงิน 200 บาท กับ เอกชัย	ต่อ 2 : 1 จำนวนเงิน 200 บาท กับ บัด
รอง 2 : 3 จำนวนเงิน 200 บาท กับ ต่อย	ต่อ 3 : 2 จำนวนเงิน 600 บาท กับ บัด

ต่อ 3 : 2 จำนวนเงิน 300 บาท กับ นิท

รอง 2 : 3 จำนวนเงิน 400 บาท กับ ใจ

รอง 1 : 2 จำนวนเงิน 100 บาท กับ เอกชัย

จำนวนเงินหมุนเวียน 1,800 บาท

รวมจำนวนเงินหมุนเวียน 1,800 บาท

รวมเงินพั่นหมุนเวียนต่อคนต่อคู่ = 3,600 บาท

- โดยจะเล่นกันคนละ 5 คู่

- บ่อนบ้านจะมีคนเข้าบ่อนสัปดาห์ละ 250 คน

- ในการประเมินเงินพั่นหมุนเวียนในบ่อนชนไก่ต่อคน เฉลี่ยคนละ 5 คู่ต่อสัปดาห์ จะตกอยู่ที่ 3,600

บาทX5 = 18,000 บาทต่อคนต่อสัปดาห์

ถ้าคิดเงินหมุนเวียนในการพั่นชนไก่ของบ่อนบ้านในรอบ 1 เดือน(เดือนละ 4 วัน)จะตกอยู่ที่18,000 บาทX 4 วันX 250 คน = 18,000,000 บาท

เงินต่อรองหมุนเวียนในบ่อนเมือง

ตัวอย่างสมุดบันทึก การเล่นพั่นต่อรองของสุนทร บ่อนเมือง คู่มือที่ 1 เงินเดิมพัน 110,000 บาท

โดยสุนทรเล่นข้างไก่ไส้สาปุน ซึ่งเจ้าของไก่เป็นเพื่อนฝูงกัน

ไส้สาปุน

ไส้แดง

เล่นเสมอ 5,000 บาท กับเจ้าของไก่ไส้แดง

ออกตัว(รอง)1:5 จำนวน 5,000 บาท กับวิ

ต่อ 5:4 8,000 บาท กับสาคร

ออกตัว(รอง)1:3 จำนวน 6,000 บาท กับเจริญ

ต่อ 3:2 2,000 บาท กับวุฒิ

ออกตัว(รอง) 1:4 จำนวน 1,000 บาท กับโรจน์

ต่อ 2:1 1,000 บาท กับชัย

จำนวนเงินหมุนเวียน 16,000 บาท

จำนวนเงินหมุนเวียน 12,000 บาท

- เงินหมุนเวียนที่เป็นตัวเลขในการต่อรองทั้งได้และเสีย 16,000+12,000=28,000 บาท

ตัวอย่างสมุดบันทึกการเล่นพนันต่อรองที่บ่อนเมือง คู่ที่ 2 เงินเดิมพัน 55,000 บาท

ไอ้เขียว

ไอ้แดง

เสมอ 5,000 บาท กับโรจน์

รอง 5/1 3,000 บาท กับโรจน์

ต่อ 5/4 4,000 บาท กับหวัง

รอง 4/1 2,000 บาท กับหวัง

ต่อ 3/2 6,000 บาท กับ วี

ต่อ 2/1 2,000 บาท กับ ดี

รวม เงิน 17,000 บาท

รวมเงิน 5,000 บาท

- เงินหมุนเวียนคู่ 2 : $17,000 + 5,000 = 22,000$ บาท

ตัวอย่างสมุดบันทึกการเล่นพนันต่อรองที่บ่อนเมือง คู่ที่ 3

เดิมพัน 22,000 บาท

ไอ้สา

ไอ้แดง

เสมอ 1,000 บาท กับ เจ้าของไก่(ไอ้แดง)

ต่อ 5/1 3,000 บาท กับ ส.

รอง 5/4 800 บาท กับ มี

ต่อ 4/1 2,000 บาท กับ ว.

รอง 3/2 600 บาท กับ หวัง

รอง 3/1 100 บาท กับ ตา

รวมเงิน 2,500 บาท

รวมเงิน 5,000 บาท

- เงินหมุนเวียนคู่ 3 : $2,500 + 5,000 = 7,500$ บาท

- รวมเงินหมุนเวียนในบ่อนเมืองทั้ง 3 คู่ : $28,000 + 22,000 + 7,500 = 57,500$ บาท/คน

- รวมเงินหมุนเวียนพนันในบ่อนเมือง $57,500 \times 150 = 8,625,000$ บาท

- ดังนั้นจะมีเงินหมุนเวียนพนันต่อรองในบ่อนเมือง : $8,625,000 \times 4 = 34,500,000$ บาท/เดือน

ตารางที่ 9 แสดงวงเงินเล่นพนันต่อรอบในบ่อนบ้านและบ่อนเมือง

	บ่อนบ้าน	บ่อนเมือง	หมายเหตุ
จำนวนคนเล่นพนัน	250	150	
จำนวนคู้ไก่ชนที่เล่นต่อคน	5	3	
เงินต่อรอบ หมุนเวียนต่อคน	$3,600 \times 5 = 18,000$ บาท	$28,000 + 22,000 + 7,500 = 57,500$ บาท	
เงินต่อรอบ หมุนเวียนทั้งบ่อน ต่อสัปดาห์	$18,000 \times 250 = 4,500,000$ บาท	$57,500 \times 150 = 8,625,000$ บาท	
เงินต่อรอบ หมุนเวียนทั้งบ่อน ต่อเดือน	$4,500,000 \times 4 = 18,000,000$ บาท	$8,625,000 \times 4 = 34,500,000$ บาท	

3.5.2. วงเงินหมุนเวียนการพนันในบ่อนชนไก่

การคำนวณเงินเดิมพันชนไก่บ่อนบ้าน

- จากตารางที่ 6 และ 7 แสดงถึงจำนวนคู้ไก่ชน จำนวนเงินเดิมพัน และจำนวนเงินที่เป็นรายได้เข้าบ่อนในแต่ละสัปดาห์ เอาจำนวนคู้ไก่ชนและวงเงินเดิมพันในเดือนเมษายน 2555 บวกด้วยจำนวนคู้ไก่ในเดือนกรกฎาคม 2555 แล้วหารด้วย 2 ก็ได้ผลลัพธ์เป็นจำนวนคู้ไก่และเงินเดิมพันโดยเฉลี่ยแต่ละสัปดาห์ แล้วคูณด้วย 4 จะได้ผลลัพธ์จำนวนคู้ไก่ชนและวงเงินเดิมพันต่อเดือน

$$27 + 21/2 = 24 \text{ คู้} \text{ และ } 204,700 + 113,300/2 = 159,000 \text{ บาท}$$

จำนวนเงินเดิมพันต่อเดือน : $159,000 \times 4 = 636,000$ บาท

- การคำนวณจำนวนคู้ไก่และเงินเดิมพันชนไก่ของบ่อนเมือง

- เอาจำนวนคู้ไก่ชนและวงเงินเดิมพันในเดือนมิถุนายน 2555 มารวมกันแล้วคูณด้วย 4 จะได้ผลลัพธ์เป็นจำนวนคู้ไก่และวงเงินเดิมพันต่อเดือน

จำนวนเงินเดิมพัน $110,000 + 55,000 + 22,000 = 187,000$ บาท

จำนวนเงินเดิมพันต่อเดือน : $187,000 \times 4 = 748,000$ บาท

ตารางที่ 10 แสดงวงเงินหมุนเวียนการพนันชนไก่ของบ่อนบ้านและบ่อนเมืองต่อเดือน

	จำนวนเงินเดิมพัน ต่อเดือน	วงเงินหมุนเวียน ต่อรอบ/เดือน	จำนวนคนเล่น	รวมเงินหมุนเวียน ในบ่อนชนไก่
บ่อนบ้าน (เชียงใหม่)	636,000 บาท	18,000,000 บาท	250 คน	18,636,000 บาท
บ่อนเมือง (ลำพูน)	748,000 บาท	34,500,000 บาท	150 คน	35,248,000 บาท

สรุป การคำนวณหาเงินหมุนเวียนการพนันชนไก่แบบต่อรอบของบ่อนบ้านและบ่อนเมืองพบว่า ในการเล่นพนันต่อรอบของนักพนันแต่ละคนจะมีการต่อการรองแต่ละคู่แต่ละยกหลายครั้ง ซึ่งจะทำให้วงเงินหมุนเวียนในบ่อนแต่ละแห่งเพิ่มขึ้นแบบทบทวี วงเงินจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับชื่อชั้นของไก่ชน จำนวนยก และลีลาการตีคู่เด็ดเร้าใจผลัดกันรุกผลัดกันรับโดย

เงินหมุนเวียนพนันต่อรอบในบ่อนบ้านต่อเดือน = 18,000,000 บาท

เงินหมุนเวียนพนันต่อรอบในบ่อนเมืองต่อเดือน = 34,500,000 บาท

ส่วนหมุนเวียนภายในบ่อนบ้านต่อเดือน = 18,636,000 บาท

เงินหมุนเวียนภายในบ่อนเมืองต่อเดือน = 35,248,000 บาท

จากตัวอย่างรายการบันทึกการต่อรอบคู่ไก่ชนของลุงเหลิมกับของสุนทร มีข้อสังเกตดังนี้

1). ไก่ชนคู่ที่ลุงเหลิมเล่นพนันต่อรอบ เป็นการชนที่สุสืพลิกไปพลิกมาผลัดกันเป็นต่อเป็นรอง ลุงเหลิมจะเล่นพนันไก่ทั้งสองข้าง แม้ว่าไก่ชนข้างไหนชนะลุงเหลิมจะได้เงินแน่นอน สำหรับไก่ที่ชนกันแบบสุสืพลิกไปพลิกมา คนที่เล่นพนันส่วนใหญ่จะลุกขึ้นยืนหันซ้ายหันขวาพร้อมกับยกมือขึ้นตะโกนต่อรอบแข่งกัน วงเงินหมุนเวียนในการต่อรอบก็จะสูงขึ้นตาม

2). ไก่ชนคู่ที่สุนทรเล่นพนันต่อรอง สุนทรจะเล่นพนันต่อรองแบบเลือกข้างใดข้างหนึ่ง ไก่คู่นี้ชนกันมีลีลาห่างชั้น ไก่ที่คาดว่าจะชนะจะเป็นไก่ต่อและที่คาดว่าจะแพ้จะเป็นไก่อรอง เมื่อมีการต่อมากๆ เข้าสุนทรจะเริ่ม “ออกตัว” เพื่อมีการพลิกล็อกเกิดขึ้นจะไม่เกิดความเสียหาย ในช่วงใกล้จะรู้ผลแพ้ชนะการต่อจะสูงเพื่อกระตุ้นหาคนรอง สุนทรจึงหันมาเล่นไก่อรองทันที ผลแพ้ชนะออกมาสุนทรจะได้เงินทันทีต่างกันว่าจะได้เงินมากหรือน้อย ถ้าไก่ต่อชนะจะได้เงินน้อยแต่ถ้าไก่อรองชนะจะได้เงินมาก

สรุป จากพัฒนาการละเล่นชนไก่เพื่อความสนุกสนานหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตการเกษตรกลายมาเป็นธุรกิจการพนันชนไก่ การเกิดขึ้นของบ่อนพนันชนไก่ส่วนใหญ่จะมีหนาแน่นตามชานเมืองเชียงใหม่-ลำพูน มาจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเข้าสู่ทุนนิยมอุตสาหกรรม การกลายเป็นเมืองที่มีวิถีชีวิตเปลี่ยนเป็นแบบมีวันหยุดเพื่อการพักผ่อนแบบวัฒนธรรมเมือง การละเล่นชนไก่จึงหลุดออกจากชุมชนเข้าสู่ระบบธุรกิจการพนันชนไก่ที่เรียกว่าบ่อนชนไก่ นอกจากบ่อนจัดระบบภายในให้มีความทันสมัยและถูกต้องตามระเบียบที่กำหนดไว้แล้ว บ่อนยังทำหน้าที่ดำเนินการจัดให้มีการชนไก่และการพนันชนไก่บ่อนอีกด้วย ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์จึงต้องจัดสรรรายได้ส่วนหนึ่งเป็นส่วย เพื่อแลกเปลี่ยนกับการไม่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ บ่อนชนไก่ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็น บ่อนป่า บ่อนบ้าน และบ่อนเมืองล้วนจะต้องจ่ายส่วย แต่ละเดือนบ่อนพนันชนไก่จะมีรายได้มากมาย และมีกระแสเงินพนันหมุนเวียนถึง 18 ล้านบาทสำหรับบ่อนบ้านและ 34 ล้านบาทสำหรับบ่อนเมือง การการพนันชนไก่มีผลประโยชน์มากมายขนาดนี้ ทำให้บ่อนพนันชนไก่กลายเป็นแหล่งเข้ามาแสวงหาประโยชน์จากนักการพนัน ข้าราชการ ตำรวจ นักการเมือง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

บทที่ 4

นโยบายการส่งเสริมการพนันชนไก่

นโยบายของรัฐมีส่วนสำคัญที่เป็นตัวการส่งเสริมการพนันชนไก่ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังจะเห็นได้จากตัวกฎหมาย ระเบียบกระทรวงมหาดไทยซึ่งมีเจตนารมณ์ในการควบคุมและจำกัดการพนันชนไก่ จึงมุ่งไปที่การจำกัดปริมาณบ่อนชนไก่ แต่สังคมไทยภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์และระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จึงเอื้อให้บ่อนชนไก่เพิ่มจำนวนมากขึ้นและบ่อนชนไก่อกลายป็นธุรกิจการพนันที่ให้ผลกำไรคุ้มค่า นอกจากนั้นบ่อนพนันชนไก่ซึ่งเป็นธุรกิจสีเทายังเป็นเครื่องมือในการค้าเงินความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ให้คงอยู่ในสังคมไทย การจำกัดและควบคุมบ่อนพนันชนไก่โดยการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบกระทรวงแต่เพียงอย่างเดียวไม่เป็นการเพียงพอ อาจต้องปรับระบบความสัมพันธ์ระหว่างบ่อนชนไอกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องขึ้นใหม่ มีข้อเสนอเชิงนโยบายและมีมาตรการที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ซึ่งที่ผ่านมาแม้ว่าจะออกมาตรการที่เข้มงวดตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย แต่มาตรการที่ออกมากลับกลายเป็นช่องทางให้เกิดการเรียกเก็บส่วยเพื่อแลกกับการที่ไม่ต้องปฏิบัติตามหรือยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรการหรือระเบียบที่วางไว้

การเข้ามาของรัฐและทุนการเมืองมีผลต่อการส่งเสริมการพนันชนไก่โดยตรง ทำให้การควบคุมการพนันชนไก่ที่ผ่านมามีความสลับซับซ้อนไม่ตรงไปตรงมาซึ่งเป็นผลมาจากความซับซ้อนของระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ทุนการเมืองและผู้ประกอบการนั่นเอง ในการทำความเข้าใจนโยบายการส่งเสริมการพนันชนไก่ จึงต้องศึกษาความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการพนันชนไก่โดยใช้กรอบคิดของทามาดาว่าด้วย “อำนาจ” ของการเมืองไทยด้านที่ไม่เป็นทางการมาเป็นแนวทางกล่าวคือ ทามาดาเห็นว่าความหมายของอำนาจมี 2 ความหมายคือ อำนาจที่เป็นทางการกับอำนาจไม่เป็นทางการหรือที่เรียกกันว่า “อิทธิพล” อำนาจที่เป็นทางการหมายถึง อำนาจตามตำแหน่ง บทบาทหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย กฎระเบียบที่ออกมาบังคับกับผู้อื่น ผู้ที่มีอำนาจเป็นทางการในที่นี้คือข้าราชการ ตำรวจ ทหาร นักการเมืองเช่น รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.) สมาชิกสภาผู้แทนจังหวัด(ส.จ.) เป็นต้น ส่วนอำนาจไม่เป็นทางการนั้นหมายถึง อิทธิพลของผู้ไม่มีตำแหน่งทางราชการในที่นี้คือนักธุรกิจซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจ และนักธุรกิจที่ผันตัวเองมาเป็นนักการเมือง การที่นักธุรกิจซึ่งมีอำนาจทางเศรษฐกิจสามารถใช้อิทธิพลอยู่เหนือข้าราชการเกือบทุกระดับ มาจากช่องว่างทางรายได้ระหว่างนักธุรกิจกับข้าราชการห่างกันมาก และการมีอำนาจทางการเมืองของนักธุรกิจการเมืองที่สามารถให้คุณให้โทษกับข้าราชการได้(ทามาดา,2539 :316-319) ดังนั้น

ในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพนันชนไก่ภายใต้ความสัมพันธ์ที่เป็นทางการ ก็ยังแฝงด้วยความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการที่นักธุรกิจการพนัน ข้าราชการ นักการเมืองจะต้องพึ่งพาอาศัยเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน นักธุรกิจอาจได้รับอภิสิทธิ์บางอย่างในการทำผิดกฎหมายโดยที่ข้าราชการไม่ใช่อำนาจหน้าที่เข้าไปจัดการ

4.1. กฎหมาย/กฎระเบียบ/รัฐมนตรีและนักการเมือง

การพนันในยุคทุนนิยมโลกาภิวัตน์ของสังคมไทยปัจจุบันได้แปรสภาพ(Transformation) ไปไกลมากจนพระราชบัญญัติการพนันปี 2478 มีสภาพล้าหลังตามไม่ทัน การพนันได้พัฒนาตัวเองให้ทันสมัยทั้ง ชนิด ประเภท ระบบวิธีการเล่น ต่างจากการพนันสมัยก่อนเช่น การพนันข้ามพรมแดน การพนันออนไลน์ การพนันสัญจร เกินขีดความสามารถของรัฐบาล หน่วยงานราชการที่จะเข้าไปควบคุมและจัดการ สาเหตุส่วนหนึ่ง นอกจากกฎหมายมีจะสภาพล้าหลังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงแล้ว ยังมีความเข้าใจว่าการพนันโดยรวมไม่ใช่ “อาชญากรรม” เป็นเพียงการทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงมีโทษสถานเบา ความผิดไม่ร้ายแรงนี้แหละกลายเป็นภาพลวงตาบดบังความจริงมองไม่เห็นถึงผลกระทบที่ร้ายแรงจากการพนันตามมา เพราะเป็นที่น่าสังเกตว่าที่ผ่านมารัฐบาลไม่กล้าประกาศนโยบายประชานิยมเกี่ยวกับการพนัน แม้กระทั่งการหาเสียงก่อนการเลือกตั้งก็ไม่กล้าระบุถึงการพนันโดยตรงว่าจะส่งเสริมหรือกำจัดให้หมดไป แต่ยืนยันจะทำตามที่ดีต่อนายกรัฐมนตรีคนก่อนการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 คิดและให้พรรคเพื่อไทยทำ ซึ่งมีการคาดการณ์ว่าถ้าได้เป็นรัฐบาล ก็ “จะนำการพนันขึ้นบนดิน” ทำนองเดียวกับการทำหอยบนดิน

4.1.1. พระราชบัญญัติควบคุมการพนันปี พ.ศ.2478

ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติควบคุมการพนันตั้งแต่ พ.ศ.2478 จนถึงปัจจุบันนับได้ 77 ปี จากการศึกษาของปิยอรพบว่า มุมมองของรัฐในขณะนั้นกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในการควบคุมการพนันชนไก่เห็นว่า การพนันชนไก่เป็นปัญหาเนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ไม่เป็นอารยะ และอาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาหากมีการปล่อยให้มีการเล่นการพนันมากเกินไป กฎหมายจึงพยายามเข้ามาควบคุมและจำกัดการพนันชนไก่ด้วยการกำหนดวันเวลาที่อนุญาตให้เล่น กำหนดสถานที่ให้เล่นพนันชนไก่ รวมถึงสร้างกฎระเบียบต่างๆเพื่อเข้ามาควบคุมการพนันชนไก่ไม่ให้เติบโตขึ้นเช่น ห้ามมิให้โอนสิทธิในใบอนุญาตการดำเนินการบ่อนชนไก่ให้ผู้อื่น ห้ามสืบทอดใบอนุญาตให้แก่ทายาทหรือบุคคลอื่น โดยให้ใบอนุญาตสิ้นอายุเมื่อผู้ได้รับใบอนุญาตเสียชีวิต กล่าวคือให้บ่อนชนไก่ตายไปพร้อมกับเจ้าของบ่อน(ปิยอร 2552, อ้างแล้ว)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในเจตนารมณ์แห่งกฎหมายจะพยายามจำกัดการพนันชนไก่ และต้องการให้ บ่อนพนันชนไก่ตายไปในที่สุด แต่ในทางปฏิบัตินโยบายของรัฐบาลชุดต่างๆที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับการ พนันชนไก่ก็เปลี่ยนไปตามคำบัญชาของรัฐมนตรี ซึ่งผันแปรไปตามข้อเรียกร้องของนักธุรกิจ นักการเมืองที่ มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับการพนันชนไก่ รวมถึงคำนึงถึงฐานคะแนนเสียงในท้องถิ่นซึ่งอาจจะขัดแย้งกับ เจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังจะเห็นได้จากการออกระเบียบกระทรวงมหาดไทย

4.1.2 ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพนันชนไก่ส่วนใหญ่มักจะออกมาจากข้อเสนอของ รัฐมนตรีเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐเช่น การทำให้ไก่ชนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ เพิ่มมูลค่าไก่ให้สูงขึ้น สมควรให้มีการส่งเสริมอย่างจริงจัง นโยบายการควบคุมใช้หวัดนกหรือนโยบายเปิดบ่อนชนไก่เสรี ซึ่ง นโยบายดังกล่าวอยู่เบื้องหลังมาตรการการควบคุมหรือส่งเสริมการพนันชนไก่ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม มาตรการส่งเสริมการพนันชนไก่โดยตรงคือ การขยายวันเปิดให้มีการชนไก่จาก 2 วันเป็น 5 วันต่อเดือนใน สมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์เป็นนายกรัฐมนตรี ดังปรากฏสาระที่สำคัญคือ

ตามหนังสือราชการ การจัดระเบียบและควบคุมบ่อนการพนันชนไก่จากกระทรวงมหาดไทยถึงผู้ว่า ราชการจังหวัด โดยออกระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการชนไก่และปลากัด พ.ศ. 2552 ซึ่งลงนามโดย นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ให้มีการขยายวันอนุญาตให้มีการชน ไก่จากวันอาทิตย์เพียงวันเดียวเป็นวันเสาร์หรือวันอาทิตย์วันใดวันหนึ่ง และเพิ่มวันชนไก่จากไม่เกิน 2 วัน ต่อเดือนเป็นไม่เกิน 5 วันต่อเดือน รวมทั้งอนุญาตให้บ่อนชนไก่มีสังเวียนชนไก่เพิ่มจาก 1 เป็น 2 สังเวียน

ทั้งนี้ข้อที่น่าสังเกตจากรูปภาพที่ปรากฏในเว็บไซต์ขณะที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรับเชิญ เข้าร่วมในพิธีรับมอบกรอบรูปไก่ชนเหลืองหางขาวจากเจ้าสัว ซี.พี. โดยมีแอ๊ด คาราบาว ยืนชานาบข้างที่ บ่อนชนไก่ระดับประเทศ บ่อนชนไก่เทิดไทย จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งที่ผ่านมาทั้งสองคนมีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมการอนุรักษ์และเลี้ยงไก่ชน และเป็นตัวแทนเจ้าของบ่อนชนไก่และกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ชนในการ เจรจาต่อรองกับผู้มีอำนาจในรัฐบาลทุกสมัย (Barrow,2009)

ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเดือนมิถุนายน 2554 ได้รัฐบาลภายใต้การ นำของพรรคเพื่อไทยมีนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ทางกระทรวงมหาดไทยหันกลับมา ทบทวนนโยบายควบคุมการพนันชนไก่ใหม่ โดยเห็นว่านโยบายรัฐบาลที่แล้วส่งเสริมให้มีการเล่นการพนัน

ชนไก่เพิ่มขึ้นเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน และเพิ่มมาตรการต่างๆ ให้เข้มงวดยิ่งขึ้น ต่อมาในเดือนธันวาคม 2554 ทางกระทรวงมหาดไทยโดยปลัดกระทรวงได้ออกมาตรการ โดยทำหนังสือเวียนไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดด้วยเรื่องการจัดระเบียบและควบคุมบ่อนการพนันชนไก่ภายใต้รัฐบาลปัจจุบันเมื่อเดือนธันวาคม 2554 ซึ่งมีนายยงยุทธ วิชัยดิษฐ์เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยดังมีรายละเอียดดังนี้

ด้วยปัจจุบันระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพนันชนไก่และกีดปลา พ.ศ.2552 ยังมีมาตรการที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับนโยบายในการควบคุมแหล่งการพนันอันเป็นอบายมุข ซึ่งเป็นต้นเหตุของความเสื่อมและผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนเพื่อให้การจัดระเบียบการพนันชนไก่มีความเหมาะสมเป็นไปตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงให้จังหวัดดำเนินการดังนี้

- 1). การอนุมัติ อนุญาตให้จัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายให้จังหวัดพิจารณาให้มีการพนันชนไก่สัปดาห์เว้นสัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน เดือนหนึ่งห้ามเกิน 3 วัน
- 2). กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายไม่ประสงค์จะให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าของบ่อนการพนันตามแนวทางหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 117/2479 ลงวันที่ 13 สิงหาคม 2479
- 3). ดำเนินการกวาดล้างให้ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายโดยเคร่งครัด หากพบว่ามีผู้ฝ่าฝืนหรือมีการเล่นโดยเสรีมเดียวหรือแต่งเดียวให้แหลมคมอันมีลักษณะในการทรมานสัตว์ตามที่ระบุไว้ในบัญชี ก. หมายเลข 17 ท้ายพระราชบัญญัติการพนันพุทธศักราช 2479 ให้ดำเนินคดีตามกฎหมายและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามข้อ 17(6) แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่ และกีดปลา พ.ศ. 2552 โดยพิจารณาไปในทางไม่อนุมัติ อนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่แก่ผู้นั้นอีกต่อไป
- 4). กำชับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมิให้เรียกรับเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนนอกเหนือจากค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้จัดให้มีการเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน หากพบว่ามีเจ้าหน้าที่ฝ่าฝืน ให้ดำเนินการทางวินัยและดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเด็ดขาด
- 5). แจ้งอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับโทษของการเล่นการพนันและแนวทางการปฏิบัติให้ไปตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป ขอแสดงความนับถือ นายพระนาย สุวรรณรัฐ ปลัดกระทรวงมหาดไทย

การขออนุญาตเปิดการชนไก่ ภายหลังทางการอนุญาตให้เปิดบ่อนพนันชนไก่ได้ ตามมาด้วยระเบียบกระทรวงมหาดไทยปี 2552 เจ้าของบ่อนชนไก่ต้องดำเนินการทำหนังสือขออนุญาตใช้สถานที่เป็นรายปี กับหนังสือขออนุญาตให้มีการเล่นการพนันชนไก่เป็นรายเดือน และทางผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกหนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบกลั่นกรองสถานที่เล่นการพนันชนไก่ โดยมีนายอำเภอพื้นที่ที่มีบ่อนชนไก่เป็นประธาน เพื่อลงตรวจสอบสถานที่ที่ขออนุญาตและเสนอความเห็นพร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ประกอบการพิจารณาอนุมัติให้ใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย

โดยแต่ละปีเจ้าของบ่อนจะต้องยื่นคำร้องขอใช้สถานที่เล่นพนันชนไก่ คณะกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งจะออกไปตรวจสอบสถานที่ชนไก่จริง และรายงานเป็นเอกสาร พร้อมกับ นายอำเภอเป็นเจ้าพนักงานออกไปอนุญาตเสนอผู้ว่าฯอนุมัติ- ประเด็นการขออนุญาตเปิดบ่อน ผู้ว่าเป็นผู้อนุมัติ ส่วนเอกสารสำคัญต้องมีหนังสือยืนยันจากสถานีตำรวจว่ามีกำลังตำรวจเพียงพอที่จะไปดูแลความสงบในบ่อนชนไก่ได้ และหนังสือรับรองจากปศุสัตว์ถึงผลการตรวจดูความสะอาดบ่อนชนไก่ มาตรการป้องกันโรคติดต่อสัตว์ปีก บ่อนถูกกฎหมายมีการคุมเข้ม ด้านใช้วัตถุดิบซึ่งเจ้าของบ่อนต้องให้ความร่วมมือไม่เช่นนั้นจะไม่รับการตอบอนุญาต การคุมเข้มเนื่องจากไก่ชนแต่ละตัวมีราคาแพง ผู้คนเข้าบ่อนอาจเป็นพาหะนำเชื้อเข้ามา ไก่แต่ละตัวจึงต้องผ่านการตรวจสุขภาพ ออกบัตรไก่ ส่วนบ่อนจะมีมาตรการทำความสะอาดเช่น ก่อนเข้าบ่อนต้องผ่านด่านล้างเท้าฆ่าเชื้อโรคก่อน

นอกจากนั้นเจ้าของบ่อนยังต้องยื่นคำร้องขออนุญาตเปิดบ่อนทุกเดือนโดยยื่นคำร้องล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ ถ้ามีการเปิดบ่อนชนไก่โดยยังไม่ได้รับใบอนุญาตถือว่าเป็นบ่อนเถื่อน และจะผิดกฎหมายพนัน ถ้าเป็นบ่อนใหญ่ถือว่ามีกำไรมัสมเกินกว่า 10 คน เจ้าของบ่อนมีโทษจำคุก 2 ปี ฎกปรับ 20,000 บาท

4.1.3. นโยบายของรัฐมนตรีน ในสังคมไทยภายใต้ระบบความสัมพันธ์อุปถัมภ์แบบราชการและการเมืองบ่อยครั้งที่คำพูดความเห็นของผู้มีอำนาจระดับรัฐมนตรีก็เป็นนโยบายที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตาม ทั้งๆที่ความเห็นเหล่านี้ไม่ได้อยู่ในถ้อยแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อสภาผู้แทนราษฎร ความคิดเห็นของรัฐมนตรีนในความเป็นจริงก็เพื่อจะเอาใจประชาชนคนรากหญ้าซึ่งเป็นฐานเสียงสำคัญให้กับพรรค

การเมือง แต่อีกด้านหนึ่งยังเป็นการสื่อความหมายไปในการส่งเสริมการพนันแบบประชานิยมซึ่งไปขัดกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายควบคุมการพนัน และระเบียบกระทรวงที่มีอยู่ ดังปรากฏอยู่ในสื่อออนไลน์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดผ่านระบบวิดีโอทางไกล ถึงเรื่องขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดขยายวันเวลาในการเปิดบ่อนพนันชนไก่เพิ่มเติมตามเนื้อความที่ระบุในสื่อออนไลน์ดังนี้

"เหลิม" เอาจนได้ สั่งผวจ.ทั่วประเทศเพิ่มวันเปิดบ่อนไก่ จากเดิมสัปดาห์ละวัน ในวันอาทิตย์ ให้เปิดวันเสาร์เพิ่มได้อีกวัน อ้างตั้งแต่เป็นมท.1 มีแต่ห้าม คราวนี้ขอให้บ้าง ถ้าที่ไหนขอให้เพิ่มเวลาเปิดให้ผวจ.อนุมัติได้เลย เพราะเป็นความสุขพื้นฐานของชาวบ้าน และยังเป็นการบำรุงสายพันธุ์ไก่

เมื่อวันที่ 21 พ.ค. ที่กระทรวงมหาดไทย ร.ต.อ. เฉลิม อยู่บำรุง รมว.มหาดไทย เป็นประธานในการประชุมผ่านระบบวิดีโอทางไกลถึงผู้ว่าราชการจังหวัด(ผวจ.) ทั่วประเทศ ร.ต.อ.เฉลิม กล่าวขออภัย ผวจ.อีกเรื่อง คือเรื่องการเปิดบ่อนพนันไก่ชน ที่มีการเรียกร้องให้เพิ่มเวลาการเปิดบ่อนไก่ ซึ่งปลัดกระทรวงมหาดไทยก็ระบุว่า ทางกระทรวงไม่มีนโยบายการเปิดบ่อนไก่เพิ่ม แต่เรื่องการเพิ่มเวลาไม่น่าจะเป็นปัญหา เพราะก่อนหน้านี้เปิดทุกวันอาทิตย์ คราวนี้จะขอให้เปิดวันเสาร์ด้วย ซึ่งตนเห็นว่าตั้งแต่เข้ามาเป็น รมว.มหาดไทย ก็ห้ามไปทุกอย่างแล้ว คราวนี้จึงคิดว่าจะให้บ้าง แต่ตนไม่มีอำนาจสั่งให้เปิด จึงขอย้ำกับ ผวจ.ทุกคนว่า หากมีการร้องขอให้เพิ่มเวลาเปิดบ่อนไก่ ก็อนุญาตได้ ไม่ห้ามแต่อย่างใด

"ที่คนคิดว่าจะเป็นการสนับสนุนให้เล่นการพนันนั้นคงไม่ใช่ เพราะปกติเปิดอาทิตย์ละวันก็เล่นวันละ 10 บาท ที่นี้เปิด 2 วันก็เล่นกันวันละ 5 บาท แค่นี้ก็ไม่มีปัญหา ผมไม่อยากให้ผู้ว่าฯพาเจ้าหน้าที่ไปจับบ่อนไก่กันเป็นร้อย แต่สุดท้ายจับได้แค่ 3-4 คน เหมือนตอนผมจับคนเล่นพนัน ก็ทำเอาคนเล่นกลัวกระโดดหน้าต่างหัวร้างข้างแตกกันเป็นแถว น่าสงสาร คงไม่ต้องไปทำ นอกจากนี้การเปิดบ่อนไก่อีกช่วยบำรุงสายพันธุ์ไก่ หากไก่ชนตีแพ้ก็ตีมันกิน แต่หากชนะก็มีราคาดี ถือเป็นความสุขพื้นฐานของชาวบ้าน อย่าไปห้ามเลย" ร.ต.อ.เฉลิมกล่าว (highlight.kapook.com/view/24199)

ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลในปี 2552 ได้รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยชื่อ นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล ซึ่งต่อมาได้รับเชิญให้เข้าร่วมในงานเทศกาลไก่ชนไทยที่บ่อนชนไก่เกิดไทย จังหวัดสมุทรปราการ รัฐมนตรีได้กล่าวสนับสนุนเจตนารมณ์จัดงานเทศกาลไก่ชนไทย ที่จะอนุรักษ์ไก่ชนไทยไม่ให้สาบสูญ เป็นการหนุนเสริมการชนไก่ซึ่งเป็นแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม(Cultural Attraction)ให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติเช่นเดียวกับมวยไทย

ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวที่มาจากเมืองไทย จะรู้เป็นอย่างดีว่ามวยไทยกับการชนไก่เป็นมรดกไทย แต่กับรัฐมนตรีของไทยอาจจะไม่รู้ว่ หลายประเทศได้ระงับไม่ให้มีการชนไก่เพราะการชนไก่ถือว่าเป็นกีฬาป่าเถื่อน(Barbaric Sport) แม้ว่าจะมีการเสนอมาตรการในการชนไก่ให้ดูดีขึ้นลดการนองเลือดหรือการทารุณไก่ แต่เป็นอันที่รู้กันว่าในการชนไก่แบบใต้ดินบางแห่งยังมีการติดใบมีดคมกริบที่แข้งไก่เพื่อสร้างบาดแผล

ถึงแก่ชีวิตให้กับไก่คู่ต่อสู้ ดังนั้นการกล่าวของรัฐมนตรียาจทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเกิดความลังเลไม่แน่ใจต่อการชนไก่ในฐานะที่เป็นแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม(Barrow อ้างแล้ว)

4.2. ความขัดกันทางนโยบายเกี่ยวกับการพนันชนไก่ ความไม่ชัดเจนประการหนึ่งต่อการส่งเสริมการพนันชนไก่ของหน่วยงานราชการ นักการเมืองที่เกี่ยวข้องก็คือ การขัดกันระหว่างระเบียบกับการปฏิบัติจริงกล่าวคือ กฎหมาย ระเบียบที่ออกมาเน้นไปที่การจำกัดควบคุม ขณะที่การปฏิบัติจริงเน้นไปที่การส่งเสริมและการเผยแพร่ขยายผล จึงเป็นเรื่องปกติที่ประชาชนโดยทั่วไปจะมีทัศนคติต่อกฎหมายจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันออกไปในทางไม่เห็นความสำคัญเพราะ กฎหมายมีไว้ให้เลี่ยงไม่ใช้มีไว้ให้ปฏิบัติตาม ในกรณีการพนันชนไก่ก็เช่นกันจากการเก็บข้อมูลสนามและการค้นคว้าเอกสารพบว่า มีการขัดกันเองในหลายประเด็นด้วยกันคือ

4.2.1. ความทับซ้อนในวัตถุประสงค์ระหว่างการละเล่นกับการพนันชนไก่ เนื่องจากการละเล่นชนไก่เป็นไปเพื่อความสนุกสนานหรือเป็นสันทนาการที่มีมานานจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชุมชน ขณะที่การพนันชนไก่เป็นการนำไก่ชนมาต่อสู้กันเพื่อหวังผลแพ้ชนะและได้ผลตอบแทนมาเป็นเงิน สถานที่เล่นต่อมากลายเป็นบ่อนในที่สุด จากการทับซ้อนในวัตถุประสงค์การเล่นชนไก่ที่แตกต่างกัน จึงมีช่องโหว่ทำให้การพนันแฝงเข้าพนันชนไก่โดยแต่เพียงอย่างเดียว เท่ากับว่ากฎหมายไปละเมิดสิทธิประชาชนไม่ให้เล่นชนไก่เพื่อความสนุกสนาน

4.2.2. การส่งเสริมกับการควบคุม จากเนื้อหาในข้อที่ 4.1.3. ว่าด้วยความเห็นส่วนตัวของรัฐมนตรีสังคมไทยในยุคปัจจุบันคุ้นเคยกับความเห็นของรัฐมนตรีผ่านสื่อต่างๆ ความเห็นสำคัญกว่ากฎหมายเพราะเข้าใจง่าย สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม ไม่ผูกมัด ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองพูด ถ้าความคิดเห็นของรัฐมนตรีนั่นไม่เป็นจริงในทางปฏิบัติ ความเห็นของรัฐมนตรีจึงกลายเป็นนโยบายอีกประเภทหนึ่ง จะใช้กันแพร่หลายในนโยบายประชานิยมซึ่งตอบสนองความต้องการส่วนลึกในใจของประชาชนคนรากหญ้า แม้ว่านโยบายนั้นอาจไม่สอดคล้องหรือขัดกับตัวบทกฎหมายที่มีอยู่ แต่ถึงที่สุดถ้าจะต้องแก้กฎหมายโดยเพื่อความถูกต้อง ซึ่งความถูกต้องนั้นมีความหมายเท่ากับเสียงของประชาชนส่วนใหญ่จากการเลือกตั้งเป็นสำคัญ ไม่ใช่ความถูกต้องโดยธรรมอีกต่อไป

4.2.3. อำนาจในการอนุมัติเปิดบ่อน เป็นการขัดกันเองประเภทหนึ่งที่สำคัญ ในมุมมองทางกฎหมายการว่าด้วยพนันชนไก่ การขอตั้งบ่อน ขออนุญาตใช้สถานที่เล่นพนันชนไก่ การขอเปิดดำเนินการชนไก่จะต้องขออนุญาตจากฝ่ายปกครองโดยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติ แต่ในมุมมองของชาวบ้านนั้น การขออนุญาตเปิดบ่อนได้ต้องไปขอจากตำรวจไม่จำเป็นต้องไปขออนุญาตจากฝ่ายปกครอง จึงมีคำพูด

ล้อเลียนบ่อนชนไก่ว่ามี 2 ประเภทคือ บ่อนปลัดกับบ่อนตำรวจ ถ้าเป็นบ่อนปลัดต้องขออนุญาตให้ถูกต้องตามระเบียบที่วางไว้ แต่เป็นบ่อนตำรวจไม่ต้องขออนุญาต(จากฝ่ายปกครอง)จึงมักจะเรียกกันว่าบ่อนเถื่อนนั่นเอง

4.2.4. ความทับซ้อนของหน่วยงานราชการ วัตถุประสงค์ในการขออนุญาตเปิดบ่อนให้ถูกต้องตามกฎหมายของเจ้าของบ่อน ก็เพื่อป้องกันไม่ให้ถูกจับกุมดำเนินคดี จะจับกุมเฉพาะบ่อนเถื่อนเท่านั้น อำนาจในการจับกุมบ่อนนั้นอยู่ที่ ฝ่ายปกครอง กับตำรวจ กรณีที่ฝ่ายปกครองได้รับแจ้งให้ไปจับกุมบ่อนเถื่อน มักจะใช้กำลังอาสาสมัคร(อส.)ไปจับกุมถ้ารู้ว่าบ่อนเถื่อนนั้นจ่ายส่วยให้ตำรวจ เป็นที่รู้กันว่าถ้ามีการสนธิกำลังไปจับกุมบ่อนชนไก่ จะประสบกับความล้มเหลว เพราะเจ้าของบ่อนจะทราบข่าวล่วงหน้านักพนันพากันหนีหมด อาจเหลือไก่แก่ๆไว้ให้ดูต่างหน้าเป็นที่ระลึก ในความเป็นจริงเป็นที่รับรู้อยู่ทั่วไปว่าบ่อนไหนเป็นบ่อนเถื่อนดำเนินการชนไก่โดยไม่ได้รับอนุญาตจากฝ่ายปกครอง ไม่มีการประสานความร่วมมือในการจับกุมแต่ละหน่วยงานอยู่ในสภาพต่างคนต่างอยู่ พยายามเดินไม่ให้ทับเส้นทางกัน และฝ่ายปกครองจำเป็นต้องออกไปจับกุมถ้ามีการร้องเรียนมา ไม่เช่นนั้นจะถูกกล่าวหาว่าละเลยในการปฏิบัติหน้าที่

4.2.5. จำนวนวันเวลาเปิดบ่อนและเปิดบ่อนล่วงหน้า จากระเบียบที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทยดูเหมือนมีความเคร่งครัดมากขึ้น จำนวนวันให้มีการชนไก่ลดลงจากเดิม 4 วันต่อเดือนเหลือ 2-3 วันต่อเดือน และระยะเวลาที่ระบุไว้ในระเบียบเฉพาะกลางวันตั้งแต่เช้าถึงเย็นไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงซึ่งบ่อนจะเปิดชนไก่ตั้งแต่บ่ายโมงจนถึง 4 ทุ่มหรือเที่ยงคืน ความขัดกันระหว่างระเบียบกับความเป็นจริงในทางปฏิบัติ กลับเป็นเงื่อนไขให้เกิดมีการจ่ายส่วย หรือเป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่บางส่วนหาประโยชน์จากการผ่อนผันไม่ให้มีการผิดระเบียบ ระเบียบจึงมีไว้ให้เจ้าหน้าที่ต่อรองเรียกรับประโยชน์เข้ากระเป๋าทนเองหรือมีไว้แค่ขู่ป้อมปรามเท่านั้น การควบคุมจำกัดไม่ให้เปิดบ่อนชนไก่ใหม่อีกต่อไปจึงสวนทางกับการเพิ่มขึ้นของบ่อนชนไก่ในปัจจุบัน

สรุป ความทับซ้อนที่เกิดขึ้นในการควบคุมการพนันไก่แต่ละประเด็น เป็นผลลัพธ์ของความทับซ้อนของความสัมพันธ์อำนาจที่ไม่เป็นทางการ โดยนักการเมืองใช้อิทธิพลเข้าไปแทรกแซงการทำงานของข้าราชการ ซึ่งตามกฎหมายควบคุมการพนันนักการเมืองไม่มีหน้าที่ในการอนุมัติให้มีการชนไก่ได้ สามารถเชื่อมโยงไปถึงความทับซ้อนในโครงสร้างอำนาจทางการเมืองเป็นความทับซ้อนในผลประโยชน์ของนักการเมืองในรัฐบาลกับผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมหรือที่เรียกกันสั้นๆว่า “ผลประโยชน์ทับซ้อน (conflict of interests)” ก็คือการเอานักการเมืองที่มีภูมิหลังเป็นนักพนันหรือเกี่ยวข้องกับวงการพนันมาเป็นรัฐมนตรีเพื่อออกนโยบายเกี่ยวกับการพนันแน่นอนนักการเมืองก็ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งไม่สามารถเป็นหลักประกันได้ว่าประชาชนจะได้ประโยชน์จากนโยบายการพนันนั้นอย่างไร

4.3. ปัญหาของบ่อนการพนันชนไก่

ปัญหาอุปสรรคในการตั้งบ่อน มีสาเหตุสำคัญมาจาก

4.3.1 กฎหมายควบคุมการพนันชนไก่ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ส่วนใหญ่ระเบียบนำมาจาก ระเบียบกระทรวงปี 2524 ผ่านมากกว่า 30 ปี วิถีชีวิตคนที่ย้ายไปจากเดิมเช่น การคิดค่าธรรมเนียม ขออนุญาตเปิดการพนันชนไก่ยังคงไว้วันละ 200 บาทตามเดิม เวลาเปิดการชนไก่ตามระเบียบเปิดตอน กลางวันแต่ความเป็นจริงเปิดถึงตอนกลางคืน บ่อนชนไก่ปัจจุบันจึงกลายเป็นธุรกิจมีรายได้ผลกำไร มหาศาลต่างจากบ่อนชนไก่สมัยก่อน

4.3.2 ความไม่ชัดเจนระหว่างกฎหมายกับนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการพนันชนไก่ ถ้า นักการเมือง มีภูมิหลังเกี่ยวข้องกับวงการพนันมาก่อน มักจะมีความเห็นไปในทางการสนับสนุนการพนัน แบบ “ปากว่าตาขยิบ” คือให้ความเห็นตามบทบาทหน้าที่ ให้สอดคล้องตามตัวบทกฎหมาย แต่พยายามหา ช่องโหว่ในเชิงเทคนิคให้มีการหลีกเลี่ยงหรือให้ความเห็นแบบกำกวม สร้างความสับสนให้กับวงการพนันชน ไก่

4.3.3. นโยบายการตั้งบ่อนชนไก่ของผู้ว่าราชการแต่ละจังหวัดไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของ ผู้ว่าแต่เพียงผู้เดียว ปัจจุบันมีนักการเมืองบางคนพยายามจะเข้าไปแทรกแซงระบบการตัดสินใจของผู้ว่า ซึ่งตามกฎหมายไม่สามารถทำได้ แต่ถ้าผู้ว่าคนใดไม่ตอบสนองนโยบายนักการเมือง ผู้ว่าคนนั้นอาจจะถูก กลั่นแกล้งในภายหลัง ซึ่งนักการเมืองนิยมใช้การแทรกแซงแบบนี้มากกว่าจะใช้วิธีการแก้กฎหมายซึ่ง ยุ่งยากและต้องใช้เวลาถ่วงถ่วงกฎหมายจากหลายฝ่าย ไม่จบง่ายๆ ตัวอย่างเช่น นโยบายโอดอปมีการ เสนอให้ไก่ชนเป็นสินค้าโอดอป เพราะการเลี้ยงไก่ชนเป็นการนำภูมิปัญญาความรู้ดั้งเดิมมาแปลงเป็นทุน (เงิน) จึงต้องให้มีบ่อนชนไก่เพื่อให้ไก่ชนมีมูลค่าสูงขึ้น

4.3.4 ขั้นตอนในการขออนุญาตยุ่งยาก การขออนุญาตเปิดบ่อนชนไก่มีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนที่ต้อง เกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงาน นับตั้งแต่เกิดการแพร่ระบาดของไข้หวัดนก บ่อนพนันชนไก่ถูกกล่าวหาว่าเป็น แหล่งแพร่เชื้อไข้หวัดนก เพราะเป็นที่ชุมนุมของคนที่ย้ายมาจากทั่วทุกสารทิศ นำเอาไก่ชนที่อาจติดเชื้อเข้า มาแพร่ในบ่อนได้ ไปมีผลกระทบต่อนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการส่งออกอาหาร กลัวจะถูกดักสกัดในการ ส่งออกสัตว์ปีกแช่แข็งไปยุโรป จึงหันมาจำกัดไก่ที่ชาวบ้านเลี้ยงรวมถึงไก่ชนที่มีราคาแพง จนถึงออก มาตรการปิดบ่อนชนไก่แทน

ต่อมาเมื่อสถานการณ์ใช้หวัดนกดีขึ้นเป็นปกติ ทางกรมได้อนุญาตเปิดบ่อนชนไก่อีกได้เพิ่มขึ้นตอนอนุญาตที่เข้มงวดขึ้น โดยขั้นต้นจะต้องยื่นคำร้องไปให้ปศุสัตว์จังหวัดเป็นผู้มาตรวจความสะอาดเรียบร้อยของบ่อนเสียก่อน จากนั้นจึงติดต่อขออนุญาตที่สำนักงานปศุสัตว์หรือที่ปลัดอำเภอ ทางผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 7 คนประกอบด้วย นายอำเภอ ปศุสัตว์ ตำรวจ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และฝ่ายวัฒนธรรม เพื่อทำการประเมินกิจการของบ่อนและขอความเห็นจากตำรวจเกี่ยวกับความสามารถจะเข้าไปดูแลความสงบเรียบร้อยภายในบ่อนชนไก่ได้หรือไม่ จากนั้นต้องรอการอนุมัติใบอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนจึงจะดำเนินการเปิดบ่อนได้ และต้องไปติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสำนักงานเทศบาลเพื่ออนุญาตใช้สถานที่เปิดบ่อนชนไก่โดยเสียภาษีบำรุงท้องที่ 20 บาท ใบอนุญาตที่ได้มาสามารถใช้ได้เพียงหนึ่งปีเมื่อครบกำหนด ต้องดำเนินการขอใบอนุญาตและเข้าสู่กระบวนการใหม่อีกครั้ง ซึ่งอาจจะได้รับอนุญาตหรือไม่ก็ได้

4.4. ผลกระทบจากการพนันชนไก่

- ทางด้านเศรษฐกิจครัวเรือน ทำให้เสียทรัพย์ เฉพาะอย่างยิ่งนักพนันที่เป็นแรงงานรับจ้างเอาเงินอันเป็นรายได้จากงานรับจ้างก่อสร้าง ได้วันละ 300 บาท แล้วเอาไปเล่นการพนัน แทนที่จะเอาไปให้ครอบครัวหรือเก็บออมเอาไว้ในยามขาดแคลน

- ทางด้านสังคม สถานภาพทางสังคมของผู้นำจะมีกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมในชุมชนกำกับอยู่ว่าจะมีความเหมาะสมหรือไม่ กรณีอดีตพ่อหลวงบางคนเข้าบ่อนชนไก่นั้นไม่เหมาะสม เพราะแก่แล้วเป็นถึงพ่อหลวงผู้นำชาวบ้าน เป็นแก้ววัดหรือ มัคทายกวัด มีคนเคารพนับถือ หรือความไม่เหมาะสมจากคำวิจารณ์ของชาวบ้าน กรณีลุงคำเข้าบ่อนชนไก่ “แม้ว่าเป็นชอบ(ชนไก่)มาแต่สมัยเป็นหนุ่ม แต่ตอนนี้เป็นเป็นป้อของพ่อหลวง ยังจะเข้าบ่อนอีก ซึ่งมันไปกระทบถึงลูกที่เป็นพ่อหลวง มันไม่ดีกับครอบครัว” ดังนั้นถึงแม้ว่าการเข้าบ่อนชนไก่ไม่ผิดกฎหมายใครเข้าก็ได้ แต่อาจจะผิดกฎเกณฑ์ของชุมชนที่ยึดถือปฏิบัติกันมา ความเป็นผู้นำไม่ใช่เรื่องของส่วนบุคคลที่จะทำอะไรก็ได้ แต่ความเป็นผู้นำเป็นเรื่องของชุมชนส่วนรวมต้องแบกรับของภาพพจน์ชุมชน/ครอบครัว/ตระกูล ไม่ว่าผู้นำจะทำอะไรที่ไหนจึงถูกควบคุมด้วยกฎเกณฑ์หรือจารีตฮึดฮอดย ที่ชุมชนกำหนดว่าใครเข้าบ่อนได้ใครไม่ควรเข้า

- ผลกระทบต่อสังคมประการหนึ่งก็คือ เกิดการทะเลาะวิวาทบริเวณบ่อนชนไก่ที่อยู่ติดกับชุมชน อันเนื่องมาจากการเมาสุรา การโก่ง(เบี้ยว)กาพนันชนไก่แม้ว่าจะเป็นส่วนน้อย แต่ส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ที่ไม่ดีของบ่อนชนไก่

พนันชนไก่ ก็ไม่ได้เล่นด้วยเงินจำนวนมากเล่นแค่ 2-300 บาท เงินที่เอาไปเล่นเป็นเงินที่ได้จากการขาย
 แกลบ ขายไก่ แล้วเก็บเงินไว้ต่างหากเป็นการส่วนตัว จึงไม่มีผลกระทบต่อครอบครัว

เมื่อถกกันถึงการเล่นพนันชนไก่ทำไมถึงไม่มีหนี้สิน เพราะกว่าจะนำไก่ออกชนจะต้องใช้เวลาเลี้ยง
 ดูฝึกซ้อมเป็นเวลานานถึงจะนำไปเล่นพนัน เมื่อเปรียบเทียบกับการเล่นพนันไฮโลว์จนเป็นหนี้สินเพราะเล่น
 กันเยอะ และไฮโลว์มันเขย่าตลอด หมายความว่าการเล่นไฮโลว์ใช้เวลาเล่นสั้นและจำนวนครั้งในการเล่นจะ
 ถี่ ทำให้เสียเงินมาก ต่างจากการเล่นพนันชนไก่การชนไก่แต่ละคู่กว่าจะรู้ผลแพ้ชนะ ต้องใช้เวลานานจึงเสีย
 เงินน้อย ที่เล่นไฮโลว์เป็นหนี้เพราะเอาเงินในบ้านมาเล่น มีความรู้สึกเสียตังต้องการอยากได้เงินที่เสียไป
 ให้เจ้ามือคืนมา ดังนั้นเมื่อเล่นไฮโลว์มันถึงหยุดไม่ได้เวลาเล่นจนเงินหมด ก็จะยืมเงินกัน เอาของไปจำนำ มี
 สร้อย มีนาฬิกาถอดออกหมดเลย มีรถเครื่องก็เอาไปจำนำหมด ส่วนการชนไก่ในชุมชนนั้น บางคนเล่นแค่
 สนุกมันก็ดี การชนไก่เอาเวลาวางมาเล่นมันก็ดี แต่ถ้าเกิดไก่ตายเอามาต้มกิน แล้วก็เอาเหล้ามากิน ก็
 ต่อเนื่องด้วยการเล่นไฮโลว์ ไม่ใช่ว่าหยุดอยู่แค่การชนไก่ บางทีก็นัดกันไปเที่ยวต่อ

ป่าภาคีไม่ชอบการชนไก่ และยืนยันว่าหญิงส่วนมากก็ไม่ชอบเล่นชนไก่เช่นกัน เพราะการชนไก่มัน
 ไม่ได้สนุกตามธรรมชาติ แต่เป็นการเอาไก่ไปทรมานจนเลือดออกทั้งคู่ สงสารไก่มัน

ส่วนเวลาชนไก่ สมัยก่อนไม่เห็นเขาชนไก่ทั้งปี ปีใหม่เมืองเขาถึงจะเล่นชนในหมู่บ้าน อย่างปี 2555
 พ่อหลวงก็ “ปล่อยผี” คืออนุญาตให้เล่นชนไก่ตามลานบ้านหรือในสวนลำไย ชาวบ้านนิยมเรียกการชนไก่ว่า
 การจามไก่มีคนไปดูเยอะ เป็นการจามดูเชิงไก่ เล่นกันแค่ 20 บาท เน้นสนุกสนานประจำปี

สรุป ความเห็นของป่าภาคีก็คือ ถ้าเป็นคนดีเขาจะไม่เข้าบ่อน เพราะบ่อนเป็นจุดเริ่มของการเล่นอย่าง
 อื่นต่อเนื่อง การพนันชนไก่หรือการพนันชนิดอื่นที่มันไม่ดีก็เพราะมันไปกระทบกับครอบครัว ทำให้
 ครอบครัวเดือดร้อนมันถึงไม่ดี กรณีคนในหมู่บ้าน เล่นการพนันทั้งไฟ ไก่ชน แล้วยังไปหลงเมียน้อยไทย
 ใหญ่ ติดหนี้สินต้องให้เมียที่บ้านเอาเงินไปใช้หนี้แทนร่วมแสนบาท

4.5. การต่อรองและปรับตัวของบ่อนการพนันชนไก่

บ่อนชนไก่ภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์พยายามหาทุกวิถีในการปรับตัวต่อรองกับผู้อุปถัมภ์
 เพื่อที่จะรักษาสถิตประโยชน์ของตนเองให้มากและสูญเสียแต่น้อย การใช้แนวความคิดการปรับตัวภายใต้
 ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์จะใช้ในความหมายของการต่อรองแบบผู้ถูกระทำจำยอม(passive) ส่วนการใช้
 แนวความคิดการต่อรองจะใช้ในความหมายของบ่อนชนไก่ในฐานะเป็นผู้กระทำการโต้ตอบ(active)

- **ใช้ความเป็นผู้หญิงในฐานะเป็นอาวุธของผู้อ่อนแอ** เมื่อบ่อนชนไก่จำเป็นต้องไปปฏิสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจที่จะตัดสินใจจะให้อนุญาตดำเนินกิจการบ่อนชนไก่ได้ต่อไป ในสถานการณ์เช่นนี้ทางบ่อนได้เลือกที่จะใช้ผู้หญิงที่เป็นภรรยาของกรรมการบ่อนให้เป็นผู้ต้อนรับแขกหรือต้องออกไปติดต่อหน่วยงานราชการ เป็นการนำลักษณะเด่นในความเป็นหญิงในชุมชนล้านนาออกมาใช้เช่น การต้อนรับขับสู้ การแต่งกาย การพูดจาอ่อนหวาน อ่อนน้อมถ่อมตน เหมือนกับการใช้ความอ่อนสยบแข็ง ทำให้หลายเรื่องที่มีขึ้นตอนยุ่งยากในการตกลงกับผู้ที่มีอำนาจสำเร็จได้อย่างง่ายดาย ความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้มีอำนาจดูประดุจหนึ่งเหมือนการสยบยอมต่อผู้มีอำนาจ แต่ในอีกด้านความอ่อนน้อมถ่อมตนเปรียบเหมือนอาวุธของผู้ที่อ่อนแอ (Weapons of the weak) ในงานศึกษาสังคมชาวนาในประเทศมาเลเซียของเจมส์ สก็อต (James Scott) ซึ่งในสังคมระยะเปลี่ยนผ่าน มีการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการทำนาของชาวนารวยโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานชาวนาจนเหมือนเช่นแต่ก่อน ชาวนารวยจึงไม่ต้องตอบแทนใดๆทางสังคมให้กับชุมชนส่วนรวม เช่นการทำบุญหรือบริจาคเงินเข้ากองทุนชาภาค ชาวนาจนจึงเลือกใช้วิธีการต่อต้านการกระทำดังกล่าวซึ่งวิธีการต่อต้านนั้นมีอยู่ในชีวิตประจำวัน(Everyday Life Resistance) มักแสดงออกในรูปแบบที่หลากหลาย ตั้งแต่การซุบซิบนินทา การดื้อแพ่ง การประท้วงเงียบ ซึ่งการแสดงออกของชาวนาจะไม่กระทำอย่างโจ่งแจ้ง เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกปราบปรามจากเจ้าหน้าที่ และเกรงจะไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อุปถัมภ์ที่มีอำนาจในท้องถิ่น (อานันท์ 2548) การลุกขึ้นมาต่อรองกับอำนาจอย่างเงียบๆเช่นนี้มักจะปรากฏให้เห็นในหมู่ชาวบ้านธรรมดาจนถึงผู้หญิงซึ่งเป็นตัวแทนเจ้าของบ่อนชนไก่ ทำให้ผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกต่อต้าน

- **การจัดความสัมพันธ์ในระบบอุปถัมภ์** ระบบอุปถัมภ์เป็นความสัมพันธ์ที่อิงอยู่กับการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีสถานภาพอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์เป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการเข้าถึงการบริการ ทรัพยากรที่ขาดแคลน โดยผู้รับการอุปถัมภ์จะตอบแทนด้วยแรงงาน ความร่วมมือจงรักภักดี ภายใต้ข้อจำกัดทางกฎหมายและระเบียบมาตรการต่างๆ ที่ออกมาควบคุมบ่อนพนันชนไก่ความสัมพันธ์กับรัฐ ทั้งข้าราชการและนักการเมืองมีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่ซับซ้อนไม่ตรงไปตรงมาเป็นเรื่องปกติในสังคมไทย ธุรกิจหรือกิจการที่ผิดกฎหมายหรือหมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมอันดี จะต้องอาศัยผู้มีชื่อเสียงมีอิทธิพลในทางการเมืองหรือกองทัพคอยปกป้องคุ้มครอง ทำให้ฝ่ายตรงข้ามหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความเกรงใจไม่กล้ามายุ่งเกี่ยว ภาพของระบบอุปถัมภ์ดูเหมือนจะเข้มแข็งมีความหนาแน่นถาวร เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และผู้อุปถัมภ์จะมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่า แต่ในความเป็นจริงผู้รับอุปถัมภ์ก็มีศักยภาพในการต่อรองและตอบโต้ได้ ถ้าผู้อุปถัมภ์คนเก่าไม่

สามารถตอบสนองได้อย่างเพียงพอหรือมีการกดขี่เกิดขึ้นมากเกินไปจนเกิดความพอดี(ประวีร์ติ,2551 : 113-114) และในหลายครั้งผู้อุปถัมภ์เองก็จำเป็นที่จะต้องเป็นฝ่ายเข้าหาผู้รับอุปถัมภ์เพื่อแสวงหาสิ่งที่ตนเองอยากได้ เช่น คณะเนติเสียดและการสนับสนุนในท้องถิ่น โดยระบบการเมืองส่วนกลางได้เปิดช่องให้มีการเชื่อมโยงระหว่างนักการเมืองที่มีโอกาสมาปฏิบัติงานในรัฐบาลกับผู้รับอุปถัมภ์โดยตรง ไม่ต้องผ่านระบบเชื่อมโยงแบบราชการแบบเดิมเช่นที่เป็นมา

เห็นได้จากกรณีที่มาคมอนุรักษ์และพัฒนาไท่พื้นเมืองไทย นำโดยนายปรารธนา งามวงศ์วาน นายกสมาคมฯ นายยืนยง โอภากุล หรือแอ๊ด คาราบาว ที่ปรึกษาสมาคมฯ นายวิเชียร ตันศิริ นายกสมาคมส่งเสริมไท่ชนไทย เป็นตัวแทนสมาคมเข้าพบ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาให้หัวหน้าของรัฐบาล การเข้าทำเนียบรัฐบาลพบปะกับนายกรัฐมนตรี กรณีวิธีการแก้ไขปัญหาให้หัวหน้าที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเลี้ยงไท่ชนและชี้แจงการที่ไท่ชนตกเป็นจำเลยทางสังคมฐานะเป็น ตัวการเผยแพร่ให้หัวหน้า และกล่าวหาปศุสัตว์ เป็นตัวการปิดข่าวทำให้ให้หัวหน้ากระบาด เนะรัฐบาลเก็บไท่ชนแข็งแรงไว้ทำพันธุ์ดีกว่าทำลาย การพบปะนายกฯที่ทำเนียบรัฐบาลเป็นการแสดงต่อสาธารณะอย่างเปิดเผยถึงการกระชับความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจในระดับสูง พร้อมทั้งจะสนับสนุนนโยบายของรัฐ เป็นการนำอำนาจนักการเมืองไปถ่วงดุลกับอำนาจในระบบราชการที่ต้องปฏิบัติตามหน้าที่

บ่อนพนันชนไท่หลายแห่งจึงต้องมีนักการเมืองหนุนหลังคอยให้ความคุ้มครอง คอยถ่วงดุลอำนาจกับราชการ เนื่องจากระบบอุปถัมภ์แบบราชการเป็นการแลกเปลี่ยนที่เอารัดเอาเปรียบบ่อนชนไท่มากเกินไป ขณะที่นักการเมืองจะมีภาพลักษณ์ของความเสียสละตามคำขวัญแบบ “พี่มีแต่ให้” บ่อนพนันชนไท่เกือบทุกแห่งจึงติดภาพถ่ายร่วมระหว่างเจ้าของบ่อนกับนักการเมือง กับคนดังในวงการไท่ชน แสดงให้เห็นการเชื่อมโยงกับเครือข่ายอำนาจข้ามท้องถิ่นสู่ระดับชาติ ไม่เฉพาะแค่แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ในบ่อนพนันชนไท่เท่านั้น แต่รวมถึงผลประโยชน์ทางการเมืองการเลือกตั้งทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติอีกด้วย

- **การจ่ายส่วย** การจ่ายส่วยเป็นมรดกตกทอดมาจากระบบอุปถัมภ์แบบเจ้าขุนมูลนายซึ่งยังฝังรากลึกอยู่ในระบบราชการไทยในลักษณะไพร่เลี้ยงนาย เป็นมาตั้งแต่ การส่งบรรณาการให้เจ้านาย การเกณฑ์แรงงาน เกณฑ์ไปเป็นทหารในสงคราม การเก็บภาษีต่างๆ ถ้าเสียภาษีอย่างเป็นทางการก็จะนำเข้าคลังหลวง แต่ถ้าเสียภาษีไม่เป็นทางการหรือทำแบบลับๆล่อๆเข้าคลังส่วนตัวก็เรียกว่า “ส่วย” ส่วยเป็นการแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ในทางไม่ขัดขึ้นต่อผู้มีอำนาจ ยังแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อผู้อุปถัมภ์

สำหรับธุรกิจการพนันชนไก่ซึ่งมีผลประโยชน์มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมากมายมหาศาล ขณะที่บ่อนพนันชนไก่ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทยได้หมด เฉพาะอย่างยิ่งจำนวนวันเวลาดำเนินการชนไก่ในรอบเดือนกล่าวคือ ตามระเบียบบ่อนเปิดชนไก่ได้ไม่เกิน 3 วันต่อเดือน ต้องเปิดชนอาทิตย์เว้นอาทิตย์ซึ่งในทางปฏิบัติเปิดได้แค่ 2 วันต่อเดือนเท่านั้น อีกทั้งระยะเวลาเปิดบ่อนตั้งแต่เช้าถึงเย็นเท่ากับว่า ถ้าบ่อนชนไก่ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงที่ออกมาใหม่จะทำให้รายได้ของบ่อนลดลงครึ่งต่อครึ่งอาจอยู่ไม่ได้ต้องเปิดบ่อนในที่สุด แต่ถ้าบ่อนชนไก่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบก็จะไม่รับการอนุญาตหรือต่อสัญญาเปิดบ่อนต่อไป หรือที่หนักกว่านั้นก็จะถูกสั่งปิดทำการเพิกถอนใบอนุญาตต่อไป

เพื่อความอยู่รอดของบ่อนชนไก่ซึ่งมีผลประโยชน์มากมายดังกล่าว บ่อนจำเป็นต้องทำการเจรจาต่อรองโดยยอมเสียเงินบางส่วนเพื่อแลกกับการได้เปิดบ่อนชนไก่ตามวันเวลาที่เสนอคือ เปิดบ่อนได้ 4 วันต่อเดือน และขยายเวลาชนไก่ได้ถึงกลางคืน ส่วนอัตราการจ่ายส่วยขึ้นอยู่กับการเจรจาต่อรองแต่ละครั้ง และแต่ละหน่วยงานซึ่งไม่ขึ้นต่อกัน ถ้ามีนายคนใหม่ย้ายมาอาจจะต้องเจรจากันใหม่ นายบางคนมองเรื่องส่วยเป็นการมาถอนทุนคืนเพราะมีการจ่ายค่าวิ่งเต้นในการโยกย้ายมาก่อน ซึ่งอาจต้องถูกสั่งให้จ่ายส่วยเพิ่มขึ้นบ่อนชนไก่ก็จะถูกกดดันเพื่อหารายได้จากการพนันเพิ่มขึ้น แต่ถ้าเจ้านายคนใหม่ย้ายมาโดยไม่ต้องวิ่งเต้นก็จะเบาขึ้นแต่ก็ต้องจ่ายส่วยอยู่ดี เพราะเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า “ลูกน้องหาเงินเลี้ยงนาย” และเมืองใหญ่ทางภาคเหนือจะเสียค่าต้อนรับเลี้ยงดูเจ้าบ้านผ่านเมืองสูงมากถ้าไม่เก็บส่วยก็ต้องควักกระเป๋าตนเองจ่าย ที่สำคัญยิ่งก็คือ การจ่ายส่วยเป็นการรักษาระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์แบบเจ้านายเอาไว้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบอุปถัมภ์ทางการเมืองในอนาคต

การจ่ายส่วยของบ่อนแต่ละประเภทเท่าที่มีการเปิดเผยตัวเลข ถ้าเป็นบ่อนจามหรือบ่อนป่า ตำรวจป่ามยาม ตำรวจจะให้ลูกน้องมาเอาไก่ที่ชนแพ้ ซึ่งเจ้าของบ่อนจะซื้อไก่ตัวละ 100-150 บาท กับเหล้า 1 กลม มอบให้ แต่ถ้าเจอตำรวจจากโรงพักมาเจอบ่อนวิ่ง (วิ่งหนีตำรวจ) เจ้าของบ่อนจะเป็นคนขอเจรจาเพื่อไม่ให้มีการจับกุมโดยจ่ายประมาณ 500-1,000 บาท

บ่อนบ้าน จะมีการจ่ายให้ตำรวจ 2,000 บาทต่ออาทิตย์ ถ้ามีปศุสัตว์มาตรวจเชื้อโรคหรือพ่นยา เจ้าของบ่อนจะจ่ายอีก 2,000 บาท ส่วนบ่อนที่ตั้งถูกต้องตามกฎหมายและเป็นญาตินักการเมืองหรือมีนักการเมืองหนุนหลังจะไม่มีการจ่ายส่วยที่เป็นเงิน แต่ถ้ามีงานประเพณีเช่น สงกรานต์ ลอยกระทง ก็จะมีการขอทานให้เจ้าของบ่อนจัดหาให้ตามต้องการเช่น วัวหัน 1 ตัว เหล้าเปียร์เป็นลัง ทั้งนี้ ข้าราชการที่รับส่วยจะประกอบด้วย ตำรวจซึ่งมีหลายหน่วย จังหวัด และปศุสัตว์

- **การสร้างความเป็นชุมชน** จากการลงไปศึกษาบ่อนชนไก่ในพื้นที่อำเภอสันกำแพงพบว่า มีบ่อนแห่งหนึ่งค่อนข้างแปลกกว่าที่อื่น ตั้งอยู่ในสวนลำไยกลางชุมชนอันร่มรื่นขึ้นชื่อป้าว่า “สนามชนไก่ชุมชนบ้านออน” จึงเกิดความสงสัยว่าทำไมถึงเอาคำว่าชุมชนเข้าไปอยู่ในชื่อบ่อนด้วย คำว่าชุมชนที่ปรากฏในป้า เจ้าของบ่อนกำลังจะสื่อความหมายบางอย่างมากกว่าเป็นแค่สถานที่เล่นการพนันชนไก่ เมื่อมาทบทวนความเป็นชุมชนตามความหมายของเครือข่ายความสัมพันธ์พบว่า ความเป็นชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะขอบเขตหมู่บ้านซึ่งเป็นหน่วยการปกครองของรัฐ หากหมายถึงลักษณะเครือข่ายความสัมพันธ์แบบเครือญาติและแบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นกระบวนการของชาวบ้านในการปรับตัวและต่อสู้กับรัฐและทุนนิยม (อานันท์, 2544:116-117) ดังนั้นบ่อนชนไก่จึงเป็นการสร้างชุมชนในการปรับตัวภายใต้ความสัมพันธ์กับรัฐและทุน

ประมาณปี 2551มีการฟื้นบ่อนชนไก่ขึ้นมาใหม่หลังจากถูกสั่งปิดในช่วงเกิดวิกฤตไข้หวัดนก ครั้งนี้คณะก่อการได้ดึงผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสมาปรึกษาหารือถึงผลได้ผลเสียในการตั้งบ่อนชนไก่ นับว่าเป็นการดึงบ่อนพนันชนไก่กลับสู่การควบคุมของชุมชน การสร้างความเป็นชุมชนของบ่อนชนไก่ขึ้นก็คือ การรื้อฟื้นระบบความสัมพันธ์ของบ่อนชนไก่ขึ้นมาใหม่ซึ่งต่างไปจากเดิม ไม่เหมือนในอดีต

- การเชื่อมความสัมพันธ์บนฐานเครือข่ายที่มีอยู่เดิม เขตระบบนิเวศลุ่มน้ำออนซึ่งมีการจัดการเหมืองฝายร่วมกันแต่อดีต ปัจจุบันบทบาทเหมืองฝายในการจัดการน้ำทำนาลดลง เพราะที่นาถูกทำเป็นที่อยู่อาศัยและถูกขายทำโครงการบ้านจัดสรร คนที่เข้าบ่อนจึงเป็นคนเก่าๆเสียเป็นส่วนใหญ่

- จัดตั้งกรรมการบ่อน มีผู้นำชุมชนเป็นที่ปรึกษา มีผู้จัดการซึ่งอดีตเคยเป็นนักเลงคนดังเป็นที่รู้จักกันในถิ่นสันกำแพง ทำให้คนในบ่อนชนไก่ที่คิดจะก่อเรื่องรู้สึกเกรงใจ

- จัดสรรประโยชน์ กระจายรายได้ให้คนในชุมชน เช่นให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านตั้งร้านขายอาหาร ทำบริการที่จอดรถ

- มีระบบการคืนทุนให้ชุมชน การที่บ่อนชนไก่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำให้เห็นความสำคัญของบ่อนชนไก่ และเป็นแหล่งระดมทุนช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนเช่น สร้างศาลาการเรียนรู้ชุมชน 40,000 บาท ทุนการศึกษา ชุดกีฬาเยาวชน สร้างค่ายมวยวัยรุ่น ช่วยเป็นเจ้าภาพงานศพ ช่วยงานวันเด็ก ทำรั้วรอบป่าช้าเผาศพ ช่วยนำท่วมที่สันกำแพง ด้วยเงินบริจาค 3,000 บาท วิธีการคืนทุนมีทั้งบริจาคเป็นเงินและจัดการชนไก่แบบเหมาทั้งวัน มอบรายได้ทั้งหมดให้ชุมชนโดยไม่หักค่าใช้จ่ายหรือคิดค่าแรง

นอกจากนั้นในการต่อรองกับภายนอกที่คอยจะมาควบคุมกำกับและเอาประโยชน์ บ่อนชนไก่ชุมชน บ้านอนพยายามเสนอ “ความเป็นชาวบ้าน” มากกว่าความทันสมัย ซึ่งสัมผัสได้จากบรรยากาศ ผู้คน การพูดคุย ความเป็นชาวบ้านในบ่อนมีความหมายลึ้นไหลไปตามผู้รับสื่อขึ้นอยู่ว่าจะสื่อกับใคร

- ถ้าผู้รับสื่อเป็นตำรวจก็จะบอกว่าบ่อนแบบบ้านๆนี้มีรายได้น้อย เพราะไกชนที่นี้วางเงินเดิมพันต่ำ (ไกชนที่เดิมพันสูงเขานำไปชนที่อื่น)คนเล่นส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุมาบ่อนเพื่อความสุขสนุกสนานได้เจอเพื่อนเก่า เอาเงินมาเล่นไม่เกี่วาท การบอกกับตำรวจมีนัยยะของการต่อรองเพื่อไม่ต้องจ่ายส่วย

- ถ้าเป็นฝ่ายปกครองก็จะบอกว่า คนที่มาบ่อนเป็นชาวบ้านอยู่แถวนี้รู้จักกันหมดจึงไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน และจะให้ความร่วมมือกับทางราชการทุกอย่างขอให้บอก เป็นการยืนยันถึงความสงบเรียบร้อยและจะตอบแทนบุญคุณ

- กับนักวิจัยซึ่งคนภายนอกชุมชนสารที่สื่อออกมาก็คือ บ่อนนี้ไม่เน้นธุรกิจการค้าแต่เน้นการกระจายรายได้ ให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านมาทำร้านอาหาร เก็บค่าจอดรถ ช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนหลายอย่าง ทำบ่อนชนไก่รู้สึกเหนื่อยยากจะหยุดแต่ชาวบ้านเขาต้องการอยากให้ทำต่อจะได้มีรายได้ เป็นการสื่อถึงชุมชนได้ประโยชน์จากการมีบ่อนชนไก่ และอยากให้เผยแพร่ด้านดีของบ่อนบ้าง

ความเป็นชุมชนของบ่อนชนไก่จึงเป็นกระบวนการปรับความสัมพันธ์ใหม่ในการปรับตัวเมื่อต้องเผชิญกับรัฐ ทุน ต่รองโดยสร้าง ความหมายชุมชนไหลไปตามสถานการณ์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจจากภายนอก

- **การรวมกลุ่มต่อรอง** ตั้งแต่ประมาณปี 2543 เป็นต้นมา มีการจัดงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับไกชนเช่นการประกวดไก่งาม การอนุรักษ์พันธุ์ไก่พื้นเมืองรวมถึงไกชนสายพันธุ์ไทย ซึ่งกิจกรรมที่ผ่านมาก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทัศนคติถึงแนวทางที่จะอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ไกชนขึ้นมา มีการจัดตั้งกลุ่มชมรมไกชนขึ้นทั้งในจังหวัดระดับภาคจนถึงระดับชาติ จนกระทั่งมาถึงวิกฤตใช้หวัดนกซึ่งส่งผลกระทบต่อการเลี้ยงไกชนโดยตรง

การแก้ไขปัญหาใช้หวัดนกของรัฐบาลสมัยนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญกับไกชน ในแง่ของการมีส่วนร่วมของกลุ่มองค์กรไกชน แต่ไปให้ความสำคัญกับภาคธุรกิจส่งออกสัตว์ปีกมากกว่า ทางกลุ่มองค์กรไกชนจึงร่วมกันเข้าพบผู้นำรัฐบาล เห็นได้จากกรณีที แอ็ด”คาราบาวนำคณะสมาคมผู้เลี้ยงไกชน เข้าทำเนียบรัฐบาลพบปะกับนายกรัฐมนตรี กรณีวิธีการแก้ไขปัญหาใช้หวัดนกที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการเลี้ยงไกชน

และชี้แจงการที่ไถ่ชนตกเป็นจำเลยทางสังคมฐานจะเป็นตัวการเผยแพร่ไข้หวัดนก และกล่าวหาปศุสัตว์ เป็นตัวการปิดข่าวทำให้ไข้หวัดนกระบาด นอกจากนั้นยังแนะนำรัฐบาลให้เก็บไถ่ชนแข็งแรงไว้ทำพันธุ์ดีกว่าทำลาย ดังมีรายละเอียดดังนี้ ที่ทำเนียบรัฐบาล สมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไถ่พื้นเมืองไทย นำโดยนายปรารธนา งามวงศ์วาน นายกสมาคมฯ นายยีนยง โอภากุล หรือแอ๊ด คาราบาว ที่ปรึกษาสมาคมฯ นายวิเชียร ตันศิริ นายกสมาคมส่งเสริมไถ่ชนไทย เป็นตัวแทนสมาคมเข้าพบ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาไข้หวัดนกของรัฐบาล

นายปรารธนา กล่าวว่า “วันนี้ชาวไถ่ชนดูเหมือนจะเป็นจำเลยในเรื่องไข้หวัดนก ทางสมาคมจึงมาปรึกษานายกฯถึงประเด็นต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นที่นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ระบุว่าปีหน้าโรคนี้จะกลับมาอีก และท่านไม่อยากจะฆ่าไถ่อีก เพราะเป็นบาปเป็นกรรม ซึ่งชาวไถ่ชนเห็นด้วย จึงจะทำการปรึกษากับธนาคาร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อปรับวิธีการเลี้ยงไถ่ชนของชาวบ้านให้อยู่ในระดับมาตรฐาน มีคุณภาพ สามารถส่งออกได้ เพราะไถ่ชนสามารถทำรายได้เข้าประเทศไทยจำนวนมาก โดยเฉพาะไถ่อินทรีของไทยที่ถือว่าดีที่สุดในโลก นอกจากนี้ชาวไถ่ชนขอสนับสนุนรัฐบาลในการสู้ภัยไข้หวัดนกด้วย แต่กรณีการขดเชยของรัฐบาลนั้น ชาวไถ่ชนไม่มีกำลังใจจะรับ เพราะได้แค่ตัวละ 40 บาท มันไม่คุ้ม รวมทั้งการที่รัฐบาลจะจัดพันธุ์ไก่ให้นั้นก็อาจจะไม่ถูกใจเกษตรกร”

นายยีนยง กล่าวว่า “ในฐานะที่ตนเป็นคนรักไถ่ชนและเป็นตัวแทนชาวบ้านที่เลี้ยงไถ่ชน ขอบอกว่าโดยพื้นฐานของไถ่ชนแล้วจะเป็นไก่ที่มีสุขภาพดี แข็งแรง สามารถต้านทานไข้หวัดนกได้ระดับหนึ่ง เพราะมีการเลี้ยงดูเป็นอย่างดี โดยเฉพาะไก่ที่ชาวบ้านเลี้ยงแบบครอบครัว แต่ไก่ที่ปล่อยเลี้ยงตามบุญตามกรรมก็เป็นอีกอย่าง แต่เมื่อพูดถึงไถ่ชนก็มักจะเหมารวม ทำให้ไถ่ชนตกเป็นจำเลย ทั้งนี้เห็นว่าหากไถ่ชนตัวใดไม่ตายควรจะเก็บไว้ทำพันธุ์ต่อไป เพราะถือว่าเป็นพันธุ์กรรมพิเศษที่สามารถต้านทานไข้หวัดนกได้ หากทำลายทั้งหมดก็จะเสียโอกาสในการมีไถ่พันธุ์ดีไว้ทำพันธุ์ต่อไป สิ่งนี้คือสิ่งที่นักวิชาการฝ่ายพันธุ์กรรมเขาคูยกกัน” ตนจึงอยากเรียนต่อนายกฯในเรื่องนี้ “ความจริงแล้วโรคไข้หวัดนกมีมาตั้งแต่เดือนตุลาคม และชาวบ้านเขาก็รู้ว่ามีอาการระบาดตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนแล้ว เพราะมีไถ่ตายจำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านก็แจ้งไปยังปศุสัตว์ แต่ทางปศุสัตว์มันแย้ ไม่ยอมเอาวัคซีนลงมาให้ตั้งแต่แรก ถ้าสัปดาห์แรกปศุสัตว์เอาวัคซีนมาให้ก็คงไม่เกิดการแพร่ระบาดไปทั่วอย่างนี้ และเมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ก็มาใช้วิธีฆ่าไถ่ทั้งหมด มันเป็นเรื่องไม่ถูกทาง ซึ่งในวันนี้ผมได้นำข้อมูลหลายอย่างมาแจ้งให้นายกฯทราบ”นายยีนยง กล่าว(ผู้จัดการออนไลน์, 2547) การรวมตัวต่อรองกับรัฐส่วนกลางในกรณีการแก้ไขปัญหาวิกฤติไข้หวัดนกของกลุ่มผู้เลี้ยง

ไก่น โดยไม่ผ่านระบบความสัมพันธ์อุปถัมภ์ในท้องถิ่นขึ้นมาสะท้อนให้เห็นถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ของ ชุมชน นักธุรกิจเจ้าของบ่อนไก่กับนักการเมืองที่มีอำนาจซึ่งมีนโยบายสนับสนุนการเลี้ยงไก่นเป็นสัตว์ เศรษฐกิจ ความสำเร็จจากการต่อรองไม่ได้อยู่ที่การแก้ปัญหาให้วัดนกได้หรือไม่แต่อยู่ที่การแสดงออกถึง การเข้าถึงอำนาจที่เป็นทางการภายใต้ความสัมพันธ์ส่วนตัว(ที่ไม่เป็นทางการ) และส่งผลต่อการต่อรองกับ ราชการในท้องถิ่นต่อไป

- การสร้างความหมายสนามกีฬาชนไก่ หรือสนามแข่งขันชนไก่ เพื่อแย่งพื้นที่ในการสร้าง

ความหมายใหม่ให้กับบ่อนชนไก่ แทนวาทกรรมที่ว่าด้วยบ่อนเช่นเดียวกับสนามม้า สนามมวย วาทกรรมใน ที่นี้หมายถึงสิ่งที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังชุดของความจริงต่างๆที่หลากหลายและเป็นตัวประกอบประติประต่อ ระบบความรู้ย่อยต่างๆ ที่ขาดความต่อเนื่อง นอกจากนั้นวาทกรรมยังเป็นตัวคอยจัดระเบียบความจริงด้วย การสร้างความหมาย ให้คุณค่าและความถูกต้องชอบธรรมแก่สิ่งต่างๆในสังคม ชุดวาทกรรมจะมีอำนาจอยู่ ได้ในสังคมอย่างชอบธรรมก็ด้วยการผ่านพิธีกรรมบางอย่างให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์น่าเชื่อถือเช่น ต้องผ่าน กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สามารถพิสูจน์ ทดลอง หรือยอมรับในการเป็นศาสตร์ บางส่วนก็ผ่าน พิธีกรรมทางศาสนา หรือผ่านกฎเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมโดยการออกกฎหมาย ถ้าจะให้วาทกรรม นั้นมีการผลิตซ้ำหรือคงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นในสังคม ก็ต้องผ่านการดำเนินการในกลุ่มคณะ ผู้เชี่ยวชาญหรือกลุ่มเฉพาะสาขาวิชาเช่น พระ หมอ นักกฎหมายที่มีชื่อเสียง เป็นต้น (ศุภชัย 2544) วา ทกรรมสนามม้านั้นเกิดจากการสร้างความจริงขึ้นมาโดยเชื่อมร้อย เอาความเป็นกีฬาของพระราชารหรือเป็น สิ่งที่พระมหากษัตริย์นำเข้ามาในยุคล่าอาณานิคมกับ การสื่อความหมายถึงความทันสมัยความมีอารยะ คนที่เข้าสนามม้า เป็นผู้ที่มีเกียรติมีรสนิยมเฉกเช่นประเทศที่เจริญแล้วแม้คำว่า “บ่อน” ในภาษาอีสาน หมายถึง “สถานที่” แต่คำว่าบ่อนในวาทกรรมของรัฐหรือชุดความรู้ในกฎหมายการพนัน ถูกนำเสนอใน ความหมายที่เป็นสถานที่ที่มั่วสุมเล่นการพนัน เป็นที่ที่คนดีจะไม่ควรไปเกี่ยวข้องด้วย

การนำเสนอชุดของความหมายในการต่อรองต่อสู้กับอำนาจระหว่างกลุ่มหน่วยงานต่างๆ อาจมีความ พลิกแพลงลื่นไหลไปตามเงื่อนไขสถานการณ์ ความสัมพันธ์กับรัฐทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ กฎหมาย ระเบียบ การเลือกปฏิบัติ นโยบายเกี่ยวกับการพนัน

ดังนั้นปฏิบัติการทางวาทกรรมจึงเป็นต่อสู้แย่งชิงพื้นที่การให้ความหมายใหม่ ไม่ใช่แค่การประดิษฐ์คำ ขึ้นมาใหม่ทดแทนคำเก่า หากต้องออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในการสร้างความจริง เช่น การใช้คำ “ปะ กาเกอญอ” แทนคำ “กะเหยิง” เพราะคำปะกาเกอญอสื่อความหมายต่อสาธารณะที่ชัดเจนกว่าถึงความ

เป็นนักอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า เมื่อมีการชุมชนเรียกร้องขึ้น ชาวปะกาเกอญอทั้งหญิงและชายก็จะ
แต่งตัวด้วยชุดประจำเผ่าชาติพันธุ์ของตนเอง เพราะชุดแต่งกายดังกล่าวมีการผลิตซ้ำความหมายใหม่ทาง
พื้นที่สื่อโทรทัศน์เรื่อยๆ ซึ่งการแต่งชุดปะกาเกอญอจึงเป็นการต่อสู้การเมืองเชิงวัฒนธรรมให้ความหมาย
ของความเป็นอนุรักษ์ของตนเองขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การชนไก่เป็นการละเล่นพื้นบ้านมาแต่อดีต ต่อมาได้กลายเป็นการเล่นการพนันชนไก่ที่ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น จนเป็นช่องทางให้เกิดธุรกิจการพนันที่มีผลประโยชน์มากมาย ทำให้การพนันชนไก่กลายเป็นธุรกิจที่ให้กำไรสูงสุด จากมูลค่าไก่ชนที่มีราคาสูงกว่าไก่ธรรมดาหลายเท่า ธุรกิจการพนันชนไก่ไปด้วยกันได้กับสภาพสังคมทุนนิยมที่แฝงด้วยระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ทั้งความสัมพันธ์กับข้าราชการ กับ นักการเมือง ควบคู่กัน เป็นการถ่วงดุลและเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจการพนันไม่ให้ราชการมาเอาเปรียบมากจนเกินไป นอกจากนั้นสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมเป็นทุนนิยม การเมืองประชานิยมก็มีส่วนกระตุ้นให้การชนไก่จากเดิมที่เน้นความสนุกสนานบันเทิงเปลี่ยนมาเป็นการชนไก่เพื่อการพนัน ถือว่าการพนันเป็นการลงทุนที่มีโอกาสได้กำไร มีความเสี่ยงน้อยกว่าการการเล่นพนันประเภทอื่นนั่นคือ การพนันชนไก่สามารถทำให้รวยได้ชั่วข้ามคืนไม่ต้องรอลุ้นนานเช่น การทำการเกษตรซึ่งเต็มไปด้วยความเสี่ยง การเกื้อกูลกันระหว่างธุรกิจการพนันชนไก่กับผู้อุปถัมภ์ทั้งราชการและการเมืองในลักษณะการส่งน้ำเลี้ยงที่เรียกว่า “ส่วย” ก็เพื่อยืนยันต่อการรักษาความสัมพันธ์เอาไว้โดยไม่ต่อต้านขัดขึ้น ขณะเดียวกันผู้อุปถัมภ์ก็ตอบแทนโดยการปกป้องคุ้มครองจากความเข้มงวดของกฎหมายการพนันและระเบียบต่างๆ สามารถละเลยไม่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบที่วางไว้ได้ อีกด้านหนึ่งความเข้มงวดในกฎหมาย ระเบียบว่าด้วยการควบคุมการพนัน แทนที่จะจำกัดการเล่นการพนันหรือควบคุมไม่ให้มีบ่อนแต่กลับเป็นเงื่อนไขไปเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับรัฐและทุนกับนักการเมืองกระทำต่อบ่อนชนไก่ ในการหารายได้ที่จะจ่ายส่วยเพิ่ม เท่ากับว่ากฎระเบียบที่เข้มงวดในการควบคุมการพนันชนไก่มีส่วนช่วยกระชับความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่าง ราชการ ทุน นักการเมืองให้มีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ในสังคมกำลังพัฒนาเช่นสังคมไทย เส้นสายของความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์สามารถเชื่อมโยงบุคคลที่มีสถานภาพต่ำไปจนถึงบุคคลระดับชาติโดยไม่จำเป็นต้องผูกติดกับระบบราชการที่ค่อนข้างเข้มงวดเกินไป ในขั้นตอนของการเปลี่ยนผ่านไปเป็นทุนนิยมอุตสาหกรรม ผู้อุปถัมภ์ตามประเพณีอาจสามารถช่วยเหลือผู้รับอุปถัมภ์ของตนในการติดต่อกับระบบราชการ ทั้งนี้โดยเหตุที่เจ้าของที่ดิน มีความสามารถที่จะติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะเท่าเทียมกัน หรืออาจเป็นเพราะตนเองเป็นผู้รับอุปถัมภ์ของผู้อุปถัมภ์ที่มีอำนาจมากกว่าต่อกันไปจนถึงระดับชาติ อย่างไรก็ตามในที่สุดแล้วผู้อุปถัมภ์ตามประเพณีที่

มีบทบาทในหลายๆด้านทั้งทาง สังคม เศรษฐกิจ การเมือง จะถูกแทนที่โดยผู้อุปถัมภ์ที่มีอำนาจเฉพาะด้าน และจำกัดอยู่เฉพาะในระบบราชการ หรือองค์กรต่างๆเช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ครู ตำรวจ(ปรีชา,2546 : 232)

ภายใต้อำนาจรัฐอุปถัมภ์ ภาคประชาชนถูกแบ่งแยกไม่เข้มแข็งพอ อำนาจการต่อรองของบ่อนพนันชนไก่มีจำกัด กลยุทธ์หรือยุทธวิธีในการต่อรองเป็นได้เฉพาะบุคคลเฉพาะแห่งหรือเฉพาะกิจมากกว่าจะเป็น ขบวนการ การต่อรองกระทำได้ในขอบเขตที่จำกัดจึงตกอยู่ในวังวนพ่ายเรือในอ่างไม่หลุดจากระบบอุปถัมภ์ นั่นคือ การต้องไปมีสัมพันธ์กับผู้อุปถัมภ์หลายคนพร้อมกัน ไปเป็นนายหน้าหรือไม่ก็กลายเป็นผู้อุปถัมภ์เสียเองเช่นไปเป็นนักการเมืองรับเลือกตั้งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นรัฐมนตรี เป็นต้น

จากการศึกษาการพนันชนไก่ในภาคเหนือตอนบน เพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการความเป็นมาของการพนันชนไก่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และเพื่อทำความเข้าใจรูปแบบวิธีการเล่นพนันในบ่อนชนไก่แต่ละระดับ รวมถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นเสนอมาตรการและนโยบายในการกำกับดูแลธุรกิจการพนันชนไก่

พบว่า

1. การเปลี่ยนแปลงเป็นธุรกิจการพนันชนไก่ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมแบบทุนนิยมที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในชุมชน จากเกษตรกรรมมาสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการที่สำคัญคือการละเล่นชนไก่หลังฤดูเก็บเกี่ยวถูกปรับเปลี่ยนมาชนไก่ในวันหยุดสุดสัปดาห์ และต่อมากการหยุดทำงานนี้กลายมาเป็นวิถีชีวิตแบบเมืองในที่สุด และบ่อนพนันชนไก่กลายเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของนักพนันชนไก่โดยปริยาย ประการต่อมาก็คือ ภายใต้พระราชบัญญัติการพนันปี 2478 ที่ระบุให้การชนไก่เป็นการเล่นพนันชนิดหนึ่ง ที่จะต้องขออนุญาตก่อนถึงจะเล่นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดในการอนุญาตให้ตั้งบ่อนไก่ได้หรือไม่ เวลาต่อมาเกิดมีการตั้งบ่อนชนไก่กันแพร่หลาย ประการที่สาม จากการเข้ามาของนักธุรกิจ นักการเมืองที่มีใจรักชอบการชนไก่มาจัดตั้งบ่อนสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบ่อนเกิดความร่วมมือ ประการสุดท้ายคือนโยบายการส่งเสริมการเลี้ยงไก่

2. ในธุรกิจการพนัน บ่อนชนไก่มีบทบาทในการจัดการทางธุรกิจการชนไก่ให้เกิดผลกำไรสูงสุดรูปแบบวิธีการเล่นการพนันชนไก่มี 3 แบบคือ การเล่นพนันชนไก่แบบเดิมพัน เป็นการเล่นพนันระหว่างเจ้าของไก่ชนและคณะทั้ง 2 ฝ่าย โดยวางเงินเดิมพันตามที่ตกลงฝ่ายละเท่าเท่ากันฝากไว้กับทางบ่อน เมื่อรู้การชนไก่รู้ผลแพ้ชนะฝ่ายผู้ชนะจะมารับเงินเดิมพันทั้งหมด ทางบ่อนจะหักค่าชนไก่ 10 % ของเงินเดิมพันเป็นรายได้

ของบ่อน ส่วนวิธีการเล่นพนันชนไก่แบบต๋องรอนั้น เกิดขึ้นภายหลังมีการปล่อยไก่ชนกันในสังเวียน คนดูรอบสังเวียนจะทำการต๋องรอนระหว่างกัน ราคาสูงต่ำมากน้อยขึ้นอยู่กับลีลาการต่อสู้ของไก่ชนถ้าไก่ชนแต่ละตัวผลัดกันได้เปรียบเสียเปรียบพลิกไปพลิกมา การต๋องรอนก็จะเพิ่มมากขึ้นทั้งอัตราการต๋องรอน วงเงินการต๋องรอนแต่ละครั้งในแต่ละคู่ วงเงินต๋องรอนจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการแบ่งชั้นของผู้เล่น ถ้าอยู่ในชั้นของนักพนันมืออาชีพที่กระเป๋านักงเงินต๋องรอนก็จะสูงเป็นหลักพันขึ้นไป ส่วนนักพนันมือสมัครเล่นก็จะต๋องรอนเป็นหลักร้อยขึ้นไป

เงินพนันหมุนเวียนภายในบ่อนชนไก่ต่อเดือนอยู่ในระดับที่สูงขึ้นอยู่ประเภทยของบ่อนคือบ่อนบ้านกับบ่อนเมือง ส่วนบ่อนป่าไม่นำมาคิดคำนวณหาวงเงินพนันเพราะวัตถุประสงค์การเล่นเพื่อความสนุกสนานมากกว่า และเวลาที่บ่อนเปิดทำการชนไก่วงเงินพนันจะน้อยในช่วงฤดูฝนเพราะอยู่ในช่วงทำการเพาะปลูกและไก่ชนกำลังผลัดขนทำให้มีไก่เข้าไปชนน้อยตาม

เงินหมุนเวียนพนันต๋องรอนในบ่อนบ้านต่อเดือน = 18,000,000 บาท

เงินหมุนเวียนพนันต๋องรอนในบ่อนเมืองต่อเดือน = 34,500,000 บาท

ส่วนหมุนเวียนภายในบ่อนบ้านต่อเดือน = 18,636,000 บาท

เงินหมุนเวียนภายในบ่อนเมืองต่อเดือน = 35,248,000 บาท

เงินค่าเดิมพันบ่อนบ้าน = 636,000 บาท

เงินค่าเดิมพันบ่อนเมือง = 748,000 บาท

3. ธุรกิจการพนันชนไก่เข้ากันได้ดีกับความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ กฎหมายระเบียบกระทรวงมหาดไทยในการควบคุมการพนันชนไก่อย่างเข้มงวด ไม่มีผลทำให้การเล่นการพนันชนไก่ลดลง แต่กลับไปเกื้อหนุนต่อระบบอุปถัมภ์เพิ่มอำนาจต๋องรอนในการเรียกส่วยจากเจ้าของบ่อนมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทุนนิยมอุตสาหกรรมของภาคเหนือ จากชุมชนฐานนิเวศลุ่มน้ำมีการผลิตพึ่งตนเองไปสู่การกลายเป็นเมืองที่พึ่งพาตลาดมากขึ้น ซึ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสอดคล้องกับบทวิเคราะห์ของเจมส์ สก็อต ที่กล่าวถึงการเข้ามาของระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์เพื่อการส่งออกและรูปแบบ

อาณานิคม (สก็อต, 2539 :) เครือข่ายของระบบอุปถัมภ์ได้กลายมาเป็นวิธีการที่พรรคการเมืองใช้ในการหาคะแนนเสียงในชนบท ผู้รับอุปถัมภ์ในทางการเมืองมักจะถูกพรรคการเมืองใช้ให้เป็นหัวคะแนน โดยอาจให้ผลตอบแทนแก่ผู้รับอุปถัมภ์ในการให้สัญญาต่างๆ ทั้งหมดเป็นการเมืองที่ได้รับการจัดตั้งจากข้างบน เชื่อมโยงลงมาถึงท้องถิ่น และกลุ่มการเมืองในท้องถิ่นถูกผนวกเข้าไปอยู่ในระบบอุปถัมภ์ในที่สุด(ปรีชา, 2546: 232-233)

ข้อเสนอแนะ

1. กับพระราชบัญญัติการพนันและระเบียบที่ออกโดยกระทรวงมหาดไทย เพียงแต่ต้องปรับปรุงสาระให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงสังคมไม่ล่าสมัย การควบคุมการพนันชนไก่ทุกระดับทุกชั้นตอน การเน้นหนักไปที่การควบคุมและจำกัดการพนันจนเกินไปอาจจะส่งผลย้อนกลับมาทำลายไก่ชนไปด้วย นั่นคือทำลายพันธุ์กรรมไก่พื้นเมืองของไทยเปิดโอกาสให้มีการผูกขาดสายพันธุ์ไก่ฟาร์มโดยกลุ่มทุน การเกษตรไม่กี่บริษัท

ทิศทางของไก่ชนไทยมุ่งไปที่การสร้างอำนาจต่อรองลดความเหลื่อมล้ำให้กับชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาพันธุ์ไก่ชน ทั้งการอนุรักษ์ไก่ชนสายพันธุ์เดิมไม่ให้สูญหายหรือจะสร้างไก่ชนพันธุ์เก่งแบบผู้ชนะเลิศ การเลี้ยงไก่เป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย ทั้งการคัดเลือกพันธุ์ การฝึกซ้อมไก่ชน การดูแลรักษาโรค เป็นการเก็บรักษาพันธุ์ไว้กับชุมชนไม่ให้ถูกผูกขาดโดยกลุ่มธุรกิจ การเกษตรเพียงไม่กี่กลุ่ม

2. การจัดปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ โดยการมีส่วนร่วมในการควบคุมบ่อนชนไก่โดยชุมชน ซึ่งเป็นไปในลักษณะการควบคุมร่วม นั้นสามารถทำได้กับบ่อนชนไก่แบบบ่อนป่าและบ่อนบ้านบางแห่ง โดยให้อำนาจการควบคุมอยู่ที่คณะกรรมการหมู่บ้านในการดูแลและติดตามตรวจสอบ จัดสรรผลประโยชน์สู่ชุมชน ทั้งการส่งเสริมการเลี้ยงไก่ การออกกฎเกณฑ์การเล่นชนไก่ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตจารีตประเพณีของชุมชน **ส่วนแนวทางการควบคุมโดยท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)** นั้น ที่มาของ อปท.ยังผ่านระบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เต็มไปด้วยระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ต่างตอบแทนทางการเมือง แม้ว่าจะยังดูเลวร้ายแต่ก็เลวน้อยกว่าระบบอุปถัมภ์แบบเดิม เพราะบ่อนชุมชนยังมีช่องทางในการต่อรองเพิ่มมากขึ้นเพื่อแลกกับคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง แต่สถานการณ์ของชุมชนในปัจจุบัน การเมืองระดับชาติได้เจาะทะลวงเข้ามาถึงชุมชนแทบทุกแห่ง รวมถึงการเข้ามาผนวกการเมืองท้องถิ่นให้ขึ้นกับการเมืองระดับชาติ เปลี่ยนภาคประชาชนเหลือแค่มวลชนซึ่งเป็นฐานเสียงให้กับนักการเมืองเท่านั้น การเคลื่อนไหวต่อรองเพื่อตัวประชาชนเองทำได้ยากขึ้น ที่ทำได้อย่างมากที่สุดก็แค่เปลี่ยนผู้อุปถัมภ์ใหม่เท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ดีบุรี (2543) เครือข่ายทางสังคมของผู้หญิงในระบบรับเหมาช่วง : กรณีศึกษาการผลิตเสื้อสำเร็จรูปในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เฉลิม มหาชน(2545) สายพันธุ์ไก่ชนและการชนไก่ในจังหวัดนครปฐม
แหล่งที่มา <file:///c:/Documents%20and%20settings/phenix/นายเฉลิม%มหาชน%20-%20thaied.htm>
- เข็ม แม่กลอง (2545) เหลี่ยมไก่ชน, กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ไพลิน
- รัตนพร เศรษฐกุล (2546) หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคเหนือ, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- วรณชัย แสงพานิชย์ (2545) วิธีชีวิตชุมชนชนบท : กรณีศึกษากิจกรรมการชนไก่ วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปิยอร สุขผดุง (2553) นิตินัยของบุคคลในการเล่นการพนันชนไก่ : กรณีศึกษาเครือข่ายการเล่นพนันชนไก่ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประกิตติ สัตตสุต (2551) ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์เชิงการเมืองแบบใหม่ : ศึกษาเฉพาะกรณีทัวرنกขมิ้น : กรุงเทพฯ, ในก้าว(ไม่)พ้นประชานิยม กระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น, เศรษฐศาสตร์การเมือง (เพื่อชุมชน) ฉบับที่ 31 ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปรีชา คุณินทร์พันธุ์ (2546) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับอุปถัมภ์ ในคำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย สิริพรรณ นกสวน และเอก ตั้งทรัพย์วัฒนา(บก.) กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เจมส์ ซี สก็อต (2539) การเมืองในระบบผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในระบบอุปถัมภ์ อมรา พงศาพิชญ์และปรีชา คุณินทร์พันธุ์(บก.) กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- โยชิฟูมิ ทามาดา (2539) “อิทธิพล” และ “อำนาจ” : การเมืองไทยในด้านที่ไม่เป็นทางการ ในระบบอุปถัมภ์ อมรา พงศาพิชญ์และปรีชา คุณินทร์พันธุ์(บก.) กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ยศ สันตสมบัติ (2546) พลวัตรและความยืดหยุ่นของสังคมชาวนา : เศรษฐกิจชุมชนภาคเหนือและ

การ ปรับกระบวนทัศน์ว่าด้วยชุมชนในโลกที่สาม, ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- สมคิด แก้วทิพย์ (2532) “การศึกษาเชิงนโยบายของผลกระทบจากการขยายตัวของชุมชนเมืองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการจัดการทรัพยากรการเกษตร : กรณีศึกษาชุมชนแม่ใจ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ เทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่ใจ
- สุดาจันทร์ แสนประเสริฐ (2552) พัฒนาการของอุตสาหกรรม ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในบริเวณพื้นที่โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือและสวนอุตสาหกรรมสหพัฒน์ จังหวัดลำพูน วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ศุภชัย เจริญวงศ์ (2544) ถอดรหัสการพัฒนา กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์เด็อนตุลา
- อนุสรณ์ ติปยานนท์(เรียบเรียง) (2553) จากปักษากรีทมาถึงวิฬารัชมัทกรรม: การให้ความหมายในมุมแห่งมวล มานุษยวิทยาสู่โลกวรรณกรรม.
แหล่งที่มา.<http://www.sarakadee.com//2010/11/07/chick-to-cat-geertz/>
- อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544) มิติชุมชน : วิธีคิดท้องถิ่นว่าด้วย สิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)
- อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2548) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ในแนวความคิดพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อุดม คุมา (2551) ความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ของผู้นำชุมชนกับประชาชนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในตำบลพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Barrow Richard (2009) Thai Cock Fighting Festival
แหล่งที่มา <file:///e:/thai%20cock%20fighting%20festival%20%20%20thai%20blogs.htm>
- Yos Santasombat (2003) Biodiversity Local Knowledge and Sustainable Development
RCSD, Faculty of Social Science, Chiang Mai University.

เว็บไซต์

<File:///E:/วิธีการเลี้ยงไก่สำหรับชน%20-%20ศูนย์รวมความรู้เกี่ยวกับ%20ไก่ชน.htm>

<Highlight.kapook.com/view/24199>

<http://www.thaiedresearch.org/result/info2.php?id=6265>

ผู้จัดการออนไลน์(2547) “แอ๊ด คาราบาว” บุกทำเนียบป้อง “ไก่ชน” ดึงอย่าเหมารวมติดเชื้อหวัดนก

<File:///e/wn10.htm>

File:///e:/แปลกแต่จริง..."ประเพณีถนนไหม้"%20ชนเผ่าอาข่า...ผู้ให้กำเนิด
มนุษย์%20%20%20%LuckSiam.com.htm

ภาคผนวก.ก

ระเบียบกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการพนันชนไก่และกัดปลา พ.ศ. ๒๕๕๒

เนื่องจากระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่และกัดปลา พ.ศ. ๒๕๒๕

ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว สมควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔ และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติการพนัน

พุทธศักราช ๒๔๗๘ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ

ของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๒ มาตรา ๓๖ มาตรา ๓๙ มาตรา ๔๑ มาตรา ๔๓

และมาตรา ๔๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจ

ตามบทบัญญัติของกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่และกัดปลา พ.ศ. ๒๕๕๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

(๑) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่และกัดปลา พ.ศ. ๒๕๒๕

(๒) ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่และกัดปลา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๑

บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ คำสั่งที่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความวินิจฉัย

ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้

หมวด ๑

บททั่วไป

ข้อ ๕ ในระเบียบนี้

“เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต” หมายความว่า ผู้อำนวยการสำนักงานและนิติการ

กรมการปกครอง สำหรับกรุงเทพมหานคร และนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

แห่งท้องที่สำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร

“ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติ” หมายความว่า อธิบดีกรมการปกครอง สำหรับกรุงเทพมหานคร

และผู้ว่าราชการจังหวัด สำหรับจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๖ ผู้ขออนุญาตใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่หรือกั๊ดปลา และผู้ขออนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่หรือกั๊ดปลาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- (๑) มีสัญชาติไทย
- (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์
- (๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๔) ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสองปี หรือเป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ

หมวด ๒

สถานที่เล่นการพนัน

ส่วนที่ ๑

การอนุญาตสถานที่เล่นการพนันขึ้นใหม่

ข้อ ๗ ก่อนจะก่อสร้าง หรือดัดแปลงอาคารเป็นสถานที่เล่นการพนันชนไก่ขึ้นใหม่ ให้ผู้ขออนุญาตใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่ยื่นคำร้องขออนุญาตพร้อมหลักฐานดังต่อไปนี้ ต่อเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตเพื่อเสนอต่อผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติพิจารณา

- (๑) สำเนาทะเบียนบ้านของผู้ขออนุญาต
- (๒) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ขออนุญาต
- (๓) กรณีมอบอำนาจต้องมีหนังสือมอบอำนาจและติดอากรแสตมป์ถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมทั้งสำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของผู้รับมอบอำนาจ
- (๔) หลักฐานแสดงว่าเป็นผู้มีทุนเพียงพอที่จะประกอบกิจการ
- (๕) สำเนาหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินอันเป็นที่ตั้งสถานที่ดังกล่าว ซึ่งผู้ขออนุญาตเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินหรือหนังสือสัญญาเช่า
- (๖) แผนผังของที่ตั้งสถานที่ที่จะขออนุญาตใช้เป็นสถานที่เล่นการพนันชนไก่ ที่แสดงว่าสถานที่ดังกล่าวต้องไม่อยู่ใกล้เคียงกับศาสนสถาน สถานศึกษา สถานพยาบาล หรือสถานที่พักผ่อน ในระยะที่อาจก่อให้เกิดปัญหา หรืออุปสรรคในการปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนการสอน การรักษาพยาบาล หรือการพักผ่อนได้

ข้อ ๘ ให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งจำนวนเจ็ดคนประกอบด้วย

ผู้แทนจากหน่วยงานราชการสี่คน ในจำนวนนี้ให้แต่งตั้งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นตามกฎหมายว่าด้วย

การควบคุมอาคารในพื้นที่ที่ขออนุญาตอย่างน้อยหนึ่งคน และภาคประชาชนสามคน เพื่อทำหน้าที่
กลั่นกรอง และเสนอความเห็นให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติใช้ประกอบดุลพินิจในการพิจารณาอนุมัติให้ใช้
สถานที่เล่นการพนันชนไก่

ให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติใช้ดุลพินิจพิจารณาด้วยความรอบคอบ และเหมาะสม โดยคำนึงถึง
เรื่องดังต่อไปนี้

(๑) อาคารสถานที่ที่จะขออนุญาตจะต้องมีความมั่นคงแข็งแรง และปลอดภัยแก่ผู้ใช้อาคาร

(๒) จำนวนสถานที่ที่จะขออนุญาตในแต่ละพื้นที่จะต้องมีจำนวนไม่มากเกินไปจนสมควร

(๓) การส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่ชนเพื่อจำหน่ายสร้างรายได้

(๔) การควบคุมและการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

(๕) วัฒนธรรม ประเพณีของแต่ละท้องถิ่น และ

(๖) ต้องไม่อยู่ใกล้เคียง ศาสนสถาน สถานศึกษา สถานพยาบาล หรือสถานพักพิง ในระยะ

ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติศาสนกิจ การเรียนการสอน การรักษาพยาบาล
หรือการพักพิงได้

เมื่อพิจารณาแล้วให้แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ขออนุญาตทราบ และให้แจ้งสิทธิอุทธรณ์

ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้ผู้ขออนุญาตทราบด้วย

ข้อ ๙ ให้นำความในข้อ ๗ และข้อ ๘ มาใช้บังคับกับการขออนุญาตและการพิจารณา

ออกหนังสืออนุญาตให้ใช้สถานที่เล่นการพนันก่ดปลาโดยอนุโลม

ส่วนที่ ๒

การอนุญาตให้ใช้สถานที่เล่นการพนัน

ข้อ ๑๐ เมื่อก่อสร้างสถานที่เล่นการพนันชนไก่ หรือก่ดปลาตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร

หรือดัดแปลงอาคารเป็นสถานที่เล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลาแล้วเสร็จ หรือกรณีการขออนุญาต

ใช้สถานที่เล่นการพนันดังกล่าวเป็นสถานที่ที่มีอยู่ก่อนหรือเคยได้รับอนุญาตมาก่อนแล้ว ให้ผู้ขออนุญาต

แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าพนักงานผู้ออกไปอนุญาตเพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติพิจารณาออกหนังสือ

อนุญาตให้ใช้สถานที่ดังกล่าวเป็นสถานที่เล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลาต่อไป โดยให้คณะกรรมการ

ที่ตั้งขึ้นตามข้อ ๘ ไปตรวจสอบสถานที่ก่อนเสนอผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติ

ข้อ ๑๑ หนังสืออนุญาตให้ใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลาให้มีอายุไม่เกินหนึ่งปี

นับตั้งแต่วันออกหนังสืออนุญาต แต่หากจะขอต่ออายุการใช้สถานที่เล่นการพนันดังกล่าวให้ยื่นคำร้องขอ

ต่อเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตก่อนครบกำหนดการอนุญาตเดิมไม่น้อยกว่าสามสิบวันเพื่อเสนอให้
ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติพิจารณาต่อไป

หมวด ๓

การอนุญาตให้จัดให้มีการเล่นการพนัน

ข้อ ๑๒ ผู้ขออนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่หรือกัดปลาจะต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาต

ให้ใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่หรือกัดปลา โดยจะต้องยื่นคำร้องขออนุญาตตามแบบ พ.น. ๑

พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบด้วยสำเนาหนังสืออนุญาตให้ใช้สถานที่เล่นการพนันดังกล่าว

สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้านของผู้ขออนุญาต ต่อเจ้าพนักงาน

ผู้ออกใบอนุญาตเพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติพิจารณาเดือนละครั้ง เมื่อได้รับอนุมัติแล้วเจ้าพนักงาน

ผู้ออกใบอนุญาตจึงจะออกใบอนุญาตได้

ข้อ ๑๓ ให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติใช้ดุลพินิจพิจารณาอนุญาตให้บ่อนหนึ่งจัดให้มีการเล่น

การพนันชนไก่หรือกัดปลา แล้วแต่กรณี ได้เฉพาะในวันเสาร์และวันอาทิตย์ของทุกสัปดาห์

ที่ไม่ตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษา หรือวันสำคัญทางศาสนาเท่านั้น ทั้งนี้ จะอนุญาตให้มีการเล่น

การพนันชนไก่หรือกัดปลาในแต่ละบ่อนหรือแต่ละสังเวียนได้ไม่เกินห้าวันต่อเดือน

ข้อ ๑๔ การอนุญาตให้จัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ หรือกัดปลาเป็นกรณีพิเศษนอกจาก

ข้อ ๑๓ ให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติใช้ดุลพินิจพิจารณาอนุมัติให้เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต

ออกใบอนุญาตให้จัดให้มีการเล่นได้เมื่อเข้าเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นการขออนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่หรือกัดปลาในงานประจำปีจังหวัด

เป็นผู้จัดขึ้น

(๒) รายได้หลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วมอบให้จังหวัดเพื่อใช้ประโยชน์ในทางราชการหรือ

สาธารณกุศล

(๓) วันที่ขออนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่หรือกัดปลาเป็นกรณีพิเศษจะต้องไม่ตรงกับ

วันเฉลิมพระชนมพรรษาหรือวันสำคัญทางศาสนา

(๔) ผู้ที่ขออนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่หรือกัดปลาเป็นกรณีพิเศษจะต้องเป็น

ผู้ได้รับใบอนุญาตเดิมตามข้อ ๑๒

ข้อ ๑๕ ให้เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตทำความตกลงกับผู้จัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่

เพื่อกำหนดเวลาการชนไก่ในแต่ละยก (อัน) ให้เป็นมาตรฐาน ทั้งนี้ ต้องไม่เกินยี่สิบนาทีต่อหนึ่งยก

(อัน) รวมแล้วไม่เกินแปดยก และให้พักระหว่างยกไม่น้อยกว่าสี่สิบนาที

ข้อ ๑๖ การออกใบอนุญาตให้จัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ให้ออกใบอนุญาตหนึ่งใบ

ต่อหนึ่งสังเวียนตามลักษณะข้อจำกัดและเงื่อนไขหลังใบอนุญาต (พ.น. ๔) ส่วนบ่อนหนึ่งจะขออนุญาต

จัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ได้ก็สังเวียนนั้น ให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติใช้ดุลพินิจพิจารณา

ด้วยความรอบคอบและเหมาะสม

ข้อ ๑๗ ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตกระทำการดังต่อไปนี้ ให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติมีอำนาจ

ที่จะไม่อนุมัติให้เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต ออกใบอนุญาตในคราวต่อไปเป็นครั้งคราวหรือตลอดไป

ก็ได้แล้วแต่จะเห็นสมควร

(๑) ผ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อความ ลักษณะข้อจำกัดและเงื่อนไขที่กำหนดไว้

หลังใบอนุญาต

(๒) ไม่จัดสถานที่ให้มีความมั่นคงแข็งแรง ปลอดภัย และถูกสุขลักษณะอนามัย

(๓) จัดให้มีการเล่นการพนันอย่างอื่นภายในบริเวณสถานที่เล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลา

(๔) มีการก่อความไม่สงบเรียบร้อย หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีความไม่สงบเรียบร้อย

เกิดขึ้นภายในสถานที่หรือบริเวณที่เล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลา

(๕) มีการขายสุรา หรือดื่มสุรา หรือยินยอมให้คนเมาสุราหรือพกพาอาวุธติดตัวเข้าไป

ในสถานที่ หรือบริเวณที่เล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลา

(๖) จัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่โดยมีการเสริม หรือแต่งเดือย หรือโดยวิธีอื่นใดซึ่งมิได้

เป็นไปตามธรรมชาติของไก่ชน

ข้อ ๑๘ บรรดาหนังสืออนุญาตให้ใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลา และใบอนุญาต

ให้จัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลา ซึ่งได้ออกให้แก่ผู้รับอนุญาตก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ

ให้คงใช้ได้ต่อไปจนกว่าหนังสืออนุญาต หรือใบอนุญาตนั้นสิ้นอายุ

คุณสมบัติของผู้ขออนุญาตใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่หรือก่ดปลาตามข้อ ๖ (๒) มิให้ใช้บังคับ

กับผู้ที่ได้รับหนังสืออนุญาตก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ

ประกาศ ณ วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

ชวรัตน์ ชาญวีรกูล

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ภาคผนวก.ข

ในเดือนธันวาคม 2554 ทางกระทรวงมหาดไทยโดยปลัดกระทรวงได้ทำหนังสือเวียนไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดด้วยเรื่องการจัดระเบียบและควบคุมบ่อนการพนันชนไก่ภายใต้รัฐบาลปัจจุบัน ซึ่งมีนาย ยงยุทธ วิชัยดิษฐ์เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยดังมีรายละเอียดดังนี้

ด้วยปัจจุบันระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพนันชนไก่และก๊าดปลา พ.ศ.2552 ยังมีมาตรการที่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับนโยบายในการควบคุมแหล่งการพนันอันเป็นอบายมุข ซึ่งเป็นต้นเหตุของความเสื่อมและผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

กระทรวงมหาดไทยพิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การจัดระเบียบการพนันชนไก่มีความเหมาะสมเป็นไปตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในการควบคุมแหล่งอบายมุขไม่ให้ประชาชนลุ่มหลงมอมเมากับการพนัน อันเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมให้มีความปกติสุข จึงให้จังหวัดดำเนินการดังนี้

1. การอนุมัติ อนุญาตให้จัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายให้จังหวัดพิจารณาให้มีการพนันชนไก่สัปดาห์เว้นสัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน เดือนหนึ่งห้ามเกิน 3 วัน
2. กระทรวงมหาดไทยมีนโยบายไม่ประสงค์จะให้กำหนดและผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าของบ่อนการพนันตามแนวทางหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่117/2479 ลงวันที่13สิงหาคม 2479
3. ดำเนินการกวาดล้างให้ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมายโดยเคร่งครัด หากพบว่ามีเจ้าหน้าฝืนหรือมีการเล่นโดยเสริมเตี้ยหรือแต่งเตี้ยให้แหลมคมอันมีลักษณะในการทรมานสัตว์ตามที่ระบุไว้ในบัญชี ก. หมายเลข 17 ท้ายพระราชบัญญัติการพนันพุทธศักราช 2479 ให้ดำเนินคดีตามกฎหมายและดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามข้อ 17(6) แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่ และก๊าดปลา พ.ศ. 2552 โดยพิจารณาไปในทางไม่อนุมัติ อนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่แก่ผู้นั้นอีกต่อไป
4. กำชับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมิให้เรียกรับเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนนอกเหนือจากค่าธรรมเนียมใบอนุญาตให้จัดให้มีการเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน หากพบว่ามีเจ้าหน้าที่ฝืน ให้ดำเนินการทางวินัยและดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเด็ดขาด

5. แจ้งอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน เผยแพร่ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับโทษของการเล่นการพนัน และแนวทางการปฏิบัติให้ไปตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายพระนาย สุวรรณรัฐ

ปลัดกระทรวงมหาดไทย

ภาคผนวก. ค

ประกาศจังหวัดเชียงใหม่

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และกลั่นกรอง สถานที่เล่นการพนันชนไก่ จังหวัดเชียงใหม่

ด้วยกระทรวงมหาดไทย พิจารณาเห็นว่า ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่และปลากัด พ.ศ.2525 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว สมควรปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน จึงได้ออกประกาศระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่และปลากัด พ.ศ.2552 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม 2552

อาศัยอำนาจตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่และปลากัด พ.ศ. 2552 ข้อ 5 และข้อ 8 จึงแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และกลั่นกรองสถานที่เล่นการพนันชนไก่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

1. นายอำเภอ พื้นที่ที่ขออนุญาต	เป็นประธานกรรมการ
2. ปลัดอำเภอ พื้นที่ที่ขออนุญาต	เป็นกรรมการ
3. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่ที่ขออนุญาต	เป็นกรรมการ
4. ผู้กำกับการหรือหัวหน้าสถานีตำรวจภูธร พื้นที่ที่ขออนุญาต	เป็นกรรมการ
5. ประธานสภาวัฒนธรรมตำบล พื้นที่ที่ขออนุญาต	เป็นกรรมการ
6. กำนัน พื้นที่ที่ขออนุญาต	เป็นกรรมการ
7. ผู้ใหญ่บ้าน พื้นที่ที่ขออนุญาต	เป็นกรรมการ

มีหน้าที่

ตรวจสอบสถานที่ที่ขออนุญาตใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่ กลั่นกรองและเสนอความเห็นพร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องรายงานให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบการใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาอนุมัติให้ใช้สถานที่เล่นการพนันชนไก่ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการพนันชนไก่และปลากัด พ.ศ. 2552 ข้อ 8 ทั้งนี้ จังหวัดเชียงใหม่มอบหมายให้ ปลัดอำเภอหัวหน้ากลุ่มงานบริหารงาน

ปกครอง หรือหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง อำเภอที่มีการขออนุญาต ทำหน้าที่ด้านธุรการของคณะกรรมการฯ โดยเป็นผู้รวบรวมความเห็นของคณะกรรมการฯ พร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องรายงาน จังหวัด ตลอดจนประสานการปฏิบัติกับคณะกรรมการฯ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ประกาศ ณ วันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2552

นายไพโรจน์ แสงภู่วังษ์

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก.ง

หนังสือแจ้งนายอำเภอเรื่องการชักซ้อมแนวทางการปฏิบัติงานการพนันชนไก่จังหวัดเชียงใหม่

ที่ ชม 0017.1/ว 4444

ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่

ถนนโชตนา กม.7 ชม 50300

23 กุมภาพันธ์ 2555

เรื่อง ชักซ้อมแนวทางการปฏิบัติงานการพนันชนไก่

ถึงนายอำเภอทุกอำเภอ

ด้วยจังหวัดเชียงใหม่ได้รับคำขออนุมัติจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่เป็นประจำทุกเดือน จากการตรวจสอบคำร้องและเอกสารหลักฐานแล้ว ปรากฏว่ายังมีบางอำเภอที่ปฏิบัติไม่เป็นตามระเบียบ กฎหมาย ทำให้การพิจารณาอนุมัติจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่เป็นไปด้วยความล่าช้า ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ สูญเสียรายได้แผ่นดินค่าธรรมเนียมจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่

จังหวัดเชียงใหม่พิจารณาแล้วเห็นว่า เพื่อให้การปฏิบัติงานการพนันชนไก่เป็นไปตามระเบียบ กฎหมาย เรียบร้อยและรวดเร็ว จึงให้อำเภอทุกอำเภอดำเนินการ ดังนี้

1. การขออนุญาตจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ จะต้องเป็นผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สถานที่จัดเล่นการพนันชนไก่หรือปลากัด โดยยื่นคำร้องตามแบบ พ.น.1 ต่อเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาตเพื่อเสนอให้ผู้มีอำนาจสั่งอนุมัติพิจารณาเดือนละครั้ง พร้อมประกอบเอกสาร ดังนี้

1.1 สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน

1.2 สำเนาทะเบียนบ้าน

1.3 สำเนาหนังสืออนุญาตใช้สถานที่เป็นสถานที่จัดเล่นพนันชนไก่ ประจำปี

1.4 หนังสือจากสถานีตำรวจภูธรในท้องที่ยืนยันว่ามีกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจเพียงพอ ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณสถานที่จัดเล่นการพนันชนไก่

1.5 หนังสือจากปลัดผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ใช้ให้ว่า ไม่มีการแพร่ระบาดใช้ให้ว่าแต่อย่างใด

2. ให้ตรวจสอบวันขออนุญาตให้เป็นไปตามข้อ 13 แห่งระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการการเล่นการพนันชนไก่และปลากัด พ.ศ. 2552 และถือปฏิบัติตามนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ในการขออนุญาตจัดการพนันชนไก่ สัปดาห์เว้นสัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน เดือนหนึ่งห้ามเกิน 3 วัน

3. การส่งคำขออนุมัติให้มีการเล่นการพนันชนไก่ประจำเดือน จะต้องดำเนินการเสนอเรื่องให้ผู้มีอำนาจอนุมัติ(ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่) พิจารณาก่อนวันจัดการพนันชนไก่แต่ละคราวไม่น้อยกว่า 7 วันทำการ(นับตั้งแต่วันที่จังหวัดได้ลงเลขรับหนังสือส่งของอำเภอ) หากผู้ขออนุญาตยังไม่ได้รับการอนุมัติให้จัดการพนันชนไก่จากผู้มีอำนาจอนุมัติ(ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่) และมีการจัดการพนันชนไก่โดยไม่ได้รับอนุญาต ก็ให้ดำเนินคดีตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด แล้วรายงานผลให้จังหวัดทราบด้วย

4. หากอำเภอส่งคำขออนุมัติจัดให้มีการเล่นการพนันชนไก่ล่าช้า และทำให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ ก็ให้นายอำเภอพิจารณาดำเนินการทางวินัยกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบแล้วรายงานทางจังหวัดทราบด้วย

5. สำหรับอำเภอใดที่ไม่มีผู้ได้รับอนุญาตให้ใช้สถานที่จัดการพนันชนไก่ ก็ให้ศึกษาทำความเข้าใจ

จึงเรียนมาเพื่อถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

นายชูชาติ กีฬาแปง

รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก.จ

รายชื่อคณะวิจัย ประกอบด้วย

1. นักวิจัยหลัก นายวิเศษ สุจินพรัหม
2. ผู้ช่วยนักวิจัย ประกอบด้วย
 - 1). นายสุนทร อินกองงาม ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
 - 2). นางปรานอม ศิริมงคล เลขาธิการสภาองค์กรชุมชนตำบลเหมืองง่า อำเภอเมืองลำพูน
 - 3). นายสุรวัช ปืดแค ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน
 - 4). นายจำรัส ดวงเกิด ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน
 - 5). นางนงนุช ใจอ่อน ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
 - 6). นายฉัตรชัย สุวรรณวงศ์ ปลัดอาวุโสอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
 - 7). นางสาวพัชรินทร์ โคจรสว่างกุล ผู้ประสานงานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดเชียงใหม่